

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

530. plenárne zasadnutie EHSV zo 6. a 7. decembra 2017

2018/C 129/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Majetková nerovnosť v Európe: rozdiely medzi členskými štátmi z hľadiska zisku a práce (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2018/C 129/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Udržateľné systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany v digitálnom veku (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	7
2018/C 129/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Spolupráca s občianskou spoločnosťou v záujme predchádzania radikalizácii mladých ľudí (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	11
2018/C 129/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	18
2018/C 129/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Kľúčová úloha obchodu a investícií pri dosahovaní a realizácii cieľov udržateľného rozvoja (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	27
2018/C 129/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Výhody prístupu založeného na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) pre integrovaný miestny a vidiecky rozvoj (prieskumné stanovisko)	36

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

530. plenárne zasadnutie EHSV zo 6. a 7. decembra 2017

2018/C 129/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Iniciatíva na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pracujúcich rodičov a opatrovateľov [COM(2017) 252 final] — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ [COM(2017) 253 final — 2017/0085 (COD)]	44
2018/C 129/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Program rozvoja európskeho obranného priemyslu [COM(2017) 294 final]	51
2018/C 129/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Zriadenie Európskeho obranného fondu [COM(2017) 295 final]	58
2018/C 129/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie z 28. apríla 2017 — Oznámenie Komisie o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia [C(2017) 2616 final]	65
2018/C 129/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2006/1/ES o používaní vozidiel prenajatých bez vodičov na cestnú prepravu tovaru [COM(2017) 282 final — 2017/0113 (COD)]	71
2018/C 129/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike železničnej dopravy [COM(2017) 353 final — 2017/0146 (COD)] . .	75
2018/C 129/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Obnovené partnerstvo s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami [JOIN(2016) 52 final]	76
2018/C 129/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Iniciatíva pre udržateľný rozvoj modrej ekonomiky v západnom Stredozemí [COM(2017) 183]	82
2018/C 129/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo [COM(2017) 198 final]	90
2018/C 129/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií [COM(2017) 481 final — 2017/0219 (COD)]	96
2018/C 129/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie EÚ č. 1303/2013, pokiaľ ide o zmeny zdrojov na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a zdrojov na cieľ Investovanie do rastu a zamestnanosti a na cieľ Európska územná spolupráca [COM(2017) 565 final — 2017/0247 (COD)]	98

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

530. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV ZO 6. A 7. DECEMBRA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Majetková nerovnosť v Európe: rozdiely medzi členskými štátmi z hľadiska zisku a práce

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2018/C 129/01)

Spravodajca: **Plamen DIMITROV**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 9. 2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	7. 9. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	188/30/23

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) sa domnieva, že príjmová nerovnosť a majetková nerovnosť v Európskej únii sa stali hospodárskymi a sociálnymi výzvami, ktoré by sa mali riešiť prijatím vhodných opatrení na štátnej úrovni s podporou na úrovni EÚ. Príjmovej nerovnosti, či už v Európe alebo vo svete, pripisujeme väčší význam. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné poukázať aj na majetkovú nerovnosť, ktorá je omnoho variabilnejšou premennou a má oveľa dlhodobejší účinok. To znamená, že je potrebné objasniť dôvody tejto nerovnosti a faktorov, ktoré ju určujú a navrhnúť politické riešenia na jej odstránenie.

1.2. Potrebné je vykonať dôkladnú analýzu a posúdenie presnej povahy rozdelenia majetku v EÚ a včas prijať preventívne opatrenia s cieľom odvrátiť také negatívne dôsledky, ako je rýchle miznutie „strednej triedy“ a skutočnosť, že sa čoraz viac ľudí dostáva do skupiny „chudobných pracujúcich“ alebo tých, ktorým „hrozí riziko chudoby a sociálneho vylúčenia“. Trhové hospodárstvo by sa nemalo chápať len ako prostriedok na dosiahnutie intenzívneho hospodárskeho rastu, ale aj ako jeden z mechanizmov potrebných na dosiahnutie cieľov dôležitých pre spoločnosť.

1.3. Fiškálna politika je najdôležitejším nástrojom, ktorý členské štáty majú k dispozícii na podporu spravodlivého prerozdelenia pridanej hodnoty pre spoločnosť ako celok. V centre záujmu by mali byť aj aktívne politiky zamestnanosti, ktoré pomôžu uľahčiť prechod medzi vzdelávaním, odbornou prípravou a pracovným životom, spolu s politikami upravujúcimi daňové a sociálne transfery. EHSV odporúča členským štátom, aby čo najskôr realizovali opatrenia, ktoré môžu v spoločnosti ako celku znížiť nerovnosť a zabezpečiť spravodlivé prerozdelenie novej pridanej hodnoty.

1.4. EHSV si myslí, že je potrebný dobre fungujúci systém sociálnych transferov a sociálnej pomoci. Prerozdeľovanie ako kompenzačný mechanizmus by malo do značnej miery vyplňať medzery v systéme trhového hospodárstva. Mali by sa rozvíjať verejné aktíva (sociálna infraštruktúra, zariadenia pre služby vo verejnom záujme atď.) a ich úloha by sa mala vnímať ako prostriedok na riešenie nerovností. Daňové príjmy by sa mali presunúť zo zdaňovania práce na väčšie zdaňovanie majetku vrátane dedičstva a kapitálových príjmov.

1.5. Koncentrácia bohatstva zároveň vedie k sústreďovaniu obrovskej moci, ktorá má rôzne podoby, ako napríklad narúšanie hospodárskej súťaže. EHSV sa domnieva, že intenzívny hospodársky rast je kľúčom k znižovaniu chudoby a znižovaniu majetkových rozdielov. To by sa malo presadzovať prostredníctvom lepšieho využitia štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu, podpory podnikania, ochrany hospodárskej súťaže, programov na podporu MSP a zavádzania politických opatrení na predchádzanie diskriminácii žien a ľudí žijúcich v znevýhodnených situáciách.

1.6. EHSV vyjadruje obavy v súvislosti s účinnosťou súčasnej politiky EÚ v rámci stratégie Európa 2020, v ktorej sa kladie osobitný dôraz na problematiku chudoby. Potrebná je primeranejšia politická podpora, aby sa v boji proti prehlbujúcemu sa trendu nerovnosti poskytla členským štátom dostatočná pomoc. V priebehu posledných rokov chudoba v absolútnom vyjadrení vzrástla⁽¹⁾, a preto sú v boji s ňou potrebné rásnejšie opatrenia. V záujme presadzovania inkluzívnejšieho rastu v rámci integrovaného prístupu sa politiky musia koncipovať na nadnárodnej európskej úrovni. Európsky pilier sociálnych práv by mal byť omnoho užšie prepojený s európskym semestrom, ktorý by mal byť v súlade so stratégiou Európa 2020, aby sa skutočne dosiahli celoeurópske a národné ciele, ktoré sú v nich zakotvené.

1.7. Spolu s uvedenými opatreniami sú potrebné ciele opatrenia na trhu práce spojené so sociálnou ochranou. Je potrebné zameriavať sa na podporu zamestnanosti a ochranu pracovných síl, pretože nie je vždy možné chrániť pracovné miesta, ktoré sa menia veľmi dynamicky. Veľmi dôležité sú minimálne sociálne normy, ktoré zaručujú slušné mzdy a pracovné podmienky. Dôraz by sa mal klásť na uľahčenie zmien počas pracovného života, a zároveň na zaručenie spoločných pracovných a sociálnych práv vrátane práva vstúpiť do odborov a práva na kolektívne vyjednávanie.

1.8. EHSV sa domnieva, že sa musí zaviesť transparentný mechanizmus systematického monitorovania údajov týkajúcich sa všetkých príjmov a majetku, pričom sa musí zabezpečiť možnosť konsolidácie týchto údajov. Zlepší sa tým na jednej strane správa a na druhej strane sa uľahčí kompilácia štatistických údajov o rozdelení bohatstva v členských štátoch. V tomto smere by dôležitú úlohu zohrávalo zriadenie registra akcionárov právnických osôb na európskej úrovni.

2. Súvislosti

2.1. Majetková nerovnosť v Európe má svoj pôvod ďaleko v minulosti. Ide o historický proces, ktorý sa neskončil dokonca ani po vytvorení eurozóny, a to vzhľadom na neustále vznikajúce vnútorné a vonkajšie nerovnováhy spôsobené rôznou mierou faktorov hospodárskej konkurencieschopnosti. Tieto faktory zahŕňajú okrem iného cenové a nákladové aspekty a v súčasnosti sa prehľbujú vzhľadom na veľké politické výzvy, ktorým EÚ čelí, ako je terorizmus, populizmus, celoštátne voľby a z hľadiska ekonomiky nízka úroveň investícií, nízky hospodársky rast, vysoká nezamestnanosť, demografické zmeny a postavenie Európy v rámci nového globálneho súperenia o moc z hľadiska obchodu a digitalizácie.

2.2. Treba jasne rozlišovať medzi príjmovou nerovnosťou a majetkovou rovnosťou, ktorá má dlhodobý účinok, a preto je nevyhnutné preskúmať ich dôslednejšie. Bohatstvo sa systematicky distribuuje nerovnomerne viac ako príjem. Veľmi často sa stáva, že hospodárske subjekty môžu mať relatívne podobné príjmy, ale z dôvodov súvisiacich s nepeňažnými, altruistickými a dedičskými aspektmi a z iných dôvodov sa veľkosť ich majetku výrazne líši. Zameranie sa na rozdiely v majetku nám preto dáva objektívnejší pohľad na skutočné peňažné rozdiely medzi občanmi EÚ.

⁽¹⁾ Príklad poskytol Salverda a spol. (2013, tabuľky 2.3 a 5.2).

2.3. EHSV zastáva názor, že hospodársky vývoj v Európe je čoraz dynamickejší a je výzvou pre inštitúcie a ich schopnosť udržať tempo so zmenami. Táto otázka je mimoriadne aktuálna z hľadiska diskusie o heterogénnom vývoji jednotlivých členských štátov EÚ. Podstatné rozdiely existujú medzi rozvinutými a rozvíjajúcimi sa krajinami, medzi západnou a východnou Európou, medzi členskými štátmi v eurozóne a mimo nej a medzi členskými štátmi v schengenskom priestore a mimo neho.

2.4. EHSV konštatuje, že príjmová nerovnosť a majetková nerovnosť v Európe sa od roku 1970 postupne zvyšujú. Globalizácia by vo všeobecnosti mala pri znižovaní príjmových a majetkových rozdielov medzi jednotlivými štátmi zohrávať pozitívnu úlohu, ale v posledných rokoch sa tento trend pohybuje opačným smerom. Prvých 10 % domácností nielen zarába 31 % z celkových príjmov, ale aj vlastní 50 % celkového bohatstva EÚ-28. V mnohých krajinách rástlo bohatstvo rýchlejšie než hrubý domáci produkt, čo viedlo k veľkým nerovnostiam⁽²⁾. Tieto nerovnosti majú závažné hospodárske, sociálne a politické následky, ktoré si vyžadujú serióznú verejnú diskusiu, diskusie medzi odborníkmi a politikmi o riešení tohto problému a politické opatrenia.

2.5. EHSV sa domnieva, že existuje reálne nebezpečenstvo, že sa problém nerovností v celosvetovom meradle zhorší, pretože dynamika hospodárskeho vývoja v Európe je veľmi rýchla a je čoraz ťažšie uplatňovať včasnú makroekonomickú politiku. Zväčšovanie majetkovej a príjmovej nerovnosti v posledných desaťročiach potvrdzuje aj rast Giniho koeficientu, ktorý sa v priemere vo všetkých krajinách OECD zvýšil z 0,29 v polovici 80. rokov 20. storočia na 0,32 – 0,35 v rokoch 2013 – 2015. V jednotlivých členských štátoch EÚ pozorujeme podobný trend⁽³⁾. Treba však poznamenať, že kritické hodnoty prekračujúce 0,37 už dosiahol v krajinách, ako sú Bulharsko, Litva a Rumunsko⁽⁴⁾. Napriek tomu, že existuje veľké množstvo údajov a štúdií o príjmovej nerovnosti, oveľa menej dôkazov existuje o nerovnosti v rozdeľovaní finančných prostriedkov domácností, a to tak v rámci krajín, ako aj medzi nimi. Dokonca ani dnes totiž neexistujú žiadne medzinárodné normy, ktoré by národné štatistické úrady a iní zostavovatelia údajov mohli používať pri zhromažďovaní údajov o rozdelení bohatstva⁽⁵⁾.

2.6. Je znepokojujúce, že vzhľadom na všeobecný nedostatok dôvery v mnohé európske hospodárstva, sa kumulované zisky opätovne neinvestujú, čo viedlo k potláčaniu konkurencie, prudkému poklesu investícií a nedostatku nových pracovných miest. Thomas Piketty o tom vo svojej knihe⁽⁶⁾ poskytuje empirické dôkazy, ktoré získal najmä skúmaním európskeho hospodárstva. Ak sa zisk iba hromadí a rekapitalizuje, nepomáha vytvárať pridanú hodnotu ani zvyšovať návratnosť zdrojov v reálnej ekonomike. Preto je logické, že v priebehu desaťročí sa priepať medzi bohatými a chudobnými v EÚ prehĺbila.

2.7. Podľa EHSV existuje nebezpečenstvo, že stredná trieda v EÚ bude v strednodobom horizonte vystavená tlaku. V dôsledku digitalizácie a robotizácie zanikne v blízkej budúcnosti čoraz viac pracovných miest. Okrem toho sa vytrácajú aj určité druhy povolání, hoci na základe minulosti a súčasnosti je zjavné, že vďaka týmto trendom sa môžu rovnako vytvárať nové pracovné miesta a nové povolania. Pokiaľ sa tieto zmeny nebudú náležite riadiť, očakáva sa, že budú prispievať k zvyšovaniu nerovností. EHSV sa domnieva, že treba včas prijať opatrenia proti negatívnym dôsledkom týchto inak inovatívnych a pre celú spoločnosť užitočných procesov technologickej obnovy.

2.8. EHSV vyjadruje obavy v súvislosti s rastúcim neprimeraným pomerom medzi mierou zisku a pridanou hodnotou vytvorenou faktorom práce v členských štátoch. Toto vedie k rastu nerovností v Európe tak z hľadiska majetku, ako aj príjmov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Majetková nerovnosť je zvyčajne oveľa väčšia než príjmová nerovnosť⁽⁷⁾. EHSV poukazuje na skutočnosť, že v boji proti hospodárskej a sociálnej nerovnosti sú to v prvom rade členské štáty, ktoré disponujú vhodnými nástrojmi, ako sú napríklad investičné programy na podporu hospodárskeho rastu a zamestnanosti, daňový systém a sociálne transfery.

⁽²⁾ Piketty, T.: *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽³⁾ Ekonomická nerovnosť, Európsky parlament: Výbor pre hospodárske a menové veci, Výbor pre zamestnanosť a sociálne veci, brífing, júl 2016.

⁽⁴⁾ Eurostat, SILC 2015.

⁽⁵⁾ Publikácia *OECD Statistic Brief*, jún 2015, č. 21.

⁽⁶⁾ Piketty, T.: *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽⁷⁾ Z kvantitatívneho hľadiska.

Existuje však aj priestor pre opatrenia na európskej úrovni a európske inštitúcie by sa mali týmto problémom vážnejšie zaoberať, pretože jeho vplyvy na reálny hospodársky cyklus môžu byť zložité a oveľa dlhodobejšie. Súčasná politická opatrenia sa naďalej zameriavajú viac na príjmy ako na bohatstvo.

3.2. EHSV považuje za hlavný problém to, že európske hospodárstvo vytvára rast, ktorý sa často netýka osôb nachádzajúcich sa v ťažkej finančnej situácii. Zámerom v žiadnom prípade nie je vyhradiť sa voči fungovaniu trhového hospodárstva, ktoré ponúka príležitosti na vytváranie bohatstva prostredníctvom inovácií, zakladania podnikov a vytvárania pracovných miest, a tak prispieva k hospodárskemu rastu, zamestnanosti a financovaniu sociálneho zabezpečenia. Avšak ľudia, ktorí sú na spodku pyramídy prerozdelenia bohatstva a príjmov vo všeobecnosti nemajú z novovytvorených pracovných miest úžitok. Inými slovami spoločnosť bude z finančného hľadiska rovnocennejšia, ak sa politika Európskej únie zameria na opatrenia, ktoré umožnia čoraz väčšiemu počtu ľudí vstúpiť na trh práce, a podeliť sa o výhody plynúce z inkluzívneho hospodárskeho rastu. V tomto zmysle sú zníženie majetkovej nerovnosti a konsolidácia dlhodobého hospodárskeho rastu dve strany tej istej mince.

3.3. EHSV sa obáva, že rastúce hromadenie bohatstva by mohlo v spoločnosti vytvárať rentiérsku kultúru, následkom ktorej by sa bohatstvo opätovne neinvestovalo. Takáto kultúra nebude teda prispievať k rozvoju reálnej ekonomiky alebo rastu potenciálneho HDP. Toto je základný problém, ktorému sa Thomas Piketty venuje vo svojej knihe, ktorá je výsledkom 15 rokov výskumu a zberu empirických údajov o príjmovej nerovnosti a majetkovej nerovnosti v kapitalistických spoločnostiach. Z konečných výsledkov vyplýva, že v rámci EÚ existujú značné nerovnosti, i keď niektorí jeho metódy spochybňujú. Podľa Pikettyho údajov sa medziročný rast kapitálu pohybuje v rozmedzí 4 – 5 %, zatiaľ čo v závislosti od danej krajiny a vzhľadom na zjavnú heterogenitu príslušných krajín dosahuje medziročný rast príjmov 1 – 1,5 %.

3.4. EHSV zastáva názor, že na príslušných úrovniach je potrebné prijať dodatočné opatrenia v oblastiach, ako je nadmerná financionalizácia a ďalšia koordinácia a harmonizácia daňovej politiky, opatrení proti daňovým rajom, daňovým únikom a podvodom, aby sa bojovalo proti dlhodobému trendu v tieňovej ekonomike: nesprávne vykázaný obchodný príjem, nezaregistrovaní alebo utajení zamestnanci a neoficiálne vyplácané mzdy a opatrenia zamerané na optimalizáciu kombinácie rôznych druhov daní a ich relatívny význam v daňových príjmoch členských štátov. Daňové príjmy by mali pochádzať skôr zo zdaňovania majetku ako zo zdaňovania práce.

3.5. Následkom daňovej konkurencie medzi členskými štátmi v priebehu posledných dvoch desaťročí mnohé vlády realizovali opatrenia, ktoré zmenili redistributívny charakter fiškálnej politiky a podnietili vyššiu nerovnosť. EHSV odporúča, aby členské štáty posúdili negatívne dôsledky daňovej politiky a čo najskôr ich napravili.

3.6. EHSV sa domnieva, že Junckerov plán by sa mal prioritne zamerať na krajiny s najväčšími nerovnosťami bez ohľadu na ich povahu. Je nutné podporovať zahraničné aj domáce investície. Všetky uvedené opatrenia sa musia vykonať jednotným spôsobom v súlade s európskymi právnymi predpismi a osobitnými vnútroštátnymi podmienkami, pričom čerpanie finančných prostriedkov by sa malo dôkladne monitorovať.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Nemecko a Rakúsko sú krajiny eurozóny, kde je majetková nerovnosť najvýraznejšia. Najbohatších 5 % obyvateľov Nemecka vlastní 45,6 % bohatstva krajiny a v Rakúsku je toto číslo vyššie na úrovni 47,6 %⁽⁸⁾,⁽⁹⁾. Tento problém existuje a trend je rovnaký aj v krajinách, ako je Cyprus, Portugalsko, Francúzsko, Fínsko, Luxembursko a Holandsko⁽¹⁰⁾. Dokazuje to výraznú heterogenitu, pokiaľ ide o rozdelenie zdrojov v jednotlivých krajinách. Na jednej strane tieto krajiny vykazujú nízku mieru príjmovej nerovnosti, ale na druhej strane vysokú mieru majetkovej nerovnosti.

⁽⁸⁾ Eurosystem Household Finance and Consumption Survey, 2010.

⁽⁹⁾ Vermeulen 2016 (ECB WP), odhady podľa zoznamov najbohatších ľudí sveta zostavené časopisom Forbes.

⁽¹⁰⁾ HFCS 2010; Sierminska a Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.

4.2. V roku 1910 vlastnilo len 10 % európskeho obyvateľstva 90 % bohatstva Európy, pričom 1 % najbohatších ľudí vlastnilo 50 % bohatstva. Neskôr sa nerovnosti výrazne obmedzili v dôsledku dvoch svetových vojen a veľkej hospodárskej krízy, ktorá zničila veľkú časť finančného kapitálu, ako aj v dôsledku politiky rôznych štátov zavádzajúcich veľmi progresívne zdaňovanie príjmov a dedičstva, obmedzenie finančných špekulácií, zvyšovanie miezd na úkor príjmov z kapitálu atď. V 70. a 80. rokoch minulého storočia 1 % najbohatších ľudí vlastnilo 20 % bohatstva, ďalších 9 % bohatých vlastnilo 30 % bohatstva a 40 % príslušníkov strednej triedy vlastnilo 40 % bohatstva. Takisto sa významne znížila príjmová nerovnosť⁽¹¹⁾. Od roku 1980 sa však nerovnosti opäť začali zvyšovať. V súčasnosti sa vo vyspelých krajinách EÚ-28 súkromný kapitál pohybuje v rozmedzí 500 % – 600 % HDP, pričom v Taliansku dosahuje 800 %.

4.3. Podľa EHSV existuje aj významný problém v rozdelení bohatstva podľa pohlavia. Krajiny ako Slovensko a Francúzsko sú týmto procesom zasiahnuté najviac. Za nimi nasledujú Rakúsko, Nemecko a Grécko. Na Slovensku a vo Francúzsku patrí viac ako 75 % bohatstva mužom, zatiaľ čo ženám necelých 25 %, a to pri výrazne odlišnom pomere pohlaví v populácii. V Rakúsku, Nemecku a Grécku patrí mužom približne 55 % bohatstva⁽¹²⁾. Je dôležité analyzovať príčiny uvedeného trendu a zvážiť, či by sa tento aspekt nemohol zahrnúť do celoeurópskej politiky rodovej rovnosti.

4.4. EHSV si myslí, že je veľmi dôležité, ako sa bohatstvo distribuuje z hľadiska zabezpečenia potrieb v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy, rôznych zdravotníckych služieb, bývania a podobne. V súlade s európskym sociálnym modelom musíme dodržiavať základné zásady, ako je rovnosť príležitostí a rovnaké zaobchádzanie, rodová rovnosť, nediskriminácia a medzigeneračná spravodlivosť. Štrukturálne reformy zamerané na zvýšenie ľudského kapitálu sú dôležité pre zlepšenie životnej úrovne a mohli by tiež znížiť nerovnosti v oblasti príjmov z práce a majetkovej nerovnosti.

4.5. Približne 44 % občanov eurozóny je určitým spôsobom zadlžených voči bankovým alebo finančným inštitúciám. V porovnaní napríklad s USA (kde tento podiel predstavuje 75 %) je situácia priaznivejšia, ale miera rastu zadlženosti je v posledných rokoch znepokojujúca⁽¹³⁾. Veľmi dôležitá je aj zodpovednosť bankového sektora, ktorý by mohol realizovať primárnu prevenciu rastu zadlženosti spoločností. Do popredia sa musí dostať zodpovedné správanie.

4.6. Zrýchlenie globalizácie za posledné tri desaťročia spôsobilo zvýšenie daňového zaťaženia práce a zvrátenie podielu miezd a kapitálu v hrubom domácom produkte. V dôsledku toho sa vo väčšine členských štátov medzi rokom 1980 a 2006 mzdy ako podiel HDP každoročne znížili v priemere o 0,3 %. Za rovnaké obdobie sa podiel zisku v HDP v EÚ-15 zvýšil približne z 31 % na 47 %⁽¹⁴⁾. EHSV je presvedčený, že členské štáty a Európska únia by mali urýchlene realizovať politiky zamerané na zvrátenie tohto trendu.

4.7. EHSV znepokojuje, že v krajinách, ako je Spojené kráľovstvo a Francúzsko, viac ako 50 % bohatstva predstavujú obytné domy. Táto skutočnosť na jednej strane poukazuje na nedostatok diverzifikácie bohatstva ľudí. Na druhej strane to znamená, že veľká časť obyvateľstva hromadí svoje bohatstvo z príjmov za nehnuteľnosti. Toto bohatstvo sa potom opätovne neinvestuje. Hromadí sa samotná rekapitalizácia. S tým súvisí otázka kapitálu, ktorý rastie oveľa rýchlejšie ako pridaná hodnota. Z najnovšej správy Oxfamu vyplýva⁽¹⁵⁾, že bohatstvo ôsmich najbohatších ľudí na svete sa rovná bohatstvu 50 % najchudobnejších ľudí, čo vo verejnosti vyvoláva veľkú nespokojnosť. Kapitál bol dôležitým faktorom industriálneho obdobia, ale keď sa mení na cieľ samotný, stráca svoj účel.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ Piketty, T.: *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, 2014, ISBN 978-0674430006.

⁽¹²⁾ Rehm, M., Schneebaum, A., Mader, K. Hollan, K.: *The Gender Gap Wealth Across European Countries*, Ekonomická a obchodná univerzita vo Viedni, katedra ekonomiky, Working Paper 232, september 2016.

⁽¹³⁾ HFCS 2010; Sierminska a Medgyesi 2013; Holzner, Jestl, Leitner 2015.

⁽¹⁴⁾ OECD, *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*, OECD Publishing, Paríž 2015.

⁽¹⁵⁾ *An Economy for the 99 %* (Oxfam, 2017).

Príloha

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Nasledujúci pozmeňovací návrh bol v rozprave zamietnutý, ale získal viac ako štvrtinu hlasov.

Bod 1.4.

Zmeniť

„EHSV si myslí, že je potrebný dobre fungujúci systém sociálnych transferov a sociálnej pomoci. Prerozdeľovanie ako kompenzačný mechanizmus by malo do značnej miery vyplňať medzery v systéme trhového hospodárstva. Mali by sa rozvíjať verejné aktíva (sociálna infraštruktúra, zariadenia pre služby vo verejnom záujme atď.) a ich úloha by sa mala vnímať ako prostriedok na riešenie nerovností. Daňové príjmy by sa mali presunúť zo zdaňovania práce na väčšie zdaňovanie majetku vrátane dedičstva a kapitálových príjmov. Členské štáty by pri svojich daňových príjmoch mali zmeniť ťažisko zdaňovania a menej zdaňovať prácu.“

Zdôvodnenie

Vzhľadom na zásadu subsidiarity, rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi, zmeny, ktoré prináša rozvoj digitálnej spoločnosti, a nevyhnutnosť zabezpečiť udržateľný rozvoj by sa členským štátom mala vymedziť významnejšia úloha pri zmenách ich sústavy zdaňovania. Ťažisko zdaňovania by sa z uvádzaných daní mohlo presunúť skôr na ekologické dane, zdaňovanie emisií oxidu uhličitého alebo úplne nové dane (zdaňovanie strojov).

Pozmeňovací návrh bol zamietnutý, pričom 116 členov hlasovalo proti, 95 členov hlasovalo za a 24 členov sa hlasovania zdržalo.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Udržateľné systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany v digitálnom veku**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 129/02)

Spravodajca: **Petru Sorin DANDEA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/3/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Digitalizácia vytvára nové formy zamestnania, ktoré vyvíjajú veľký tlak na systémy sociálneho zabezpečenia. EHSV odporúča, aby členské štáty, ako aj judikatúry európskych súdov regulovali tieto nové formy zamestnania tak, aby bolo možné jasne identifikovať pracovníkov a zamestnávateľov. EHSV v tejto súvislosti odporúča využívať judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, ktorou sa uznal štatút pracovníka pre osoby bez uzatvorenej štandardnej pracovnej zmluvy, ktoré sa aj napriek tomu nachádzali v situácii závislej platenej pracovnej činnosti.

1.2. V mnohých prípadoch individuálna pracovná zmluva naďalej predstavuje základ pre financovanie súčasných systémov sociálneho zabezpečenia. Mnohé z nových foriem hospodárskej činnosti a zamestnania, ktoré sa objavili v nadväznosti na rozvoj digitálnych technológií, prekračujú podľa všetkého rozsah pracovnej zmluvy. EHSV sa domnieva, že táto situácia je mimoriadne nebezpečná pre pracovníkov, ktorí vykonávajú pracovnú činnosť za takýchto podmienok, pretože ich už nechránia ustanovenia týkajúce sa mzdy, pracovných podmienok alebo sociálneho zabezpečenia.

1.3. Výbor sa domnieva, že členské štáty by mali zvážiť možnosť zaviesť v právnych predpisoch, ktorými sa riadia dôchodkové systémy, povinnosť platiť príspevky pre všetky osoby, ktoré majú príjem z pracovnej činnosti. Toto opatrenie je naliehavo potrebné z toho dôvodu, že v mnohých prípadoch sa na pracovníkov pôsobiacich v rámci nových foriem práce vyplývajúcich z digitalizácie primerane neuplatňujú súčasné ustanovenia predpisov o dôchodkových systémoch.

1.4. EHSV sa domnieva, že členské štáty by mali zvážiť možnosť prepojiť elektronické systémy svojho správcu vnútroštátneho dôchodkového systému alebo systému zdravotného poistenia so systémom správcu dane. Tým by sa umožnilo, aby členské štáty mohli rýchlo identifikovať osoby, ktoré napriek tomu, že nahlasujú príjem zo zárobkovej činnosti, nemajú postavenie poistenca vo verejnom dôchodkovom systéme alebo v rámci systému zdravotného poistenia.

1.5. Členské štáty majú v rámci svojich vnútroštátnych systémov sociálnej ochrany aj iné predpísané práva, na základe ktorých sú príjemcovia oprávnení poberať dávky. Tieto dávky zahŕňajú rodičovskú dovolenku, rodinné prídavky, prídavky na deti, ako aj iné druhy dávok. Hoci tieto práva sú často nepríspevkovej povahy, poskytovanie príslušných dávok sa realizuje na základe kritérií oprávnenosti, ktoré v mnohých prípadoch predpokladajú, že potenciálny príjemca má postavenie zamestnanca. EHSV odporúča členským štátom, aby hľadali riešenia, ako poskytnúť pracovníkom zamestnaným v rámci nových foriem práce tieto dávky.

1.6. Výbor sa nazdáva, že komplexným riešením problémov súvisiacich s uznávaním práv týkajúcich sa sociálneho zabezpečenia pracovníkov zamestnaných v rámci nových foriem práce by mohla byť všeobecná reforma spôsobu financovania systému. EHSV žiada členské štáty, aby hľadali riešenia umožňujúce financovanie systémov sociálneho zabezpečenia prostredníctvom nástrojov, ktoré zabezpečia ich udržateľnosť a taktiež budú reagovať na potrebu ponúknuť prístup pre osoby pôsobiace v rámci nových foriem práce. Na zabezpečenie udržateľnosti sociálnych systémov aj do budúcnosti a odľahčenie pracovnej sily by sa mohlo uvažovať aj o využití časti digitalizačnej dividendy na tento účel.

1.7. EHSV sa domnieva, že do diskusií, ktoré začala Európska komisia v súvislosti s vývojom európskeho piliera sociálnych práv, by sa malo povinne zahrnúť aj postavenie pracovníkov pôsobiacich v rámci nových foriem práce, a najmä spôsob uznania ich postavenia, ako aj spôsoby zaručujúce im primeraný prístup k systémom sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany.

2. Súvislosti – digitalizácia a jej vplyv na systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany

2.1. Digitalizácia spôsobuje hlboké zmeny v hospodárstve, na trhoch práce, ako aj v spoločnosti všeobecne na vnútroštátnej, regionálnej, ako aj celosvetovej úrovni. Aj keď z digitalizácie vyplývajú zjavné výhody, je jasné, že mnohé spoločenské a hospodárske štruktúry budú čeliť výzvam a digitalizácia môže mať negatívny vplyv na určité odvetvia, ak sa tieto odvetvia neprispôbia novej situácii. Jedným z odvetví, v rámci ktorého by digitalizácia mohla vyvolať negatívne účinky, je systém sociálneho zabezpečenia.

2.2. Systémy sociálneho zabezpečenia v Európe, tak ako ich poznáme dnes, boli vytvorené pred viac ako storočím. Sú v rozsiahlej miere založené na priamom vzťahu s trhom práce, keďže sú vo veľkej miere financované z príspevkov platených pracovníkmi a zamestnávateľmi a v rôznej miere prostredníctvom daní. V mnohých členských štátoch základnou podmienkou, od ktorej závisí kvalita poistenia zamestnanca v troch hlavných pilieroch systému sociálneho zabezpečenia (dôchodkové poistenie, zdravotné poistenie a poistenie v nezamestnanosti), je existencia oficiálne zaregistrovanej individuálnej pracovnej zmluvy.

2.3. V dôsledku digitalizácie došlo a naďalej dochádza k zásadným zmenám na trhu práce. Tieto zmeny možno vidieť v rôznorodosti foriem zamestnávania, ktoré sa líšia od foriem vychádzajúcich z individuálnej pracovnej zmluvy na dobu neurčitú, ktorá prevládala v predchádzajúcich desaťročiach. Tieto nové formy práce nazývané ako „nezávislý zmluvný dodávateľ“ alebo „spolupracovník“ však boli v skutočnosti v mnohých prípadoch vytvorené preto, aby sa obišli tradičné koncepcie „zamestnanca“, „podnikateľa“ alebo „samostatne zárobkovo činné osoby“⁽¹⁾. V tejto súvislosti bude potrebné prispôsobiť systémy sociálneho zabezpečenia, tak aby boli naďalej dlhodobo udržateľné a primerané.

2.4. Postupne ako budú ročníky zamestnancov narodených v období populačnej explózie odchádzať z trhu práce a budú ich do určitej miery nahrádzať pracovníci pôsobiaci v rámci nových foriem pracovno-zmluvných vzťahov, ako sú zmluvy bez uvedenia pracovného času, zmluvy o príležitostnej pracovnej činnosti alebo občianskoprávne zmluvy, sa na systémy sociálneho zabezpečenia a systémy sociálnej ochrany bude vyvíjať tlak, ktorý sa bude zvyšovať v dôsledku starnutia európskeho obyvateľstva.

2.5. V tejto súvislosti je zrejmé, že systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany sa budú musieť prispôsobiť zmenám, ku ktorým už dochádza na trhu práce v dôsledku digitalizácie. V niektorých členských štátoch začali sociálni partneri dialóg s cieľom určiť politické voľby a opatrenia, ktoré treba prijať, aby sa zachoval udržateľný a primeraný charakter systému sociálnej pomoci v novom kontexte digitalizácie. Taktiež sú potrebné usmernenia na objasnenie prípadných nedostatkov súvisiacich s postavením zamestnávajúcich pracovníkov v súvislosti so zdaňovaním a sociálnym poistením.

2.6. Zvyšujúci sa podiel pracovnej sily pravdepodobne neprispieva do vytvorených systémov sociálneho zabezpečenia, ako sú dávky v nezamestnanosti, zdravotné a dôchodkové dávky alebo poistenie, alebo ich nevyužíva. Túto situáciu musia dôkladne preskúmať sociálni partneri a vlády v členských štátoch, kde sú sociálni partneri kľúčovými hráčmi, no diskusie treba rozšíriť na celú EÚ a zapojiť miestne orgány, ďalšie subjekty občianskej spoločnosti, združenia a poskytovateľov s cieľom vymedziť schodné a udržateľné politické opatrenia, právne predpisy a doplnujúce opatrenia, ktorými sa zabezpečuje účasť na príslušných úrovniach sociálnej ochrany pre celú pracovnú silu, vrátane samostatne zárobkovo činných osôb.

⁽¹⁾ Konferencia EHSV a MOP na tému *The future of work we want*, ktorá sa konala, 15. – 16. novembra 2016 v Bruseli.

3. Politiky zamerané na udržateľnosť systémov sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany v digitálnom veku

3.1. V dôsledku digitalizácie došlo a naďalej dochádza k zásadným zmenám na trhu práce. V súčasnosti existuje mnoho foriem zamestnávania, ktoré nespádajú do rámca tradičného vzťahu typu zamestnávateľ – pracovník, ako sú napríklad pracovníci platformami, ktorí sa často považujú za samostatne zárobkovo činné osoby. Tento jav vyvíja veľký tlak na systémy sociálneho zabezpečenia. EHSV odporúča, aby členské štáty v rámci reformy trhu práce a systémov sociálneho zabezpečenia tieto javy riešili, a ak je to potrebné, aby pristúpili k ich regulácii.

3.2. Osobitné právne predpisy týkajúce sa trhu práce, ktoré platia vo väčšine členských štátov, stanovujú, že pracovný vzťah sa realizuje na základe individuálnej pracovnej zmluvy. Mnohé z nových foriem zamestnania, ktoré sa objavili v nadväznosti na rozvoj digitálnych technológií, pracovnú zmluvu už nepoužívajú. EHSV sa domnieva, že situácia týchto pracovníkov by sa mala objasniť, aby im v súlade so základnými zásadami vnútroštátnych systémov bola poskytnutá primeraná ochrana, pokiaľ ide o trh práce a sociálne zabezpečenie. Stratou zamestnania by sa títo pracovníci priamo dostali do kategórie chudobných obyvateľov, keďže ich nechráni systém sociálnej ochrany.

3.3. Verejné dôchodkové systémy členských štátov sú založené na zásade solidarity medzi generáciami. Výška dôchodku zamestnancov sa však vo všeobecnosti vypočítava v závislosti od výšky príspevkov, ktoré platil zamestnanec a jeho zamestnávateľ počas celého obdobia aktívneho služobného pomeru. To znamená, že pracovníci vykonávajúci netypické aktivity, ktoré nie sú založené na klasickej pracovnej zmluve, budú mať v mnohých prípadoch problém akumulovať dôchodkové práva za príslušné obdobie. Ak sa obdobie pracovnej aktivity, počas ktorej nemali uzatvorenú pracovnú zmluvu, predĺži, je isté, že výška poberaného dôchodku bude mimoriadne nízka a hrozí, že tieto osoby sa ocitnú pod hranicou chudoby. Výbor sa domnieva, že členské štáty by mali zaviesť v právnych predpisoch, ktorými sa riadia dôchodkové systémy, povinnosť platiť príspevky pre všetky osoby, ktoré majú príjem z pracovnej činnosti.

3.4. V právnych predpisoch väčšiny členských štátov týkajúcich sa dôchodkov je pre samostatne zárobkovo činné osoby stanovená povinná platba príspevkov. Definície samostatnej zárobkovej alebo zamestnaneckej činnosti sa riadia daňovým alebo pracovným právom. Úrady však majú v mnohých prípadoch ťažkosti so zisťovaním povahy činnosti, najmä, pokiaľ ide o postavenie pracovníkov pôsobiacich v rámci nových foriem práce. EHSV odporúča, aby členské štáty v prípade potreby spresnili svoje právne predpisy, tak aby sa formy zamestnaneckej činnosti mohli ľahšie identifikovať. Týmto spôsobom bude možné ľahšie identifikovať pracovníkov vykonávajúcich pracovnú činnosť online alebo iné nové formy práce a členské štáty budú môcť lepšie chrániť akumulovanie ich dôchodkových práv.

3.5. EHSV sa domnieva, že členské štáty by mali zvážiť možnosť prepojiť elektronické systémy svojho správcu vnútroštátneho dôchodkového systému so systémom správcu dane, aby bolo možné ľahšie identifikovať tých pracovníkov, ktorí, vzhľadom na skutočnosť, že v danom momente vykonávajú pracovnú činnosť v rámci novej formy práce, nemajú postavenie poistenca v rámci verejného dôchodkového systému. Tým by sa umožnilo, aby členské štáty mohli rýchlo identifikovať osoby, ktoré napriek tomu, že nahlasujú príjem zo zárobkovej činnosti, nemajú postavenie poistenca vo verejnom dôchodkovom systéme. V takomto prípade by bolo možné ich urýchlene zaradiť medzi poistené osoby.

3.6. Pokiaľ ide o poistenie v nezamestnanosti, EHSV odporúča ďalej preskúmať o. i. návrh týkajúci sa zavedenia univerzálneho poistenia, ktoré by fungovalo na úrovni EÚ⁽²⁾, keby sa takýto systém poistenia financoval z príspevkov všetkých spoločností v EÚ. Okrem toho by sa mala preskúmať aj možnosť zaviesť v celej EÚ v národných systémoch poistenia v nezamestnanosti minimálne normy, aby mala o. i. každá osoba, ktorá si hľadá zamestnanie, nárok na finančnú podporu, a to aj tí, ktorí pracovali v rámci nových foriem práce.

3.7. Vnútroštátne systémy zdravotného poistenia v EÚ sú systémy s takmer univerzálnym pokrytím. Samostatne zárobkovo činné osoby majú často zo zákona povinnosť platiť príspevkov do systému verejného zdravotného poistenia. A preto sú poistencami, a teda príjemcami. V prípade pracovníkov pôsobiacich v rámci niektorej z nových foriem práce, ktorí nemajú oficiálne deklarovaný príjem z pracovnej činnosti, však existuje riziko, že nebudú môcť mať postavenie poistenca v rámci systému verejného zdravotného poistenia. EHSV vyzýva členské štáty, aby prijali opatrenia potrebné na zabezpečenie krytia osôb nachádzajúcich sa v takejto situácii.

3.8. Okrem práv na sociálne zabezpečenie založené na platbách príspevkov zamestnanca a jeho zamestnávateľa, niektoré členské štáty v rámci svojich vnútroštátnych systémov sociálnej ochrany uplatňujú aj iné regulované právne predpisy oprávňujúce príjemcov poberať dávky. Tieto dávky zahŕňajú rodičovskú dovolenku, rodinné prídavky, prídavky na

(²) Ú. v. EÚ C 230, 14.7.2015, s. 24.

deti, ako aj iné druhy dávok. Hoci tieto práva sú často nepríspevkovej povahy, poskytovanie príslušných dávok sa realizuje na základe kritérií oprávnenosti, ktoré v niektorých členských štátoch a niektorých prípadoch predpokladajú, že potenciálny príjemca má postavenie zamestnanca. Táto situácia *de facto* vylučuje pracovníkov pôsobiacich v oblasti nových foriem, keďže im nie sú priznané ich práva.

3.9. EHSV sa domnieva, že inštitúcie EÚ a členské štáty by sa mali usilovať hľadať riešenia s cieľom uznať postavenie pracovníka osobám vykonávajúcim profesionálnu pracovnú činnosť v rámci nových špecifických aktivít v oblasti digitálnej technológie. EHSV v tejto súvislosti odporúča využívať judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, ktorou sa uznal štatút pracovníka pre osoby bez uzatvorenej štandardnej pracovnej zmluvy, ktoré sa aj napriek tomu nachádzali v situácii závislej platenej pracovnej činnosti. Uznáním postavenia pracovníka vo vzťahu k takýmto osobám by sa umožnil ich prístup k dávkam v rámci systému sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany, tak ako v prípade bežných pracovníkov.

3.10. EHSV privítal, že Európska komisia začala diskusiu o vývoji európskeho piliera sociálnych práv. Do tejto diskusie by sa malo povinne zahrnúť aj postavenie pracovníkov pôsobiacich v rámci nových foriem práce, a najmä spôsob uznania ich postavenia, ako aj spôsoby zabezpečujúce ich prístup k primeraným dávkam v rámci systémov sociálneho zabezpečenia a sociálnej ochrany.

3.11. EHSV odporúča, aby členské štáty zriaďovali platformy, ktoré budú zahŕňať sociálnych partnerov a organizácie občianskej spoločnosti, a formulovali návrhy na prispôbenie trhu práce digitalizácii. Výbor sa domnieva, že trh práce musí reagovať na výzvy v digitálnom veku a prispôbiť sa novej realite, aby sa zabezpečil voľný pohyb pracovných síl a zároveň zaručilo, že pracovníci budú zahrnutí do systémov sociálneho zabezpečenia a budú sa na nich vzťahovať právne predpisy týkajúce sa pracovných podmienok.

3.12. So zreteľom na zložitú situáciu, v ktorej sa nachádzajú pracovníci zamestnaní v rámci nových foriem práce špecifických pre digitálny vek, sa EHSV nazdáva, že globálne riešenia problémov súvisiacich s uznávaním sociálneho zabezpečenia pre tieto osoby by sa mohli hľadať na základe všeobecnej reformy spôsobu financovania systému. EHSV preto žiada členské štáty, aby hľadali riešenia umožňujúce financovanie systémov sociálneho zabezpečenia prostredníctvom nástrojov, ktoré zabezpečia ich udržateľnosť a taktiež budú reagovať na potrebu ponúknuť prístup pre osoby pôsobiace v rámci nových foriem práce. Na zabezpečenie udržateľnosti sociálnych systémov aj do budúcnosti a odľahčenie zaťaženia pracovnej sily by sa mohlo uvažovať aj o využití časti digitalizačnej dividendy na tento účel.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Spolupráca s občianskou spoločnosťou v záujme predchádzania radikalizácii mladých ľudí**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 129/03)

Spravodajca: **Christian MOOS**

Konzultácia	27. 4. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	138/0/12

1. Závery

1.1. Predchádzanie radikalizácii mladých ľudí si vyžaduje dlhodobý záväzok rozličných aktérov a organizácie občianskej spoločnosti zohrávajú v tomto procese dôležitú úlohu. Občianska spoločnosť pomáha zlepšiť spoločenskú odolnosť proti radikalizácii založenú na hodnotách.

1.2. Inštitúcie členských štátov a EÚ musia aktérov občianskej spoločnosti vnímať viac ako partnerov, a nie ich využívať ako nástroje v boji proti násilnému extrémizmu. Osvedčené postupy, programy a ďalšie iniciatívy z hľadiska prevencie už existujú vo všetkých oblastiach predchádzania radikalizácii, nedostáva sa im však dostatočnej udržateľnej, dlhodobej podpory a často ich postihujú rozpočtové škrty.

1.3. EHSV sa zasadzuje za to, aby sa k predchádzaniu radikalizácii zaujal prístup založený na spolupráci viacerých subjektov, ktorý si vyžaduje rozsiahle budovanie kapacít vo všetkých príslušných sektoroch. Takýto prístup spája tvorcov politik, štátne inštitúcie, ako je polícia a väzenia, sociálnych pracovníkov (najmä pracovníkov s mládežou), akademickú obec, médiá, podnikateľov a podniky, ako aj zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti vrátane organizácií zastupujúcich rodiny a organizácií sociálnych partnerov, s osobitným dôrazom na mládežnícke organizácie.

1.4. Je potrebná väčšia vnútroštátna aj európska podpora pre organizácie občianskej spoločnosti v záujme udržateľnejších, dlhodobých rozpočtových zdrojov a koordinácie, komunikácie a realizácie politik v celej EÚ. V rámci stratégie EÚ na boj proti radikalizácii a náboru teroristov sa preto musí ešte viac zväziť zapojenie a podpora zainteresovaných strán z radov občianskej spoločnosti, keďže politika a spoločnosť nesú za boj proti radikalizácii spoločnú zodpovednosť. Program posilnenia občianskej spoločnosti, ktorý bol spustený v rámci internetového fóra EÚ by mohol byť v tejto súvislosti povzbudivou iniciatívou ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Výzva bola zverejnená 4. októbra: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-csep.html>.

1.5. Štruktúry občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov musia byť viac zapojené do činnosti siete na zvyšovanie povedomia o radikalizácii (RAN)⁽²⁾. Členské štáty by mali aktívnejšie podporovať štruktúry podobné sieti RAN na regionálnej a miestnej úrovni.

1.6. Sieť EÚ na zvyšovanie povedomia o radikalizácii a nástroje, ktoré poskytuje Komisia, sú krokom správnym smerom, ale musia sa viac zameriavať na miestne štruktúry občianskej spoločnosti a musia mať lepšie personálne vybavenie a zdroje, aby mohli účinne spájať odborníkov z verejného sektora a organizovaných občiansku spoločnosť.

1.7. Členské štáty by mali plne využívať nástroje a programy EÚ na predchádzanie radikalizácii, ako je Európska sieť pre strategickú komunikáciu (ESCN) – sieť spolupráce 26 členských štátov s cieľom podeliť sa o analýzu, osvedčené postupy a myšlienky v súvislosti s využívaním strategickej komunikácie v boji proti násilnému extrémizmu⁽³⁾.

1.8. Dôležitú úlohu zohrávajú odborové zväzy, pretože zastupujú pracovníkov vo všetkých dôležitých verejných sektoroch. Práve zamestnanci v prvej línii musia byť vyškolení v oblasti predchádzania radikalizácii v úzkej spolupráci s odbornými orgánmi občianskej spoločnosti.

1.9. EHSV víta zriadenie expertnej skupiny Komisie na vysokej úrovni, ktorá bude pomáhať Komisii v úsilí posilniť reakciu voči radikalizácii a násilnému extrémizmu prostredníctvom lepšej koordinácie politiky a zapojením všetkých príslušných zainteresovaných strán vrátane občianskej spoločnosti.

1.10. Osobitné poradenstvo, podporné služby a siete, ktoré pomáhajú identifikovať známky radikalizácie a zároveň zabraňujú akémukoľvek druhu diskriminácie, musia byť prístupné nielen pre zamestnancov verejných služieb, napríklad škôl, ale aj pre rodiny.

1.11. EHSV zdôrazňuje význam inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania, ktoré je absolútne nevyhnutné pre aktívnu účasť na živote rozmanitej spoločnosti, výučbu kritického myslenia a mediálnej gramotnosti a ktoré zároveň pomáha zvyšovať odolnosť spoločnosti voči antidemokratickým, xenofóbnym a populistickým tendenciám, ktoré majú v niektorých prípadoch čoraz väčší vplyv na hlavné politické posolstvo, keďže toto sa prispôsobuje xenofóbnym pocitom a názorom.

1.12. V snahe predchádzať radikalizácii mladých ľudí je potrebné venovať osobitnú pozornosť práci občianskej spoločnosti s mládežou a mládežníckym organizáciám, ktoré poskytujú alternatívne štruktúry a príležitosti na identifikáciu, ako aj bezpečný priestor na dialóg vrátane aktívneho počúvania a osobného prejavu, a investovať do nich.

1.13. Za spôsob predchádzania radikalizácii sa musia považovať aj investície do riešenia veľmi vysokej nezamestnanosti mladých ľudí a neistých podmienok zamestnávania v mnohých krajinách EÚ. EHSV okrem toho požaduje, aby sa do popredia pozornosti dostali investície do boja proti chudobe a integrácie mladých ľudí do spoločnosti, vzdelávacích systémov a na trh práce.

1.14. EHSV zdôrazňuje dôležitú úlohu, ktorú pri predchádzaní radikalizmu zohrávajú náboženské spoločenstvá, a ich spoločenskú zodpovednosť a vyzýva na strategickejšiu angažovanosť pri obrane pravidiel a hodnôt liberálnej demokracie a pri podpore medzikultúrneho dialógu založeného na hodnotách, mieru a nenásilnosti.

1.15. Aktívne partnerstvá s podnikmi môžu prispieť k predchádzaniu radikalizácii. Prevádzkovatelia sociálnych médií sa takisto musia zapojiť do boja proti nenávisťným prejavom, alternatívnym skutočnostiam a extrémistickej rétorike vo svojom mediálnom priestore.

⁽²⁾ Sieť na zvyšovanie povedomia o radikalizácii je projekt financovaný Európskou úniou združujúci pracovníkov z celej Európy, ktorí sa venujú predchádzaniu radikalizácii v teréne. Viac informácií je k dispozícii na stránke: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network_en.

⁽³⁾ Cieľom ESCN je uľahčovať sieti európskych členských štátov vzájomnú výmenu osvedčených postupov a poznatkov v súvislosti s využívaním strategickej komunikácie v boji proti násilnému extrémizmu a poskytovať členským štátom bezplatné, ciele a dôverné poradenstvo zamerané na to, ako využiť prístup strategickej komunikácie na rozvoj svojich vlastných domácich kapacít na zamedzenie vplyvu násilného extrémizmu, tak rýchlo a v takom rozsahu, ako je potrebné.

1.16. EÚ by mala ukázať, že má veľký záujem predchádzať radikalizácii a užšie spolupracovať s organizáciami občianskej spoločnosti v tretích krajinách.

1.17. Je dôležité zastaviť finančné toky podporujúce extrémistické štruktúry v rámci EÚ, ako aj z tretích krajín, ktoré brzdia úsilie verejných orgánov a občianskej spoločnosti predchádzať radikalizácii.

2. Kontext

2.1. Toto stanovisko sa zameriava na dlhodobé a účinné opatrenia prijímané v skorom štádiu s cieľom predchádzať radikalizácii mladých ľudí. Na účely tohto stanoviska sa radikalizácia chápe ako proces, prostredníctvom ktorého sa z jednotlivcov alebo skupín stávajú extrémisti⁽⁴⁾, ktorí by mohli na svoje ciele používať, propagovať alebo podporovať násilie. Radikalizácia vedúca k násilnému extrémizmu je osobitný proces, ktorý nemožno zamieňať s politickým radikalizmom, nenásilnými radikálnymi názormi alebo činmi ani s legitímnou demokratickou opozíciou. Je neoddeliteľne spojená s násilným extrémizmom, ako sa uvádza v uznesení Európskeho parlamentu z roku 2015, a môže sa objaviť v rôznych spoločenských kontextoch. V stanovisku sa zdôrazňujú dôležité aktivity realizované prostredníctvom projektov občianskej spoločnosti a spolupráce medzi vládnymi orgánmi, sociálnymi partnermi a občianskou spoločnosťou a vyzýva sa na pokračovanie v práci na koherentnej koncepcii EÚ vrátane udržateľnej a účinnej európskej podpory, finančných prostriedkov a koordinácie.

2.2. EHSV by chcel zdôrazniť, že je potrebné pracovať na spoločných definíciách a porozumení medzi členskými štátmi EÚ a v akademickej obci, pokiaľ ide o jav radikalizácie, násilnej, protidemokratickej činnosti alebo terorizmu a prepojenie medzi nimi. EHSV má preto v úmysle pokračovať v skúmaní týchto otázok z hľadiska občianskej spoločnosti, a tak poskytnúť ďalšie pohľady na túto tému.

2.3. Násilný extrémizmus motivovaný radikálnymi ideológiami má veľa tvárí, no mnohé z nich sú mladé. Často sú verbovaní mladí ľudia, ktorí pochádzajú zo širokej škály sociálno-ekonomických prostredí a majú veľmi rôznorodé úrovne vzdelania. Stále viac sa tiež verujú mladé ženy.

2.4. Mladí ľudia zraniteľní voči radikalizácii, ktorá môže viesť k násilnému extrémizmu, sa často cítia spoločnosťou vylúčení a marginalizovaní alebo zmätení otázkami identity a zmenami. Radikálne ideológie často tvrdia, že poskytujú vedenie, smerovanie a podporu v každodennom živote a kompenzujú pocity menejcennosti z rôznych dôvodov. Práve v tejto oblasti môže zohrávať významnú úlohu občianska spoločnosť tým, že poskytuje alternatívy a vo všeobecnosti posilňuje udržateľnú spoločenskú odolnosť voči radikalizácii založenú na hodnotách.

2.5. Proces radikalizácie môže byť veľmi rýchly, často prebehne počas niekoľkých týždňov alebo mesiacov. Sociálne médiá zohrávajú dôležitú úlohu tým, že poskytujú anonymné a rýchle platformy na nábor a šírenie propagandy.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Členské štáty sú primárne zodpovedné za svoju vnútornú bezpečnosť. Európska koordinácia a zavádzanie vhodných opatrení však budú ťažšie, ak je koordinácia na medziinštitucionálnej úrovni nejasná a neexistuje komplexný prístup. Je to stále problematickejšie, keďže terorizmus a radikalizácia majú cezhraničný charakter, čo si vyžaduje lepšiu koordináciu, komunikáciu a realizáciu politík v celej EÚ.

3.2. Od roku 2005 sa všetky iniciatívy EÚ zamerané proti radikalizácii vykonávajú v súlade so stratégiou EÚ na boj proti radikalizácii a náboru teroristov, ktorá bola aktualizovaná v roku 2008 a nedávno v roku 2014. Stratégia EÚ bola rozvinutá aj v dvoch oznámeniach, z roku 2014⁽⁵⁾ a 2016⁽⁶⁾, ako aj vo viacerých záveroch Rady⁽⁷⁾, v správe Európskeho parlamentu z roku 2015 a stanovisku Výboru regiónov z roku 2016⁽⁸⁾. V rámci stratégie EÚ sa musí venovať ešte väčšia pozornosť

⁽⁴⁾ Tento výraz by sa mal používať opatrne. Zahŕňa rôzne javy ako ľavicový a pravicový extrémizmus alebo náboženský fundamentalizmus, ktorých cieľom je nelegálna alebo násilná činnosť. Tento pojem by sa mohol nesprávne vykladať a politicky zneužívať. Extrémistické názory môžu existovať aj uprostred spoločnosti.

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=COM%3A2013%3A0941%3AFIN>.

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=COM%3A2016%3A379%3AFIN>.

⁽⁷⁾ Napríklad o trestnej justícii (november 2015), o mládeži a radikalizácii (jún 2016), o mediálnej gramotnosti a kritickom myslení (jún 2016) a o predchádzaní radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu (november 2016).

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 17, 18.1.2017, s. 33.

zapojeniu a podpore zainteresovaných strán z občianskej spoločnosti. Politika a spoločnosť sa musia spoločne zaoberať nespokojnosťou mladých ľudí s hodnotami liberálneho demokratického systému a musia zabrániť ich radikalizácii.

3.3. Je chvályhodné, že Európska komisia vo veľmi skorom štádiu uznala význam komplexného prístupu k predchádzaniu radikalizácii. Komisia vyhlásila, že bude podporovať výmenu skúseností a osvedčených postupov v celej EÚ prostredníctvom RAN. V Európskom programe v oblasti bezpečnosti z 28. apríla 2015⁽⁹⁾ stanovila zriadenie centra excelentnosti RAN, ktoré bolo založené 1. októbra 2015. Osobitnú zmienku si zaslúži aj internetové fórum EÚ, ktoré bolo spustené 3. decembra 2015. Revidované usmernenia pre stratégiu EÚ na boj proti radikalizácii a náboru teroristov z 24. mája 2017⁽¹⁰⁾ sú účinnejšie prepojené so skúsenosťami a s odporúčaniami RAN, a preto sa usilujú aj o väčšie zapojenie občianskej spoločnosti do prístupu založeného na spolupráci viacerých subjektov.

3.4. V oznámení o predchádzaní radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu⁽¹¹⁾ Európska komisia avizovala, že navrhne odporúčanie Rady na zlepšenie sociálneho začlenenia. EHSV podporuje tieto zámery a nabáda Európsku komisiu, aby v blízkej budúcnosti takýto návrh sformulovala a predložila.

3.5. V záujme posilnenia úsilia predchádzať a zamedziť radikalizácii, ktorá vedie k násilnému extrémizmu a terorizmu, a zlepšiť koordináciu a spoluprácu medzi všetkými príslušnými zainteresovanými stranami vytvorila Komisia skupinu na vysokej úrovni zloženú z odborníkov v oblasti predchádzania radikalizácii a boja proti nej (expertná skupina Komisie na vysokej úrovni pre oblasť radikalizácie). Táto skupina bude poskytovať rady v súvislosti s ďalším vývojom politiky EÚ v oblasti predchádzania radikalizácii vedúcej k násilnému extrémizmu a terorizmu a možnosťami štruktúrovanejšej budúcej spolupráce medzi rôznymi zainteresovanými stranami v tejto oblasti vrátane pracovníkov v teréne a členských štátov.

3.6. EHSV sa však domnieva, že iniciatívy EÚ a členských štátov zamerané na predchádzanie radikalizácii, ako aj kroky prijaté na ich vykonávanie, sú stále nedostatočné. V mnohých zo súčasných politík EÚ sa na organizácie občianskej spoločnosti kladie príliš veľký dôraz ako na nástroje (a nie partnerov) v boji proti násilnému extrémizmu (napr. nástroje na protiargumentáciu on-line). Výbor sa okrem toho domnieva, že ich motivujú najmä „krízové“ udalosti, ako sú teroristické útoky v posledných rokoch, a preto sa zdá, že sa sústreďujú predovšetkým na islamistický terorizmus a krátkodobú represívnu bezpečnostnú politiku⁽¹²⁾, hoci v skutočnosti existuje viac extrémistických hrozieb, pri ktorých sa náboženstvá zneužívajú ako ospravedlnenie a ktoré majú na svedomí extrémistické politické skupiny. Namiesto toho treba investovať do udržateľného a dlhodobého úsilia v oblasti prevencie. EHSV vo svojich stanoviskách na tému *Politika EÚ v oblasti boja proti terorizmu* (2011)⁽¹³⁾ a *Program EÚ 2030*⁽¹⁴⁾ už vyzval, aby sa občianska spoločnosť a miestne zainteresované strany viac angažovali a aby im bola poskytnutá ďalšia inštitucionálna podpora⁽¹⁵⁾, keďže zohrávajú významnú úlohu pri rozvíjaní dôvery, sociálnej angažovanosti a demokratického začlenenia na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. EHSV sa dôrazne zasadzuje za to, aby sa k predchádzaniu radikalizácii zaujal prístup založený na spolupráci viacerých subjektov. To si vyžaduje rozsiahle budovanie kapacít vo všetkých príslušných sektoroch. Takýto prístup spája teda tvorcov politík, štátne inštitúcie, ako sú orgány presadzovania práva a väzenia, sociálnych pracovníkov, akademickú obec, médiá a zástupcov organizovanej občianskej spoločnosti, ako aj sociálnych partneri v tejto oblasti, napríklad odborové zväzy políciu, väzenských pracovníkov a učiteľov.

4.2. EHSV zdôrazňuje úlohu občianskej spoločnosti v boji proti násilnému extrémizmu a poznamenáva, že jej celkový príspevok nesmie byť obmedzovaný aspektmi bezpečnostnej politiky. V tomto stanovisku sa uvádzajú príklady aktivít a projektov občianskej spoločnosti, ktoré prispievajú k zlepšeniu sociálnej udržateľnosti a integrácie. Ide o jednu z početných oblastí, v ktorej príspevok občianskej spoločnosti presahuje rámec akýchkoľvek opatrení bezpečnostnej politiky.

⁽⁹⁾ COM(2015) 185 final, COM(2013) 941 final.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9646-2017-INIT/sk/pdf>.

⁽¹¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52016DC0379>.

⁽¹²⁾ Pozri aj [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU\(2017\)583124_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/583124/IPOL_STU(2017)583124_EN.pdf).

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 91 a Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 61.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58.

⁽¹⁵⁾ Pokiaľ ide o zintenzívnené opatrenia prijaté na miestnej úrovni, pozri stanovisko VR na tému *Boj proti radikalizácii a násilnému extrémizmu: mechanizmy prevencie na miestnej a regionálnej úrovni*, Ú. v. EÚ C 17, 18.1.2017, s. 33.

4.3. EHSV preto víta sieť tvorcov politik v oblasti prevencie na vnútroštátnej úrovni, ktorú zriadila Komisia vo februári 2017 a ktorej cieľom je zintenzívniť výmenu poznatkov a skúseností v členských štátoch a zvýšiť účasť členských štátov na činnostiach RAN. Novovytvorená skupina expertná skupina Komisie na vysokej úrovni zameraná na radikalizáciu je ďalším krokom k posilneniu tejto výmeny medzi príslušnými zainteresovanými stranami.

4.4. Členské štáty by mali v plnej miere využívať nástroje a programy EÚ na predchádzanie radikalizácii a mali by samy poskytovať primerané rozpočtové zdroje, ktorých je takmer všade nedostatok. Ak majú byť výsledky udržateľné, opatrenia na predchádzanie radikalizácii si vyžadujú dlhodobý záväzok.

4.5. Obzvlášť dôležitú úlohu zohrávajú odborové zväzy, pretože zastupujú okrem iného zamestnancov v prvej línii vo všetkých príslušných sektoroch a môžu poskytovať odbornú prípravu a služby svojim členom. EHSV preto žiada, aby boli na verejné služby a sociálnu prácu vyčlenené primerané ľudské aj finančné zdroje na všetkých úrovniach, najmä na miestnej úrovni. Napríklad väčšia prítomnosť policajtov na miestach s rizikom trestnej činnosti môže zabrániť vzniku priestorov s vysokou mierou násillia, kde neplatia žiadne zákony.

4.6. Inkluzívne formálne a neformálne vzdelávanie je rozhodujúce pre aktívnu účasť na živote spoločnosti. Môže vytvárať tolerantné a pluralitné spoločnosti šírením informácií o liberálnych a humanistických hodnotách a normách založených na demokracii a právnom štáte. Školy, vzdelávanie a odborná príprava, ako aj iniciatívy v oblasti práce s mládežou sú kľúčovými inštitúciami, ktoré môžu zohrávať úlohu pri včasnom predchádzaní radikalizácii, ak vedú ku kritickému mysleniu a mediálnej gramotnosti⁽¹⁶⁾, a v kombinácii s fungujúcimi trhmi práce môžu podporovať sociálne začlenenie tým, že ponúkajú dobré vyhliadky, najmä pre mladých ľudí. Dobré systémy vzdelávania a odbornej prípravy samy osebe nemôžu zaručiť predchádzanie radikalizácii, ale môžu pomôcť zvýšiť odolnosť voči nej.

4.7. Takisto treba posilniť vzdelávaciu činnosť nad rámec štátneho školského systému a príslušné iniciatívy občianskej spoločnosti musia dostať ešte väčšiu podporu s cieľom vytvoriť medzikultúrne povedomie a súčasne jasný záväzok k slobode, liberálnej demokracii a právnomu štátu. Informovaný prístup k rôznym kultúram a svetovým regiónom, najmä v kontexte migračnej krízy, ale aj šírenie nekompromisného chápania hodnôt našej spoločnosti, ako je úloha mužov a žien založená na rovnosti a rovnakých príležitostiach, môžu aktívne prispieť k prevencii.

4.8. Konkrétnejšie by sa malo viac investovať do práce občianskej spoločnosti s mládežou a mládežníckej organizácie by mali zabezpečovať kultúrne, športové a iné voľnočasové aktivity s cieľom poskytnúť alternatívne identifikačné štruktúry a príležitosti, ako aj bezpečné priestory na dialóg a osobný prejav.

4.9. K rozvoju vysokokvalitného boja proti propagande a protiargumentácii v súvislosti s „ponukami“ radikálnych skupín významne prispieva popri sektore štátneho školstva najmä organizovaná občianska spoločnosť, ako už EHSV zdôraznil⁽¹⁷⁾. Náboženské spoločenstvá a predovšetkým svedkovia, obeť a osoby, ktoré prežili, z konfliktných regiónov, ako aj tí, ktorí opustili extrémistické skupiny, môžu užitočne prispieť tým, že budú pôsobiť ako vzor. Práve preto, že vzdelávacie systémy, občianska spoločnosť a miestne orgány zohrávajú pri predchádzaní radikalizácii kľúčovú úlohu, potrebujú v dlhodobom horizonte oveľa viac pomoci, podpory a financovania.

5. Konkrétne odporúčania

5.1. Výbor podporuje najmä iniciatívu na podporu dialógu s tvorcami politik na európskej a vnútroštátnej úrovni a žiada, aby sa na všetkých úrovniach vytvoril formálny rámec pre pravidelné výmeny, ktorým by sa zabezpečilo, aby sieť RAN mohla poskytnúť členským štátom a európskym inštitúciami praktické odporúčania. Okrem toho by sa systematickejšie šírením jej odporúčaní a výsledkov mohol maximalizovať jej vplyv na všetkých úrovniach. Expertná skupina na vysokej úrovni bude poskytovať odporúčania v tomto ohľade.

5.2. V tejto súvislosti EHSV víta myšlienku zostaviť prehľad programov predchádzania radikalizácii a stratégií vymanenia sa spod jej vplyvu, ktoré existujú v každom členskom štáte. Takéto prehľady by sa mohli sprístupniť aj na európskej úrovni, napríklad prostredníctvom RAN, s cieľom zlepšiť dialóg medzi vládnymi orgánmi a zainteresovanými stranami z radov občianskej spoločnosti, čím by sa vytvárali synergie a predchádzalo programovej duplicite. Informovanosť o týchto iniciatívach sa musí v celej EÚ výrazne zlepšiť.

⁽¹⁶⁾ Parížska deklarácia.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 211, 19.8.2008, s. 61.

5.3. Štruktúry občianskej spoločnosti a sociálnych partnerov, ktoré by sa chceli podieľať na predchádzaní radikalizácii alebo už v tejto oblasti pôsobia, musia byť viac zapojené do činnosti RAN. Preto musia členské štáty ďalej podporovať štruktúry podobné RAN na regionálnej alebo miestnej úrovni.

5.4. Zainteresované strany z radov občianskej spoločnosti a vládne orgány, združenia, ako aj športové kluby a organizácie zastupujúce rodiny, školy, mládežnícke organizácie a aktivity, náboženské spoločenstvá, sociálne služby a polícia musia spolupracovať a prijať spoločný, interdisciplinárny prístup, aby sa stratégie na predchádzanie radikalizácii mohli začať v skorom štádiu. Najmä zamestnanci v prvej línii vo všetkých príslušných oblastiach sa preto musia vzdelávať v oblasti predchádzania radikalizácii v úzkej spolupráci s odbornými štruktúrami občianskej spoločnosti. Okrem toho sa musia zamestnancom sprístupniť príslušné poradné orgány a siete, ktoré pomáhajú identifikovať známky radikalizácie a zároveň umožňujú zabrániť akémukoľvek druhu diskriminácie.

5.5. Miestne orgány a ich administratíva zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu pri predchádzaní radikalizácii, pretože môžu spojiť všetky zainteresované strany na miestnej úrovni. Existujúce mechanizmy financovania na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni treba posilniť a viac sprístupniť, pričom treba znížiť byrokratické prekážky a dodať rozsiahle udržateľné financovanie.

5.6. EHSV žiada, aby sa viac investovalo do systémov vzdelávania a odbornej prípravy, práce s mládežou a zariadení na voľný čas, ktoré podporujú integráciu a demokratické hodnoty spoločné pre celú EÚ.

5.7. Napriek tomu členské štáty dostatočne neinvestujú, aby poskytli mladým ľuďom vynikajúce príležitosti, a tak riešili radikalizáciu, ktorá môže vyplývať aj zo sociálnej marginalizácie a z nedostatku príležitostí, napríklad v dôsledku odchodu zo vzdelávacieho systému. Za spôsob predchádzania radikalizácii sa vo všeobecnosti musia považovať aj opatrenia na riešenie veľmi vysokej nezamestnanosti mladých ľudí a neistých podmienok zamestnávania v mnohých krajinách EÚ.

5.8. V školskom vzdelávaní a programoch odbornej prípravy pre štátnych zamestnancov, napríklad v orgánoch presadzovania práva a väzeniach, by sa mali väčšmi zohľadňovať otázky ako identita, rodovo špecifické a kultúrne konflikty spojené s úlohami, rozsah sociálno-ekonomických konfliktov a prístahovalectvo, ako aj diskriminácia, sociálne vylúčenie a šikanovanie, ktoré môžu byť využité v extrémistickej propagande a extrémistickými skupinami. Hlavným predmetom v tejto súvislosti, ako je občianska náuka, sa však v učebných osnovách mnohých krajín EÚ venuje len malá pozornosť. Naďalej je nevyhnutné rozvíjať mediálne zručnosti pri používaní internetu a sociálnych médií medzi mladými ľuďmi, rodičmi a učiteľmi.

5.9. Voči radikalizácii nie sú zraniteľní len mladí ľudia, ktorí sú postihnutí chudobou alebo nezamestnanosťou, ale materiálna deprivácia a nedostatok príležitostí a aktívnej účasti môžu viesť k sociálnemu vylúčeniu, ktoré sa môže stať vstupnou bránou pre osoby, ktoré robia nábor s cieľom radikalizácie. EHSV okrem väčších investícií na boj proti chudobe⁽¹⁸⁾ požaduje, aby sa do popredia pozornosti dostala integrácia mladých ľudí do spoločnosti, vzdelávacích systémov a trhu práce. EHSV opakovane zdôrazňuje svoju výzvu, aby sa v členských štátoch zaviedli rozsiahle integračné systémy, ktoré uľahčia prístup na trh práce, uznávanie kvalifikácií a poskytovanie odborného a jazykového vzdelávania ako integračných nástrojov, a odmieta akúkoľvek diskrimináciu z etnických a náboženských dôvodov⁽¹⁹⁾.

5.10. Pre rodiny mladých ľudí, ktorí sú na ceste k radikalizácii, sú veľmi dôležité špecifické rady a podporné služby. Ak tieto rodiny zistia u mladých príbuzných zmeny, ktoré poukazujú na radikalizáciu, musia mať takisto prístup k príslušným kontaktným osobám a sieťam. Organizácie a iniciatívy občianskej spoločnosti potrebujú vzhľadom na svoju prístupnosť najmä podporu pri navrhovaní programov zahŕňajúcich dialóg a výmenu poznatkov s marginalizovanými mladými ľuďmi a ich rodinami.

5.11. Programy na boj proti domácemu násiliu pomáhajú predchádzať radikalizácii, pretože na základe skúseností s domácim násilím sa môžu vytvárať nesprávne vzory a nesprávne pochopenie úloh, ktoré často podporujú kriminalitu. Potrebujú tiež ďalšiu inštitucionálnu a finančnú podporu.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ C 170, 5.6.2014, s. 23.

Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 15.

⁽¹⁹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 40.

5.12. Aktívne partnerstvá s podnikmi môžu prispieť k prevencii. Platí to najmä pre sektor IKT. Inovatívne nástroje, napríklad tie, ktoré ponúkajú sociálne médiá a internet, môžu pomôcť rozširovať protiargumenty prostredníctvom možností, ktoré sú nízkonákladové alebo v najlepšom prípade bezplatné. Podniky môžu pomôcť organizáciám občianskej spoločnosti a odborníkom využiť ich profesionálne komunikačné a mediálne zručnosti a podporiť rozvoj cielej reklamy a cieľených kampaní.

5.13. Súbežne sa poskytovatelia online služieb musia zapojiť do boja proti nenávisťným prejavom, alternatívnym skutočnostiam a extrémistickej rétorike vo svojom mediálnom priestore a mali by mať povinnosť odstrániť nezákonný extrémistický obsah zo svojich stránok. Sledovanie internetovej komunikácie by sa však nemalo stať nástrojom, ktorý môže zasahovať do súkromného života občanov⁽²⁰⁾.

5.14. V tejto súvislosti vyzýva členské štáty, aby rozvíjali komunikačné a mediálne zručnosti zainteresovaných strán z radov občianskej spoločnosti, aby sa mohli vypracovať a pre ostatných profesionálov a projekty sprístupniť primerané opatrenia na boj proti šíreniu radikálneho obsahu, ktorý podnecuje násilie. Jednou z možností, ako dosiahnuť tento cieľ, by bolo, aby členské štáty udržateľne prispievali k programu posilnenia občianskej spoločnosti.

5.15. EHSV vyzýva, aby sa vyčlenilo viac finančných prostriedkov na výskum, ktoré EÚ už poskytuje prostredníctvom svojich výskumných programov na predchádzanie radikalizácii (napríklad v spojitosti s centrom excelentnosti RAN), a aby sa rozvíjala intenzívnejšia komunikácia medzi akademickou obcou a expertmi z radov občianskej spoločnosti v tejto oblasti.

5.16. K radikalizácii veľmi často dochádza vo väzenskom systéme. Vo väzenskom prostredí sa sústreďuje množstvo rizikových faktorov, ako je koncentrácia osôb, osobné situácie poznačené vylúčením, príliš veľa času atď. Je nevyhnutné proaktívne zasiahnuť, aby bolo ľahšie riadne vyškoliť väzenských pracovníkov a umožniť im odhaliť rizikové situácie. V tejto oblasti možno nájsť pozitívne skúsenosti, ako aj dobré mechanizmy na predchádzanie takýmto situáciám. Na to, aby sa to mohlo dosiahnuť, musia mať väzenia primeranú veľkosť a kvalifikovaných zamestnancov a v záujme podpory nápravy musí byť počet väzenských pracovníkov primeraný počtu väzňov. Mohla by sa viac posilniť úloha odborových zväzov v tejto oblasti, napríklad organizovaním školení a šírením poznatkov získaných prostredníctvom siete RAN.

5.17. Verejní činitelia v bezpečnostných orgánoch, väzeniach, zariadeniach sociálnej práce, školách a iných relevantných štátnych inštitúciách, ktoré majú veľa väzieb na organizovanú občiansku spoločnosť, musia zaujať prístup založený na spolupráci viacerých subjektov, ktorý presahuje represívne opatrenia a zameriava sa viac na odbornú prípravu v oblasti prevencie a zvyšovania povedomia o tejto téme. Na tento účel sa môžu sprístupniť odborné znalosti a zdroje na európskej úrovni a podporovať cieľná spolupráca s občianskou spoločnosťou.

5.18. Je potrebné zintenzívniť spoluprácu medzi vládnymi a mimovládnymi orgánmi v oblasti reintegrácie bývalých väzňov, aby sa zabezpečila ich úspešná sociálna rehabilitácia. Mnohí radikalizovaní mladí ľudia majú kriminálnu minulosť.

5.19. Začlenenie bývalých väzňov do trhu práce je ťažké v dôsledku stigmy, ktorá sa často spája s trestom odňatia slobody. Je to však dôležitý krok smerom k predchádzaniu radikalizácii. Sociálni partneri (v tomto prípade najmä zamestnávateľia) by v tejto súvislosti mali prispieť tak, že príslušným osobám ponúknu druhú, a často aj prvú šancu.

5.20. EÚ by mala ukázať, že má veľký záujem predchádzať radikalizácii a užšie spolupracovať s organizáciami občianskej spoločnosti v tretích krajinách, ktoré predstavujú vysoké riziko radikalizácie a ktoré môžu byť ohniskami radikalizácie alebo sa nimi stanú.

5.21. Konkrétnejšie, vonkajšia činnosť EÚ v oblasti boja proti terorizmu a odolnosti štátov a spoločností, ako sa uvádza v Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ, poukazuje na to, že je potrebné podporovať dialóg medzi kultúrami a náboženstvami rozširovaním partnerstiev s občianskou spoločnosťou, so sociálnymi organizáciami, s náboženskými spoločenstvami a so súkromným sektorom v týchto krajinách. Existuje veľké riziko, že úsilie občianskej spoločnosti by mohlo zlyhať, pretože vonkajší aktéri v tretích krajinách majú značný vplyv, ktorý sa prejavuje napríklad financovaním násilných extrémistických hnutí v členských štátoch EÚ a v ich susedstve. Takéto finančné toky je nevyhnutné zastaviť.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 91.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 129/04)

Spravodajca: **Peter SCHMIDT**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	23. 2. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	21. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	131/3/7

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV opakuje svoju výzvu, aby sa v EÚ vytvorila komplexná potravinová politika, ktorá by umožňovala zdravé stravovanie na základe udržateľných potravinových systémov, prepojenie poľnohospodárstva s výživou a ekosystémovými službami a zabezpečila dodávateľské reťazce, ktoré by chránili zdravie všetkých vrstiev európskej spoločnosti. Komplexná potravinová politika EÚ by mala viac zjednotiť oblasti politiky súvisiace s potravinami, vrátiť potravinám hodnotu a podporiť dlhodobý prechod od dôrazu na výrobu a spotrebu potravín k potravinovému občianstvu.

1.2. Platný politický rámec v EÚ nie je prispôbený na prechod na udržateľnejšie potravinové systémy, ktorými by sa zaistila účinná implementácia cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, ako aj uplatňovanie práva na výživu a ďalších ľudských práv. Existujúce politické rámce boli možno úspešné pri riešení jednotlivých problémov, nie sú však celkovo zosúladené, čo je potrebné na riešenie škály úloh, ktorým budú svetové a európske potravinové systémy v budúcnosti čeliť. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné preorientovať a zosúladiť existujúce politické nástroje EÚ tak, aby viedli k vytvoreniu environmentálne, hospodársky a sociálno-kultúrne udržateľných potravinových systémov. EHSV tiež pripomína, že komplexná potravinová politika by mala dopĺňať, a nie nahrádzať transformovanú SPP⁽¹⁾.

1.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné pestovať kultúru, v ktorej sa oceňuje výživový a kultúrny význam potravín, ako aj ich sociálny a environmentálny dosah. Bohatý výber potravín a regionálnych a miestnych špecialít, ktoré sú v EÚ dostupné, je z tohto hľadiska skutočným prínosom, a ako taký by sa mal ďalej zhodnocovať. Komplexná potravinová politika by mala podporovať väčšie ocenenie potravín spotrebiteľmi, propagovať predchádzanie potravinovému odpadu a jeho obmedzovanie, a tiež pomôcť znovu začleniť cenu potravín medzi ostatné hodnoty a zosúladiť ju s nimi. Predovšetkým by však mala výrobcom zabezpečiť spravodlivé ceny, aby poľnohospodárstvo ostalo životaschopné.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že všetci zainteresovaní v celom potravinovom dodávateľskom reťazci zohrávajú určitú rolu pri vytváraní komplexného rámca, aby sa dosiahlo spravodlivé rozdelenie v celom reťazci. Žiadne odvetvie to nedokáže samo o sebe. Komplexná potravinová politika by mala využiť silu priemyslu a maloobchodu na urýchlenie prechodu spotrebiteľov k udržateľnosti. Na prechod k udržateľným potravinovým systémom je potrebné, aby angažovaní spotrebiteľia prijali koncepciu aktívneho potravinového občianstva. Znamená to tiež, že komplexnou potravinovou

⁽¹⁾ Stanovisko na tému *Možná transformácia spoločnej poľnohospodárskej politiky*, Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 10.

politikou sa musí zabezpečiť schopnosť európskeho poľnohospodársko-potravinárskeho odvetvia predávať výrobky na takej úrovni kvality, vďaka ktorej si zachová postavenie dodávateľa uprednostňovaného veľkou väčšinou spotrebiteľov.

1.5. ESHV berie na vedomie rastúci počet iniciatív, ktoré sa na regionálnej a miestnej úrovni uskutočňujú na podporu alternatívnych potravinových systémov. Tieto iniciatívy vytvárajú tesnejšie väzby medzi výrobcami a spotrebiteľmi, vytvárajú príležitosti pre miestne podniky na tvorbu nových pracovných miest a obnovujú vzťah spoločenských k potravinám. EHSV tiež zdôrazňuje úlohu miest pri rozvoji integrovanejších opatrení potravinovej politiky. Komplexná potravinová politika by sa mala budovať na spoločnom riadení, stimulovať ho a rozvíjať, a to na všetkých úrovniach – miestnej, regionálnej, štátnej aj európskej. Vytvorilo by to rámec, ktorý by týmto iniciatívam umožnil rozvíjať sa bez ohľadu na ich rozsah.

1.6. EHSV volá po novom inteligentnom systéme označovania potravín z hľadiska udržateľnosti. Politika sa doposiaľ zameriavala na nutričné údaje a tvrdenia o vplyve na zdravie, avšak ESHV si všíma, že rastú obavy z nedostatku informácií, ktoré spotrebiteľia majú o sociálnom a environmentálnom dosahu potravín. Potravinári sú si vedomí toho, že ich odvetvie môže do istej miery ovplyvniť dosah na životné prostredie, ale v konečnom dôsledku je nevyhnutné zaangažovať spotrebiteľov a poskytovať im informácie.

1.7. V záujme podpory vytvorenia komplexného rámca spájajúceho jednotlivé oblasti politiky EÚ súvisiace s potravinami EHSV navrhuje, aby sa v krátkodobom resp. strednodobom horizonte vytvorila medzisektorová a medziinštitucionálna pracovná skupina za účasti rôznych GR Komisie a iných inštitúcií. Úlohou pracovnej skupiny by bolo vypracovať akčný plán pre udržateľnosť potravín, s cieľom pomôcť EÚ realizovať ciele trvalo udržateľného rozvoja súvisiace s potravinami. Akčný plán by sa mal vypracovať participatívnym postupom za účasti zainteresovaných subjektov z celého potravinového dodávateľského reťazca, občianskej spoločnosti a výskumných pracovníkov. EHSV navrhuje nájsť a vytvárať priestor na zapojenie a aktívnu účasť občianskej spoločnosti v tomto procese.

1.8. EHSV obzvlášť odporúča vytvoriť hodnotiacu tabuľku EÚ pre udržateľné potraviny, ktorá by umožňovala riešiť problémy s potravinovými systémami viacročným prístupom, a tým podporila zosúladienie politiky na rôznych úrovniach správy. Hodnotiacia tabuľka by poskytovala ukazovatele, a tým stimulovala a monitorovala pokrok smerom k dosiahnutiu stanovených cieľov.

1.9. Z dlhodobšieho hľadiska a v závislosti od záverov pracovnej skupiny EHSV povzbudzuje Európsku komisiu, aby preskúmala možnosti zriadenia osobitného GR pre potraviny, ktoré by bolo jasným ústredím pre úlohy EÚ vo všetkých oblastiach politiky súvisiacich s potravinami a bolo by podľa potreby zdrojom regulácie, právnych predpisov a základom presadzovania. Takúto štruktúru by mohli všetky členské štáty EÚ napodobniť vo forme osobitných ministerstiev pre potraviny.

2. Úvod

2.1. EHSV vo svojom prieskumnom stanovisku na tému Udržateľnejšie potravinové systémy, ktoré vypracoval na žiadosť holandského predsedníctva Rady EÚ v roku 2016, žiadal, aby sa vytvorila komplexná potravinová politika, ktorá podporí prechod na udržateľnejšie potravinové systémy a zabezpečí väčší súlad politických cieľov súvisiacich s potravinami (ako je udržateľná poľnohospodárska výroba, zdravé stravovanie, ochrana životného prostredia, spravodlivé obchodné vzťahy, atď.) Toto stanovisko vychádza z odporúčaní predchádzajúceho stanoviska ďalej rozvíjať základné princípy a víziu komplexného rámca.

2.2. Medzitým vzrástla aj vôľa zaujať k potravinovej politike celostnejší prístup. OSN okrem toho vyhlásila Desaťročie opatrení v oblasti výživy a uznala, že v záujme zdravšieho stravovania a lepšej výživy je potrebné prepracovať potravinové systémy. Panel expertov na vysokej úrovni Výboru pre svetovú potravinovú bezpečnosť vo svojej správe zo septembra 2017 ďalej zdôraznil túto nevyhnutnosť⁽²⁾. Na úrovni EÚ Výbor regiónov nedávno prijal stanovisko, v ktorom požaduje komplexnú a udržateľnú potravinovú politiku EÚ spájajúcu rôzne oblasti politiky súvisiace s potravinami. Medzinárodný panel odborníkov na udržateľné potravinové systémy (IPES Food) spustil trojročný participatívny proces so zapojením skupín vedcov, zainteresovaných subjektov, aktérov z radov občianskej spoločnosti a tvorcov politiky s cieľom vytvoriť do roku 2018 víziu spoločnej potravinovej politiky. Množstvo medziodvetvových iniciatív na úrovni členských štátov, regiónov a obcí už teraz s aktívnou účasťou občianskej spoločnosti mení európske potravinové systémy.

⁽²⁾ *Nutrition and food systems*, HLPE, 2017.

2.3. EHSV sa domnieva, že implementácia cieľov trvalo udržateľného rozvoja v Európe zohráva dôležitú úlohu jednak v posune smerom ku komplexnému prístupu, ktorý zahŕňa rôzne oblasti politiky (poľnohospodárstvo, zdravie, životné prostredie, obchod, rozvoj, inovácie atď.) a úrovne správy (EÚ, štátna, miestna), a jednak v dosiahnutí udržateľnejších spôsobov výroby potravín a spotreby. Prebiehajúca diskusia o spoločnej poľnohospodárskej politike (SPP) po roku 2020 je tiež významnou príležitosťou na zaistenie súladu medzi cieľmi transformovanej poľnohospodárskej politiky a cieľmi v iných oblastiach politiky súvisiacimi s potravinami⁽³⁾.

2.4. Niektoré členské štáty (napr. Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Holandsko a Švédsko) sú čoraz aktívnejšie v oblastiach politiky súvisiacich s potravinami, pokiaľ ide o zdravie, životné prostredie a udržateľnosť. EHSV varuje, že situácia, v ktorej sa v rôznych členských štátoch uplatňujú rôzne prístupy, môže byť spotrebiteľom a podnikom na škodu. Považuje to za ďalší dôvod na predloženie požiadavky vytvoriť komplexný rámec na úrovni EÚ.

3. Diagnóza – čo nefunguje v platnom politickom rámci

3.1. Objavuje sa čoraz viac vedeckých dôkazov o vplyve potravín na zdravie, životné prostredie a spoločnosť ako celok. Problematika potravín, ktorou sa mala zaoberať SPP, sa medzitým stala omnoho zložitejšou. Európa netrpí nedostatkom a za tento úspech vďaka SPP a rastúcim príjmom, ako aj zlepšeným výrobným postupom v poľnohospodárstve. V odvetví potravinárstva sa zamestnanosť a tvorba pridanej hodnoty presunuli z mora a súše do závodov, maloobchodu a stravovacích služieb. Programy v oblasti zdravia sa už nezameriavajú len na podvýživu. Nevhodné stravovacie návyky v dôsledku sociálnej nerovnosti a novodobej potravinovej chudoby sa vyskytujú aj dnes, ale ďaleko ich prevažuje hromadný výskyt neprenosných ochorení. Medzi ne patria srdcové ochorenia, mŕtvice, cukrovka a obezita. Srdcovo-cievne ochorenia v EÚ každoročne spôsobujú 1,8 milióna úmrtí, čo je 37 % všetkých úmrtí v EÚ⁽⁴⁾. V roku 2015 žilo v EÚ 49 miliónov ľudí so srdcovo-cievnyimi ochoreniami.

3.2. Spoločenské trendy v Európe priniesli veľké zmeny v stravovaní, chutiach a štýloch varenia. Od vytvorenia SPP sa modely spotreby a životný štýl zmenili. Vývoj v príprave jedál sa dotkol najmä žien, keďže v minulosti niesli, a často i dnes nesú väčšinu zodpovednosti za stravu v domácnostiach. Zmeny v potravinárskej technológii mali tak pozitívny, ako aj negatívny spoločenský dosah. Rozšírili sa možnosti výberu, ale európske rozmanité a bohaté kultúrne dedičstvo sa miestami oslabilo. Veľké potravinárske spoločnosti vyčlenili veľké marketingové rozpočty na to, aby presvedčili spotrebiteľov na konzumáciu vysoko spracovaných potravín. Z údajov z odvetvia vyplýva, že napríklad v Belgicku pochádzajú dve tretiny kalorickej spotreby z vopred pripravených a balených polotovarov, čo je dokonca viac ako v Spojenom kráľovstve⁽⁵⁾. Orgány verejného zdravotníctva sú znepokojené nadmernou konzumáciou polotovarov s vysokým obsahom soli, cukru a tukov. Takéto polotovary môžu byť lacné, čo je lákavé pre ľudí s nízkymi príjmami, ktorých zdravotný stav je už aj tak podpriemerný. Strava teda prispieva k sociálnej nerovnosti v Európe⁽⁶⁾. V Európe zaznamenávame od začiatku veľkej hospodárskej krízy nárast charitatívnych potravinových darov. Poskytovanie takejto potravinovej pomoci v naliehavých situáciách však nemôže nahradiť potlačanie sociálnych nerovností v Európe, ktorých dôsledkom sú zdravotné problémy spôsobené nevhodnou stravou.

3.3. Dosah potravín na životné prostredie je zdokumentovaný a uznávaný. Známu hrozbou sú tiež klimatické zmeny. EÚ rozhodne podporuje Rámcový dohovor OSN o zmene klímy dohodnutý v roku 2015 v Paríži. EÚ tiež vytvorila právne predpisy na lepšiu ochranu životného prostredia a zabránenie škodám, napríklad prostredníctvom rámcovej smernice o vode. Európske potravinové preferencie však podporujú modely spotreby spôsobujúce vysokú spotrebu vody, ktorá je skrytá alebo súvisí s výrobou, čo je hrozbou pre členské štáty⁽⁷⁾ a vyžaduje si integrovanejší prístup k pôde, poľnohospodárstvu a vode⁽⁸⁾. Problematiká je aj skutočnosť, že pôda v Európe je zraniteľná. Zo simulácií Spoločného výskumného centra EÚ vyplýva, že v EÚ s 27 členskými krajinami vodou spôsobená erózia ohrozuje 130 miliónov hektárov plochy, pričom na takmer 20 % plochy dochádza k úbytku pôdy v rozsahu viac ako 10 ton na hektár za rok⁽⁹⁾. Straty biodiverzity boli zaznamenané tak na súši, ako aj v morskom prostredí, kde sa rozmanitosť druhov podľa údajov

⁽³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽⁴⁾ <http://www.ehnheart.org/cvd-statistics.html>.

⁽⁵⁾ Euromonitor International, Passport Nutrition 2017.

⁽⁶⁾ *A Europe for the many, not the few*, Oxfam 2015.

⁽⁷⁾ Napr. Hoekstra a Mekonnen, 2016.

⁽⁸⁾ OECD 2014.

⁽⁹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/soil-erosion-by-water-1/assessment>.

ocitá pod tlakom⁽¹⁰⁾. Členské štáty aj napriek tomu bez zväzovania dosahu na životné prostredie odporúčajú spotrebiteľom jesť ryby ako súčasť zdravej výživy.

3.4. Z ekonomického hľadiska sa posledných 60 rokov považuje za úspech. Potraviny sú vždy dostupné. Priemerný podiel výdavkov domácností na potraviny klesol z 30 % na 15 %. Nástupom obrovských potravinových reťazcov sa znížili spotrebiteľské ceny. Ekonomovia si dnes však kladú otázku, či ceny potravín odrážajú skutočné výrobné náklady, alebo či niektoré náklady nezohľadňujú v plnej miere. EHSV si so záujmom všima prebiehajúcu prácu Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) v oblasti účtovania plných nákladov poľnohospodárskych výrobkov⁽¹¹⁾. V potravinovom dodávateľskom reťazci sa prehĺbila nerovnováha v rozložení síl, čo vedie k nekalým obchodným praktikám a podobným dôsledkom⁽¹²⁾, a znížil sa podiel zo spotrebiteľskej ceny, ktorý pripadá poľnohospodárom.

3.5. Sklon k nadprodukcii stlačil ceny dole, no zároveň inštitucionalizoval plytvanie potravinami. Zatiaľ čo spotrebiteľia v krajinách s nízkymi príjmami v iných častiach sveta vyhodí približne 8 % potravín, v EÚ skončí v smetných košoch približne tretina toho, čo spotrebiteľia nakúpia. V rámci projektu Fusions, ktorý financuje EÚ, sa odhaduje, že v Únii sa každoročne vyhodí 88 miliónov ton potravín v hodnote 143 miliárd EUR⁽¹³⁾. Obehové hospodárstvo ani Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje, ktoré sú prínosné z hľadiska vnímania potravín ako hmotného statku, nezohľadňujú ani ich spotrebiteľskú, ani kultúrnu hodnotu a nezaoberajú sa v plnej miere kultúrnym rozmerom plytvania potravinami. Otázka ako vybudovať novú koncepciu potravinového občianstva na základe udržateľného stravovania je výzvou pre Európu.

3.6. Naše chápanie dosahu európskych potravinových systémov na spoločnosť, životné prostredia a zdravie sa zlepšilo vďaka údajom a štúdiám akademickej obce a potravinárskeho priemyslu. Súhrnne svedčia o tom, že je potrebný integrovanejší prístup. Existujúce politické rámce boli možno úspešné pri riešení jednotlivých problémov, nie sú však celkovo zosúladené, čo je potrebné na riešenie škály úloh, ktorým budú svetové a európske potravinové systémy v budúcnosti čeliť. Politické opatrenia súvisiace s potravinami sa v značnej miere vytvárajú vo vzájomnej izolácii a často sú nesúladné. Chýba tiež vzájomné prepojenie politických opatrení na rôznych úrovniach správy. Jedným z príkladov ilustrujúcim potrebu integrovanejšieho prístupu je antimikrobiálna rezistencia, ktorá sa rozšírila v dôsledku používania antibiotík v živočíšnej výrobe a teraz ohrozuje ľudské zdravie. Význam integrovanej potravinovej politiky vo vzťahu k tejto otázke zdôraznil vo svojom nedávnom príhovore aj člen Komisie Vytenis Andriukaitis. Ďalším príkladom je konflikt medzi využívaním pôdy na výrobu potravín a jej využívaním na produkciu zdrojov energie, obytnú zástavbu a ďalšie potreby. Aj plytvanie potravinami je do istej miery dôsledkom zvyšovania účinnosti výroby. Systém totižto poskytuje neustály a obrovský prílev potravín. Tento problém sa nedá vyriešiť apelovaním na racionálne správanie spotrebiteľov.

3.7. Ak by sa EÚ zakladala dnes, vytvorila by komplexnú potravinovú politiku, ktorá by umožňovala udržateľné stravovanie na základe udržateľných potravinových systémov, prepojenie poľnohospodárstva s výživou a ekosystémovými službami a zabezpečila dodávateľské reťazce, ktoré by chránili zdravie všetkých vrstiev európskej spoločnosti⁽¹⁴⁾. Úlohou politiky je nájsť spôsob ako naštartovať nevyhnutné zmeny. Z historického hľadiska sa politika EÚ vyvíjala demokratickými úpravami, pričom výraznejšie zmeny boli dôsledkom kríz, ako v prípade krízy potravinovej bezpečnosti v roku 2000 a škandálu s konským mäsom v rokoch 2013 – 2015.

4. Úloha občianskej spoločnosti pri tvorbe udržateľnejšej potravinovej politiky

4.1. EHSV konštatuje, že široké vrstvy európskej spoločnosti si sú vedomé nových štrukturálnych výziev v oblasti hospodárenia s potravinami v EÚ. EÚ by sa mohla namiesto prispôsobovania politiky a reagovania na situácie posunúť k proaktívnemu prístupu. Výbor regiónov vo svojom nedávnom stanovisku zaviedol dôležité precedensy. Novo vznikajúci

⁽¹⁰⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/fish-to-fork-a-need>.

⁽¹¹⁾ www.fao.org/nr/sustainability.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o nekalých obchodných praktikách medzi podnikmi v potravinovom dodávateľskom reťazci*, Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 130.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.

⁽¹⁴⁾ Mason & Lang (2017). *Sustainable Diets*. Abingdon: Routledge.

záujem o vytvorenie lepšej politiky v oblasti potravín pre mestá a obce v EÚ by sa mal teraz premietnuť do záujmov vidieka. Mnohé európske mestá sa zapájajú do opatrení v spolupráci s radami pre potravinovú politiku, mestskými sieťami pre udržateľnosť, resp. riešenie klimatických zmien a programom WHO Zdravé mestá. Odrazom tohto záujmu je Pakt o potravinovej politike miest, podpísaný v roku 2015 v Miláne.

4.2. V posledných rokoch došlo k reorganizácii potravinových dodávateľských reťazcov s cieľom opätovne prepojiť výrobcov a spotrebiteľov a relokalizovať poľnohospodársku a potravinovú výrobu. Patrí sem poľnohospodárstvo podporované komunitou, krátke dodávateľské reťazce, alternatívne potravinové siete, miestne poľnohospodárske systémy a priamy predaj. Dôležitú úlohu môžu zohrávať aj spotrebiteľské družstvá, a to tým, že zaistia pevné prepojenie so spoločnosťou, ako aj zameranie na sociálne, vzdelávacie a environmentálne otázky. Verejné inštitúcie majú systémy, ktoré sú tiež súčasťou týchto procesov, napr. prostredníctvom programov verejného obstarávania pre školy a nemocnice, ktoré podporujú poskytovanie miestnych ekologických potravín, ako v Dánsku a vo švédskom Malmö. Zapadá to do prístupu EÚ založeného na obehovom hospodárstve.

4.3. Vďaka užšiemu prepojeniu výrobcov a spotrebiteľov by lokálnejšie potravinové systémy a iniciatívy zdola hore mohli zohrávať zásadnejšiu úlohu pri povzbudzovaní k zdravšej a udržateľnejšej spotrebe potravín. Občianska spoločnosť a účasť miestnych spoločenstiev posilňujú tieto prepojenia, ako to vidno na príklade mnohých iniciatív zameraných na udržateľné potraviny v mestách a dedinách v celej Európe. Politika EÚ však momentálne nie je dostatočne prispôbená na to, aby sa z týchto pokusov poučila, nieto ešte aby ich podporila, keď sa javia ako sľubné. Komplexná potravinová politika by preto mohla pomôcť povzbudiť a vytvárať spoločné riadenie týchto iniciatív. Poľnohospodárske podniky sa prispôbujú požiadavkám trhu, obmedzuje ich však povaha poľnohospodárskej výroby. Na posun vo výrobných systémoch je potrebný čas.

4.4. Potravinové hospodárstvo čelí významným technickým, finančným a spoločenským⁽¹⁵⁾ výzvam, ktoré sú zohľadnené vo veľkých investičných programoch na podporu inovácie a technologického pokroku. V Európe sídli približne 289 000 potravinárskych podnikov, pričom 3 000 z nich pokrýva takmer polovicu trhu EÚ⁽¹⁶⁾. Zo štúdií vyplýva, že na zachovanie odolných potravinových systémov je potrebná kombinácia veľkých i malých poľnohospodárskych podnikov. Medzi najväčšími európskymi potravinárskymi spoločnosťami a malými a strednými podnikmi (MSP) ziva obrovská priepasť. MSP by mohli byť lepšie začlenené do koncepcie sociálnej Európy. Digitálne hospodárstvo ponúka príležitosti na užšie prepojenie spotrebiteľov a výrobcov. Podnikateľská sféra víta progresívne vedenie v oblasti udržateľnosti a požaduje jednoznačné rámce.

4.5. Je jednoznačne v záujme európskych občanov, aby ich potraviny pochádzali z udržateľných zdrojov. Vzhľadom na zložitosť tejto problematiky systémy označovania nie sú schopné zaistiť jednoznačnosť. V nedávnej štúdiu, ktorú pripravil Karl Falkenberg, sa uvádza, že „značka“ európska potravina by sa mala odvíjať od udržateľnosti, alebo od myšlienky „dobré žiť a spravodlivo a bratsky využívať to, čo nám planéta v rámci svojim možností ponúka“⁽¹⁷⁾. Z toho vyplýva dôraz na sociálny aspekt, ako aj na životné prostredie a hospodárstvo. Do pôsobnosti európskych inštitúcií nespádajú niektoré kultúrne záležitosti, ako je napätie medzi platenou prácou s potravinami (v dodávateľských reťazcoch) a neplatenou prácou s nimi (doma v kuchyni), ale niektoré prvky európskeho potravinového systému majú ústredný význam pre európsku koncepciu potravín (alebo tzv. značku). Európa je známa svojou kulinárnou rozmanitosťou a rôznorodosťou potravinovej výroby. Tú treba nielen chrániť, ale aj aktívne zvyšovať. Systém EÚ na označovanie kvality (chránené zemepisné označenie, chránené označenie pôvodu, zaručená tradičná špecialita) je užitočný, pokrýva však iba potravinové špeciality a nasleduje trendy v masovej výrobe potravín. Návrh pána Falkenberga usilovať sa o spravodlivosť, by mal iste znamenať novú dohodu v oblasti miezd a spravodlivého zaobchádzania s migrantmi pracujúcimi v potravinárskych podnikoch v EÚ. Ide o citlivé, ale dôležité záležitosti, prostredníctvom ktorých môže komplexná potravinová politika poskytnúť praktickú podporu sociálnej harmónii v Európe.

4.6. Rodičov a orgány verejného zdravotníctva znepokojujú rozdielne finančné investície do informácií o potravinách určených deťom. WHO to vníma ako prioritnú otázku, pretože veľký podiel týchto informácií sa týka potravín s vysokým obsahom soli, cukru a tuku⁽¹⁸⁾. S prechodom od tradičných médií k digitálnym rastie aj potreba uceleného prístupu.

⁽¹⁵⁾ 3. správa Stáleho výboru pre poľnohospodársky výskum pre Európsku komisiu z roku 2011, Freibauer, Mathijs a kol.

⁽¹⁶⁾ <http://www.fooddrinkurope.eu/publication/data-trends-of-the-european-food-and-drink-industry-2016/>.

⁽¹⁷⁾ Falkenberg, K.: *Sustainability Now! A European Vision for Sustainability*, EPSC, 18. vydanie, 20. júla 2016.

⁽¹⁸⁾ Európsky región WHO (2013), http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0019/191125/e96859.pdf.

Odhaduje sa, že v roku 2016 sa iba v západnej Európe vynaložilo 37 miliárd USD na reklamu na potraviny v digitálnych médiách⁽¹⁹⁾. EHSV pripomína nedávnu výzvu spotrebiteľov, s ktorou sa obracajú na výrobcov potravín a maloobchod a žiadajú ich, aby prestali používať maskotov svojich značiek v reklamných a marketingových kampaniach na potraviny, ktoré majú vysoký obsah tuku, soli a cukru. Ak odvetvie neprijme náležité kroky, vlády by mali zvážiť zavedenie regulačných opatrení⁽²⁰⁾.

4.7. Cieľom potravinovej politiky EÚ na nasledujúcich 50 rokov by mala byť podpora prechodu od kultúry spotreby potravín, ktorá sa vyznačuje tvorbou odpadu, k potravinovému občianstvu vyznačujúcemu sa starostlivým prístupom a zodpovednosťou. Prechod od udržateľných potravinových systémov k udržateľnému stravovaniu si vyžaduje, aby angažovaní spotrebiteľia prijali koncepciu aktívneho potravinového občianstva. EHSV pripomína svoj návrh začať celoeurópsku kampaň na zvýšenie povedomia a informovanosti o hodnote potravín. Bude to nevyhnutné na zabezpečenie dlhodobej zmeny správania spotrebiteľov⁽²¹⁾.

5. Vízia – ciele a štruktúra komplexnej potravinovej politiky v EÚ

5.1. Potravinová politika je zastrešujúcou politikou, ktorá organizuje a podporuje rámec potravinových systémov od prvovýroby (poľnohospodárstvo), cez výrobu potravín (spracovateľský priemysel) až po spotrebu. Objasňuje a odhaľuje to, čo je často skryté pod povrchom. Jedlo je súčasťou mnohých aspektov života, ako je vzdelávanie, zdravie, životné prostredie, obchod, vzťahy v spoločnosti a kultúra, preto prínosom komplexnej potravinovej politiky je, že spoločnosť môže jasne stanoviť čo chce pomocou svojho potravinového systému dosiahnuť, a ako to chce dosiahnuť. Spája to, čo by inak bolo príľahko oddelené a roztrieštené. Otázka čo a ako jeme, ako dnes jedlo vyrábame a za akú cenu, má dôsledky pre budúcnosť.

5.2. Potravinová politika vážne ovplyvňuje rozvoj mestských a vidieckych oblastí. Vytvára pracovné miesta vo všetkých súvisiacich odvetviach, ako je poľnohospodárstvo a jeho technická infraštruktúra, spracovanie potravín, doprava, obchod, balenie, maloobchodné a stravovacie služby atď. Ovplyvňuje životie miliónov občanov EÚ. Odvetvie spracovania potravín v EÚ zamestnáva 4,25 milióna ľudí, dosahuje obrat 1 098 miliárd EUR, investuje 2,5 miliardy do výskumu a vývoja a v obchode so spracovanými potravinami dosahuje prebytok 25,2 miliardy EUR⁽²²⁾. Napriek významu potravín pre hospodárstvo EÚ jej v súčasnosti chýba potravinová politika ako taká. Potravinové systémy sú namiesto toho formované množstvom rôznych politických rámcov, ako sa zdôrazňuje vyššie.

5.3. Potravinová politika pre 21. storočie musí spĺňať kritériá v mnohých oblastiach: kvalita potravín (chuť, pôžitok, vzhľad a autenticita); zdravie (bezpečnosť, výživnosť, dostupnosť a poznatky); životné prostredie (emisie CO₂, voda, využívanie pôdy, pôda, biodiverzita, kvalita ovzdušia a systémová odolnosť); sociálne a kultúrne hodnoty (identita, rovnosť prístupu, dôvera, výber a zručnosti); zdravá ekonomika (skutočná hospodárska súťaž a spravodlivé výnosy, dôstojné pracovné miesta, plne internalizované náklady a rozumné a konkurenčné ceny) a dobrá správa vecí verejných (demokratická zodpovednosť, etické postupy a uplatňovanie overených vedeckých dôkazov). Všetky platné politické opatrenia EÚ možno posudzovať z hľadiska týchto politických okruhov.

5.4. Komplexná potravinová politika musí podporovať odolné ekosystémy a zaistiť dôstojné príjmy všetkým zainteresovaným subjektom a účastníkom potravinového dodávateľského reťazca v EÚ i mimo nej. Ceny potravín neodrážajú v plnej miere náklady na výrobu, pričom zdravotné, environmentálne a sociálne náklady sú väčšinou externalizované. Snaha o lacnejšie, dostupnejšie potraviny nesmie byť na úkor iných aspektov a výsledkov výroby a spotreby potravín. Komplexná potravinová politika by mohla pomôcť znovu začleniť cenu potravín medzi ostatné hodnoty a zosúladiť ju s nimi.

5.5. Komplexná potravinová politika by mala zblížiť platnú politiku s novými opatreniami, pričom jej hlavným cieľom by bolo zabezpečenie udržateľných potravinových systémov a zdravého stravovania. Nemalo by to znamenať takpovediac objavovanie Ameriky a vytváranie úplne novej politiky alebo pridelovanie nových právomocí EÚ, pretože cieľom je zaviesť

⁽¹⁹⁾ <https://www.statista.com/statistics/237928/online-advertising-spending-in-western-europe/>.

⁽²⁰⁾ *Cartoon characters and food: just for fun?*, pozičný dokument, BEUC, 2017.

⁽²¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 12.

⁽²²⁾ http://www.fooddrinkeurope.eu/uploads/publications_documents/Data_and_trends_Interactive_PDF_NEW.pdf.

jednotné normy. Znamená to skôr prijať na úrovni EÚ reformy, ktoré by povzbudzovali k novému a udržateľnejšiemu konaniu na všetkých úrovniach (miestnej, regionálnej, štátnej i v podnikoch), ako aj k rozšíreniu iniciatív, ktoré už prebiehajú, a zabezpečiť tak väčší súlad. Okrem toho to znamená prepojiť opatrenia na úrovni EÚ s opatreniami, ktoré je lepšie realizovať na iných úrovniach správy. Mohli by sa zväziť fiškálne režimy zlepšujúce dostupnosť zdravého stravovania prostredníctvom mestského plánovania a verejného obstarávania, pričom sa podporujú miestne trhy a zamestnanosť.

5.6. Komplexná potravinová politika by sa takisto mala stať základom na skoncovanie s nekalými obchodnými praktikami, pokiaľ ide o dvojakú a nižšiu kvalitu výrobkov, konkrétne o výrobu a predaj potravín s nižšou kvalitou v rôznych členských štátoch napriek zhodnému baleniu ⁽²³⁾.

5.7. V záujme dosiahnutia týchto cieľov je potrebné koordinovať politické opatrenia tak na strane ponuky, ako aj na strane dopytu. Znamená to, že fyzická a cenová dostupnosť potravín dosiahnutá vďaka udržateľnej výrobe sa musí koordinovať so zjednodušovaním dostupnosti zdravého a chutného stravovania pre spotrebiteľov a s posilnením postavenia spotrebiteľov pri jeho výbere. Je potrebné rozvíjať kombináciu *legislatívnych zmien* na odstránenie regulačných prekážok a poskytovanie fiškálnych stimulov so *zmenami správania* na základe lepších informácií, vzdelávania a zvyšovania povedomia spotrebiteľov a spracovateľov. Hlavným cieľom je zvýšiť povedomie o hodnote potravín a podporovať ju na všetkých úrovniach, a zároveň povzbudzovať postupnú, ale významnú zmenu. Napríklad obsah soli v potravinách je najlepšie znižovať postupne, no systematicky, avšak podniky nie sú nijako motivované zmeniť receptúry svojich výrobkov.

5.8. Na to, aby komplexná európska potravinová politika bola skutočne relevantná pre európskych spotrebiteľov, je nevyhnutné zabezpečiť konkurencieschopnosť potravín vyrábaných udržateľne v EÚ. To znamená, že európske poľnohospodársko-potravinárske odvetvie musí byť schopné dodávať spotrebiteľom potraviny za ceny, ktoré budú zahŕňať zvýšené náklady na plnenie takých kritérií, ako je udržateľnosť, dobré životné podmienky zvierat, bezpečnosť potravín a ich výživová hodnota, ale zabezpečia aj primerané príjmy poľnohospodárov a zachovanie jeho postavenia dodávateľa uprednostňovaného veľkou väčšinou spotrebiteľov.

5.9. Uskutočňovanie cieľov OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja poskytuje kľúčový rámec spoločnej činnosti s cieľom poskytovať svetu do roku 2030 potraviny udržateľným spôsobom. Problematika potravín a poľnohospodárstva prierezovo pretína 17 cieľov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Svetová zdravotnícka organizácia uvádza, že 12 z týchto cieľov si vyžaduje opatrenia v oblasti výživy. Uskutočňovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja si vzhľadom na svoju povahu vyžaduje ucelené riešenia na základe spolupráce rôznych útvarov, ministerstiev, odvetví a celého potravinového dodávateľského reťazca. Pre EÚ je to vynikajúca príležitosť ujať sa vedenia na úrovni kontinentu.

5.10. Komplexná potravinová politika by mala v záujme dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja spojiť rôzne prístupy a mala by zahŕňať jestvujúce viacúrovňové a viacsektorové riadenie, aby sa zaistila ešte integrovanejšia tvorba politiky. Európa formuluje svoje postoje k rôznym pilierom potravinového systému, ako je:

- poľnohospodárstvo (transformovaná SPP ⁽²⁴⁾, zrýchlený rozvoj modelov udržateľnej výroby, generačná výmena, dôstojný príjem pre poľnohospodárov, verejné statky za verejné peniaze, dobré životné podmienky zvierat)
- vyvážený územný rozvoj a rozvoj vidieka (Cork 2.0 ⁽²⁵⁾)
- udržateľné spracovanie (zmena receptúr)
- obehové hospodárstvo ⁽²⁶⁾ (plytvanie potravinami, energetická účinnosť)
- udržateľná spotreba potravín (výber potravín s ohľadom na ochranu zdravia a životného prostredia, pričom hlavnú úlohu zohráva maloobchod)
- sociálny dosah (spravodlivé rozdelenie miezd a príjmov, sociálna ochrana)

⁽²³⁾ Výsledky štúdie Vysokej školy chemicko-technologickej v Prahe z roku 2015, <http://www.sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf>.

⁽²⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému *Od vyhlásenia Cork 2.0 ku konkrétnym opatreniam*, Ú. v. EÚ. C 345, 13.10.2017, s. 37.

⁽²⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Balík predpisov o obehovom hospodárstve*, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98.

- kultúrny dosah (regionálna/miestna identita)
- zdravie, výživa (zdravšia strava, bezpečnosť potravín)
- ochrana životného prostredia (pôda⁽²⁷⁾, biodiverzita, kvalita vody a ovzdušia)
- vzdelávanie (vzdelávanie v školách, hodnota potravín, varenie, čo je to dobré jedlo)
- obchod, vrátane medzinárodného obchodu (pocitvejší obchodný styk v potravinovom dodávateľskom reťazci⁽²⁸⁾, potravinová zvrchovanosť)
- rozvoj (politický súlad v záujme rozvoja).

5.11. Tento nový komplexný prístup by mal byť dynamický a mal by zahŕňať zainteresované subjekty z potravinového dodávateľského reťazca a občianskej spoločnosti ako celku, aby sa zaistila zodpovedná a transparentná potravinová demokracia.

5.12. Komplexná potravinová politika by teda mala byť: 1. environmentálne, sociálno-kultúrne a hospodársky udržateľná; 2. integrovaná naprieč všetkými odvetviami a úrovňami riadenia; 3. inkluzívna pre všetky oblasti v spoločnosti; 4. zameraná na upevnenie spravodlivých pracovných podmienok na všetkých úrovniach.

6. Plán – Kroky potrebné na dosiahnutie komplexnej potravinovej politiky

6.1. Podobne ako zakladatelia spoločného trhu v 50. rokoch minulého storočia vnímali potraviny ako kľúčové pre lepšiu Európu a stabilnejší mier, tak EHSV dnes, o šesť desaťročí neskôr zdôrazňuje potrebu začať vytvárať udržateľnejší potravinový systém pre Európu. Tlaky sú už dobre známe a podložené dôkazmi. Musí a bude sa to riešiť na úrovni EÚ a členských štátov. Rovnako sú však potrebné celoeurópske opatrenia.

6.2. EHSV navrhuje vytvoriť za účasti rôznych GR Komisie a iných inštitúcií medzisektorovú a medziinštitucionálnu pracovnú skupinu s cieľom vypracovať akčný plán pre udržateľnosť potravín, a pomôcť tak EÚ realizovať ciele trvalo udržateľného rozvoja súvisiace s potravinami. Akčný plán by sa mal vypracovať participatívnym postupom za účasti zainteresovaných subjektov z celého potravinového dodávateľského reťazca, občianskej spoločnosti a výskumných pracovníkov.

6.3. EHSV vidí príležitosť nájsť a vytvárať priestor na zapojenie a aktívnu účasť občianskej spoločnosti v tomto procese na základe dynamiky prameniacej z vypočutí expertov, ktoré na túto tému usporiadal EHSV.

6.4. EHSV žiada Spoločné výskumné centrum, GR pre výskum a výskumné agentúry členských štátov, aby na stimuláciu a monitorovanie pokroku v plnení stanovených cieľov vytvorili hodnotiacu tabuľku EÚ pre udržateľné potraviny. Na zahrnutie a prevedenie cieľov udržateľného rozvoja súvisiacich s potravinami a iných medzinárodných cieľov (napr. miera emisií skleníkových plynov) do európskeho prostredia bude potrebná kombinácia nových i starých ukazovateľov.

6.5. EHSV žiada Komisiu, Parlament a Radu, aby preskúmali možnosť zriadenia osobitného GR pre potraviny, ktoré by zlepšilo koordináciu úloh a zodpovedností pre všetky politické opatrenia súvisiace s potravinami, od spoločných metodík analýz životného cyklu až po veľké objemy údajov o potravinách a udržateľnú výživu. Toto nové GR by poskytovalo rámec nevyhnutný na to, aby sa potraviny stali prioritou a bolo by podľa potreby zdrojom regulácie, právnych predpisov a základom presadzovania.

6.6. Mala by sa vytvoriť nová Európska rada potravinovej politiky. Niektoré členské štáty už podobné orgány majú (napr. Holandsko a v severnej Európe *Nordic Food Policy Lab*). Poskytovala by poradenstvo o zmenách, ktoré sú podľa názoru vedcov potrebné na splnenie cieľov udržateľného rozvoja a Parížskej dohody o zmene klímy.

⁽²⁷⁾ Stanovisko na tému *Využívanie pôdy na udržateľnú výrobu potravín a ekosystémové služby* (prijaté 18. októbra 2017, zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

⁽²⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 12.

6.7. Predpokladom prechodu k udržateľným európskym potravinovým systémom je lepšia integrácia odporúčaní v oblasti zdravia, výživy, životného prostredia a hospodárstva. EHSV podporuje vypracovanie usmernení EÚ v oblasti udržateľného stravovania na základe iniciatív v Nemecku, Holandsku, Švédsku a Francúzsku so zámerom poskytnúť spotrebiteľom a odvetviu jasnejšie pokyny ako zabezpečiť rovnováhu medzi správnu výživou a menším environmentálnym dosahom, zabrániť nepravdivým tvrdeniam o zdravotnom a environmentálnom vplyve, a zároveň zohľadniť kultúrne preferencie. To by sa malo odraziť v novom systéme označovania potravín z hľadiska udržateľnosti.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Kľúčová úloha obchodu a investícií pri dosahovaní a realizácii cieľov udržateľného rozvoja**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 129/05)

Spravodajca: **Jonathan PEEL (UK – I)**Pomocný spravodajca: **Christophe QUAREZ (FR – II)**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	REX
Prijaté v sekcii	7. 11. 2017
Prijaté v pléne	7. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	163/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Plnenie a realizácia cieľov udržateľného rozvoja (SDG) sa považuje za hlavnú globálnu prioritu. Na splnenie termínu do roku 2030 bude nevyhnutné odteraz udržať tempo.

1.1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) sa domnieva, že ciele udržateľného rozvoja, ako aj parížska dohoda (COP 21)⁽¹⁾ zásadne zmenia program svetového obchodu, najmä v oblasti obchodu s priemyselným tovarom a poľnohospodárstvom. Nutnosť uplatňovať tieto zásadné dohody musí byť stredobodom všetkých budúcich obchodných rokovaní EÚ.

1.2. EÚ má jedinečné postavenie, pokiaľ ide o podporu realizácie cieľov udržateľného rozvoja. Má dôveryhodnosť na to, aby zohrávala účinnú úlohu premostenia medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami. Väčší dôraz treba pripísať rozvoju opatrení načrtnutých v oznámení Komisie „Ďalšie kroky“⁽²⁾ a úplnej integrácii cieľov udržateľného rozvoja „v rámci európskej politiky a súčasných priorit Komisie“, prípadne v spolupráci s členskými štátmi.

1.2.1. Uznáva, že tento záväzok vyplýva z Lisabonskej zmluvy⁽³⁾. Mala by jestvovať intenzívna synergia v podpore a dosahovaní SDG a v propagácii európskych hodnôt na celom svete.

1.3. O obchode bola v miléniových rozvojových cieľoch (MRC) len jedna zmienka⁽⁴⁾, ale existuje deväť konkrétnych zmienok o obchode v rámci SDG. Okrem priamych krokov na dosiahnutie SDG vyzývame EÚ, aby sa zamerala na obchod a investície ktoré budú „priaznivé pre SDG“. Existuje mnoho spôsobov, ako k nim môžu obchod a investície pozitívne prispieť, hoci niekedy nepriamo.

1.4. Konkrétnym zámerom v rámci **cieľa č. 17** (revitalizovať Globálne partnerstvo pre trvalo udržateľný rozvoj) je „univerzálny, otvorený, nediskriminačný a spravodlivý multilaterálny obchodný systém v rámci WTO“. EÚ dlhodobo zdôrazňuje multilateralizmus a kľúčovú úlohu WTO: v súčasnosti sa musia podniknúť aktívne kroky v tomto smere.

⁽¹⁾ Parížska konferencia zmluvných strán rámcového dohovoru OSN o zmene klímy (UNFCCC COP21).

⁽²⁾ COM(2016) 739 final.

⁽³⁾ Článok 21 ods. 3 ZFEÚ.

⁽⁴⁾ Miléniový rozvojový cieľ č. 8: rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj.

1.5. EHSV konštatuje, že SDG nie sú právne záväzné, neexistuje mechanizmus riešenia sporov, EÚ musí vykonávať kroky prostredníctvom svojich politík a činností na ich ďalšiu realizáciu.

1.5.1. Víťame zámer EÚ poskytnúť výročné aktualizácie. Máme však obavy, že EÚ sa často viac zaujíma o spôsob ako preukázať, ako sú jej súčasné politiky v súlade s SDG a prekrývajú sa s nimi, než ako získať maximálny synergický efekt prostredníctvom zamerania a prispôbenia týchto politík a činností. Lepšie výsledky by prinieslo väčšie zameranie EÚ na dosiahnutie SDG.

1.5.2. Existuje niekoľko kľúčových oblastí politiky, v ktorých sa podľa nás EÚ musí usilovať zabezpečiť plnú synergiu s SDG. Patria medzi ne obnovenie Dohody o partnerstve AKT – EÚ z Cotonou, ako aj väčšia interakcia EÚ s týmito regiónmi. Konkrétne by to malo zahŕňať ciele budovanie kapacít na podporu a pomoc pri vykonávaní dohody o uľahčení obchodu, ako aj širšiu spoločnú stratégiu EÚ/členských štátov pre pomoc obchodu. Toto je základný príspevok k iniciatíve WTO Pomoc pre obchod a zároveň je jej zásadným prvkom, pričom jej cieľom je posilniť kapacitu rozvojových krajín, a tak využiť príležitosti ponúkané obchodnými dohodami. Dôležitým bude príspevok k šiestemu globálnemu preskúmaniu WTO zameraný na SDG.

1.5.3. Obchod by sa tiež mal cielenejšie využívať ako prostriedok na podporu regionálnej integrácie, ako aj SDG, najmä v tých regiónoch, v ktorých sa ešte neuzatvorili dohody o hospodárskom partnerstve, a to napriek tomu, že tieto dohody zatiaľ plne nenaplniličasnejšie sľuby.

1.5.4. EÚ by takisto mala zväziť vybudovanie väčšej súčinnosti medzi 27 kľúčovými dohovormi týkajúcimi sa programu GSP + a SDG, a to v miere, v akej jej to umožňujú právomoci.

1.6. Výbor tiež vyzýva EÚ, aby podporovala realizáciu SDG vždy, keď je to možné, prostredníctvom svojich dvojstranných vzťahov. Ukážkovým príkladom je interakcia s Čínou v súvislosti s jej iniciatívou „Jedno pásmo, jedna cesta“, ktorej vykonávanie, ako sa zdôraznilo na nedávnom stretnutí za okrúhlym stolom EÚ – Čína⁽⁵⁾, by malo prispieť k uskutočňovaniu programu OSN do roku 2030 a jeho cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

1.7. EHSV zdôrazňuje kľúčovú úlohu zodpovedného správania podnikov pri pomoci plniť SDG. Vplyv súkromného sektora tu bude kľúčový a výrazný: podľa odhadov výboru OSN pre obchod a rozvoj (Unctad)⁽⁶⁾ bude ročne potrebných ďalších 2,5 bilióna dolárov. Súkromný sektor by mal prispieť tretinou tejto sumy. Mnohé spoločnosti už majú stratégie pre SDG, ale treba ich všetky povzbudiť, aby prevzali zodpovednosť za svoj vplyv na spoločnosť prostredníctvom náležitej starostlivosti vychádzajúcej z analýzy rizík. EHSV konštatuje, že mobilizáciu zdrojov uľahčuje aj medzinárodná daňová politika na podporu investícií na realizáciu cieľov udržateľného rozvoja⁽⁷⁾.

1.8. **Cieľ 17** tiež stanovuje, že úspešný program trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje partnerstvá medzi vládami, súkromným sektorom a občianskou spoločnosťou. EHSV preto naliehavo žiada, aby všetky budúce mandáty pre kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji počas rokovaní EÚ o obchode a partnerstve povinne zahŕňali špecifické ustanovenie vyžadujúce, aby obe strany každého monitorovacieho mechanizmu občianskej spoločnosti spolupracovali pri podpore SDG a sledovali jeho vplyvy.

1.8.1. Tieto kapitoly o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji (najmä keďže sa týkajú SDG, Parížskej dohody a dodržiavania dohovorov MOP) musia mať rovnakú váhu ako tie, ktoré sa vzťahujú na obchodné, technické alebo colné záležitosti.

1.9. Nakoniec EHSV pripomína EÚ svoje predchádzajúce odporúčanie⁽⁸⁾, aby uskutočnila dôsledné hodnotenie vplyvu pravdepodobných účinkov, ktoré bude mať plnenie cieľov udržateľného rozvoja a Parížska dohoda na obchodnú politiku EÚ vrátane poľnohospodárstva. Dobrá politika začína dobrou analýzou.

⁽⁵⁾ Peking, 29. – 30. júna 2017 (bod 25).

⁽⁶⁾ Tlačová správa Unctad, Ženeva, 2014, ktorá sa odvtedy pravidelne opakuje.

⁽⁷⁾ REX/487 – Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Rozvojové partnerstvá EÚ a výzva, ktorú predstavujú medzinárodné daňové dohody*, spravodajca: Alfred Gajdosik, pomocný spravodajca Thomas Wagnsonner, (zatiaľ neuvyverejnené v úradnom vestníku).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Obchod pre všetkých – Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike*, (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 123)

2. Súvislosť: Ciele trvalo udržateľného rozvoja (SDG)

2.1. Vykonávanie rozsiahleho Programu trvalo udržateľného rozvoja OSN do roku 2030, a najmä jeho ústredná téma – SDG, zostane významnou globálnou prioritou až do stanoveného dátumu. Sedemnást SDG je sprevádzaných ďalšími 169 konkrétnymi cieľmi.

2.1.1. SDG majú globálnu povahu, sú univerzálne uplatniteľné a prepojené, čiže všetky krajiny musia byť spoločne zodpovedné za ich dosiahnutie. Vedú k novému spôsobu globálnej činnosti, ktorá bude rozsiahlejšia, participatívnejšia a konzultatívnejšia: už viac ako 90 krajín požiadalo o pomoc s dosahovaním týchto cieľov iné krajiny a subjekty, najmä EÚ.

2.2. Význam SDG výrazne podporila Parížska dohoda, ktorá už nadobudla účinnosť. Značnú neistotu však odvtedy vyvolal úmysel americkej vlády odstúpiť od dohody a následky, ktoré by to mohlo mať v praxi. Toto otvára cestu pre EÚ, aby prevzala vedúcu úlohu pri zabezpečovaní, že ciele udržateľného rozvoja, ako aj ciele Parížskej dohody zostanú hlavnými prioritami, pričom bude vychádzať z veľkého záujmu Číny a ďalších rastúcich ekonomík o tieto dohody. Mnohé rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky doteraz nevyvinuli žiadne významné úsilie s cieľom pomôcť ďalším krajinám, ktoré zaostávajú v rozvoji.

2.3. V oznámení Komisie o ďalších krokoch smerom k udržateľnej európskej budúcnosti z novembra 2016 sa uvádza, že SDG sa majú úplne začleniť do rámca európskej politiky a medzi súčasné priority Komisie, k čomu je aj zaviazaná podľa Lisabonskej zmluvy⁽⁹⁾. Túto iniciatívu, ktorá sa v súčasnosti pripravuje, uvítal výbor vo svojom stanovisku na tému *Poľnohospodárstvo v obchodných rokovaniach*⁽¹⁰⁾, v ktorom tiež odporúča, aby EÚ vykonala úplné posúdenie vplyvu pravdepodobných dosahov na obchodnú politiku EÚ.

2.3.1. V oznámení sa uvádza sa, že SDG budú „prierezovým rozmerom“ pri implementácii celkovej stratégie EÚ. Poukázalo sa v ňom na to, že EÚ bola prínosom pri formovaní tejto agendy. Mala by sa dosiahnuť intenzívna synergie v podpore a dosahovaní SDG a v propagácii európskych hodnôt na celom svete, aj keď tieto ciele priamo nepodporujú dobrú správu vecí verejných, ani právny štát.

2.4. Ciele trvalo udržateľného rozvoja a Parížska dohoda zásadne menia program svetového obchodu, najmä v oblasti obchodu s priemyselným tovarom a v poľnohospodárstve. Nutnosť uplatňovať tieto dohody musí byť stredobodom všetkých budúcich obchodných rokovaní EÚ.

2.4.1. EÚ má dôveryhodnosť na to, aby zohrávala účinnú úlohu premostenia medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami. EHSV⁽¹¹⁾ už v minulosti poukázal na to, že EÚ má jedinečnú pozíciu na napredovanie tohto programu:

- je jedným z hlavných svetových vývozcov a dovozcov,
- už nie je vnímaná ako primárne defenzívna v oblasti poľnohospodárstva,
- preukazuje trvalý záujem o obchod a rozvoj a
- predovšetkým na ministerskej konferencii WTO v roku 2015 v Nairobi ukázala, že je schopná moderne a vyvážene uvažovať.

3. SDG: významná úloha pre obchod a investície

3.1. Nadácia OSN⁽¹²⁾ uverejnila 1. mája na Twitteri „Zabezpečenie dobrého vzdelania, zdravotníctva a riadenia pre všetkých znižuje pravdepodobnosť konfliktov. @OSN stanovila 17 #globálnych cieľov v tomto smere. <http://bit.ly/UN2030>“. Ide o základné požiadavky, pokiaľ sa majú plniť SDG, pričom najväčšími výzvami ostávajú vojna a korupcia.

⁽⁹⁾ Článok 21 ods. 3 ZFEÚ.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Úloha poľnohospodárstva v multilaterálnych, bilaterálnych a regionálnych obchodných rokovaniach v súvislosti so stretnutím ministrov krajín WTO v Nairobi*, spravodajca: Jonathan Peel Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 20.

⁽¹¹⁾ Tamže.

⁽¹²⁾ @UNFoundation.

3.2. Obchod a investície však zohrávajú veľmi dôležitú úlohu, ak sa SDG majú dosiahnuť. Obchod bol uvedený v miléniových rozvojových cieľoch iba raz, ale deväťkrát v SDG. Na internetovej stránke WTO sa osobitne upozorňuje na **ciele č. 2** (odstrániť hlad, dosiahnuť potravinovú bezpečnosť a lepšiu výživu a podporovať udržateľné poľnohospodárstvo), **č. 3** (zabezpečiť zdravý život a podporovať blahobyt pre všetkých v každom veku), **č. 8** (podporovať inkluzívny a udržateľný hospodársky rast, zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých), **č. 10** (znižovať nerovnosti medzi krajinami a v rámci nich), **č. 14** (zachovať a udržateľne využívať oceány, moria a morské zdroje) a **č. 17** (oživiť globálne partnerstvo pre udržateľný rozvoj). K týmto cieľom by sa mali pridať cieľ **č. 7** (zabezpečiť prístup k dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých) a **č. 9** (budovať odolnú infraštruktúru, podporiť udržateľnú industrializáciu a posilniť inovácie). Tieto musia byť tiež v plnej súčinnosti s inými relevantnými krokmi, najmä v oblasti rozvoja.

3.2.1. Obchod v poľnohospodárstve bude tiež zohrávať kľúčovú úlohu pri dosahovaní SDG, najmä pokiaľ ide o cieľ **č. 12** (zabezpečiť udržateľné modely spotreby a výroby) a **č. 15** (udržateľne hospodáriť s lesmi, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť a zvrátiť degradáciu pôdy a zastaviť stratu biodiverzity), ako aj **č. 1** (odstrániť chudobu vo všetkých podobách a všade), **č. 13** (vykonať naliehavé opatrenia na boj proti zmene klímy a jej vplyvom) a **č. 5** (dosiahnuť rodovú rovnosť a posilniť postavenie všetkých žien a dievčat).

3.2.2. SDG na rozdiel od miléniových rozvojových cieľov konkrétne označujú „prostriedky vykonávania“ prostredníctvom ich 169 konkrétnych určených cieľov. Taký veľký počet cieľov sťažuje určovanie priorit alebo získanie podpory. Napriek tomu hlavnú pozornosť treba venovať zaručeniu, že budú naďalej inkluzívne a že sa žiadna sociálna skupina nebude odsúvať na okraj.

3.3. EHSV je znepokojený tým, že sa ešte účinne nevymedzili dostatočné opatrenia resp. politiky a neurčili kľúčové medzery, ktoré je potrebné vyplniť.

3.3.1. Bude potrebné podrobne preskúmať, aký obchod sám o sebe môže prispieť. Okrem priamych krokov by sa mali zahrnúť aj investície a obchod priaznivé pre SDG, napríklad prostredníctvom využívania čistých technológií. Existuje mnoho spôsobov, ako obchod a investície môžu pozitívne, aj keď nepriamo prispieť, hoci nie vždy môžu byť hlavnou hnacou silou pri dosahovaní SDG, ani nemôžu ponúknuť systematický prístup.

3.4. Podľa definície by mal byť obchod udržateľný, hoci v praxi to nie je vždy tak, najmä ak sa hodnotí podľa súčasných kritérií udržateľnosti vrátane uhlíkovej stopy. V minulosti sa v Európe obchodovalo s potravinami a tovarom, ktoré región nedokázal sám vyprodukovať⁽¹³⁾. Ďalšími dvomi dôležitými faktormi boli kľúčové, základné spracovateľské zručnosti získané dlhoročnou praxou a jednoduchá doprava. Mimoriadne dôležitý bol prístup k vode, pretože pozemná doprava bola omnoho nákladnejšia a menej spoľahlivá.

3.4.1. Tieto faktory sú naďalej dôležité. Politika nahrádzania dovozu pravidelne zlyháva. Medzinárodná dôvera v obchodovanie má zásadný význam pre to, aby sa odstránili zbytočné bariéry. Preto je dôležitý celosvetový systém obchodovania, ktorý budú medzinárodná tvorba pravidiel a systém riešenia sporov podporovať. V tejto súvislosti je úloha WTO naďalej zásadná, a to aj napriek možným problémom zo strany americkej administratívy.

3.4.2. Osobitnou úlohou v rámci cieľa **č. 17** je „univerzálny, otvorený, nediskriminačný a spravodlivý multilaterálny obchodný systém v rámci WTO“. WTO preto musí zohrávať kľúčovú úlohu. EÚ musí túto koncepciu naďalej povzbudzovať a podporovať.

3.4.3. Vo vyhlásení z ministerskej konferencie WTO v Nairobi sa uvádza, že medzinárodný obchod môže zohrávať dôležitú úlohu pri dosahovaní udržateľného, výrazného a vyváženého rastu pre všetkých⁽¹⁴⁾, pričom sa zdôraznilo, že by to bolo oveľa ťažšie bez účinného multilaterálneho obchodného mechanizmu. Zdôraznil sa tiež význam iniciatívy Pomoc pre obchod, ktorá by mal zohrávať kľúčovú úlohu pri dosahovaní mnohých SDG.

⁽¹³⁾ Sever ponúkal vlnu, kožušiny, drevo a obilie, juh naopak bavlnené tkaniny, olivový olej, korok, vína, potraviny a ovocie.

⁽¹⁴⁾ https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/mindecision_e.htm.

3.4.4. Závazok WTO zrušiť vývozné dotácie pre poľnohospodársky vývoz, ku ktorému sa dospelo v Nairobi, splní kľúčový cieľ trvalo udržateľného rozvoja **č. 2** (úplné odstránenie hladu). Súčasná rokovania WTO o dotáciách v oblasti rybolovu sú relevantné v súvislosti s cieľom **č. 14** (oceány, moria a morské zdroje) zakázať do roku 2020 tie, ktoré prispievajú k nadmernej kapacite a nadmernému rybolovu. Vkladáme nádej do nadchádzajúcej ministerskej konferencie WTO v Buenos Aires, že sa dosiahne takáto dohoda.

3.4.5. Od roku 1947 sa najskôr GATT a v súčasnosti WTO usilujú o odstraňovanie prekážok. Okrem potravín, poľnohospodárskych výrobkov, textilu, oblečenia, obuvi a keramiky sa v súčasnosti zameranie presunulo z odstránenia cieľ na necolné prekážky. Ako už EHSV uviedol⁽¹⁵⁾ „Obchod pomáha odstraňovať nerovnováhu v dopyte a ponuke, môže podstatne zlepšiť potravinovú bezpečnosť a výživu zvýšením dostupnosti potravín, podporovaním účinného využívania zdrojov a zvýšením investícií, zväčšením trhových príležitostí a hospodárskeho rastu, čím prináša pracovné miesta, príjmy a prosperitu“.

3.5. So zvyšovaním celkových príjmov sa zvyšuje dopyt po nebývalých možnostiach výberu a rozmanitosť potravín a spotrebného tovaru. Patria sem výrobky z bavlny, obilniny a hovädzie mäso, ktoré si pri produkcii vyžadujú značné množstvo vody – a voda je na mnohých miestach nedostatkovou komoditou. Udržateľné využívanie vody a pôdy (a zabránenie znečisteniu ovzdušia) sú kľúčové pri realizácii mnohých cieľov udržateľného rozvoja. Racionalizácia produkcie bude čoraz dôležitejšou otázkou: napríklad Uzbekistan (ktorý ešte nie je členom WTO) sa výrazne spolieha na produkciu bavlny, hoci je suchou krajinou a bavlna je plodina, ktorá potrebuje veľa vody a značné využitie pesticídov.

3.6. Dohoda o uľahčení obchodu (TFA), ktorá nadobudla účinnosť začiatkom roka 2017, by mala tiež predovšetkým zvyšovať udržateľnosť v medzinárodnom obchode, a to prostredníctvom odstránenia oneskorení a zbytočných prekážok na hraniciach. Kľúčovou úlohou pre EÚ je budovanie kapacít.

3.7. Vplyv obchodu a investícií na zmenu klímy je významný. Rokovania o plurilaterálnej dohode o environmentálnych statkoch (EGA) sľubujú byť dôležitým krokom k integrácii klimatických zmien do mnohostrannej obchodnej politiky, ale ešte je potrebná ďalšia multilaterálna činnosť na propagáciu väčšieho súladu.

3.8. Úloha investícií pri plnení SDG je takisto veľmi dôležitá, a to najmä v Afrike prostredníctvom pomoci pri poskytovaní primeranej infraštruktúry (**cieľ č. 9**), dostatočne veľkého počtu zariadení na druhotné spracovanie a zvýšenia schopnosti dostať výsledné produkty do dopravných uzlov a na trhy.

3.8.1. Ako sa uvádza v stanovisku výboru o *samostatných investičných dohodách*⁽¹⁶⁾ „Kľúčovou oblasťou pôsobnosti zmluvných strán investičnej dohody bude uľahčovať investície prostredníctvom poskytovania potrebnej a udržateľnej infraštruktúry. Vlády sú zodpovedné za poskytnutie pevného právneho základu pre infraštruktúru, ... s cieľom zabezpečiť účinnú a efektívnu energetickú, vodnú a dopravnú sieť, a to prostredníctvom poskytnutia účinných systematických základov pre takéto siete.“ Energetické a vodné siete a rozvody si vyžadujú komplexný návrh a ich úplné zavedenie môže trvať desaťročie alebo aj dlhšie“.

4. Úloha EÚ a jej právomoci

4.1. Ako už bolo uvedené, oznámenie Komisie o ďalších krokoch smerom k udržateľnej európskej budúcnosti, uvádza, že SDG sa majú úplne začleniť do rámca európskej politiky a medzi súčasné priority Komisie.

4.1.1. Komisia vo svojom oznámení „Globálna Európa: svetová konkurencia“ z roku 2006 uviedla, že je dôležité zabezpečiť, aby sa výhody liberalizácie obchodu „preniesli na občanov. Pri presadzovaní sociálnej spravodlivosti a súdržnosti na domácej pôde by sme sa mali snažiť presadzovať naše hodnoty vrátane sociálnych a environmentálnych noriem a kultúrnej rozmanitosti na celom svete“⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 9, tamže.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Úloha udržateľného rozvoja a účasti občianskej spoločnosti v samostatných investičných dohodách EÚ s tretími krajinami*, spravodajca: Jonathan Peel (Ú. v. EÚ C 268, 14.8.2015, s. 19).

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 567 final, 4. októbra 2006, bod 3.1.iii.

4.1.2. V Lisabonskej zmluve⁽¹⁸⁾ sa stanovuje, že o všetkých krokoch EÚ v oblasti obchodu, rozvoja a širšej vonkajšej činnosti sa vzájomne informuje. Už sme sa vyjadrili sklamanie⁽¹⁹⁾ z toho, že o SDG bola v oznámení Komisie „Obchod pre všetkých“⁽²⁰⁾ len stručná zmienka, hoci bolo uverejnené krátko po ich prijatí v OSN. Pri vykonávaní svojej stratégie „Obchod pre všetkých“ musí EÚ venovať zvláštnu pozornosť zabezpečeniu toho, aby budúce obchodné dohody a dohody o partnerstve dodržiavali základné normy MOP, záväzky COP21 a zabezpečili ochranu spotrebiteľa.

4.1.3. Ako však ukázal nedávny rozsudok Súdneho dvora⁽²¹⁾ o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom, právomoc EÚ v oblasti investícií je obmedzená, pričom má plnú právomoc v obchodných záležitostiach.

4.2. SDG samy osebe nie sú právne záväzné, ani podložené mechanizmom riešenia sporov. Úspech bude závisieť od vlastnej politiky v oblasti udržateľného rozvoja a programov jednotlivých krajín. OSN zdôrazňuje, že sú potrebné partnerstvá medzi vládami, súkromným sektorom a občianskou spoločnosťou. Na jej internetovej stránke⁽²²⁾ je zoznam opatrení, ktoré majú vykonať jednotlivci.

4.3. EÚ sa musí naďalej zameriavať na svoju vlastnú politiku a činnosti s cieľom určiť, ako môže čo najlepšie prispieť k dosiahnutiu SDG, a to nielen prostredníctvom obchodu. Obávame sa, že EÚ sa často zdá byť pripravená skôr preukázať, akým spôsobom sa súčasné politiky prekrývajú s SDG, než prispôbiť tieto politiky s cieľom získať maximálnu synergiu. Tiež nás treba presvedčiť, že Komisia uplatnila pri kľúčových otázkach úplný krížový prístup so zahrnutím ostatných GR. Lepšie výsledky by prinieslo väčšie zameranie na dosiahnutie SDG vrátane obchodnej politiky.

4.3.1. Tieto oblasti by mali zahŕňať nadchádzajúce obnovenie Dohody o partnerstve AKT – EÚ z Cotonou a väčšiu interakciu EÚ s týmito regiónmi. Podobne ako ciele budovania kapacít s cieľom podporiť dohodu o uľahčení obchodu by tiež mala byť základom akéhokoľvek prebiehajúceho preskúmania spoločnej stratégie EÚ/členských štátov pre pomoc obchodu⁽²³⁾, ktorá je kľúčovým prvkom iniciatívy WTO Pomoc pre obchod. Je vytvorená s cieľom posilniť kapacitu rozvojových krajín, a tak využiť príležitosti ponúkané obchodnými dohodami, čo bude naopak kľúčové pre dosiahnutie mnohých cieľov.

4.3.2. Obchod by sa tiež mal cielenejšie využívať ako prostriedok na podporu regionálnej integrácie, ako aj SDG, najmä v tých regiónoch, v ktorých sa ešte neuzatvorili dohody o hospodárskom partnerstve, hoci s poľutovaním konštatujeme, že sa zatiaľ plne nenaplnili včasnejšie sľuby dohôd.

4.3.3. Pokiaľ to právomoci umožňujú, EÚ by tiež mala zvážiť vytvorenie väčšej synergie medzi SDG a 27 povinnými environmentálnymi dohovormi a dohovormi MOP týkajúcich sa programu všeobecného systému preferencií plus (VSP+), ako aj požiadavky programu EBA pre najmenej rozvinuté krajiny.

4.3.4. V záverečnom júlovom vyhlásení zo 14. zasadnutia hospodárskych a sociálnych záujmových skupín EÚ – AKT v Yaoundé⁽²⁴⁾ sa uvádza, že všetky dostupné finančné zdroje treba venovať na plnenie cieľov udržateľného rozvoja v rámci riadneho, transparentného riadenia financií, so zapojením súkromného sektora.

4.4. Výbor sa tiež domnieva, že EÚ by mala podporovať realizáciu SDG vždy, keď je to možné, prostredníctvom svojich dvojstranných vzťahov. Ukážkovým príkladom je interakcia s Čínou v súvislosti jej iniciatívou „Jedno pásmo, jedna cesta“, ktorej vykonávanie, ako sa zdôraznilo na nedávnom stretnutí za okrúhlym stolom EÚ – Čína⁽²⁵⁾, by malo prispieť k plneniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja a vykonávaniu Parížskej dohody o zmene klímy. Odzrkadlilo to nedávne pripomenky generálneho tajomníka OSN.

⁽¹⁸⁾ Článok 3 odsek 5

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému *Obchod pre všetkých – Smerom k zodpovednejšej obchodnej a investičnej politike*, (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 123).

⁽²⁰⁾ COM(2015) 497 final.

⁽²¹⁾ Súdny dvor Európskej únie, tlačová správa č. 52/17.

⁽²²⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/takeaction>.

⁽²³⁾ Pričom sa uznáva rekordný príspevok EÚ 12 miliárd v roku 2014.

⁽²⁴⁾ V súlade s Dohodou z Cotonou.

⁽²⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou 5.

4.4.1. EHSV však opakuje svoje pevné presvedčenie o význame toho, aby Čína a iné krajiny dodržiavali dohovory Medzinárodnej organizácie práce (ILO).

4.5. EHSV sa domnieva, že EÚ musí začleniť aj stratégiu Európa 2020 do spoločných cieľov SDG s cieľom vytvoriť podmienky pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

4.6. EHSV v stanovisku na tému *Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík EÚ* ⁽²⁶⁾ konštatoval, že „Program OSN do roku 2030 by sa mal zmeniť na aktívny, transformačný a pozitívny príbeh Európy. Tento proces pritom musí vychádzať zo silnej politickej vôle a odhodlania vytvoriť trvalo udržateľnú Európsku úniu tým, že naše hospodárstva budeme viesť smerom k odolnému a konkurencieschopnému, nízkouhlíkovému a sociálne inkluzívnemu vývoju s efektívnym využívaním zdrojov. Tento strategický zámer by taktiež pomohol prekonať nebyvalý nedostatok dôvery občanov EÚ v projekt EÚ a najmä by preň zabezpečil podporu mladých ľudí. EÚ by mala program OSN do roku 2030 využívať týmto spôsobom, aby občanom EÚ predstavila novú víziu Európy: sociálnu zmluvu 21. storočia.“

5. Úloha súkromného sektora

5.1. Podľa odhadov Konferencie OSN pre obchod a rozvoj (Unctad) ⁽²⁷⁾ bude na splnenie 17 SDG (a ich 169 cieľov) potrebných ďalších 2,5 bilióna amerických dolárov ročne. Pričom aspoň tretinu tejto sumy má podľa očakávaní poskytnúť súkromný sektor, ktorého úloha sa zdôrazňuje v ciele č. 17 spolu s úlohou občianskej spoločnosti.

5.2. Väčšina bude pochádzať z intenzívnejšieho obchodu a vyšších investícií, najmä z potreby budovať mestá a následnej infraštruktúry, škôl, nemocníc a ciest. Nepriamo je to už súčasťou čínskej iniciatívy „Jedno pásmo, jedna cesta“.

5.3. Ako už bolo uvedené, mimoriadne dôležité bude vybudovanie infraštruktúry v Afrike. Vnútorný obchod v rámci Afriky je na nízkej úrovni a tvorí 10 – 15 % celkového afrického obchodu. Ako už EHSV uviedol „umožniť africkým krajinám, aby rozšírili obchod v poľnohospodárstve spojený s SDG, ktoré sa týkajú infraštruktúry, regionálnej integrácie a prehlbenia vnútorných trhov, a to aj prostredníctvom zvýšeného druhotného spracovania, bude základom toho, aby sa Afrike umožnila pozitívna účasť na poľnohospodárskom obchode a zlepšenie potravinovej bezpečnosti“ ⁽²⁸⁾.

5.4. EHSV tiež uviedol, že regulačné prostredie sa musí plánovať dlhodobo. Takisto spoločnosti musia plánovať v dlhodobom horizonte, najmä ak majú byť investície úspešné. Nesplnenie podmienok jednou alebo druhou stranou neprinesie prospech nikomu. Významní aktéri z vládneho a súkromného sektora budú musieť vybudovať nové synergie a naučiť sa novým formám zapojenia. Kľúčovú úlohu by tu mala zohrať aj účasť občianskej spoločnosti, a to najmä na úrovni sociálnych partnerov ⁽²⁹⁾.

5.5. Účinné riadenie globálnych hodnotových a dodávateľských reťazcov (globálnych hodnotových reťazcov, globálnych dodávateľských reťazcov) bude mať zásadný význam, ako na to poukázal EHSV vo svojom stanovisku na tému *Dôstojná práca v globálnych dodávateľských reťazcoch* ⁽³⁰⁾. Globálne hodnotové reťazce pokrývajú všetky činnosti od návrhu produktu až po konečného spotrebiteľa. Globálne dodávateľské reťazce sú súčasťou globálnych hodnotových reťazcov zameraných na navrhovanie alebo distribúciu.

5.5.1. EHSV uviedol, že jeho cieľom je „podporovať praktické a vhodné prístupy orientované na riziko, ktoré budú zohľadňovať špecifický charakter globálneho hodnotového reťazca a globálneho dodávateľského reťazca (lineárna alebo modulárna, jednoduchá alebo komplexná, krátka alebo dlhá organizácia).“

5.5.2. Vplyv súkromného sektora bude výrazný. Môže byť dôležitým katalyzátorom sociálnej, hospodárskej a kultúrnej obnovy, v neposlednom rade prostredníctvom podpory a rozvoja kľúčových zručností a zabezpečenia väčšej diverzifikácie. Mnohé spoločnosti už majú svoje vlastné stratégie v oblasti SDG. Napriek tomu zodpovedné správanie podnikov bude dôležité pri pomoci plniť SDG, nielen prostredníctvom podnecovania všetkých podnikov, aby prevzali vlastnú

⁽²⁶⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41.

⁽²⁷⁾ Tlačová správa Unctad, Ženeva, 2014, ktorá sa odvtedy pravidelne opakuje.

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Úloha poľnohospodárstva v multilaterálnych, bilaterálnych a regionálnych obchodných rokovaniach v súvislosti so stretnutím ministrov krajín WTO v Nairobi*, pozn. pod čiarou 9, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 20.

⁽²⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 15.

⁽³⁰⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 17.

zodpovednosť za vplyv na spoločnosť. Malo by to byť založené na náležitej starostlivosti vychádzajúcej z analýzy rizík., najmä pokiaľ ide o globálne hodnotové reťazce a globálne dodávateľské reťazce, ktoré zahŕňajú negatívne vplyvy a riziká a aktívnu podporu prínosov. Zároveň treba zabezpečiť, aby sa žiadna sociálna skupina neodsúvala na okraj. Vďaka tomu by sa mali rozšíriť povolenia spoločností na prevádzku a pritom by sa maximalizovali inovácie a udržateľný hospodársky rast.

5.6. Zabezpečenie väčšej súčinnosti medzi SDG a súkromným sektorom bude zahŕňať tieto prvky:

- podpora sociálnej zodpovednosti podnikov, normy ISO 26000 a vypracovania medzinárodných rámcových dohôd medzi nadnárodnými podnikmi a medzinárodnými odborovými organizáciami (vo všetkých odvetviach, najmä v priemyselných);
- rozvoj nefinančného ratingu spoločností (sociálny a environmentálny) a podpora sociálne zodpovedných investícií;
- sociálna a environmentálna zodpovednosť v hodnotovom reťazci medzi dodávateľom a subdodávateľom.

5.6.1. EHSV sa domnieva, že akákoľvek budúca dohoda EÚ o obchode alebo partnerská dohoda by sa mala usilovať o podporu zásad sociálnej zodpovednosti podnikov a noriem, a prihliadať na presadzovanie vnútroštátnych právnych predpisov v tejto oblasti, najmä v oblasti mimofinančného výkazníctva. Mali by trvať na tom, že každá signatárska strana bude aktívne podporovať, aby spoločnosti dodržiavali usmernenia OECD pre nadnárodné spoločnosti⁽³¹⁾ a iniciatívy OSN Global Compact, že sa zachová právo na kolektívne vyjednávanie a sociálny dialóg bude pokračovať.

5.6.2. Vo svojej informačnej správe o sociálnej zodpovednosti podnikov⁽³²⁾ výbor takisto zdôraznil význam hlavných zásad OSN v oblasti podnikania a ľudských práv z roku 2011⁽³³⁾, ako kľúčového kroku v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov, pričom poukázal na ľudské práva v rámci spoločenského piliera. V súčasnosti sa vďaka OSN ďalej rozvíja smerom k záväznej zmluve pre nadnárodné korporácie a iné podniky, pokiaľ ide o ľudské práva.

5.6.3. Ostatné príslušné stanoviská EHSV zahŕňajú stanoviská o úlohe súkromného sektora v rozvoji⁽³⁴⁾ a o zriadení záruky EFSD a záručného fondu EFSD⁽³⁵⁾.

5.7. Dosiahnutie **cieľa 17** by malo zahŕňať vládne obstarávanie, ako aj to, aby vlády spolupracovali so súkromným sektorom. EÚ by mala úzko spolupracovať s Unctad a UNECE, ktorá podporuje úlohu verejno-súkromných partnerstiev (PPP). Hoci vo všeobecnosti EHSV podporuje verejno-súkromné partnerstvá, poukázal⁽³⁶⁾ na určité obavy, pričom uviedol, že verejno-súkromné partnerstvá „sa môžu stať dôležitým nástrojom na uskutočňovanie rozvojových stratégií, za predpokladu, že budú správne nastavené a zainteresované strany budú navzájom komunikovať“.

5.8. Výbor už zdôraznil obrovský potenciál elektronického obchodu pre malé a stredné podniky a iné špecializovanejšie spoločnosti, čo umožňuje im a miestnym podnikom prístup na trhy, ktoré boli doteraz neprístupné. Vzhľadom na to, že MSP sú hlavnou hybnou silou inovácií, kľúčom k zachovaniu a rozvoju udržateľnosti a vytvárajú 70 – 80 % pracovných miest, EHSV vyzýva Komisiu, aby venovala osobitnú pozornosť podpore takýchto podnikov pri plnení SDG.

6. Úloha občianskej spoločnosti

6.1. **Cieľ č. 17** sa konkrétne zmieňuje o úlohe občianskej spoločnosti, pričom sa uvádza, že úspešný program trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje partnerstvá medzi vládami, súkromným sektorom a občianskou spoločnosťou. Tieto globálne partnerstvá sú potrebné na celosvetovej, regionálnej, národnej a miestnej úrovni. Následne odkazuje na hodnotiace a monitorovacie rámce. Po prvýkrát v histórii OSN SDG uvádzajú, že vlády sa zodpovedajú občanom. Na splnenie SDG bude potrebné priame zapojenie občianskej spoločnosti, ktorá by mala podporovať najmä zásady právneho štátu a boj proti

⁽³¹⁾ Usmernenia OECD pre nadnárodné spoločnosti, 2011.

⁽³²⁾ Informačná správa EHSV na tému *Sociálna a spoločenská zodpovednosť podnikov*, spravodajkyňa: Evelyne Pichenot.

⁽³³⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.

⁽³⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Financovanie rozvoja – postoj občianskej spoločnosti*, Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 49.

⁽³⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému *Zriadenie záruky EFSD a záručného fondu EFSD*, spravodajca: Jan Simons, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 62.

⁽³⁶⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 1.

korupcii. Ak sa občianska spoločnosť bojí prispieť, opak je pravdou. V otvorenej spoločnosti je jej hlas hybnou silou veľkých domácich zmien, otvorenosti a plurality.

6.1.1. Od roku 2011, kedy bola podpísaná dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Južnou Kóreou, je cieľom všetkých obchodných dohôd a dohôd o hospodárskom partnerstve zahŕňať aj kapitoly o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji⁽³⁷⁾ s monitorovacími mechanizmami občianskej spoločnosti. Tieto kapitoly sa v súčasnosti preskúmvajú. Mali by sa posilniť a tam, kde je to možné, prispôsobiť na podporu plnenia SDG. Budúce rokovacie mandáty EÚ musia zahŕňať v kapitolách o obchode a udržateľnom rozvoji konkrétny odkaz na SDG.

6.2. Tieto mechanizmy majú veľký potenciál pri podpore hodnôt EÚ vrátane sociálnych a environmentálnych noriem. Môžu priniesť konkrétne výsledky. Sú dôležitým nástrojom na spoluprácu a posilnenie postavenia občianskej spoločnosti z partnerských krajín.

6.2.1. Tieto spoločné mechanizmy občianskej spoločnosti musia byť schopné zasiahnuť na podporu realizácie SDG a prijatie opatrení voči nepriaznivému vývoju. Sme presvedčení, že tieto kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji musia byť vykonateľné rovnakým spôsobom ako ostatné obchodné doložky. V tejto súvislosti vyzývame Európsku komisiu, aby pri každej budúcej dohode rokovala o opatreniach, ktoré umožnia úplné monitorovanie vykonávania kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, a aby v prípade potreby vykonala takéto opatrenia.

6.3. EHSV tiež víta dôraz, ktorý sa kladie na význam sociálneho hospodárstva pre vytváranie pracovných miest a udržateľný rozvoj v rámci „Nového globálneho partnerstva pre odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj po roku 2015“, ktoré Rada prijala v máji 2015⁽³⁸⁾. Organizácie sociálneho hospodárstva majú takisto potenciál stať sa kľúčovými subjektmi pri podpore plnenia/napomáhaní plniť SDG. Vo svojom nedávnom stanovisku o *sociálnom hospodárstve*⁽³⁹⁾ EHSV zdôrazňuje, že sociálna ekonomika má významné miesto v každodennom živote a produktívnych činnostiach veľkých regiónoch Afriky, Ameriky a Ázie a významne celkovo prispieva k zlepšeniu životných a pracovných podmienok.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽³⁷⁾ Jedinou výnimkou je dohoda o hospodárskom partnerstve so štátmi Juhoafrického rozvojového spoločenstva.

⁽³⁸⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9241-2015-INIT/sk/pdf>.

⁽³⁹⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému *Vonkajší rozmer sociálneho hospodárstva*, spravodajca: Miguel Ángel Cabra De Luna, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 58.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Výhody prístupu založeného na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD) pre integrovaný miestny a vidiecky rozvoj

(prieskumné stanovisko)

(2018/C 129/06)

Spravodajca: **Roman HAKEN**

Konzultácia	Estónske predsedníctvo Rady EÚ, 08/08/2017
Právny základ	článok 302 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Rozhodnutie predsedníctva	19/09/2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	21/11/2017
Prijaté v pléne	07/12/2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/3/0

1. Závěry a odporúčania

1.1. Európska únia stojí na prahu rokovaní o politike, ktorá sa bude realizovať po roku 2020. Európska komisia a členské štáty začínajú viesť diskusie o budúcom finančnom rámci pre európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF).

1.2. Ako môže Európska únia posilniť svoje vzťahy s členskými štátmi a opätovne získať dôveru občanov ⁽¹⁾?

1.3. Odpoveďou by mohol byť prístup dobre implementovaného miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD), ktorý umožní integrovaný miestny rozvoj a zapojenie občanov a ich organizácií na najnižšej úrovni. EHSV je presvedčený, že CLLD by mohol mať mnoho výhod ako úspešný európsky nástroj miestneho rozvoja.

Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča:

1.4. vytvoriť jasnú víziu pre povinné financovanie CLLD z viacerých fondov v Európskej únii, tak aby sa CLLD využíval pri všetkých typoch území: vidiecke (vrátane odľahlých, horských a ostrovných oblastí), mestské a pobrežné oblasti;

1.5. naliehať na Európsku komisiu, aby preskúmala a vykonala hĺbkovú analýzu príležitostí na vytvorenie rezervného fondu pre CLLD na úrovni EÚ. Bez ohľadu na to bude musieť Európska komisia zabezpečiť, aby mali všetky členské štáty fond CLLD na vnútroštátnej úrovni z príspevkov zo všetkých fondov EŠIF (EPFRV, EFRR, ESF a ENRF);

1.6. definovať harmonizovaný rámec všetkých európskych štrukturálnych a investičných fondov a stanoviť jednoduché pravidlá implementácie fondu CLLD na úrovni EÚ;

1.7. uznať skutočnosť, že CLLD posilňuje metódu programu LEADER a poskytuje členským štátom jedinečnú príležitosť na rozvoj ich území inkluzívnejším, udržateľnejším a integrovanejším spôsobom v partnerstve s miestnymi zainteresovanými stranami. Aby sa dosiahol väčší vplyv, musia sa poskytnúť dostatočné finančné prostriedky na implementáciu CLLD v programovom období 2021 – 2027. Preto naliehavo vyzývame Európsku komisiu, aby stanovila

⁽¹⁾ Podľa priority č. 10: Únia demokratickej zmeny.

povinnú požiadavku, aby členské štáty vyčlenili minimálne 15 % z rozpočtu z každého európskeho štrukturálneho a investičného fondu na fond CLLD, čo treba taktiež podporiť dostatočnými zdrojmi na vnútroštátnej úrovni;

1.8. vyhnúť sa prerušeniu medzi programovými obdobiami a zaručiť lepšie začatie programového obdobia 2021 – 2027.

1.9. Komplikovaný právny rámec a časovo náročné postupy spôsobili výrazný nárast administratívneho zaťaženia všetkých aktérov CLLD. V záujme dosiahnutia účinnosti pri budúcej implementácii financovania CLLD z viacerých fondov EHSV žiada, aby sa vo výraznej miere zjednodušil právny rámec CLLD, vykonávacie postupy a model pre programové obdobie 2021 – 2027. Nový politický a hospodársky kontext by sa mal využiť na znižovanie byrokratickej záťaže a zavedenie jednoduchého rámca, ktorý sa zameria na príležitosti a dôveru. Jednoduchý systém bol napríklad vytvorený pri vývoji globálnych grantov. Namiesto zamerania sa na predchádzanie chybám sú potrebné právne predpisy, ktoré môžu skutočne podporiť miestne akčné skupiny (MAS) a miestnych príjemcov pomoci (konečných užívateľov) pri realizácii ich stratégií a projektov v oblasti miestneho rozvoja.

1.10. Treba umožniť úzky dialóg medzi všetkými aktérmi CLLD na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni počas prípravy nasledujúceho programového obdobia s cieľom budovať dôveru a realizovať integrovaný prístup spočívajúci vo financovaní CLLD z viacerých fondov. Musia sa posilniť väzby medzi EÚ, občanmi a spoločnosťami.

1.11. Musí sa umožniť trvalé budovanie kapacít všetkých subjektov CLLD (orgány, miestne akčné skupiny, LEADER a vidiecke siete, platobné agentúry), pokiaľ ide o financovanie CLLD z viacerých fondov.

1.12. Treba využívať potenciál riešení v oblasti informačných technológií zameraný na zjednodušenie a automatizáciu zhromažďovania údajov na vnútroštátnej aj miestnej úrovni. Je potrebné šíriť osvedčené postupy v oblasti používania týchto systémov medzi riadiacimi orgánmi a miestnymi akčnými skupinami (ako napr. v Estónsku). Systémy v oblasti informačných technológií treba rozvíjať tak, že sa pritom budú skutočne zapájať všetky zainteresované strany a poskytnú sa pomoc s celkovou stratégiou zjednodušenia EŠIF.

1.13. Treba využívať participatívny prístup s cieľom zachovať súlad a prispôsobiť stratégie miestneho rozvoja meniacim sa miestnym podmienkam (sociálna súdržnosť, migrácia, regionálne klastre, zelená ekonomika, zmena klímy, inteligentné riešenia, technológie atď.) a využívať revolúciu nových technológií a IT.

1.14. Hlavný prínos toho, že miestne akčné skupiny majú tiež možnosť výberu kvalitných projektov súvisí s ich úlohou územnej hnacej sily, a to aj v rámci spolupráce medzi územiami a nadnárodnou spolupráce. MAS musia byť aktívnymi sprostredkovateľmi a vyvíjať medzisektorovú činnosť so zapojením všetkých príslušných zainteresovaných strán v príslušných oblastiach.

1.15. Je dôležité, aby sa vhodným spôsobom poukazovalo na výsledky MAS a nepretržite sa hodnotilo vykonávanie stratégií miestneho rozvoja, pričom oprávnenosť kontrolných mechanizmov treba trvalo preorientovať na zabezpečenie výsledkov, hodnotenie výkonu a dlhodobé účinky.

1.16. CLLD v prímestských a mestských oblastiach predstavuje výzvu pre budúci miestny rozvoj EÚ. EHSV odporúča, aby sa zhromažďovali údaje o úspešných pilotných projektoch a organizovali informačné a motivačné kampane v záujme širšieho využitia. Miestni aktéri rozvoja miest a verejná správa budú potrebovať odbornú prípravu. CLLD v mestských oblastiach sa môže využiť ako nástroj na vykonávanie mestskej agendy EÚ a možno ho kombinovať s programom URBACT.

2. Úvod a implementácia CLLD v členských štátoch: súvislosti

2.1. Prístup založený na financovaní miestneho rozvoja vedeného komunitou je aktualizáciou viac ako 26-ročnej metódy programu LEADER. Hlavný rozdiel spočíva v užšiem integrovanom prístupe a diverzifikovanom modeli financovania. Niektoré miestne akčné skupiny vo vidieckych oblastiach však majú v súčasnosti prístup aj k finančným prostriedkom z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Sociálneho fondu a Európskeho fondu pre rybné hospodárstvo. Počnúc súčasným programovým obdobím (2014 – 2020) sa používanie financovania CLLD z viacerých fondov rozšírilo na mestský rozmer.

2.2. Prístup založený na financovaní CLLD z viacerých fondov v tomto programovom období 2014 – 2020 prijalo podľa údajov Európskej komisie dvadsať členských štátov: Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Švédsko a Taliansko. Osem krajín (Belgicko, Cyprus, Estónsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Luxembursko a Malta) sa rozhodlo, že v súčasnom období tento prístup neprijme. Vďaka úspešným rokovaniam v niektorých krajinách (Česká republika, Maďarsko, Portugalsko a Slovensko) predstavuje príspevok z iných fondov takmer 50 %. Zavedenie prístupu spočívajúceho vo financovaní z viacerých fondov si vyžaduje politickú vôľu, chápanie výhod vyplývajúcich z CLLD na vnútroštátnej úrovni a dobrú spoluprácu medzi ministerstvami. Cieľom Európskej komisie je odstrániť bariéry medzi fondmi a posilniť synergiu a súlad na miestnej aj národnej úrovni.

2.3. Iniciatíva LEADER bola v období 2014 – 2020 posilnená. Vzhľadom na úlohu miestnych spoločností, pokiaľ ide o prispievanie k územnej súdržnosti a plneniu strategických cieľov stratégie Európa 2020 sa EÚ – so silnou podporou Európskeho parlamentu – rozhodla, že uľahčí a posilní využívanie CLLD pre všetky typy území (vidiecke, mestské, pobrežné) a rôzne potreby komunity (najmä sociálne, kultúrne, environmentálne a ekonomické). V období rokov 2014 – 2020 sú iniciatívy CLLD oprávnené na podporu zo všetkých európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) (s výnimkou Kohézneho fondu) a podliehajú spoločným pravidlám stanoveným v nariadení o spoločných ustanoveniach (NSU), ktorými sa riadia tieto fondy. Tým sa zabezpečuje väčšia konzistentnosť a koordinácia finančných prostriedkov EÚ a väčšia efektívnosť pri ich využívaní. Spoločné pravidlá dopĺňajú špecifické charakteristiky pre jednotlivé fondy (napríklad, minimálne 5 % finančných prostriedkov z EPFRV musí byť vyčlenených na CLLD, pričom príspevky z ostatných fondov sú dobrovoľné). Požiadavka týkajúca sa povinného financovania zaručuje úspešné vykonávanie iniciatívy LEADER.

2.4. Toto programové obdobie sprevádzal nástroj integrovaných miestnych investícií, ktorý sa zameriava na veľké oblasti (NUTS III, metropolitné oblasti atď.) a na makroprojekty. Organizovaná občianska spoločnosť je do tohto projektu zapojená menej intenzívne, než v prípade mikrosystému CLLD ⁽⁷⁾.

2.5. CLLD je založený na troch vzájomne prepojených prvkoch: miestne akčné skupiny (zástupcovia verejných a súkromných miestnych sociálno-ekonomických záujmov), stratégie integrovaného miestneho rozvoja a jasne definované územné celky. Všetky tri prvky podliehajú špecifickým požiadavkám stanoveným v nariadení o spoločných ustanoveniach – napríklad: zvolené územie musí mať od 10 000 do 150 000 obyvateľov a stratégie musia obsahovať sledované ciele, analýzu potrieb a potenciál daného územia, ako aj opatrenia a finančné plány.

2.6. EHSV je prekvapený, že v 90. rokoch minulého storočia bolo ľahšie a jednoduchšie realizovať program LEADER než v súčasnosti. Teraz sú k dispozícii počítače, internet, príslušný softvér a mobilné telefóny, ale práca v tejto oblasti je v skutočnosti ťažšia. EHSV chce preto dosiahnuť skutočné zjednodušenie – v opačnom prípade táto nová technobyrokracia zničí úspešné nástroje EÚ.

3. Hlavné prínosy financovania CLLD z viacerých fondov pri implementácii stratégií miestneho rozvoja

3.1. Prístup spočívajúci vo financovaní CLLD z viacerých fondov poskytuje členským štátom možnosť posilniť miestne a regionálne kapacity pre integrovaný rozvoj. Postupy využívané v členských štátoch poukázali na to, že integrovaný miestny rozvoj ovplyvňuje široké spektrum činností a má významný vplyv na miestne hospodárstva a tvorbu pracovných miest, najmä mimo prvovýroby v poľnohospodárstve.

3.2. Okrem toho má integrovaný miestny rozvoj veľmi priaznivý vplyv na sociálne začlenenie, a to z dôvodu zapojenia a účasti rôznych zainteresovaných strán (rôzne typy aktérov, vekových skupín, pohlaví). V porovnaní s programom LEADER, ktorý bol podporovaný iba z EPFRV, CLLD poskytuje príležitosť na zapojenie viacerých miestnych a regionálnych zainteresovaných strán. CLLD dodáva regionálnemu rozvoju väčší význam.

3.3. Politika súdržnosti EÚ sa snaží dosiahnuť územnú súdržnosť, čo je aj cieľom prístupu CLLD. CLLD zahŕňa všetky typy území: vidiecke, miestne a pobrežné, ako aj rôzne potreby komunity (sociálne, kultúrne, environmentálne a hospodárske) a rôzne mechanizmy financovania (zapojené sú štyri fondy EŠIF). Možnosť zaviesť CLLD v rámci všetkých troch typov území pomáha vytvárať súdržnosť medzi vidieckymi, prímestskými a mestskými oblasťami, čím sa môže prekonať alebo zastaviť fenomén periférie.

⁽⁷⁾ Stanovisko VR COTER VI/031 na tému *Integrované územné investície – výzva pre politiku súdržnosti EÚ po roku 2020*, spravodajca: Petr Oswald, (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

3.4. Metodika CLLD zohráva významnú úlohu pri stimulácii integrovaného miestneho rozvoja vďaka zložkám, ktoré ju tvoria: prístup zdola nahor, územne ciele stratégie miestneho rozvoja, verejno-súkromné partnerstvá, inovácia, integrovaný a multisektorový prístup, vytváranie sietí a spolupráca a decentralizované administratívne riadenie. V záujme podpory správneho vykonávania metodiky CLLD je potrebná výmena informácií, šírenie aktivít a lepšia viditeľnosť metódy a jej výhod.

3.5. Viac ako 26 rokov skúseností s vykonávaním programu LEADER preukázalo, že metodika LEADER/CLLD funguje, že je trvalo udržateľným a efektívnym spôsobom rozvoja území a že má dlhodobý vplyv na miestny rozvoj. CLLD teraz rozvinul svoj potenciál ďalej s integrovanejším prístupom, ktorý možno považovať za ešte účinnejší vďaka jeho rôznorodému modelu implementácie.

3.6. Tento rôznorodý model implementácie CLLD pomáha členským štátom a miestnym územiám pri znižovaní rizík a posilňovaní transparentnosti.

3.7. EHSV dôrazne podporuje rozhodovací proces zdola nahor, ktorý zaručuje, že investície sú v súlade so skutočnými potrebami a potenciálom miestnych oblastí. CLLD by mal byť ešte pružnejší, pričom by zahŕňal všetky možné potreby komún a miestnym ľuďom by umožnil zvoliť si pre stratégie miestneho rozvoja tie najrelevantnejšie oblasti.

3.8. Jednou z najväčších výhod metodiky CLLD je začlenenie a budovanie kapacít miestnych aktérov. Integrovaný miestny rozvoj je najlepším spôsobom na vytváranie prepojení a synergií medzi rôznymi zainteresovanými stranami a oblasťami miestneho rozvoja.

3.9. EHSV víta skutočnosť, že CLLD je proces, ktorého súčasťou je kontinuálne zapojenie a odborná príprava miestnych ľudí. Jeho integrovanejší prístup poskytuje miestnym spoločnostiam viac príležitostí na zvyšovanie ich schopností a znalostí. Prepojenie medzi vidieckymi, mestskými a pobrežnými územiami znamená, že zainteresovaní aktéri sa môžu od seba navzájom učiť a nájsť odpovede na dôležité výzvy inkluzívnejším spôsobom. Nepreržitá spolupráca, vytváranie sietí a odborná príprava posilňujú dobrú správu vecí verejných.

3.10. Rastie význam ekologického hospodárstva, sociálneho začlenenia, zmierňovania chudoby, migrácie, regionálnych klastrov, prepojení medzi vidieckymi, mestskými a pobrežnými územiami, inteligentných riešení a IT technológií v rámci miestneho rozvoja. CLLD vytvára príležitosti pre rôzne typy území (vidiecke, mestské a pobrežné) a spoločenskí, aby mohli spolupracovať pri riešení týchto výziev. Prístup financovania CLLD z viacerých fondov je veľmi dobrým nástrojom na podporu koncepcie „inteligentných obcí“ prostredníctvom budovania kapacít, investícií, podpory inovácie a vytvárania sietí, ako aj prostredníctvom inovatívnych nástrojov financovania určených na zlepšovanie služieb a infraštruktúry⁽³⁾.

3.11. EHSV dúfa, že väčšia konzistentnosť a koordinácia využívania prostriedkov EÚ uľahčí miestnym aktérom navrhovanie viacodvetvových stratégií podporovaných z viacerých fondov, ktoré sú vhodnejšie pre územia zmiešaného charakteru (napr. vidiecky – mestský – pobrežný). Takže v záujme zjednodušenia sa pre stratégie financované z viacerých fondov musí určiť hlavný fond, z ktorého by sa financovali všetky náklady na riadenie na vnútroštátnej úrovni. K zníženiu byrokratickej záťaže by ešte účinnejšie prispelo nariadenie o CLLD, v ktorom by sa zjednotili pravidlá pre všetky fondy EŠIF na úrovni EÚ.

3.12. EHSV je presvedčený, že začlenenie všetkých druhov oblastí zamerania štyroch fondov EŠIF na implementáciu stratégií miestneho rozvoja prináša mnoho výhod pre všetky druhy miestnych akčných skupín⁽⁴⁾.

3.13. CLLD predstavuje prístup k rozvoju vychádzajúci zdola, ktorý bol vyvinutý v Európe a ktorý môže pomôcť vyvážiť protieurópske tendencie objavujúce sa v miestnych spoločnostiach, keďže v územných celkoch, kde sa používa, prispieva k sociálnemu začleneniu a udržateľnému hospodárskemu rozvoju.

⁽³⁾ Stanoviská EHSV na tému *Od vyhlásenia Cork 2.0 ku konkrétnym opatreniam*, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 37, *Obce a malé mestá* (prijaté 18. 10. 2017, zatiaľ neuverejnené v Ú. v.) a informačná správa na tému *Hodnotenie ex post programov rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013*, prijaté 18. 10. 2017.

⁽⁴⁾ Zo záverov európskeho seminára na tému „Capitalising on CLLD experiences – building resilient local communities“ (Využitie skúseností s CLLD – budovanie odolných miestnych spoločností), ktorý usporiadala Európska komisia (s podporou GR pre regionálni a mestskú politiku, GR pre zamestnanosť, sociálne veci a sociálne začlenenie, GR pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka a GR pre námorné záležitosti a rybolov) 8. až 10. novembra 2017 v Maďarsku.

4. Hlavné potreby a ťažkosti financovania CLLD z viacerých zdrojov v období 2014 – 2020

4.1. Najzávažnejšími prekážkami na vnútroštátnej úrovni sú nedostatočná súdržnosť medzi rôznymi fondmi a slabá územná súdržnosť, ako aj nízka úroveň chápania výhod vyplývajúcich z CLLD zo strany rozhodovacích orgánov. Skutočná synergia medzi rôznymi fondmi a územiaми (vidieckymi, mestskými a pobrežnými) sa dosahovala ťažko vzhľadom na „hranice“, ktoré naďalej pretrvávajú medzi fondmi na vnútroštátnej úrovni. Každý fond má odlišné pravidlá a predpisy a vo väčšine krajín, ktoré implementujú financovanie CLLD z viacerých zdrojov je medzi riadiacimi orgánmi slabá spolupráca a chýba koordinácia. Len Švédsko financuje CLLD z viacerých fondov v celej krajine a sprístupnilo všetky štyri fondy EŠIF pre všetky typy (vidiecke, mestské a pobrežné) miestnych akčných skupín.

4.2. Členské štáty by nemali pridávať dodatočné pravidlá a požiadavky, ktoré narúšajú zjednodušenia. Zjednodušenie musí byť skutočným zjednodušením v súlade s pravidlami, ktoré navrhla Európska komisia. Potrebná je odborná príprava a jasné pochopenie týchto modelov. Podľa Európskeho dvora audítorov nie je v projektoch iniciatívy LEADER viac chýb ako v iných projektoch v rámci rôznych opatrení.

4.3. Členské štáty by nemali z CLLD urobiť spôsob, ako používať pridelené prostriedky v rámci vopred stanovenej ponuky vnútroštátnych opatrení. CLLD by mal byť „širokospektrálnym“ rozvojovým nástrojom, ktorého opatrenia sa budú vymedzovať na miestnej úrovni.

4.4. Pred začiatkom programového obdobia došlo k veľkému meškaniu. Nie všetky krajiny boli schopné zabezpečiť kontinuitu medzi programovými obdobiami a hladkú implementáciu, čo spôsobilo veľkú neistotu a stratu motivácie a získaných znalostí. Tomu treba v budúcnosti predísť.

4.5. EHSV si uvedomuje, že nedostatok dôvery medzi aktérmi CLLD bráni tomu, aby sa využil potenciál tejto metódy. Túto dôveru treba neustále budovať. Neustále trestanie počas implementácie poškodzuje dôveru a kvalitný dialóg. Riadiace orgány vrátane platobných agentúr sa môžu rozhodnúť neuplatniť sankcie, a takéto rozhodnutia by sa mali prijímať častejšie.

4.6. Skutočný potenciál zjednodušenia prostredníctvom rozvoja IT riešení sa nenaplnil. Nie všetci aktéri CLLD boli zapojení do procesu vývoja nástrojov IT, a to spôsobuje ťažkosti s používaním týchto systémov. Pri navrhovaní nástrojov IT určených na implementáciu sa treba spoľahnúť na praktické znalosti miestnych akčných skupín. Platformy IT vyvinuté riadiacimi orgánmi musia zodpovedať potrebám všetkých aktérov CLLD. Miestne akčné skupiny musia mať k dispozícii flexibilné a otvorené platformy, ktoré im umožnia implementáciu stratégií miestneho rozvoja v súlade s osobitosťami daného územia. Treba zabrániť normalizácii.

4.7. EHSV si uvedomuje, že v mnohých členských štátoch panuje nesúlad medzi očakávaniami, úsilím a finančnými prostriedkami. Ak má byť zámerom dosiahnutie skutočných výsledkov, treba taktiež investovať dostatok peňazí, aby boli naše očakávania realistické. Aby sme dosiahli vplyv musíme realisticky vyčleniť dostatočné finančné prostriedky pre CLLD z každého fondu EŠIF. V EÚ je niekoľko veľmi dobrých príkladov v tejto oblasti (napríklad Sasko so 40 % z programu rozvoja vidieka a Asturias so 17 %).

4.8. Chabý dialóg medzi všetkými aktérmi CLLD (riadiace orgány, MAS, platobné agentúry, siete LEADER, ako napr. ELARD, a národné siete LEADER a siete pre vidiek) spôsobuje nárast byrokracie a značné oneskorenie v začatí programového obdobia a pridelovaní finančných prostriedkov žiadateľom projektov. Potrebná je účinná a transparentná koordinácia medzi rôznymi orgánmi a ministerstvami na vnútroštátnej úrovni, ako aj intenzívny dialóg s miestnymi akčnými skupinami. Zároveň treba posilniť priamy dialóg medzi Európskou komisiou a miestnymi akčnými skupinami, pričom EHSV by mohol poskytnúť pomoc v tejto oblasti.

4.9. Vo väčšine členských štátov sa zistilo nedostatočné budovanie kapacít orgánov a miestnych akčných skupín, ktoré im majú pomôcť pri financovaní CLLD z viacerých fondov. Na posilnenie kapacity aktérov CLLD je potrebné nepretržité vzdelávanie a dosiahnutie spoločného chápania financovania CLLD z viacerých fondov. Musí sa posilniť kolegiálna práca. Pracovníci MAS a orgánov musia byť dobre zaškolení a navzájom informovaní o situácii. Na tento účel môžu verejní činitelia, členovia MAS a zástupcovia miestnych zainteresovaných strán absolvovať informačné misie, školenia, výmeny pracovníkov atď. EHSV navrhuje, aby sa takýto program financoval pomocou rozšírenia programu Erasmus.

4.10. EHSV je presvedčený, že na úrovni EÚ nebola pridaná hodnota financovania CLLD z viacerých fondov a možných implementačných modelov dobre vysvetlená. Chýba jasná predstava o tom, ako by mali členské štáty skutočne realizovať financovanie CLLD z viacerých fondov. Členské štáty musia mať k dispozícii jednoduché modely, štruktúry a osvedčené postupy.

4.11. Skutočný potenciál miestnych akčných skupín ako sprostredkovateľov pre ich územia nebol dostatočne využitý. Treba vytvoriť podmienky, aby sa MAS mohli sústreďiť na svoju úlohu v oblasti mobilizácie územných celkov, ako aj identifikácie najlepších nápadov a ich realizácie. Z výskumu vyplýva, že na realizáciu integrovaného rozvoja vidieka je potrebná podpora MAS ako sprostredkovateľov. MAS sú schopné vyvíjať medzisektorovú činnosť a spájať rôzne zainteresované strany. Úlohou MAS nie je len byť zdrojom financovania a pôsobiť ako ďalšia administratívna úroveň, ale konať ako skutočná rozvojová organizácia iniciujúca projekty spolupráce a umožňujúca odbornú prípravu a vytváranie sietí s primeranou finančnou a organizačnou podporou.

4.12. Často chýbajú jasné a jednoduché modely hodnotenia a monitorovania stratégií miestneho rozvoja. Hodnotenie musí byť súčasťou vzdelávacieho procesu komunity, a preto je veľmi dôležité, aby miestne akčné skupiny nepretržite zbierali informácie a hodnotili implementáciu svojich stratégií. Pre zhromažďovanie údajov a analýzy by sa mali zaviesť vyspelé riešenia na báze IT, pričom treba využívať participatívne postupy a kvalitatívne analýzy v súlade so zásadami CLLD. Do komplexných nástrojov monitorovania a hodnotenia CLLD by sa malo investovať na úrovni EÚ. Vo Švédsku sa úspešne využíva metóda „storytelling“.

4.13. Zneužitie právomoci zo strany riadiacich orgánov sa zistilo v niektorých členských štátoch, v ktorých neexistoval žiadny dialóg medzi aktérmi LEADER/CLLD a MAS nemali možnosť zúčastniť sa rokovaní ako rovnocenní partneri. EHSV takisto varuje pred dominantným postavením miestnych samospráv a realizáciou ich politickej agendy so zdrojov CLLD. MAS musia mať možnosť pracovať a rozhodovať nezávisle a obce na ne nesmú vyvíjať žiadny oficiálny ani neoficiálny tlak.

5. Návrhy EHSV na programové obdobie 2021 – 2027 na úrovni EÚ, na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni

Na úrovni EÚ:

5.1. vytvoriť na úrovni EÚ jasnú víziu povinného financovania CLLD z viacerých fondov s cieľom čo najskôr poskytnúť jednoduché modely a usmernenia a zaviesť osvedčené postupy o tom, ako čo najskôr začať v členských štátoch vykonávať financovanie CLLD z viacerých fondov (v roku 2018);

5.2. myslieť nekonvenčne, pokiaľ ide o hĺbkové skúmanie a analýzu príležitostí na vytvorenie rezervného fondu pre CLLD na úrovni EÚ. Bez ohľadu na to bude musieť Európska komisia zabezpečiť, aby mali všetky členské štáty fond CLLD na vnútroštátnej úrovni;

5.3. stanoviť harmonizovaný rámec všetkých európskych štrukturálnych a investičných fondov a zaviesť jednoduché pravidlá implementácie fondu CLLD na úrovni EÚ;

5.4. žiadať vytvorenie osobitného zdroja financovania CLLD (fond CLLD) s príspevkami zo všetkých štyroch európskych štrukturálnych a investičných fondov zodpovedajúci všetkým cieľovým oblastiam jednotlivých fondov pre vidiecke, mestské a pobrežné územia na vnútroštátnej úrovni (pozri model navrhnutý nižšie);

5.5. požadovať od členských štátov, aby vyčlenili minimálne 15 % z rozpočtu z každého európskeho štrukturálneho a investičného fondu na fond CLLD;

5.6. posilniť dialóg medzi všetkými aktérmi CLLD na každej úrovni (na úrovni EÚ, na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni);

5.7. nájsť pre tento nástroj ľahšie zapamätateľný a prijateľnejší názov. Napríklad LEADER by bol vzhľadom na jeho úspešnú históriu dobrým názvom pre tento nástroj.

5.8. šíriť osvedčené postupy v oblasti využívania nového CLLD v mestských oblastiach, a to na jednom mieste, aby sa nemuseli získavať od každého GR osobitne (napr.: www.clld-u.eu).

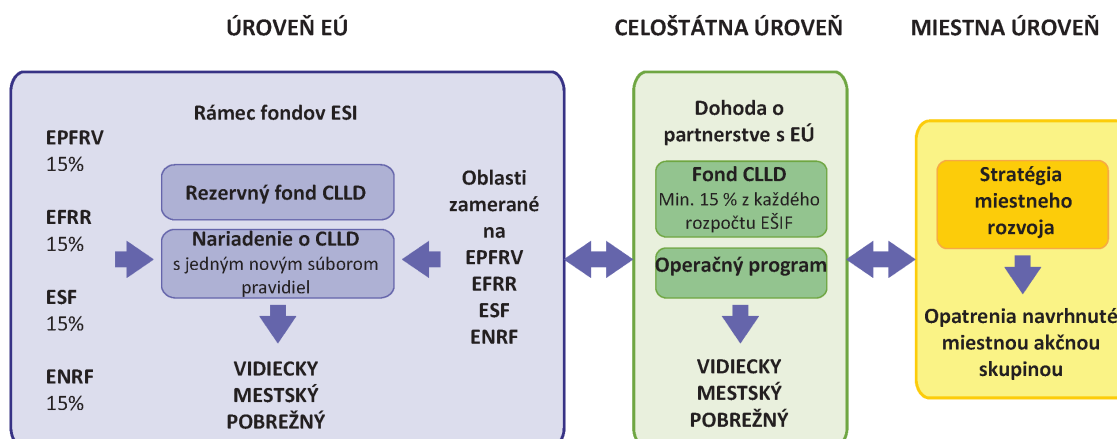
Na vnútroštátnej alebo (v prípade decentralizovaných orgánov) na regionálnej úrovni:

- 5.9. zaručiť využívanie prístupu spočívajúceho vo financovaní CLLD z viacerých fondov vo všetkých typoch územných celkov (vidieckych, mestských a pobrežných) a využívať výhody integrovaného miestneho rozvoja;
- 5.10. vyčleniť minimálne 15 % z rozpočtu z každého európskeho štrukturálneho a investičného fondu na fond CLLD a dostatočný objem zdrojov na vnútroštátnej úrovni s cieľom zaručiť využitie skutočného potenciálu tejto metódy;
- 5.11. zaviesť operačný program CLLD, prostredníctvom ktorého sa tento fond bude využívať na podporu integrovaného miestneho rozvoja na vidieckych, mestských a pobrežných územiach. Fond CLLD by mal byť v každom členskom štáte určený na ciele stanovené v miestnych rozvojových stratégiách a nemalo by sa rozlišovať medzi rôznymi fondmi EŠIF a taktiež by sa nemali ohraničovať. Fond CLLD by sa mal využívať decentralizovane prostredníctvom miestnych akčných skupín, aby mohli stratégie reagovať na miestne potreby a výzvy;
- 5.12. zriadiť na vnútroštátnej úrovni jeden riadiaci orgán pre vykonávanie CLLD;
- 5.13. predísť prerušeniu medzi programovými obdobiami a zaručiť hladké začatie programového obdobia 2021 – 2027;
- 5.14. umožniť na vnútroštátnej úrovni úzky dialóg medzi všetkými aktérmi CLLD a s MAS s cieľom vytvoriť operačný program CLLD na vnútroštátnej úrovni;
- 5.15. umožniť neustále budovanie kapacít orgánov a MAS;
- 5.16. využiť potenciál rozvoja holistických riešení v oblasti IT s cieľom zjednodušiť proces realizácie CLLD. Všetci aktéri CLLD musia byť zapojení do procesu rozvoja nástrojov IT a využívať prínos vyvinutých riešení IT;
- 5.17. pokračovať v spolupráci v rámci nástroja integrovaných miestnych investícií, ktorý sa využíva pre väčšie územia a makroprojekty;
- 5.18. pripraviť kampaň na zavedenie CLLD, ako nástroja synergie, s cieľom dosiahnuť efektívnosť, partnerstvo, subsidiaritu a finančnú podporu.

Na regionálnej a miestnej úrovni:

- 5.19. zabezpečiť skutočnú pridanú hodnotu integrovaného miestneho rozvoja a primeranosť nákladov a využiť územnú súdržnosť, ktorá vytvára synergie a pomáha využívať nové zdroje a príležitosti;
- 5.20. ak je to vhodné, a s cieľom zlepšiť súdržnosť územných celkov a zvýšiť administratívne kapacity miestnych akčných skupín, riadne zvážiť zahrnutie všetkých rôznych typov územných celkov (vidiecke, mestské a pobrežné) do rovnakej miestnej akčnej skupiny alebo budovať pevné väzby medzi miestnymi rozvojovými stratégiami v rôznych typoch územných celkov. Zároveň treba dbať na to, aby miestne akčné skupiny neúmerne nenarastali a nestratili kontakt s najnižšou úrovňou;
- 5.21. zachovať súlad a prispôbiť participatívne stratégie miestneho rozvoja meniacim sa životnými a pracovným podmienkam vrátane všetkých relevantných aspektov (sociálna súdržnosť, zmierňovanie chudoby, migrácia, regionálne klastre, ekologické hospodárstvo, zmena klímy, inteligentné riešenia, technológie atď.) a využívať revolúciu nových technológií a IT;
- 5.22. pôsobiť ako aktívny sprostredkovateľ a vyvíjať medzisektorovú činnosť so zapojením všetkých príslušných zainteresovaných strán na území MAS a venovať osobitnú pozornosť vypracúvaniu a využívaniu participatívnych postupov;
- 5.23. aktívne rozvíjať spoluprácu medzi územiami a nadnárodnú spoluprácu;
- 5.24. umožniť kontinuálnu odbornú prípravu, vytváranie sietí a spoluprácu miestnych aktérov a pracovníkov MAS;

5.25. vykonávať nepretržité hodnotenie implementácie stratégií miestneho rozvoja a hľadať spôsoby, ako zapojiť komunity do tohto procesu hodnotenia.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

530. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV ZO 6. A 7. DECEMBRA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Iniciatíva na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pracujúcich rodičov a opatrovateľov

[COM(2017) 252 final]

Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ

[COM(2017) 253 final — 2017/0085 (COD)]

(2018/C 129/07)

Spravodajkyňa: **Erika KOLLER**Pomocná spravodajkyňa: **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konzultácia	žiadosť Komisie: 17. 11. 2017 žiadosť Rady Európskej únie: 10. 5. 2017 žiadosť Európskeho parlamentu: 15. 5. 2017
Právny základ	článok 153 ods. 1 písm. i) a článok 153 ods. 2 písm. b) Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	8. 12. 2015
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	8. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	182/11/4

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta iniciatívu Európskej komisie zameranú na zvýšenie účasti rodičov s deťmi, najmä žien, na trhu práce, a to tým, že im pomôže dosiahnuť rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom, vďaka čomu sa plne využije potenciál ich zručností.

1.2. EHSV sa takisto domnieva, že návrhy obsiahnuté v balíku treba hlbšie preskúmať, pričom by sa mala zohľadniť skutočná situácia v jednotlivých členských štátoch, ako aj náklady pre podniky a najmä MSP a organizačné úsilie s tým spojené. Okrem toho by sa malo bojovať proti stereotypom, mali by sa šíriť osvedčené postupy a vypracovať národné akčné plány na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.

1.3. Moderné politiky týkajúce sa rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom by mali poskytnúť rodinám vhodné možnosti voľby, pričom by mali zároveň zohľadňovať potreby podnikov. EHSV vyzýva sociálnych partnerov v celej Európe, aby preskúmali ďalšie praktické riešenia na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom tak, aby vyhovovala špecifikám ich konkrétneho pracoviska⁽¹⁾.

1.4. EHSV uznáva, že realizácia návrhov bude pre členské štáty a podniky predstavovať ďalšie náklady, je však presvedčený, že dlhodobé prínosy prevážia nad krátkodobým zvýšením nákladov. Výbor sa domnieva, že by sa mali ďalej preskúmať opatrenia na podporu malých a stredných podnikov (MSP).

1.5. EHSV je presvedčený, že je dôležité, aby ženy aj muži mali individuálny nárok na dovolenku. Uznáva však, že podniky, najmä MSP, môžu čeliť v dôsledku zvýšenia rozsahu nároku organizačným ťažkostiam. Akýkoľvek problém vyplývajúci z uplatňovania tohto ustanovenia by sa mal riešiť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi, kolektívnymi zmluvami a/alebo zaužívanou praxou.

1.6. EHSV sa domnieva, že súbor opatrení na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom je krok správnym smerom, no v budúcnosti by sa mal na základe náležitých posúdení vplyvu ešte viac zlepšiť.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné viac investovať do vysoko kvalitných, cenovo dostupných a prístupných služieb starostlivosti a zariadení pre každú rodinu, a vyzýva Komisiu, aby v rámci európskeho semestra využila odporúčania pre jednotlivé krajiny, ako aj fondy regionálneho rozvoja s cieľom podnietiť členské štáty, aby zintenzívnili svoje úsilie.

1.8. Hoci sa návrh smernice zaoberá do určitej miery daňovými systémami, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že nezachádza dostatočne ďaleko. Spôsob, akým sú koncipované daňové systémy, môže ovplyvniť rozhodnutie ľudí, či vstúpia na trh práce, alebo nie. Malo by sa zväziť zavedenie daňových odpočtov, ktoré pomáhajú pracujúcim rodičom, aby mohli aj naďalej pracovať.

2. Úvod

2.1. Rovnosť žien a mužov je základnou hodnotou a zásadou Európskej únie⁽²⁾. EÚ dosiahla za uplynulých 60 rokov významný pokrok, pretože prijala viacero smerníc v oblasti rovnosti a zákazu diskriminácie, politických programov a nástrojov financovania na podporu rodovej rovnosti v Európskej únii⁽³⁾. V 90. rokoch minulého storočia bol stanovený právny rámec týkajúci sa dovolení z rodinných dôvodov a pružných foriem organizácie práce, ktorý bol priebežne aktualizovaný. Naposledy bola v roku 2010 revidovaná smernica o rodičovskej dovolenke⁽⁴⁾. Mimo legislatívneho rámca zohrávajú svoju úlohu aj odporúčania vydané v kontexte európskeho semestra⁽⁵⁾, financovanie z EÚ a politické usmernenia⁽⁶⁾.

2.2. Avšak pokrok, ktorý sa dosiahol za posledné desaťročia, sa takmer zastavil⁽⁷⁾, o čom svedčia pretrvávajúce rozdiely v odmeňovaní mužov a žien (16,3 %) a nerovná úloha a účasť žien na trhu práce, kde 31 % žien pracuje na čiastočný úväzok v porovnaní s 8,2 % mužov, pričom celková účasť žien na trhu práce naďalej zaostáva za mužmi o viac než 12

⁽¹⁾ Pozri Eurofound: *Work-life balance and flexible working arrangements in the EU* (Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom a pružné formy organizácie práce v EÚ), zasadnutie Rady EPSCO, Tallinn, 19. – 20. júla 2017.

⁽²⁾ Články 19 a 153 ZFEÚ, Charta základných práv (články 23 a 33).

⁽³⁾ Smernice 2006/54/ES, 2014/124/EÚ, 79/7/EHS, 2004/113/EHS, 92/85/EHS, 2010/18/EÚ.

⁽⁴⁾ Pozri: smernica 2010/18/EÚ (Ú. v. EÚ L 68, 18.3.2010), smernica 2006/54/ES (Ú. v. EÚ L 204, 26.7.2006), smernica 92/85/EHS (Ú. v. ES L 348, 28.11.1992), smernica 97/81/ES (Ú. v. ES L 14, 20.1.1998). Smernica o materskej dovolenke (smernica 92/85/EHS) bola prijatá v roku 1992 a odvtedy nebola zmenená. Smernica o rodičovskej dovolenke, pôvodne prijatá v roku 1996, bola v roku 2010 revidovaná a zlepšená.

⁽⁵⁾ Viac informácií nájdete na https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester_sk.

⁽⁶⁾ Rada vydala už v roku 1992 odporúčanie o starostlivosti o deti (92/241/EHS, Ú. v. ES L 123, 8.5.1992).

⁽⁷⁾ Eurostat, Rozdiel v odmeňovaní žien a mužov:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdsc340&plugin=1>.

percentuálnych bodov⁽⁸⁾. Zo štúdií zároveň vyplýva, že rozdiel vo výške dôchodkov mužov a žien je až 40 %. Všetky uvedené skutočnosti svedčia o tom, že je potrebné vyvinúť ešte viac úsilia na to, aby sa dosiahla rovnosť medzi ženami a mužmi vo všetkých oblastiach života vrátane zamerania pozornosti na problematiku feminizácie chudoby.

2.3. Nerovná účasť žien na trhu práce úzko súvisí s nerovnomerným rozdelením opatrovateľských povinností. K rozdielom v oblasti starostlivosti prispieva aj nedostatok primeraných, prístupných, cenovo dostupných a vysokokvalitných služieb starostlivosti, ktoré zahŕňajú celú škálu služieb od starostlivosti o deti po komunitné služby starostlivosti o starších rodinných príslušníkov a osoby so zdravotným postihnutím⁽⁹⁾.

2.4. Prekážky brániace rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom sa považujú za faktor, ktorý nielenže nedovoľuje ženám plne sa zapojiť do trhu práce, ale má dosah aj na demografické trendy, hospodárstvo a úlohu mužov ako rovnocenných opatrovateľov. Pokiaľ ide o hospodársky dosah, v nedávnej štúdií nadácie Eurofound⁽¹⁰⁾ sa hospodárske straty spôsobené rozdielmi v zamestnanosti žien a mužov odhadujú na 370 miliárd EUR ročne. V niektorých členských štátoch sú dôvodom ekonomickej neaktívnosti viac ako 25 % žien opatrovateľské povinnosti. Hoci v dnešnej dobe nie je z ekonomických dôvodov bežné zostávať v domácnosti, ešte stále existujú spoločenské očakávania vychádzajúce zo stereotypného ponímania žien ako primárnych opatrovateľiek a mužov ako živiteľov rodiny. Existujú dôkazy, že matky, ktoré zostávajú v domácnosti celý svoj aktívny život alebo jeho časť, budú ekonomicky menej nezávislé, budú mať menej príležitostí budovať svoju kariéru a vo vyššom veku budú s väčšou pravdepodobnosťou trpieť chudobou. Politiky týkajúce sa rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom sú nástroje, ktoré umožnia ženám a mužom prijímať rozhodnutia na základe rovnakých podmienok. EHSV zdôrazňuje, že v ustanoveniach týkajúcich sa času odpočinku pracovníkov a rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom by sa mal v prípade potreby brať do úvahy spoločný deň odpočinku v týždni, ktorý je uznávanou tradíciou a zvykom v krajine alebo regióne, pričom by sa mali zároveň dodržiavať príslušné (odvetvové) kolektívne dohody a postupy zaužívané na miestnej a podnikovej úrovni.

2.5. Európska komisia oznámila v auguste 2015 v rámci plánu svoju iniciatívu s názvom *New start to address the challenges of work-life balance faced by working families*⁽¹¹⁾ (Nový začiatok v záujme riešiť problém rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, ktorému čelia pracujúce rodiny). Komisia začala v novembri 2015 v súlade s článkom 154 ods. 2 ZFEÚ dvojfázovú konzultáciu⁽¹²⁾ s európskymi sociálnymi partnermi s cieľom zistiť ich postoj k tejto iniciatíve. Sociálni partneri zatiaľ nezačali rokovania. Zatiaľ čo európski zamestnávateľia považovali súčasný právny rámec EÚ za dostatočný, európske odbory presadzovali dôraznejší právny rámec. Komisia okrem toho začala verejnú konzultáciu, z ktorej vyplynulo, že 60 % respondentov si želá legislatívny rámec EÚ na zabezpečenie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom. Komisia prijala 26. apríla 2017 návrh na európsky pilier sociálnych práv, ktorý zahŕňa návrh smernice na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pre pracujúcich rodičov a opatrovateľov, ako aj súbor nelegislatívnych návrhov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV súhlasí s tým, že sú potrebné proaktívne politiky zamerané na podporu spoločnej zodpovednosti za starostlivosť o deti medzi mužmi a ženami. Zo štúdií takisto vyplýva, že zapojenie mužov do povinností súvisiacich so starostlivosťou je prínosné tak pre rodiny, ako aj pre európske hospodárstvo a konkurencieschopnosť. Zvýšením účasti žien na trhu práce by sa zároveň zlepšil prístup podnikov ku kvalifikovanej pracovnej sile a talentom, čo by pomohlo rozvinúť plný potenciál žien v období, keď v EÚ klesá počet pracovníkov, obyvateľstvo starne a demografická krivka zostáva z hľadiska verejných financií veľmi problematická. Tieto politiky by sa mali zameriavať aj na vytváranie stimulov pre zamestnávateľov na zvýšenie ponuky pracovnej sily, poskytovanie podpory pri starostlivosti o deti a na rôzne formy dovoleníek a pružné formy organizácie práce.

3.2. EHSV by chcel upozorniť na zásadnú úlohu, ktorú musí zohrávať Komisia a členské štáty (na základe konzultácie so sociálnymi partnermi a širšou občianskou spoločnosťou) v boji proti stereotypom (o. i. prostredníctvom vzdelávania a verejných osvetových kampaní), pri znižovaní segregácie na trhu práce, ako aj zdokonaľovaní a zvyšovaní kvalifikácie jednotlivcov, ktorá by zodpovedala budúcim potrebám trhu práce.

⁽⁸⁾ Eurostat, výberové zisťovanie pracovných síl, 2016.

⁽⁹⁾ Pozri tieto stanoviská EHSV: Ú. v. EÚ C 21, 21.1.2011, s. 39, Ú. v. EÚ C 218, 23.7.2011, s. 7, Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 16, Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 1, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 7.

⁽¹⁰⁾ Eurofound (2016), *The gender employment gap: Challenges and solutions*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2015_just_012_new_initiative_replacing_maternity_leave_directive_en.pdf.

⁽¹²⁾ List s referenciou Ares(2015)5003207, ktorý poslal 11. novembra 2015 Michel Servoz európskym sociálnym partnerom.

3.3. EHSV víta balík opatrení Komisie týkajúci sa rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom, pretože sa v ňom navrhuje spravodlivejšie rozdelenie úloh ako spôsob odstránenia niektorých závažnejších štrukturálnych prekážok brániacich ženám zamestnať sa.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Otcovská dovolenka

4.1.1. EHSV sa domnieva, že rozhodnutie Komisie reagovať na nedostatočné čerpanie otcovskej dovolenky zavedením individuálneho nároku na neprenosnú otcovskú dovolenku v trvaní najmenej desiatich pracovných dní zaplatených aspoň na úrovni nemocenských dávok spolu s analýzou nákladov a prínosov na úrovni jednotlivých štátov, je krok správnym smerom. Výbor však poukazuje na to, že „nemocenské dávky“ sa v rámci Európy značne líšia a siahajú od paušálnych dávok o dosť nižších, než je zarobená mzda, až po 100 % náhradu príslušnej mzdy. Zdôrazňuje, že kompenzácia by mala byť primeraná, mala by nabádať otcov, aby sa ujali svojej zodpovednosti, a poskytnúť rodičom viac možností pred narodením dieťaťa aj po ňom, pričom by sa mali zohľadňovať vnútroštátne postupy týkajúce sa materských príspevkov.

4.1.2. EHSV berie na vedomie, že ustanovenia o otcovskej dovolenke už existujú v 21 členských štátoch, pričom jej priemerná dĺžka je dva a pol dňa⁽¹³⁾, no tento čas však považuje za veľmi krátky. Zároveň vyjadruje poľutovanie nad tým, že táto dovolenka sa vo veľkej miere ešte stále nevyužíva, a domnieva sa, že táto skutočnosť by sa mala hlbšie preskúmať. EHSV sa preto nazdáva, že návrh Komisie spĺňa požiadavku podnietiť otcov, aby čerpali otcovskú dovolenku, zohľadňuje súčasné úspešné postupy v niektorých členských štátoch⁽¹⁴⁾ a všima si rovnocennú úlohu otcov pri zvládaní rodinných povinností.

4.1.3. EHSV však zdôrazňuje, že právo čerpať na tento účel platenú dovolenku v trvaní desiatich dní, ako sa uvádza v návrhu smernice, považuje za prvý krok správnym smerom vzhľadom na cieľ návrhu, ktorým je podstatne zvýšiť účasť otcov. Výbor však zastáva názor, že by na dosiahnutie cieľa návrhu bolo vhodné dlhšie obdobie, napríklad až do jedného mesiaca, a to na základe dohody medzi zamestnávateľom a zamestnancom.

4.2. Rodičovská dovolenka

4.2.1. Podiel mužov, ktorí čerpajú rodičovskú dovolenku, sa v členských štátoch pohybuje v rozmedzí iba od 2 % do 40 %⁽¹⁵⁾. Súčasný rámec a postoje týkajúce sa rodičovskej dovolenky sa dostatočne nezaoberajú dôvodmi, prečo muži využívajú túto dovolenku v nízkej miere.

4.2.2. EHSV uznáva, že podniky, najmä MSP a mikropodniky, môžu mať organizačné ťažkosti v dôsledku zvýšenia veku dieťaťa, na ktoré si môže zamestnanec čerpať rodičovskú dovolenku, z osem na dvanásť rokov.

4.2.3. EHSV obzvlášť víta návrh Komisie na individualizáciu nároku na rodičovskú dovolenku a jeho neprenosnosť. Berie na vedomie, že je potrebná primeraná náhrada mzdy minimálne na úrovni nemocenských dávok, ktorá by mohla podliehať prípadnému stropu ustanovenému vnútroštátnymi právnymi predpismi⁽¹⁶⁾, spolu s analýzou nákladov a prínosov na úrovni jednotlivých štátov, ako aj ustanovenia o nediskriminácii, pretože to všetko môže mať pozitívny vplyv na čerpanie rodičovskej dovolenky zo strany otcov.

4.2.4. EHSV je okrem toho presvedčený, že v rámci rokovaní o návrhu by sa mala zabezpečiť vyváženosť medzi potrebami zamestnancov a zamestnávateľov. Hodnotenia vplyvu, ktoré vypracovala Komisia, ukázalo, že vplyv návrhu je zmiešaný, a to v závislosti od časového rámca. Náklady na navrhované opatrenia (vyplývajúce najmä z výrobných strát v dôsledku administratívnej záťaže v súvislosti so spracúvaním žiadostí a potreby dočasného nahradenia zamestnancov) sa v krátkodobom až strednodobom horizonte zvýšia, no v dlhodobom horizonte by mal tento súbor opatrení predstavovať pre podniky len obmedzené náklady⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/593543/EPRS_ATA\(2016\)593543_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2016/593543/EPRS_ATA(2016)593543_EN.pdf).

⁽¹⁴⁾ RAND Europe, politický súhrn, Janna van Belle, *Paternity and parental leave policies across the European Union* (Politiky v oblasti otcovskej a rodičovskej dovolenky v Európskej únii).

⁽¹⁵⁾ <http://www.oecd.org/social/parental-leave-where-are-the-fathers.pdf>.

⁽¹⁶⁾ Článok 11 ods. 3 smernice 92/85/EHS.

⁽¹⁷⁾ Pracovný dokument útvarov Komisie: Posúdenie vplyvu – sprievodný dokument k oznámeniu *Nový začiatok na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pre rodičov a opatrovateľov*.

4.3. Opatrovateľská dovolenka

4.3.1. EHSV konštatuje, že absencia primeraných ustanovení týkajúcich sa dovolenky určenej na starostlivosť o odkázaných rodinných príslušníkov takisto prispieva k nerovnomernému rozdeleniu povinností v oblasti starostlivosti, pričom bremeno starostlivosti znášajú často výlučne ženy. To má negatívny dosah na ich telesné a duševné zdravie, sociálne začlenenie a účasť na trhu práce a následne prispieva k ich nedostatočnému nároku na dôchodok.

4.3.2. Právne predpisy o prístupe opatrovateľov k dovolenke boli prijaté v takmer všetkých členských štátoch EÚ, ale trvanie, oprávnenosť, výška dávok a nárok na sociálne zabezpečenie sa medzi jednotlivými krajinami značne líšia⁽¹⁸⁾. EHSV preto víta návrh vytvoriť minimálne rovnaké podmienky v EÚ zavedením individuálneho nároku na opatrovateľskú dovolenku v trvaní najmenej piatich pracovných dní ročne zaplatených na úrovni nemocenských dávok. To je však len prvý krok, pričom Komisia bude musieť urobiť viac na to, aby podporila a doplnila úsilie členských štátov s cieľom pomôcť rodinám lepšie zvládať čoraz náročnejšie povinnosti súvisiace so starostlivosťou. Toto zavedenie individuálneho nároku by malo byť spojené s vypracovaním podporných mechanizmov pre opatrovateľov.

4.3.3. EHSV víta postup Komisie, ktorá navrhla opatrenia na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vzťahujúce sa na pracovníkov počas celého ich života vrátane žien patriacich k tzv. sendvičovej generácii, t. j. žien, ktoré sa starajú o rodinných príslušníkov z viac než jednej generácie. V dôsledku absencie ustanovení v oblasti starostlivosti sú títo pracovníci, najmä ženy, často nútené vzdať sa plateného zamestnania len niekoľko rokov pred odchodom do dôchodku, pričom zároveň narážajú na prekážky, keď sa usilujú vrátiť sa na trh práce po dosiahnutí veku 50 rokov.

4.3.4. EHSV takisto zdôrazňuje, že dovolenka pre jednotlivých opatrovateľov by nemala slúžiť ako náhrada profesionálnych, prístupných, cenovo dostupných a vysokokvalitných komunitných služieb starostlivosti, ktoré budú takisto vo veľkej miere prispievať k budúcemu hospodárskemu rozvoju.

4.3.5. EHSV ďalej konštatuje, že rôzne typy opatrovateľských dovoleniek nemožno úplne a presne porovnávať, pretože okrem toho, že starostlivosť o staršiu osobu má inú povahu ako starostlivosť o dieťa, môže táto starostlivosť zahŕňať aj príslušníkov širšej rodiny, a to vrátane rozhodovania.

4.3.6. Dôležitým aspektom starostlivosti o osoby so zdravotným postihnutím je oddelenie odbornej starostlivosti od starostlivosti v rámci rodiny, aby sa umožnilo čo najviac zmierniť záťaž, ktorú znášajú rodiny. Opatrovatelia však musia mať bez ohľadu na formu starostlivosti prístup k systému sociálneho zabezpečenia.

4.4. Pružné formy organizácie práce

4.4.1. Pružné formy organizácie práce sú nevyhnutné na to, aby podniky mohli prispôbiť svoju pracovnú silu meniacim sa hospodárskym podmienkam. Predstavujú tiež užitočný nástroj na zlepšenie výkonnosti a produktivity⁽¹⁹⁾ a zároveň umožňujú pracovníkom zosúladiť ich pracovný a súkromný život. Preto je dôležité, aby sa týmto aspektom venovala pozornosť v rámci sociálneho dialógu na miestnej úrovni a v rámci jednotlivých sektorov s cieľom zaviesť formy práce, ktoré by umožňovali rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom.

4.4.2. Pružné formy organizácie práce môžu predstavovať pomoc v prípade mnohých opatrovateľských povinností, ale nemali by mať negatívny dosah na podmienky zamestnania pracujúcich opatrovateľov. V návrhu smernice sa ustanovuje právo pracujúcich rodičov alebo opatrovateľov rodinných príslušníkov, ktorí potrebujú starostlivosť alebo podporu, požiadať o pružnú formu organizácie práce.

4.4.3. Týmto návrhom sa zavádza možnosť pre pracovníkov využiť i) skrátený pracovný čas, ii) pružný pracovný čas a iii) možnosti práce na diaľku. EHSV poukazuje na to, že takéto pružné formy organizácie práce musia vyhovovať potrebám väčšiny pracovníkov a musí sa v rámci nich uplatňovať celoživotný prístup. Tieto otázky by sa mali riešiť prostredníctvom sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávania na úrovni čo najbližšie ku konkrétnemu prípadu. Okrem toho musí byť zaručené právo vrátiť sa k pôvodnému rozvrhnutiu pracovného času. Zároveň by sa malo rešpektovať právo zamestnávateľov zväziť žiadosť o pružnú formu organizácie práce, pričom by sa zohľadnili potreby zamestnávateľov aj

⁽¹⁸⁾ Pozri: Bouget, D., Spasova, S. a Vanhercke, B. (2016), *Work-life balance measures for persons of working age with dependent relatives in Europe*. (Opatrenia na dosiahnutie rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom osôb v produktívnom veku s odkázanými rodinnými príslušníkmi v Európe.) *A study of national policies* (Štúdia vnútroštátnych opatrení), Európska sieť pre sociálnu politiku (ESPN), Brusel: Európska komisia <https://webgate.ec.europa.eu/emplcms/social/BlobServlet?docId=16325&langId=en>.

⁽¹⁹⁾ Chung, H., (2017) *Work Autonomy, Flexibility and Work Life Balance*, záverečná správa je k dispozícii na adrese: <http://wafproject.org/research-outputs/final-report/>.

pracovníkov. Akýkoľvek problém vyplývajúci z uplatňovania tohto ustanovenia by sa mal riešiť v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi, kolektívnymi zmluvami a/alebo zaužívanou praxou.

4.4.4. Dosah digitalizácie pracoviska a pracovnoprávných vzťahov môže prerásť až do reštrukturalizácie tradičných pracovných modelov. V tejto súvislosti je potrebné ďalej uvažovať o spôsobe, akým sa tradične vníma dovolenka na účely starostlivosti ako kľúčová voľba, ako v rodinách zosúladiť pracovný a rodinný život. Až príliš často to sú ženy, kto využíva pružnú formu organizácie práce na zvládanie povinností súvisiacich so starostlivosťou, pričom zároveň naďalej pracujú. To im bráni v postupe v zamestnaní, a to tak z hľadiska odmeňovania, ako aj ich profesionálneho rozvoja. EHSV chce okrem toho zdôrazniť, že pružné formy organizácie práce by sa nemali považovať za „ženskú záležitosť“ tým, že sa budú zameriavať na matky alebo ženy, ktoré sa musia starať o odkázaných rodinných príslušníkov. Podniky musia podporovať pružné formy organizácie práce pre mužov aj ženy a prispievať ku kultúrnemu vývoju, ktorý by bol v súlade s očakávaniami mužov aj žien a zároveň by podporoval väčšiu rovnosť v zamestnaní. Pružné formy organizácie práce musia byť takisto úplne reverzibilné, musia zohľadňovať potreby zamestnancov a musia byť k dispozícii pre všetky typy pracovných zmlúv. V tejto súvislosti je mimoriadne dôležité účinné presadzovanie práva vrátiť sa k pôvodnému rozvrhnutiu pracovného času.

4.4.5. Hoci môže digitalizácia podporiť pružné formy organizácie práce tým, že zamestnancom umožní pracovať na diaľku, môžu sa s ňou spájať určité problémy a riziká.

4.5. Nelegislatívne iniciatívy

Okrem návrhu smernice Európskeho parlamentu a Rady o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov, ktorou sa zrušuje smernica Rady 2010/18/EÚ, je súčasťou balíka opatrení na zabezpečenie rovnováhy pracovného a súkromného života aj celý rad nelegislatívnych iniciatív. EHSV víta dodatočné nelegislatívne návrhy, ktoré dotvárajú balík opatrení na zabezpečenie rovnováhy pracovného a súkromného života, ako je napríklad:

4.5.1. Starostlivosť o deti a dlhodobá starostlivosť

4.5.1.1. Nedostatok dostupných služieb starostlivosti o deti a vysoké náklady na tieto služby patria medzi najväčšie prekážky návratu druhého žiteľa z páru, kde obaja partneri zarábajú do práce. V EÚ bolo v roku 2014 umiestnených do formálnych služieb starostlivosti len 28 % detí vo veku 0 až 3 rokov a 83 % detí vo veku od 3 rokov do veku povinnej školskej dochádzky. Tieto údaje sú pod úrovňou barcelonských cieľov stanovených v roku 2001, ktoré sa mali dosiahnuť do roku 2010. Z týchto dôvodov EHSV s poľutovaním konštatuje, že barcelonské ciele v oblasti starostlivosti o deti, ktoré boli zamerané na dostatočné zabezpečenie prístupnej, cenovo dostupnej a vysokokvalitnej starostlivosti o deti na úrovni členských štátov, neboli splnené.

4.5.1.2. Problémom sú aj naďalej vysoké náklady pre rodičov a otváracie hodiny zariadení, ktoré nie sú zlučiteľné s prácou na plný úväzok. Správa Komisie je dôkazom toho, že sa musí naďalej investovať do služieb vysokej kvality. Európsky parlament tiež konštatuje, že vzhľadom na nedostatočnú infraštruktúru a kvalitu dostupných služieb sú tieto zariadenia pre 27 % Európanov ťažko prístupné ⁽²⁰⁾.

4.5.1.3. EHSV poznamenáva, že Komisia navrhuje revíziu cieľov v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, no nezmenšuje sa o dosiahnutí barcelonských cieľov. Avšak cieľ v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy týkajúci sa vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (VSRD) má menší rozsah pôsobnosti, pretože sa zameriava len na deti vo veku od 4 rokov do veku povinnej školskej dochádzky. EHSV preto požaduje, aby sa urýchlene preskúmal cieľ v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy týkajúci sa VSRD v záujme jeho zosúladienia s barcelonskými cieľmi, a to na základe rozšírenia jeho rozsahu pôsobnosti (t. j. zahrnutím cieľov pre deti vo veku do 4 rokov). Nové ciele vyplývajúce z tejto revízie by mali byť ambicióznejšie než súčasné barcelonské ciele. EHSV navyše požaduje, aby sa na úrovni EÚ vypracovali referenčné hodnoty pre mimoškolskú starostlivosť a služby dlhodobej starostlivosti.

4.5.1.4. EHSV víta plány Komisie na intenzívnejšie usmerňovanie a monitorovanie poskytovania služieb starostlivosti v členských štátoch v rámci európskeho semestra a podporu výmeny osvedčených postupov. Nabáda aj na zlepšenie zberu údajov na úrovni EÚ a podporuje plán preskúmať ciele v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy týkajúce sa vzdelávania v ranom detstve stanovené na rok 2020. Okrem toho by EHSV uvítal najmä využívanie rôznych európskych nástrojov

⁽²⁰⁾ Pozri uznesenie Európskeho parlamentu z 13. septembra 2016 o vytvorení podmienok na trhu práce priaznivých pre rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom [2016/2017(INI)].

financovania, ktoré sú prispôbené špecifickým potrebám členských štátov. EHSV v tejto súvislosti už viackrát požadoval oveľa ambicioznejšiu podporu sociálnych investícií, najmä vzhľadom na „viacnásobné dividendy“ investovania do zariadení starostlivosti o deti ⁽²¹⁾.

4.5.1.5. EHSV sa domnieva, že semináre týkajúce sa budovania kapacít a informačné semináre, na ktorých by sa v plnom rozsahu zúčastnili všetky zainteresované strany, sú ako sprievodné opatrenia veľmi dôležité, no konštatuje, že sú potrebné v oveľa väčšom rozsahu, než sa v súčasnosti navrhuje. Potrebné sú hlavne informačné semináre o ochrane pred prepustením po návrate z materskej dovolenky.

4.5.2. Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom a fiškálna politika

4.5.2.1. Hoci sa návrh smernice zaoberá do určitej miery daňovými systémami, EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že nezachádza dostatočne ďaleko. Daňové systémy môžu mať priamy vplyv na účasť na trhu práce, najmä pre „druhého žiteľa“ v domácnosti, ktorým je väčšinou žena. Spôsob, akým sú koncipované daňové systémy, môže ovplyvniť rozhodnutie ľudí, či vstúpia na trh práce, alebo nie. Malo by sa zväziť zavedenie daňových odpočtov, ktoré pomáhajú pracujúcim rodičom, aby mohli aj naďalej pracovať.

4.5.2.2. EHSV sa domnieva, že návrh Európskej komisie na riešenie otázky demotivačných faktorov týkajúcich sa daní doplní a podporí ďalšie opatrenia tohto balíka. Podporuje najmä identifikáciu prekážok typických pre jednotlivé krajiny, ktoré vyplývajú z rodovo zaujatých systémov daňového zvýhodnenia, a navrhuje, aby sa táto problematika riešila prostredníctvom odporúčaní vydaných v rámci európskeho semestra.

4.5.3. Úloha subjektov občianskej spoločnosti

4.5.3.1. Okrem potrebnej vysokej kvality, prístupnosti a cenovej dostupnosti verejných služieb vrátane služieb starostlivosti o deti, starších rodinných príslušníkov a ostatných odkázaných osôb, môže sociálne hospodárstvo a mimovládny sektor užitočne prispieť k poskytovaniu služieb na podporu rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom. V mnohých prípadoch by sa bez ich úsilia nepodarilo zabezpečiť poskytovanie služieb.

4.5.3.2. Sociálni partneri musia zohrávať osobitnú úlohu pri uplatňovaní politík na podporu rovnováhy pracovného a súkromného života na pracovisku, najmä prostredníctvom rokovaní a kolektívnych zmlúv. EHSV víta pozornosť, ktorú európski sociálni partneri vo svojich pracovných programoch už roky venujú otázke rodovej rovnosti, a to s cieľom dosiahnuť konkrétne výsledky.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²¹⁾ Pozri o. i. stanoviská EHSV Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 91, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 21, Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Program rozvoja európskeho obranného priemyslu

[COM(2017) 294 final]

(2018/C 129/08)

Spravodajca: **Antonello PEZZINI**Pomocný spravodajca: **Éric BRUNE**

Konzultácia	7. 6. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	16. 11. 2017
Prijaté v pléne	7. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	133/2/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor dôrazne podporuje spustenie Programu rozvoja európskeho obranného priemyslu (EDIDP) s cieľom vytvoriť spoločný, integrovaný, ineteroperatívny obranný systém, ktorý je vzhľadom na súčasnú geopolitickú situáciu naliehavejší než kedykoľvek predtým, a tým zvýšiť strategickú nezávislosť Európy v obrannom ⁽¹⁾ priemysle a vytvoriť silnú spoločnú priemyselnú a technologickú základňu.

1.2. EHSV považuje za zásadný nový prístup, ktorý považuje rámec stálej štruktúrovanej spolupráce (CPS\PESCO) za hlavný nástroj Lisabonskej zmluvy, schopný pôsobiť ako politický inkubátor na vybudovanie európskej obrany a podnietenie ochoty a záväzkov členských štátov v súlade s článkom 42 ods. 6 a článkom 46 Zmluvy o Európskej únii a s protokolom č. 10 Zmluvy.

1.3. Výbor sa domnieva, že iba „inkluzívna a ambiciózna“ spolupráca schopná vytvoriť zoznam kritérií a záväzkov ⁽²⁾ môže začať proces smerujúci k prekonaniu fragmentácie dopytu a ponuky a postupnému vytvoreniu otvoreného a transparentného európskeho trhu.

1.4. EHSV sa domnieva, že nariadenie EDIDP by malo byť včlenené do spoločnej priemyselnej strategickej vízie, ktorá umožní dospieť k úspešnej integrácii európskych výrobcov a používateľov z minimálne troch členských štátov do financovaných projektov a do nákupu tovaru a služieb.

1.5. EHSV dôrazne podporuje potrebu štruktúrovaného dialógu na európskej úrovni v súčinnosti a koordinácii s NATO ⁽³⁾, a Rady ministrov obrany, ktorá by mohla poskytnúť trvalé politické vedenie a fórum pre konzultácie a prijatie skutočne európskych rozhodnutí.

1.6. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné zabezpečiť riadenie EDIDP, ktoré dokáže definovať spoločné a konkrétne ciele prostredníctvom:

— poradného výboru zloženého z odborníkov z oblasti priemyslu pre výber priorít, ktoré budú zahrnuté do pracovného programu, a riadiaceho výboru so zastúpením členských štátov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

⁽²⁾ Pozri Rada, 22. a 23. júna 2017.

⁽³⁾ Pozri Spoločné vyhlásenie z 8. júla 2016

1.7. Nariadenie musí zabezpečiť:

- dobrú geografickú vyváženosť medzi európskymi krajinami,
- značný podiel účasti malých podnikov,
- prekonanie nejistej situácie pracovníkov európskej obrannej technologickej a priemyselnej základne (EDTIB), aby sa potvrdila právoplatnosť financovania EÚ,
- dodržiavanie sociálnych a environmentálnych noriem, najmä pokiaľ ide o ekodizajn a bezpečnosť pri práci ⁽⁴⁾, s cieľom zabezpečiť zručnosti v tomto priemysle,
- všetky podniky EÚ bez ohľadu na svoje umiestnenie a veľkosť by mali mať transparentné príležitosti zúčastniť sa na programe EDIPD.

1.8. EHSV súhlasí s tým, že pôsobenie programu EDIPD by sa malo zamerať na vývoj produktov, služieb a prototypov.

1.9. EHSV sa domnieva, že predpokladom pre vytvorenie spoločného rámca európskej obrany je rozvoj **všeobecnej kultúry európskej obrany a bezpečnosti**, ktorej cieľom je dať európskemu občianstvu plný zmysel.

2. Úvod

Pokus o spoločnú európsku obranu je z historického hľadiska konštantnou, ale veľmi citlivou témou európskej integrácie.

2.1. Prvým pokusom bolo vytvorenie Európskeho obranného spoločenstva (EOS) v roku 1954, ktorý však skončil neúspechom 30. augusta 1954. Druhým pokusom bolo začiatok spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky v roku 2000, po ktorom nasledovalo vytvorenie Európskej obrannej agentúry EDA v roku 2004. Následným krokom bolo vypracovanie Globálnej stratégie EÚ (GSEÚ) ⁽⁵⁾, po ktorej nasledovalo Spoločné vyhlásenie EÚ – NATO z roku 2016 ⁽⁶⁾.

2.2. Ďalší rozvoj obranného priemyslu môže okrem značných výhod pre európske hospodárstvo predstavovať, ak bude riadený prezieravo, aj kľúčový prvok širšej a vhodnejšej vízie, ktorej cieľom bude vytvorenie skutočnej európskej obrany.

2.3. Pomalé, ale potrebné prekonanie národnej vízie obrany, ktorá je v rozpore okrem iného s prítomnosťou silných vojenských politických zoskupení vo svete a ktorá ukázala politickú nestabilitu a slabosť Európy pri veľkých svetových udalostiach, môže vhodne nadviazať na iniciatívu Parlamentu a Rady, ktorá je schopná prostredníctvom opatrení Komisie podporovať priemysel a európskeho trhu v oblasti obrany.

2.3.1. Európsky obranný priemysel – chápaný ako komplexné odvetvie, ktoré vyvíja, vyrába a dodáva tovar a služby ozbrojeným silám, polícii a bezpečnostným zložkám členských štátov EÚ – má osobitné charakteristiky vo viacerých ohľadoch: technologické zmeny zásadne menia povahu a charakter obrany a bezpečnosti, a majú významný dosah na európsky priemysel, počínajúc použitím veľkého množstva dát, napríklad pri vozidlách bez vodiča a zariadeniach bez obsluhy, až po umelú inteligenciu.

2.3.2. Z hľadiska európskeho hospodárstva predstavuje s obratom vo výške 100 miliárd EUR ročne a 1,4 milióna vysokokvalifikovaných zamestnancov ⁽⁷⁾ vedúci sektor Únie so silným vplyvom na ďalšie odvetvia, napríklad na odvetvia elektroniky, leteckej dopravy, stavby lodí, kozmického priestoru alebo technických textílií.

2.3.3. Z technologického hľadiska zvyšuje stála pozícia na čele technologického pokroku konkurencieschopnosť Únie, pretože vznikajú špičkové vedľajšie produkty, ktoré treba podporovať, aby bolo možné integrovať civilné technológie do zložitých systémov, ktoré sa prispôbia jednotlivých obranným špecifikám.

⁽⁴⁾ ISO 14000 a ISO 18000, ISO 14006 a ISO 45001, ISO 14006.

⁽⁵⁾ Európska únia, Shared Vision, Common Action: jún 2016 – https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁽⁶⁾ Spoločné vyhlásenie, Varšava, 8. júla 2016, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.

⁽⁷⁾ Aerospace and Defence Industries Association of Europe (Európska asociácia leteckého a kozmického priemyslu a obrany), 2017.

2.3.4. Z hľadiska vnútorného trhu bol trh s obrannými zariadeniami tradične vylúčený z procesu budovania jednotného európskeho trhu a zachovanie 27 trhov rozdelených národnými programami, bráni využívaniu úspor z rozsahu vo výrobe⁽⁸⁾.

2.3.5. Z hľadiska dopytu závisí obranný sektor prevažne od dopytu jednotlivých členských štátov a od ich národných rozpočtov. V poslednom desaťročí sa znížili rozpočty na obranu v EÚ o približne 2 miliardy EUR ročne a členské štáty EÚ-27 investujú do obrany v priemere 1,32 % HDP.

2.3.6. Zo strategického hľadiska, ak má Európa zabezpečiť primeranú úroveň bezpečnosti svojich občanov a podnikov, zachovať územnú celistvosť svojich hraníc a prevziať na seba zodpovednosť vo svete, musí mať schopnosť dôveryhodnej obrany a dokázať zaručiť primeranú úroveň strategickú autonómiu, ako aj technologický a priemyselný rozvoj so spoločnou európskou základňou.

2.4. Súčasná situácia môže tiež ohroziť schopnosť Európy čeliť novým výzvam v oblasti bezpečnosti vzhľadom na stále rýchlejšieho zastarávania zariadení a zvyšujúcich sa nákladov na vybavenie⁽⁹⁾.

2.4.1. Investície do obrany európskeho priestoru ako celku predstavujú v súčasnosti menej než polovicu amerických investícií.

2.5. Európsky obranný priemysel síce dokázal aspoň čiastočne kompenzovať zníženie vnútorných objednávok vývozom a globalizoval výrobu a predaj, ale zachovanie rozdrobenosti obrannej politiky viedlo k neefektívnosti a slabinám, ktoré sú stále zjavnejšie, pokiaľ ide o:

- straty úspor z rozsahu,
- neustály nárast nákladov na vyrobenú jednotku,
- absencia hospodárskej súťaže medzi spoločnosťami v krajinách výroby,
- rozdielne technické a regulačné normy,
- pomalšie tempo inovácií,
- narastajúce technologické rozdiely voči vedúcim podnikom mimo EÚ,
- vysokú závislosť od zahraničných dodávateľov.

2.6. Táto situácia môže takisto znížiť schopnosť Európy čeliť novým výzvam, a to vzhľadom na relatívne nízke záväzky v oblasti výdavkov a nízku úroveň koordinácie vnútroštátnych politík.

2.6.1. Okrem toho 80 % verejného obstarávania v oblasti obrany zostáva na čisto národnej báze so zjavne duplicitnými nákladmi.

2.7. Ozbrojené sily európskych krajín dosiahli vysokú úroveň integrácie z prevádzkového hľadiska a dlhodobé skúsenosti so spoluprácou, ale zostávajú úplne oddelené v rámci 27 štruktúr s prísne vnútroštátnymi podpornými službami, aj keď čoraz viac využívajú rôzne typy iniciatív, ktoré patria pod hlavičku takzvaného „združovania a spoločného využívania“⁽¹⁰⁾.

2.8. V rôznych dokumentoch globálnej stratégie EÚ je stanovených päť konkrétnych cieľov, ktoré sú obzvlášť relevantné pre európsku obranu:

1. disponovať plnou škálou pozemných, leteckých, vzdušných a námorných vojenských spôsobilostí;
2. zabezpečiť technologické a priemyselné prostriedky na získanie a udržanie si vojenských spôsobilostí potrebných na nezávislé konanie;
3. investovať do diaľkovo pilotovaných lietadiel;

⁽⁸⁾ SWD(2017) 228 final, bod 2.2.

⁽⁹⁾ Pozri bod 9.

⁽¹⁰⁾ Pozri napríklad programy Eurofighter Thypoon alebo A400M.

4. investovať do satelitnej komunikácie a samostatného prístupu do kozmického priestoru, trvalého monitorovanie Zeme;
5. členským štátom zabezpečiť obranné spôsobilosti proti kybernetickým hrozbám a príslušnú pomoc.

2.9. Balík iniciatív, medzi ktoré patrí aj návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Európsky program rozvoja sektora obrany a návrh na vytvorenie Európskeho fondu pre obranu s cieľom podporiť spoločné investovanie do výskumu a rozvoja technológií a materiálov, je zameraný na začatie procesu reformy v oblasti obrany a bezpečnosti s cieľom:

- posilniť spoluprácu medzi členskými štátmi a vytvoriť nové programy spolupráce,
- znížiť prekážky medzi vnútroštátnymi trhmi,
- pomôcť európskemu obrannému priemyslu zvýšiť svoju konkurencieschopnosť,
- podporiť súčinnosť medzi civilným a vojenským výskumom,
- určiť oblasti, ako sú napríklad energia, vesmír a technológie dvojakeho použitia, ktoré by mohli pomôcť zvýšiť obranyschopnosť Európy.

2.9.1. Na zvládnutie globálnych výziev tohto odvetvia je potrebné rozšíriť možnosti Európskej obrannej agentúry s cieľom určiť spoločné operačné oblasti, o ktorých budú rozhodovať členské štáty.

2.10. Európska rada 15. decembra 2016 vyzvala Komisiu, aby v prvom polroku 2017 predložila návrhy na vytvorenie európskeho obranného fondu, ktorého súčasťou by bola časť týkajúca sa spoločného rozvoja spôsobilostí, na ktorých by sa členské štáty dohodli⁽¹¹⁾. Európska rada na spoločnom zasadnutí Rady pre zahraničné veci a obranu v marci 2017 vo svojich záveroch vyzvala na zriadenie útvaru pre plánovanie a realizáciu (MPCC) a novej štruktúry s cieľom zlepšiť schopnosť EÚ reagovať rýchlejšie, účinnejšie a homogénnejšie.

2.11. Európska rada sa na svojom zasadnutí 22. – 23. júna 2017 dohodla, že je potrebné začať inkluzívnu a ambicióznou stálu štruktúrovanú spoluprácu (CPS/PESCO) prostredníctvom spoločného zoznamu spoločných kritérií a záväzkov, v plnom súlade s článkom 42 ods. 6 a článkom 46 Zmluvy o EÚ, ako aj s protokolom č. 10 k zmluve, v súlade s národnými plánmi obrany a príslušnými záväzkami, na ktorých sa príslušné členské štáty dohodli v rámci NATO a OSN⁽¹²⁾.

2.12. Parlament (EP) naďalej požadoval posilnenú spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ v oblasti obrany, ako aj plné vykonávanie Lisabonskej zmluvy, pokiaľ ide o bezpečnosť a obranu. Európsky parlament vo svojom uznesení z 22. novembra 2016 o Európskej únii obrany⁽¹³⁾ vyzval Európsku radu, aby podporila postupné vymedzenie spoločnej obrannej politiky na úrovni Únie a poskytla ďalšie finančné zdroje na jej vykonávanie.

2.12.1. EP tiež zdôraznil, že je potrebné, aby európske krajiny mali k dispozícii spoľahlivé vojenské kapacity, a vyzval členské štáty, aby zintenzívnili svoje úsilie, pokiaľ ide o spoluprácu, a znovu vyzval na systematickú koordináciu vojenských požiadaviek v rámci harmonizovaného procesu plánovania koordinovaného s procesom obranného plánovania NATO⁽¹⁴⁾.

2.13. Výbor sa už niekoľkokrát vyjadril k obrannej politike⁽¹⁵⁾ a požadoval, aby sa vykonal „výrazný kvalitatívny pokrok v oblasti európskej obrannej spolupráce“, „keďže obranný priemysel a trh sú príliš roztrieštené“⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ Závery Rady pre zahraničné veci z 15. novembra 2016.

⁽¹²⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽¹³⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//SK>.

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//SK>.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62; Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 125; Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 17; Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 114; Ú. v. EÚ C 100, 30.4.2009, s. 109.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

3. Návrh Európskej komisie (EK)

3.1. EK navrhuje ustanoviť Program rozvoja európskeho obranného priemyslu s rozpočtom 500 miliónov EUR na obdobie od 1. januára 2019 do 31. decembra 2020. Jeho ciele sú:

- zlepšiť konkurencieschopnosť a inovačnú kapacitu obranného priemyslu EÚ prostredníctvom podpory činností vo fáze vývoja a všetkých foriem inovácie,
- optimalizovať spoluprácu medzi podnikmi v oblasti rozvoja produktov a technológií,
- podporovať výskum a vývoj hlavne v rámci rozvoja výsledkov výskumu,
- podnietiť spoluprácu medzi podnikmi s cieľom znížiť duplicitu a rozptýl a vytvárať úspory z rozsahu.

3.2. Finančný príspevok Únie má podobu grantov, finančných nástrojov alebo verejného obstarávania na podporu koncepcie, stanovenia technických špecifikácií, vývoj prototypov a testovanie, kvalifikovanie a certifikovanie výrobkov, súčastí a technológií.

3.3. Navrhované kritériá oprávnenosti sú tieto: návrhy na spoluprácu najmenej 3 podnikov z 2 rôznych členských štátov; miery financovania sú obmedzené na 20 % celkových nákladov v prípade prototypov, pričom vo všetkých ostatných prípadoch môžu byť financované celé náklady.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV víta iniciatívy zamerané na riešenie výziev zajtrajška a na ochranu kybernetickej bezpečnosti vrátane jej občanov, posilnenie strategickej autonómie európskeho obranného priemyslu, vytvorenie silnej spoločnej priemyselnej a technologickej základne.

4.2. Výbor dôrazne podporuje spustenie Programu rozvoja európskeho obranného priemyslu predložením návrhu nariadenia **ako prvého kroku, ktorý možno zlepšiť a umocniť**, pokiaľ ide o už pridelené prostriedky s cieľom zaviesť systém spoločnej obrany najmä v oblasti výskumu a vývoja, čo je vzhľadom na súčasný geopolitický kontext zvlášť naliehavé.

4.3. EHSV sa domnieva, že nastal čas pre vytvorenie skutočného, úplného, účinného a konkurencieschopného **jednotného európskeho trhu v oblasti obrany EÚ-27**, s týmito vlastnosťami:

- otvorejší trh bez segmentácie, aj pokiaľ ide o normy, technické špecifikácie a certifikáty CE,
- lepší prístup k surovinám,
- osobitná podpora malých a stredných podnikov,
- ľahší prístup k financovaniu, informáciám a ďalším trhom,
- výrazná špecializácia úloh,
- efektívne využívanie energetickej a vesmírnej infraštruktúry,
- lepšia ochrana hraníc a nevyhnutná námorná bezpečnosť,
- prognostické činnosti zamerané na spoločnú víziu v celej EÚ,
- udržateľný a sociálne prijateľný rozvoj na boj proti neistým pracovným miestam,
- podpora obchodnej výmeny medzi výrobnými odvetviami v rámci EÚ zjednodušením dočasného dovozu medzi podnikmi pre prevádzkovateľov AEOS ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ AEOS – Schválený hospodársky subjekt s príslušnými normami na zaručenie bezpečnosti medzinárodného dodávateľského reťazca.

4.3.1. EHSV je presvedčený, že len boj proti neistým pracovným miestam pracovníkov európskej obrannej priemyselnej a technologickej základne umožní podnikom získať kvalifikovanú pracovnú silu a umožní im dosiahnuť ciele stanovené v programe EDIDP.

4.4. Výbor sa domnieva, že **finančné krytie** programu EDIDP je veľmi obmedzené a že tento program by mal mať možnosť získať tiež podporu z EFSI, aby sa dosiahol čo najväčší vplyv na zamestnanosť, vrátane technológií dvojakého použitia súvisiacich s bezpečnostným a obranným priemyslom s cieľom podporiť začatie činnosti silnejšej a lepšie vymedzenej jednotnej európskej priemyselnej a technologickej základne rezortu obrany (EDTIB) ⁽¹⁸⁾.

4.5. EHSV tiež považuje kritériá oprávnenosti na zabezpečenie **účinného európskeho rozmeru priemyselnej a technologickej základne akcií** za nedostatočné: potrebné je zabezpečiť aspoň tri nezávislé podniky **najmenej z troch** rôznych členských štátov, okrem skupín používateľov tvorených malými podnikmi.

4.5.1. Okrem toho by sa mala zabezpečiť primeraná rovnováha medzi rôznymi európskymi krajinami, ako aj významný podiel účasti malých podnikov.

4.6. EHSV dúfa, že európske financovanie zabezpečí, že činnosti v oblasti vývoja prinesú prospech predovšetkým európskym podnikom.

4.7. Výbor si tiež želá, aby sa pravidlá o vývoze obranných zbraní harmonizovali na európskej úrovni, a to v súlade s ustanoveniami Zmluvy o obchodovaní so zbraňami (ATT), ktorú podpísali a ratifikovali všetky členské štáty Európskej únie, aby sa odstránila možná príčina narušenia hospodárskej súťaže medzi európskymi podnikmi, čo by skomplikovalo prístup na vývozný trh.

4.8. Pokiaľ ide o typy opatrení, EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné bojovať proti neistým pracovným miestam pracovníkov v európskom obrannom priemysle. Cieľom financovania EÚ je posilniť spôsobilosť obrannej technologickej a priemyselnej základne. Keďže spôsobilosť priemyslu spočíva na pracovníkoch, je potrebná trvalá a bezpečná spolupráca medzi pracovníkmi a podnikmi, ktoré ich zamestnávajú.

4.9. To isté platí podľa EHSV aj pre **kritériá na výber projektov**, medzi ktorými by mali byť tieto kvalifikačné kritéria:

- očakávaný dosah z hľadiska kvantitatívnych a kvalitatívnych zručností pracovníkov,
- dodatočná významná účasť malých a stredných podnikov,
- dodržiavanie sociálnych a environmentálnych noriem ⁽¹⁹⁾.

4.9.1. EHSV sa domnieva, že by sa mal stanoviť podiel (napr. 10 %) stále otvorených výberových konaní na malé projekty pre menšie podniky, čo by umožnilo vyvázenejšiu účasť na tomto programe všetkých subjektov technologického a inovačného rozvoja produktov a služieb v oblasti obrany.

4.10. EHSV sa domnieva, že k vykonávacím právomociam Komisie je nevyhnutné doplniť riadenie EDIDP, ktoré dokáže definovať spoločné a konkrétne ciele prostredníctvom:

- poradného výboru zloženého z expertov pre oblasť priemyslu z členských štátov, aby navrhovali prioritné témy,
- výboru pre riadenie programu, so zástupcami členských štátov na dosiahnutie geopolitickej rovnováhy v celej Únie.

5. Opatrenia, ktoré je potrebné prijať

5.1. zdôrazniť kľúčovú úlohu európskej obrany pri ochrane európskych záujmov z hľadiska bezpečnosti a medzinárodných záväzkov, demokracie a zásad právneho štátu;

5.2. zdôrazniť schopnosti a profesionalitu obranných armád, ktoré sú považované za tradičných podporovateľov výskumu a inovácií, ako aj hybnú silu podnikateľského a hospodárskeho oživenie európskeho výrobného systému;

⁽¹⁸⁾ EFSI: Európsky fond pre strategické investície – pozri stanovisko Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 57.

⁽¹⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 4.

- 5.3. upevniť pocit identity a spolupatričnosti k EÚ prostredníctvom spoločného hodnotového rámca s občanmi z rôznych krajín;
- 5.4. zvýšiť poznatky, povedomie a podporu európskych občanov, pokiaľ ide o vojenské organizácie a činnosť inštitúcií v oblasti obrany;
- 5.5. zvýšiť poznatky, povedomie a podporu občanov pre činnosti technologického rozvoja zariadení na obranu, ktoré majú priamy dosah na občiansku spoločnosť a rozvoj krajiny;
- 5.6. rozvíjať komunikačný rozmer nového spoločného prístupu s cieľom zabezpečiť stále pripravenejších a kvalifikovanejších pracovníkov v oblasti európskej komunikácie. Činnosti budú vychádzať zo základnej zásady „klasifikácia a koordinácia“ vypracovanej na základe prístupu európskej koordinácie v súlade s NATO.
- 5.7. Kybernetická bezpečnosť a kybernetická obrana sú oblasti, v ktorých je obrana referenčným prvkom v európskom kontexte v súvislosti so vznikom kybernetického priestoru ako novej oblasti popri tradičných vojenských oblastiach.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
George DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Zriadenie Európskeho obranného fondu

[COM(2017) 295 final]

(2018/C 129/09)

Spravodajca: **Mihai IVAȘCU**Pomocný spravodajca: **Fabien COUDERC**

Konzultácia	Európska komisia, 4.8.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	16.6.2017
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	16.11.2017
Prijaté v pléne	7.12.2018
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	179/2/5

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že Európska únia musí prevziať väčšiu zodpovednosť za svoju obranu a byť pripravená a schopná ochrániť svojich občanov a ich spôsob života pred vonkajšími hrozbami.

1.2. Akčný plán v oblasti európskej obrany a globálna stratégia zdôrazňujú význam, ktorý má pre obranný priemysel EÚ dosiahnutie strategickkej autonómie na to, aby sa EÚ stala dôležitým a dôveryhodným subjektom v obrannom sektore. Jasným cieľom Európskeho obranného fondu (ďalej len „fond“) je stimulovať výskumnú a technologickú spoluprácu medzi členskými štátmi, vývoj a strategické obstarávanie vojenských spôsobilostí. Osobitná pozornosť by sa mala venovať prepojeniu výskumu a technológie s vývojom spôsobilostí.

1.3. EHSV sa domnieva, že obranný priemysel zohráva v európskom hospodárstve dôležitú úlohu, pričom od neho závisí 1,4 milióna pracovných miest. Nedostatočnou koordináciou prichádzame o 25 až 100 miliárd EUR ročne, čo sú v celosvetovom konkurenčnom prostredí neprijateľné čísla.

1.4. EHSV dôrazne odporúča, aby členské štáty a Európska komisia fond využili na udržanie kľúčových priemyselných kapacít na európskej pôde a zabezpečili, že sa peniaze EÚ budú vynakladať na európsky výskum a vývoj a na nákup európskych zbraňových systémov.

1.5. EHSV podporuje konkurenčný prístup fondu, ktorý zabezpečí dostupnosť prostriedkov pre všetky členské štáty a financovanie projektov, ktoré budú vytvárať pridanú hodnotu a z ktorých vzídu špičkové technológie.

1.6. EHSV sa domnieva, že popri poskytovaní finančných prostriedkov pre priemysel by Európska komisia mala pripraviť rámec na lepšiu komunikáciu medzi všetkými subjektmi odvetvia v členských štátoch bez ohľadu na ich veľkosť.

1.7. EHSV víta, že sa v predloženej návrhu osobitná pozornosť venuje malým a stredným podnikom (MSP), bez ohľadu na krajinu pôvodu. MSP sú často zdrojom inovácií v špecializovaných oblastiach, ako sú informačné technológie, komunikácie a kybernetická bezpečnosť. Okrem toho by EHSV privítal mechanizmy zapájania MSP, ktoré by zlepšili ich cezhraničnú spoluprácu (napr. systém bonusov).

1.8. EHSV je pevne presvedčený o tom, že je potrebné zabezpečiť silné kľúčové spôsobilosti, ktoré budú oporou európskych záujmov. Definovať ich musia členské štáty v súlade so svojou obrannou politikou, európskymi cieľmi a povinnosťami vyplývajúcich z nášho partnerstva v NATO.

1.9. EHSV sa domnieva, že hlavný dôraz sa musí klásť na technológie, ktoré by mohli byť určujúce a umožniť EÚ získať vedúcu technologickú výhodu. Dá sa to dosiahnuť spoločným obranným plánovaním a vypracovaním plánu rozvoja kľúčových spôsobilostí.

1.10. EHSV odporúča, aby pri zadávaní zákaziek v rámci výberových konaní vyžadovalo splnenie povinných a prísnych sociálnych a environmentálnych noriem.

1.11. EHSV sa domnieva, že vzhľadom na osobitosti obranného sektora a nedôveru a strach, pokiaľ ide o spoločné využívanie poznatkov podnikmi alebo členskými štátmi, nemôžu byť systémy financovania také isté ako v iných odvetviach.

1.12. EHSV sa domnieva, že sa čo najskôr musí ustanoviť správa fondu a na tejto správe by sa mala podieľať Európska únia, Európska obranná agentúra (EDA) a členské štáty, ako aj zástupcovia odvetvia. Komisia by mala preskúmať nové možnosti obmedzenia byrokracie pri využívaní fondu. EHSV okrem toho odporúča, aby Európsky parlament mal pravidelný prístup k správam a výkazom a mohol tak hodnotiť činnosť fondu.

1.13. EHSV odporúča, aby sa s vývojom programu využívania fondu preskúmala možnosť zväčšiť minimálny počet krajín, ktoré sú účastníkmi oprávneného projektu, na tri.

1.14. EHSV sa domnieva, že maximalizovanie počtu členských štátov zapojených do fondu zmenší nadbytočnosť a podporí normalizáciu logistiky a subsystémov. Zabráni sa tým aj duplicita so súčasnými normami NATO a zmenší fragmentácia zbraňových systémov. Pri akýchkoľvek zadaných projektoch by EDA a vybrané priemyselné konzorcium mali teda úzko spolupracovať už v ranej fáze vývoja, aby sa stanovili spoločné normy a štandardy.

1.15. EHSV má pochybnosti, pokiaľ ide o formuláciu, že „sa dá [...] odôvodnene očakávať, že vývoj vyústi do obstarávania“, keďže vojenský výskum je plný príkladov realizovaných projektov, ktoré potom štáty neobstarávali. EHSV požaduje jasné pravidlá, pokiaľ ide o záväzok kúpiť úspešne vyvinuté spôsobilosti.

1.16. EHSV odporúča zabezpečiť možnosť využívať v ranej fáze realizácie projektov programy odbornej prípravy, ktoré bude Európska únia spolufinancovať z prostriedkov okna spôsobilosti. Pri vývoji špičkových obranných technológií má kľúčový význam kvalifikovaná pracovná sila.

1.17. Okrem toho je EHSV ako orgán zastupujúci organizovanú občiansku spoločnosť pripravený ponúknuť odborné znalosti a konzultácie vo všetkých veciach, ktoré sa týkajú hospodárskych a sociálnych aspektov fondu.

2. Kontext stanoviska vrátane príslušného legislatívneho návrhu

2.1. Pokiaľ ide o geopolitické prostredie, Európa čelí viacerým mimoriadnym okolnostiam. Rastúca nestabilita na medzinárodnej scéne vytvorila z hľadiska bezpečnosti premenlivé prostredie, ktoré generuje mnohé ohrozenia, konvenčné aj nekonvenčné. Európski občania žiadajú, aby sa na zvládnutie týchto výziev použili všetky dostupné prostriedky.

2.2. Na potvrdenie svojej úlohy na medzinárodnej scéne musí byť Európa schopná účinne a nezávisle čeliť hrozbám zvonka. V súčasnom geopolitickom kontexte je z hľadiska bezpečnosti a blahobytu európskych občanov dôležité vyvíjať tlak na Blízkom východe a v Afrike.

2.3. Po neustálom poklese o 27 % od roku 2006 sa v EÚ s 27 členskými štátmi vynaložili v roku 2014 približne 2 miliardy EUR na obranný výskum a obranné technológie a výdavky na výskum a technológie v kolaboratívnom rámci sa znížili o viac ako 30 %. Za ten istý čas vynaložili USA na obranný výskum a obranné technológie 9 miliárd EUR ročne, Rusko v rokoch 2012 až 2014 svoje výdavky na obranný výskum a vývoj zdvojnásobilo a z nedávnych údajov vyplýva, že Čína takisto zvýšila svoje investície do obranného výskumu a vývoja⁽¹⁾.

⁽¹⁾ *The Future of EU defence research*, štúdia Európskeho parlamentu, 2016, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU\(2016\)535003_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/535003/EXPO_STU(2016)535003_EN.pdf).

2.4. Úlohou fondu ako súčasť Akčného plánu v oblasti európskej obrany⁽²⁾ je pomáhať členským štátom koordinovať a lepšie využívať peniaze, ktoré sú ochotné vynaložiť na obranu, zabrániť zdvojovaniu, a to od výskumu a vývoja, až po obstarávanie obranných spôsobilostí. EHSV už vyslovil svoju podporu vytvoreniu európskej obrannej únie a privítal zriadenie Európskeho obranného fondu⁽³⁾.

2.5. Európsky obranný fond má dve rôzne vzájomne sa dopĺňajúce okná: okno výskumu a okno spôsobilosti, pričom obidve bude koordinovať koordináčna rada. Okno výskumu bude v plnom rozsahu financované z rozpočtu EÚ a bude slúžiť na podporu spoločných projektov na vývoj obranných spôsobilostí podľa dohody, ku ktorej dospejú členské štáty. Okno spôsobilosti bude financované hlavne z príspevkov členských štátov.

2.6. EHSV uznáva, že v súčasnom bezpečnostnom prostredí, kde prevažujú teroristické útoky na európskej pôde, hybridné vojenské akcie a kybernetické útoky, je čoraz ťažšie rozlišovať medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou, ktoré stále viac závisia jedna od druhej.

3. Vzťah medzi fondom a európskym obranným priemyslom – osobitosti

3.1. Obranné spôsobilosti a schopnosť chrániť naše vonkajšie hranice priamo súvisia so solídnu priemyselnou základňou. Preto sa EHSV domnieva, že opatrenia na európskej úrovni na podporu kolektívnej obrany musia priemyslu umožniť, aby zostal na európskej pôde. Podnikateľské stratégie by mohli obranný priemysel doviesť k tomu, aby si vyberal subdodávateľov mimo EÚ a mal teda časť svojho dodávateľského reťazca v zahraničí. EHSV je presvedčený, že by sa malo čo najviac obmedziť využívanie európskych peňazí na podporu zahraničných zmluvných dodávateľov a podnikateľské rozhodnutia by sa nemali prijímať na úkor strategickej autonómie.

3.2. Hlavnou prioritou fondu by malo byť zvyšovanie konkurencieschopnosti európskeho priemyslu a vývoj takých technológií, ktoré sú kritické z hľadiska existencie a vlastnej podpory obranného odvetvia EÚ.

3.3. Odvetvie obrany je úplne revolucionalizované umelou inteligenciou, využívaním *big data* a cloudovými technológiami, kybernetickými útokmi, vozidlami bez posádky, hybridnými a nadnárodnými ohrozeniami atď. Nové druhy technológií a hrozieb si vyžadujú nové druhy protiopatrení. Jedno je isté: spolupracou dokážeme lepšie čeliť a predchádzať týmto výzvam. Na vývoj technológií a koordinovaný postup pri nákupe spôsobilostí je potrebná systematickejšia spolupráca a spojené úsilie.

3.4. EHSV by rád poukázal na silné ekonomické stimuly na zintenzívnenie spolupráce. Viac ako 1,4 milióna vysoko kvalifikovaných ľudí je priamo alebo nepriamo zamestnaných v obrannom priemysle a každé investované euro má návratnosť 1,60 EUR. Nedostatok koordinácie v tejto oblasti oberá Európu ročne o 25 až 100 miliárd EUR⁽⁴⁾.

3.5. Následkom nedostatku spolupráce je veľké množstvo nadbytočných zbraňových systémov, chýbajúce úspory z rozsahu v obrannom priemysle a zníženie schopnosti nasadenia našich ozbrojených síl. V EÚ jestvuje 178 rozličných zbraňových systémov v porovnaní s 30 v USA. V EÚ máme 17 rozličných bojových tankov a v USA iba jeden. Poukazuje to na jednoznačnú neefektívnosť čerpania rozpočtov na obranu a chýbajúcu interoperabilitu obrannej výzbroje.

3.6. EHSV pripomína, že účinný obranný výskum a obranné technológie sa opierajú o kvalifikovanú pracovnú silu. Kľúčom k úspešným projektom, ktorých cieľom je dosiahnuť technologický predstih, sú ambiciózne a solídne školenia a odborné vzdelávanie v obrannom priemysle.

3.7. EHSV by chcel poukázať na to, že jestvujú príklady úspešnej vojenskej spolupráce vo výskume a obstarávaní. Stíhacie lietadlo Eurofighter Typhoon, balistická strela Meteor, torpédoborec triedy Horizon a fregata FREMM, to sú len niektoré z úspešných projektov.

⁽²⁾ COM(2016) 950 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1507801881109&uri=CELEX:52016DC0950>.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

⁽⁴⁾ *Defending Europe. The case for greater EU cooperation on security and defence*, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/defending-europe-factsheet_en.pdf.

3.8. Výboru nie je jasné, ako môžu členské štáty, ktoré sa zaviazu k realizácii vývojového projektu môžu poskytnúť dôkaz, že „sa dá [...] odôvodnene očakávať, že vývoj vyústi do obstarávania“, keďže vojenský výskum je plný príkladov realizovaných projektov, ktoré potom štáty neobstarávali⁽⁵⁾. Cieľom možnosti spolufinancovania z rozpočtu EÚ v ranej fáze vývoja nových spôsobilostí nie je obmedzenie priemyselných rizík, keďže to sa môže dosiahnuť iba vtedy, ak sa zákazníci zaviazu nakúpiť úspešne vyvinuté spôsobilosti.

3.9. Spoločne predstavuje 28 členských štátov druhého najväčšieho vojenského obstarávateľa na svete. Hoci všetky veľmoci zvýšili svoje výdavky na obranu, výdavky EÚ s 27 členskými štátmi sa od roku 2005 do roku 2015 znížili takmer o 11 %⁽⁶⁾. Iba 4 z 28 členských štátov dosahujú cieľ výdavkov 2 % HDP požadovaný NATO. V národných rozpočtoch sa podstatne znížili výdavky na obranný výskum a obranné technológie. V rokoch 2006 až 2013 sa výdavky na obranný výskum a obranné technológie v 27 členských štátoch, ktoré sú zapojené do EDA, znížili o 27 %⁽⁷⁾.

3.10. EHSV sa domnieva, že v ranej fáze sa musí riešiť problém podnikov v obrannom sektore so sídlom v Spojenom kráľovstve, keďže sú zainteresované do európskych vývojových programov a Spojené kráľovstvo má v obrane významnú úlohu. EÚ má záujem udržať si britské know-how.

3.11. Aj keď Európska komisia poskytuje financovanie okna výskumu, budú o obstarávaní spôsobilostí a investovaní do tohto obstarávania rozhodovať členské štáty. V celom tomto systéme je priemysel tou zložkou, ktorá zabezpečuje výskum a vývoj, ako aj rozvoj obranných spôsobilostí. EHSV sa domnieva, že popri poskytovaní finančných prostriedkov odvetviu by Komisia mala pripraviť rámec na lepšiu komunikáciu medzi všetkými priemyselnými subjektmi pôsobiacimi v sektore obrany v EÚ.

4. Prijemcovia prostriedkov: veľké podniky a MSP

4.1. EHSV zastáva názor, že členské štáty budú aj naďalej zohrávať hlavnú úlohu v zavádzaní bezpečnostných prvkov a že žiadna zo súčasných iniciatív EÚ to nezmení.

4.2. EHSV sa domnieva, že fond by mal byť výhradne programom, ktorý sa bude opierať o konkurencieschopnosť a prostredníctvom ktorého sa relevantné a konkurenčne schopné projekty budú financovať bez ohľadu na zemepisné a sociálne úvahy. Musia sa však urobiť opatrenia na zabezpečenie spravodlivého prístupu pre všetky členské štáty a na to, aby sa v cezhraničnej spolupráci menšie spoločnosti spájali dohromady.

4.3. EHSV je presvedčený, že MSP zohrávajú v našom hospodárstve rozhodujúcu úlohu. Stimulácia MSP a iných podnikov so strednou kapitalizáciou pôsobiacich v obrannom priemysle je vítaná. Okrem toho sú začínajúce a malé podniky často zdrojom inovácií v špecializovaných oblastiach, ako sú informačné technológie, komunikácie a kybernetická bezpečnosť. EHSV rozhodne podporuje tento prístup a domnieva sa, že je veľmi dôležité, aby hlavným cieľom boli rovnaké príležitosti pre všetky MSP bez ohľadu na krajinu pôvodu.

4.4. EHSV sa domnieva, že európsky obranný fond bol navrhnutý s cieľom podporiť konkurencieschopnosť európskeho obranného priemyslu. Európska komisia by mala podporovať inkluzívny prístup v činnosti fondu a fond by sa nemal používať ako fond regionálneho rozvoja, lebo by to mohlo vyústiť do prílišného rozptýlenia zdrojov, čo by nebolo účinné z hľadiska boja proti fragmentácii európskych obranných systémov.

4.5. Pokiaľ ide o začlenenie, fond by nemal byť určený výhradne veľkým subjektom. Podstatný podiel prostriedkov z fondu by mal byť vymedzený pre MSP, napríklad identifikáciou menších projektov. Okrem toho by EHSV privítal také mechanizmy, ktoré by zlepšili cezhraničnú spoluprácu MSP (napr. systém bonusov).

4.6. EHSV chápe logiku 100 % európskeho financovania obranného výskumu a obranných technológií v kontraste s tradičným spolufinancovaním civilných aktivít Európskou úniou. Veľmi obmedzený počet zákazníkov, ktorými sú najmä ministerstvá obrany, sťažuje odvetviu amortizovať riziká spojené s vývojom nového výrobku na predvídateľnejšom trhu.

⁽⁵⁾ Jedným takým príkladom je vývoj lietadla Northrop Grumman X-47B pre vojenské námorníctvo USA. Napriek počiatočným úspechom a skúšobným letom vojenské námorníctvo USA lietadlo posúdilo ako príliš nákladné a pri letoch nedostatočne utajené a projekt bol nakoniec zrušený, pričom jeho celkové náklady boli 813 miliónov USD.

⁽⁶⁾ Stockholm International Peace Research Institute Military Spending Database 2005-2015, <https://www.sipri.org/databases/milex>.

⁽⁷⁾ COM(2016) 950 final

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1507801881109&uri=CELEX:52016DC0950>.

Touto osobitosťou sa bude treba zaoberať bez ohľadu na to, či bude fond v budúcom viacročnom finančnom rámci zastrešovaný spolu s inými fondmi na financovanie výskumu.

4.7. Sme pevne presvedčení, že Európsky obranný fond bude veľkým stimulom pre členské štáty, aby v rámci verejného obstarávania v budúcnosti nakupovali európske výrobky, a zabezpečili tak hospodársky rozvoj a ochranu know-how a priemyselnej základne nevyhnutnej na udržanie globálnej vojenskej spôsobilosti. EHSV je zástancom myšlienky, že členské štáty by sa mali zaviazat' k obstaraniu technológií a spôsobilostí pochádzajúcich z úspešných výskumno-technologických projektov financovaných z fondu.

5. Spoločné obranné plánovanie a plán rozvoja kľúčových spôsobilostí

5.1. EHSV odporúča, aby členské štáty spolu s Komisiou a EDA zabezpečili spoločné obranné plánovanie a plán rozvoja kľúčových spôsobilostí na určenie výskumno-technologických priorít a potrebných vojenských spôsobilostí, tak pre členské štáty, ako aj pre európsku obranu.

5.2. Keďže má Európska únia veľmi málo skúseností s takýmto programom (v podstate iba pilotný projekt a začatie príprav), jej návrh nebol vypracovaný na základe jasných ukazovateľov a zatiaľ nemá jasný plán rozvoja kľúčových spôsobilostí. Tento plán sa vypracuje v roku 2018.

5.3. Plán rozvoja kľúčových spôsobilostí by mal zabezpečiť, že EÚ bude smerovať k strategickej nezávislosti a že sa určia technológie, ktoré je potrebné vyvíjať na to, aby si EÚ zachovala svoje vedúce postavenie v oblasti kľúčových spôsobilostí a prekonalu svoju závislosť od externých subjektov. Za rozhodujúci pre úspech fondu EHSV považuje vývoj technológií a spôsobilostí, ktoré presahujú individuálne potreby členských štátov.

5.4. EHSV je vo výskume dôrazným zástancom prístupu zameraného na spôsobilosti. Preto sa domnieva, že všetok výskum s financovaním z fondu musí byť zameraný na kľúčové spôsobilosti, ktoré Európa potrebuje na slobodnú činnosť a slobodné rozhodovanie.

5.5. Kľúčový význam v súčasnom bezpečnostnom prostredí má technologická prevaha. Preto sa EHSV domnieva, že Európskym obranným fondom a predovšetkým Akčným plánom v oblasti európskej obrany sa musí zabezpečiť zachovanie špičkovej úrovne európskeho vojenského výskumu. V tejto súvislosti by mohlo pomôcť vyčlenenie zdrojov na technologické demonštračné modely, ktoré budú podporovať budúce spoločné programy.

5.6. EHSV zastáva názor, že pri určovaní plánu rozvoja kľúčových spôsobilostí sa musí naplánovať a zohľadniť celý životný cyklus technológií. Navyše výskum, vývoj a rozvoj spôsobilostí musia členské štáty a EÚ spolu naplánovať a koordinovať so zohľadnením povinností vyplývajúcich z nášho partnerstva v NATO.

6. Investičné oblasti a systémy financovania

6.1. Európska komisia navrhuje ambiciózne financovanie obidvoch okien fondu:

- 90 miliónov EUR v rokoch 2017 až 2020 na prípravné činnosti,
- 500 miliónov EUR ročne na európsky program výskumu v oblasti obrany,
- 500 miliónov EUR v rokoch 2019 a 2020 na program rozvoja európskeho obranného priemyslu,
- 1 miliardu ročne počnúc rokom 2021 v rámci najbližšieho viacročného finančného rámca.

6.2. EHSV sa domnieva, že investície sa musia nasmerovať na tie technológie, ktoré sú pre obranu EÚ kritické, pri ktorých sme závislí alebo sa môžeme stať závislými od externých dodávateľov. EHSV sa tiež domnieva, že hlavný dôraz sa musí klásť na technológie, ktoré by mohli byť určujúce a umožniť EÚ získať vedúcu technologickú výhodu v rôznych oblastiach.

6.3. EHSV podporuje oddelené financovanie oboch okien, t. j. financovanie okna výskumu z prostriedkov EÚ a financovanie okna spôsobilostí z rozpočtu členských štátov. EHSV už vyslovil svoj názor, že „[pokiaľ] Únia nemá k dispozícii žiadne vlastné variabilné príjmy, sú za obstarávanie vojenských spôsobilostí ozbrojených síl zodpovedné členské štáty. [...] EHSV pripomína, že podľa článku 41 Zmluvy o EÚ nesmie byť rozpočet EÚ použitý na financovanie

vojenských operácií. Upustenie od tejto zásady by bolo v rozpore s osobitnou povahou bezpečnostnej a obrannej politiky niektorých členských štátov (článok 42 ods. 1 ZEÚ)⁽⁸⁾.

6.4. EHSV odporúča, aby sa fond ako finančný nástroj použil na podporu rozvoja spôsobilostí v tých oblastiach, v ktorých je európsky obranný priemysel v súčasnosti závislý od vonkajších zdrojov. Rozvoj týchto spôsobilostí v Európe ponúkne viaceré strategické možnosti a zároveň odvetviu prinesie cenné poznatky, technológie a pracovné miesta.

6.5. EHSV sa domnieva, že úroveň financovania navrhovaná pre okno výskumu v rámci fondu umožní dostatočne stimulovať inovačný výskum. Táto úroveň urobí z EÚ štvrtého najväčšieho financovateľa obranného výskumu v Európe, fond by však nemal narušovať iné rozhodujúce európske projekty rozvoja.

6.6. EHSV sa domnieva, že štruktúra systému financovania je pre fond mimoriadne dôležitá, aby sa zabezpečil jednoznačný záujem priemyslu a stimulovalo vytváranie výrobných konzorcií v čo najväčšom počte členských štátov. Vzhľadom na osobitosti obranného sektora a nedôveru a strach, pokiaľ ide o spoločné využívanie poznatkov podnikmi alebo členskými štátmi, nemôžu byť systémy financovania také isté ako v iných odvetviach.

7. Správa fondu

7.1. Z návrhu Komisie nie je jasné, akú formu správy bude fond mať. EHSV je presvedčený, že forma jeho správy sa čo najskôr musí jasne stanoviť a na správe sa musí podieľať EÚ, EDA a členské štáty, ako aj zástupcovia odvetvia.

7.2. EHSV sa domnieva, že diskusia členských štátov by sa mala zintenzívniť, aby sa dosiahla dohoda o modeli správy fondu s ohľadom na obidve okná a na najbližší viacročný finančný rámec. Hoci sa fond prezentuje ako ďalší výskumno-vývojový program, EHSV zdôrazňuje, že sektor obrany je jedinečný a má viacero osobitostí, ktoré by sa mali zohľadniť odlišnými, ale jasnými pravidlami. Na týchto pravidlách sa treba čo najskôr dohodnúť.

7.3. EHSV upozorňuje aj na skutočnosť, že dve okná fondu by sa mali úzko koordinovať s inými národnými a medzinárodnými programami, na ktorých sa zúčastňujú členské štáty.

7.4. Nateraz sa kritérium troch podnikov z dvoch členských štátov zdá byť primerané, avšak EHSV je presvedčený, že keď program viacej dozreje, mali by byť tri krajiny minimálnou požiadavkou, aby sa zabezpečili väčšie synergie medzi členskými štátmi.

7.5. Projekty financované z fondu, či už v rámci okna výskumu alebo okna spôsobilostí, zahŕňajú verejné finančné prostriedky. Komisia by mala zabezpečiť, aby sa vo výberových konaniach vyberali iba konkurenčne najschopnejšie projekty, pričom by sa mali zohľadňovať prísne sociálne a environmentálne normy založené na objektívnych kritériách.

7.6. EHSV vyjadruje znepokojenie nad tým, že nadmerná byrokracia bude brániť praktickému využívaniu fondu, a odporúča, aby sa s ďalším vývojom fondu preskúmali ďalšie možnosti v tejto oblasti.

7.7. EHSV ako orgán zastupujúci organizovanú občiansku spoločnosť poukazuje na svoju ochotu konzultovať implementáciu fondu a všetku problematiku hospodárskych, sociálnych a výskumných aspektov novej európskej obrannej politiky.

8. Normalizácia

8.1. EHSV je presvedčený, že spoločné programy zamerané na vzájomne uznávané potreby nielenže znížia počet nadbytočných systémov, ale aj podporia väčšiu normalizáciu subsystémov a logistiky.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

8.2. So zreteľom na referenčné hodnoty je dôležité pozrieť si celkový obraz, čiže nielen národné výskumné programy členských štátov, ale aj vývoj u našich partnerov v NATO vo všetkých oblastiach.

8.3. EHSV dôrazne odporúča, aby Komisia určila prioritné oblasti spoločného rozvoja spolu s EDA a členskými štátmi. To sa dá dosiahnuť iba dohodou na spoločnom vymedzení potrieb a zintenzívnenou normalizáciou.

8.4. Cieľom fondu bude zvyšovanie efektívnosti a zlepšovanie odôvodnenosti národných výdavkov na obranu, nie ich nahradenie. To sa dosiahne iba vtedy, ak fond preukáže pridanú hodnotu tým, že sa zabezpečia projekty, ktoré bude možné zrealizovať účinnejšie a s nižšími nákladmi, než keby ich realizovali členské štáty samy. Fond by mal fungovať ako stimulátor lepšej spolupráce. Len vtedy bude schopný zabrániť znásobovaniu rozdielných zbraňových systémov.

8.5. EHSV vyjadruje svoju podporu vývoju spoločných noriem⁽⁹⁾ so zabránením zdvojovaniu platných noriem, najmä noriem NATO. S ohľadom na 178 rôznych zbraňových systémov v Európe by jednou z výskumných priorit bolo vytvorenie spoločných európskych noriem a rozhraní s cieľom čo najlepšie prepojiť existujúce zbraňové systémy a pripraviť budúce systémy. Dodržiavaním takýchto noriem by si členské štáty mohli dovoliť vyvíjať európske kompatibilné systémy.

8.6. Problematika noriem je mimoriadne dôležitá pri subsystémoch. Novo vyvinuté produkty sa určite stanú európskym štandardom, ale existujúce subsystémy, ktoré by sa dali začleniť do týchto produktov, by do určitej miery mali takisto vychádzať zo spoločných noriem. EHSV sa domnieva, že by sa tým zvýšila interoperabilita, a teda znížila miera fragmentácie zbraňových systémov.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 62.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie z 28. apríla 2017 — Oznámenie Komisie o prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia

[C(2017) 2616 final]

(2018/C 129/10)

Spravodajca: **Cillian LOHAN**

Pomocný spravodajca: **Brian CURTIS**

Konzultácia	Európska komisia, 31. 5. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 4. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	21. 11. 2017
Prijaté v pléne	7. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	171/5/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta toto výkladové oznámenie, pretože poskytuje hodnotný prehľad judikatúry Súdneho dvora EÚ, pokiaľ ide o prístup k spravodlivosti na štátnej úrovni vo veciach týkajúcich sa životného prostredia do dátumu jeho uverejnenia. Prinesie ďalšie výhody vo forme väčšej istoty a zrozumiteľnosti pre subjekty s rozhodovacou právomocou v rámci súdov a správnych štruktúr členských štátov, ako aj podniky a občanov, **ak** sa účinne zabezpečí jeho šírenie.

1.2. EHSV uznáva, že konzistentnosť v prístupe k spravodlivosti v celej EÚ je základným faktorom posilnenia jednotného trhu a konzistentného uplatňovania práv vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ a poskytuje trhom a investorom nevyhnutnú zrozumiteľnosť a istotu.

1.3. EHSV vyzýva na vypracovanie spoločných a záväzných právnych predpisov EÚ s cieľom dosiahnuť konzistentnosť a úplnosť implementácie prístupu k spravodlivosti v celej únii, aby sa doplnil tento úvodný krok týkajúci sa prístupu k spravodlivosti obsiahnutý v predmetnom oznámení. Komisia vo svojom pracovnom dokumente ⁽¹⁾ vyhodnotila záväzné právne predpisy EÚ ako optimálne riešenie. EHSV v tejto súvislosti zároveň uznáva analýzu a odporúčania zo správy Jana Darpöa ⁽²⁾, ktorej zadávateľom bola Európska komisia. Je potrebné, aby členské štáty podporovali tieto ciele a nebránili v ich uskutočňovaní.

1.4. Aby malo toto oznámenie účinok v praxi, je nutné ho vo všetkých cieľových skupinách doplniť odbornou prípravou a vzdelávaním na úrovni členských štátov, určenými predovšetkým súdnym, správnym orgánom zodpovedným za preskúmanie a občanom.

1.5. Komisia musí prednostne vyčleniť dostatočné zdroje a financovanie na účinnú podporu takýchto plánov, ako to robia členské štáty.

1.6. Oznámenie sa nesnaží potlačiť vnútroštátne jurisdikcie a stanovuje minimálne normy zakotvené v rozsudkoch a vysvetleniach Súdneho dvora, ktoré sú záväznou základnou požiadavkou. Tento bod a požiadavka, že by nemali existovať žiadne výnimky ani návrat do pôvodného stavu, by mali byť uvedené v budúcich verziách oznámenia.

⁽¹⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-255-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf>.

1.7. Toto výkladové oznámenie sa musí pravidelne aktualizovať. Aby sa zabezpečilo, že táto príručka bude vždy obsahovať aktuálne a presné informácie, budú nevyhnutné aktuálne zmeny obsahu a čerstvé informácie určené pre cieľové skupiny, ktoré zachytávajú príslušný vývoj v judikatúre Súdneho dvora. Mal by sa preskúmať dynamický a aktualizovaný nástroj pre občiansku spoločnosť, verejné správy a súdne orgány.

1.8. Prioritne riešiť by sa mala aj spätná väzba od skupín odborníkov a nedostatky a opomenuté záležitosti v oznámení členským štátom, ako aj úvahy o tom, ako pristupovať k oblastiam, v ktorých existujú nedostatky v súčasnej judikatúre Súdneho dvora.

1.9. Musí sa vytvoriť a **udržiavať** nezávislé, objektívne a komplexné východisko, ktoré bude odrážať pozitívny vývoj a problémy v oblasti prístupu k spravodlivosti na úrovni členských štátov a všetky prvky článku 9 Aarhuského dohovoru.

1.10. Vzhľadom na význam prejudiciálnych otázok v snahe zabezpečiť konzistentnosť právnych predpisov EÚ v tejto oblasti ⁽³⁾ by Komisia mala v plnej miere preskúmať uplatňovanie a dodržiavanie jeho ustanovení vo všetkých členských štátoch a podať o tom správu, ako aj vyšetriť a sledovať všetky prekážky, ktoré bránia jeho uplatňovaniu.

1.11. V celosvetovom kontexte zastrážovania a prenasledovania ochrancov životného prostredia by EÚ mala zohrávať vedúcu úlohu pri uľahčovaní prístupu k spravodlivosti.

1.12. EHSV upozorňuje na obmedzenia rozsahu tohto výkladového oznámenia, ktoré neobsahuje zistenia nezávislého Výboru pre dodržiavanie Aarhuského dohovoru (ACCC). Tento dôležitý a užitočný pracovný nástroj môže doplniť oznámenie Komisie a podporiť prístup subjektov s rozhodovacou právomocou a občanov k spravodlivosti a jeho zistenia by sa mali uviesť.

1.13. EHSV podporuje Aarhuský dohovor a jeho úplné vykonávanie Úniou a v Únii. Je preto zásadné, aby zmluvné strany v plnom rozsahu schválili zistenia ACCC vymenovaného zmluvnými stranami.

1.14. EHSV uznáva citlivú povahu nedávnych zistení ACCC týkajúcich sa porušovania ustanovení, pokiaľ ide o prístup k spravodlivosti v rámci inštitúcií EÚ. EHSV nalieha, aby sa EÚ v tejto veci urýchlila a konštruktívne angažovala v období pred nasledujúcim zasadnutím zmluvných strán. Bude to dôležité predovšetkým preto, aby sa v spolupráci s environmentálnymi mimovládными organizáciami a občianskou spoločnosťou uprednostnil široký a ambiciózny prístup k možnostiam a k oblastiam, v ktorých môže EÚ zlepšiť vykonávanie dohovoru a prístup k spravodlivosti v rámci inštitúcií EÚ a týmito inštitúciami. Takisto by sa mal zväziť paralelný a dopĺňajúci postoj k prístupu k spravodlivosti v rámci inštitúcií EÚ a týmito inštitúciami, ako aj súvisiace usmernenia a aktivity týkajúce sa vykonávania.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Dokument, ktorý vydala Komisia, je výkladovým oznámením. Poskytuje prehľad judikatúry Súdneho dvora EÚ týkajúcej sa prístupu k spravodlivosti na štátnej úrovni vo veciach z oblasti životného prostredia. Má podobu podrobnej právnej analýzy, ktorá objasňuje niektoré právne a procesné požiadavky a normy týkajúce sa vecí z oblasti životného prostredia. Jej súčasťou sú také témy, ako sú prostriedky nápravy, náklady, časové rozvrhy, lehoty, rozsah pôsobnosti, legitímácie a účinnosť.

2.2. Cieľom oznámenia je poskytnúť „zrozumiteľnosť a referenčný zdroj“ pre správne orgány a sudy v členských štátoch, jednotlivcov a MVO, ktoré vykonávajú úlohu ochrancov verejného záujmu; a „hospodárske subjekty, ktoré majú spoločný záujem na predvídateľnom uplatňovaní práva“ (časť A bod 9). V bode 8 sa ustanovujú podmienky v kontexte tohto cieľa z hľadiska problémov, ktorým čelia uvedené subjekty vrátane napríklad podnikov, MSP, jednotlivcov, MVO a verejnosti a ktoré vyplývajú z ťažkostí s vykonávaním prístupu k spravodlivosti.

2.3. V oznámení sa vyzdvihuje význam životného prostredia ako „systému, ktorý umožňuje náš život“ a konštatuje sa, ako jeho udržiavanie, ochrana a zlepšovanie je „spoločnou európskou hodnotou“.

⁽³⁾ Článok 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.

2.4. Ustanovuje sa ďalej všeobecný kontext EÚ pre prístup k spravodlivosti s odkazom na zmluvy a na zásadu účinnej súdnej ochrany, ako aj na článok 47 Charty základných práv Európskej únie, na Dohovor o ľudských právach a *Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia* (Aarhuský dohovor). EÚ a jej 28 členských štátov patrí medzi 47 zmluvných strán dohovoru, medzi ktoré patria krajiny z Európy a Strednej Ázie.

2.5. EÚ v roku 2003 prijala dva legislatívne návrhy, jeden sa týkal „prístupu k informáciám“⁽⁴⁾ a druhý „účasti verejnosti“⁽⁵⁾. Tieto návrhy v rámci určitých existujúcich smerníc stanovili prístup k spravodlivosti v obmedzenom rozsahu. Dodatočne bolo v roku 2006 prijaté nariadenie o vykonávaní Aarhuského dohovoru v EÚ („Aarhuské nariadenie“⁽⁶⁾). Komisia v roku 2003 prijala legislatívny návrh o prístupe k spravodlivosti⁽⁷⁾. Rozdielne názory členských štátov a nedostatok politickej vôle na prijatie tohto návrhu viedli v roku 2014 k jeho stiahnutiu⁽⁸⁾. Chýbajúca smernica naďalej predstavuje problém, ktorý je potrebné riešiť. EHSV vyzýva na vypracovanie spoločných a záväzných právnych predpisov EÚ o prístupe k spravodlivosti.

2.6. EÚ a jej členské štáty sú signatármi Aarhuského dohovoru a ratifikovali ho. Na prvom zasadnutí zmluvných strán dohovoru v roku 2002 bol vytvorený mechanizmus dodržiavania dohovoru, ako aj ACCC. ACCC prešetruje oznámenia o porušovaní dohovoru niektorou zmluvnou stranou a vypracováva zistenia a odporúčania k týmto oznámeniam. Tie sa potom predkladajú na zasadnutí zmluvných strán. Až po 6. zasadnutí zmluvných strán v roku 2017 prijali zmluvné strany zistenia a odporúčania bez výnimky vždy v plnom rozsahu.

2.7. Oznámenie **uznáva**, že v niektorých členských štátoch pretrvávajú závažné prekážky. Niektoré krajiny takmer úplne blokujú prístup, iné obmedzujú jeho rozsah, v ďalších sú problémom značné náklady a niektoré nestanovujú žiadne prostriedky nápravy. Treba vypracovať riadne aktualizovanú a nezávislú východiskovú správu s cieľom objasniť konkrétne otázky v členských štátoch, ako aj poukázať na existujúce osvedčené postupy.

2.8. Komisia stanovuje minimálne normy zakotvené v rozsudkoch a vysvetleniach Súdneho dvora a tie sú záväznou základnou požiadavkou. Tento bod spolu s požiadavkou, že by nemali existovať žiadne výnimky alebo návrat do pôvodného stavu, by mali byť uvedené v budúcich verziách oznámenia.

2.9. Vydanie oznámenia Komisie prichádza v čase výraznej polemiky: otázkou je, či EÚ v plnej miere plní svoje povinnosti podľa článku 9 Aarhuského dohovoru. Nadväzovalo na oznámenie adresované ACCC, ktorý tvrdí, že došlo k porušeniu dohovoru a ACCC zistil⁽⁹⁾, že samotná EÚ porušila dohovor v súvislosti s vykonávaním prístupu k spravodlivosti a vypracoval príslušné odporúčania.

2.10. V júli 2017 Rada EÚ jednomyseľne rozhodla, že s výhradou zmien akceptuje tieto zistenia (pozícia, ktorú presadzovala Komisia) a tiež opätovne potvrdila, že podporuje Aarhuský dohovor⁽¹⁰⁾. V navrhovaných zmenách rozhodnutia na zasadnutí zmluvných strán o zisteniach ACCC sa okrem iného uvádza, že zmluvné strany zistenia „berú na vedomie“, a nie, že ich „schvaľujú“. EHSV upozorňuje na rozpor, ktorý spočíva v tom, že EÚ sa snaží neakceptovať zistenia ACCC, ale zdôrazňuje svoju podporu dohovoru. Ak tento prístup prijmú ostatné zmluvné strany dohovoru, môže byť vážne narušený nezávislý mechanizmus kontroly dodržiavania a následne sa oslabí aj sila a účinnosť dohovoru.

2.11. Na septembrovom zasadnutí zmluvných strán dohovoru v Čiernej Hore bolo prijaté rozhodnutie o odložení rozhodnutia zo zasadnutia zmluvných strán o zisteniach ACCC, podľa ktorých EÚ porušuje ustanovenia dohovoru. Predchádzali tomu rozhodné vyhlásenia protichodných názorov a diskusií na zasadnutí zmluvných strán. Zasadnutie zmluvných strán vždy fungovalo na základe konsenzu, keďže sa však v tejto veci nedosiahol konsenzus, v nadväznosti na koordinačné stretnutie členských štátov EÚ sa dohodlo o odložení rozhodnutia na nasledujúce zasadnutie zmluvných strán v roku 2021.

⁽⁴⁾ Smernica 2003/4/ES.

⁽⁵⁾ Smernica 2003/35/ES.

⁽⁶⁾ Nariadenie (ES) č. 1367/2006.

⁽⁷⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:52003PC0624>.

⁽⁸⁾ Pozri stiahnuté zastarané návrhy Komisie, Ú. v. EÚ C 153, 21.5.2014, s. 3.

⁽⁹⁾ https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/compliance/C2008-32/Findings/C32_EU_Findings_as_adopted_advance_unedited_version.pdf.

⁽¹⁰⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11150-2017-INIT/sk/pdf>.

2.12. EHSV uznáva citlivú povahu nedávnych zistení ACCC týkajúcich sa porušovania dohovoru Európskou úniou. EHSV nalieha, aby sa EÚ urýchlene, včasne a konštruktívne angažovala v tejto veci pred nasledujúcim zasadnutím zmluvných strán. Bude dôležité najmä, aby sa EÚ angažovala a aby v spolupráci s environmentálnymi mimovládami organizáciami a občianskou spoločnosťou vo všeobecnosti uprednostnila široký a ambiciózný prístup k možnostiam a k oblastiam, v ktorých môže EÚ zlepšiť vykonávanie dohovoru a prístup k spravodlivosti v rámci inštitúcií EÚ a týmito inštitúciami. Takisto by sa mal zväziť paralelný a doplnujúci postoj k implementácii prístupu k spravodlivosti v rámci inštitúcií a týmito inštitúciami, ako aj súvisiace usmernenia a aktivity týkajúce sa vykonávania.

2.13. Výkladové oznámenie Komisie je výsledkom dlhého a neúspešného procesu a pokusov o prijatie konkrétnych opatrení na úrovni EÚ týkajúcich sa prístupu k spravodlivosti. Medzi ne patria:

- stiahnutie návrhu smernice o prístupe k spravodlivosti,
- neúspešné pokusy zmeniť a doplniť jednotlivito všetky relevantné smernice tak, aby zahŕňali ustanovenia o prístupe k spravodlivosti, napríklad kľúčové environmentálne smernice ako smernica o vtáctve a smernica o biotopoch neboli zmenené tak, aby obsahovali jasné a komplexné ustanovenia o prístupe k spravodlivosti,
- neúspešné snahy o zmenu a doplnenie konkrétnych smerníc, aby sa doplnili ustanovenia o prístupe k spravodlivosti ⁽¹¹⁾.

2.14. Sú potrebné opatrenia, ktorými sa zharmonizuje spôsob, akým vnútroštátne sudy riešia veci týkajúce sa životného prostredia, pretože právne normy EÚ nepôsobia dostatočne konkrétne. Dôsledkom toho je veľké množstvo prejudiciálnych otázok adresovaných Súdnemu dvoru EÚ. Snahou oznámenia Komisie je objasniť pravidlá a normy, ktorá vychádzajú z judikatúry Súdneho dvora EÚ a posilniť tak právnu istotu pre zainteresované strany.

2.15. Komisia právnu analýzu doplnila aj o svoje vlastné názory.

2.16. Oznámenie a základné spresnenie sa prepájajú s preskúmaním vykonávania environmentálnych právnych predpisov (EIR) a majú za cieľ posilniť ho. EHSV v nedávnom stanovisku ⁽¹²⁾ vyjadril svoju podporu procesu EIR a vyzval k rozhodným krokom v záujme vykonávania environmentálneho *acquis* v plnom rozsahu a pri plnom využití jeho potenciálu.

2.17. Chýbajúca smernica o prístupe k spravodlivosti dáva podnet na vznik priepasti na vrchole legislatívnej hierarchie, ktorej zaplnenie by znamenalo objasnenie mnohých otázok spôsobujúcich nejasnosť a nesúlad v členských štátoch a z toho vyplývajúce problémy pre podniky a občanov.

2.18. Niektoré členské štáty ratifikovali Aarhuský dohovor bez toho, aby spresnili, ako budú prístup k spravodlivosti uplatňovať v konkrétnych prípadoch, alebo dohovor vykonávajú nejasne alebo neúplne.

3. Postoj EHSV

3.1. EHSV podporuje Aarhuský dohovor a jeho úplné vykonávanie Úniou a v Únii. Pre platnosť a zachovanie Aarhuského dohovoru je zásadné, aby zistenia ACCC schválili zmluvné strany v plnom rozsahu.

3.2. EHSV konštatuje, že Aarhuský dohovor je súčasťou súboru medzinárodných právnych predpisov týkajúcich sa ľudských práv a je v plnom súlade so základnými zásadami EÚ, tak so zmluvami, ako aj s Európskou chartou ľudských práv. EHSV prízvukuje, že je potrebné, aby EÚ presadzovala dodržiavanie ľudských práv a bola v tejto oblasti globálnym lídrom.

3.3. EHSV naliehavo vyzýva členské štáty, aby urýchlili účinnú implementáciu Aarhuského dohovoru, a najmä zabezpečili, aby prístup k spravodlivosti počas správneho preskúmania a pred vnútroštátnymi súdmi bol poskytovaný v súlade s požiadavkami dohovoru, ako aj so základnými vlastnosťami požadovanými v článku 9 ods. 4 dohovoru. EHSV takisto uznáva kritickú vzájomnú závislosť troch pilierov dohovoru, ako aj to, že na dosiahnutie skutočného účinku je potrebné ich vykonávať ako celok, ktorého časti sa vzájomne dopĺňajú.

⁽¹¹⁾ Smernica o národných emisných stropoch.

⁽¹²⁾ Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov, Ú. v. EÚ C 345, 13.10.2017, s. 114 – 119.

3.4. Dokument, ktorý Komisia vydala, je vítaný a považuje sa za veľmi užitočné a dôležité oznámenie. EHSV uznáva, že konzistentnosť v prístupe k spravodlivosti v celej EÚ je základným faktorom vytvárania homogénnych trhových podmienok, ktoré majú zásadný význam pre úspech jednotného trhu, a je nevyhnutná aj z hľadiska konzistentného uplatňovania práv vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ v celej únii. Toto oznámenie k tomu prispieva.

3.5. EHSV víta vyjadrenie Komisie, podľa ktorého „V prípade nesúlady s existujúcimi právnymi požiadavkami vyplývajúcimi z *acquis* EÚ bude Komisia na zabezpečenie ich dodržiavania využívať postupy v prípade nespĺnenia povinností.“ (časť A bod 13). Komisia má v tejto súvislosti podľa zmlúv EÚ nevyhnutnú a vymedzenú úlohu. Účinné plnenie tejto úlohy je zásadné s cieľom zabezpečiť dôsledné plnenie záväzkov členskými štátmi a aby členské štáty, ktoré si plnia záväzky, neboli nespravodlivo znevýhodnené, ako aj s cieľom zaistiť homogénnosť trhových podmienok a práv.

3.6. EHSV zastáva názor, že účinné vykonávanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia poskytuje zrozumiteľnosť a istotu pre trhy a pre investorov, čím sa uľahčuje trvalo udržateľný rozvoj. Cieľ týchto pokynov Komisie poskytnúť zvýšenú istotu a zrozumiteľnosť pre oblasť environmentálneho práva je napriek jeho obmedzenému rozsahu vítaný.

3.7. EHSV víta, že Európska komisia zadala vypracovanie analýz o prístupe k spravodlivosti v otázkach životného prostredia, ako je napríklad správa Jana Darpöa⁽¹³⁾. Táto správa a ostatné nezávislé analýzy prinášajú dôležité hodnotenia implementácie, s ktorými by sa členské štáty mali oboznámiť.

3.8. EHSV uznáva, že vymedzenie pojmu „orgán verejnej moci“ v článku 2 dohovoru zahŕňa „inštitúcie akejkoľvek regionálnej hospodárskej integračnej organizácie uvedenej v článku 17, ktorá je stranou tohto dohovoru“. Na základe tohto vymedzenia a na základe samotného článku 17 EHSV uznáva uplatňovanie dohovoru na zmluvné strany, ako je EÚ. EÚ dohovor sama podpísala a ratifikovala⁽¹⁴⁾. EHSV sa nazdáva, že nástroj EÚ na ratifikáciu dohovoru nezbavuje inštitúcie EÚ ich povinností súvisiacich s prístupom k spravodlivosti.

4. Ďalšie kroky

4.1. Je potrebné, aby sa vypracovali ďalšie oznámenia a pokyny, ktorých súčasťou budú aj zistenia ACCC s cieľom ďalej objasniť a uľahčiť implementáciu dohovoru. Smernica o prístupe k spravodlivosti by mohla značne prispieť k objasneniu a konzistentnosti.

4.2. Väčšia súdržnosť v prístupe k vykonávaniu by poskytla homogénnejšie podmienky pre podniky v jednotlivých členských štátoch a uľahčila rozvoj. Súčasná neistota vedie k omeškaniam, dodatočným nákladom a predstavuje prekážku pre trvalo udržateľný rozvoj.

4.3. Naliehavo je potrebné uskutočniť konzultáciu v celej EÚ s cieľom vytvoriť a udržiavať nezávislé základné hodnotenie prístupu k spravodlivosti na úrovni členských štátov. Je potrebné, aby sa pri tom zohľadnila tak informovanosť občianskej spoločnosti, ako aj dianie na súdoch a v administratívnych preskúmaniach. Musí sa rozhodne stanoviť, ktoré prípady sa budú, prípadne nebudú prerokovávať, alebo ktoré sa nemôžu prerokovávať pre určité prekážky v oblasti prístupu k spravodlivosti. EHSV môže na oslovenie širokej cieľovej skupiny využiť svoju sieť organizovanej občianskej spoločnosti a prejavuje záujem aj o nadväzujúcu úlohu v informovaní o zisteniach takéhoto hodnotenia. Samotné hodnotenie musí byť nezávislé a objektívne.

4.4. Toto východisko musí prekonať obmedzenia preskúmania vykonávania právnych predpisov v oblasti životného prostredia, ktoré je limitované v rozsahu a ktorému chýba verejná účasť, ako aj obmedzenia dané hodnotiacou tabuľkou EÚ v oblasti justície. Rozsah tohto východiska by mal riešiť všetky aspekty článku 9 Aarhuského dohovoru, najmä všetky vlastnosti preskúmaní vymedzených v článku 9 ods. 4 dohovoru, ako aj podporovať povinnosti uvedené v článku 9 ods. 5. Jeho úplná aktualizácia by sa mala uskutočniť aspoň každé dva roky.

4.5. Komisia uznáva a EHSV schvaľuje kľúčovú úlohu občanov a MVO v zdôrazňovaní zodpovednosti stanovenej v Aarhuskom dohovore. Odborná príprava a vzdelávanie na úrovni členských štátov je zásadná tak v prípade občanov, ako aj v prostredí súdnictva. Komisia:

⁽¹³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/pdf/synthesis%20report%20on%20access%20to%20justice.pdf>.

⁽¹⁴⁾ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XXVII-13&chapter=27&clang=_en#EndDec.

- musí vypracovať konkrétne plány účinného udržiavania a šírenia oznámenia, pričom sa aktuálnym spôsobom zohľadní relevantný vývoj judikatúry Súdneho dvora, a spolupracovať v tejto oblasti s občianskou spoločnosťou,
- bude musieť prioritne prideliť zdroje a vyčleniť finančné prostriedky na tieto plány,
- mohla by preskúmať dynamický a aktualizovaný nástroj pre občiansku spoločnosť, verejné správy a súdne orgány s cieľom zabezpečiť, aby sa včasne a presne zachytil príslušný vývoj v judikatúre Súdneho dvora,
- by mala vydávať správy o pokroku týchto plánov každých 6 mesiacov,
- by v oznámení členským štátom mala identifikovať nedostatky a opomenuté záležitosti, stanoviť medzi nimi priority a riešiť ich, a to aj uvažovaním nad oblasťami, v ktorých existujú nedostatky v judikatúre súdov, a hľadať spätnú väzbu od skupín odborníkov.

4.6. V určitých jurisdikciách môže predstavovať výraznú prekážku spravodlivosti odradzujúca povaha nákladov. Hrozba znášania nákladov môže byť odradzujúcim faktorom a prekážkou v prístupe k spravodlivosti. V kontexte celosvetového zastrešovania a prenasledovania ochrancov životného prostredia by mala EÚ zohrávať vedúcu úlohu v uľahčení prístupu k spravodlivosti a mala by byť mimoriadne proaktívna v riešení prípadov zastrešovania osôb, ako aj prípadov, v ktorých sú prekážkou náklady.

4.7. Je potrebné vytvoriť mechanizmus, ktorým sa zistenia ACCC môžu použiť ako doplnenie oznámenia adresovaného členským štátom a ktorý by tak ďalej pomohol ozrejmiť nejasnosti týkajúce sa povinností.

4.8. Toto výkladové oznámenie sa bude musieť pravidelne udržiavať a aktualizovať priebežnými zmenami obsahu a čerstvými informáciami určenými pre cieľové skupiny. Na podporu účinných plánov by sa mali poskytnúť dostatočné zdroje a finančné prostriedky zo strany členských štátov aj Komisie.

4.9. Vzhľadom na význam predbežných nálezov⁽¹⁵⁾ v snahe zabezpečiť konzistentnosť uplatňovania právnych predpisov EÚ v tejto oblasti by Komisia mala preskúmať uplatňovanie a dodržiavanie jeho ustanovení vo všetkých členských štátoch a podať o tom správu, ako aj vyšetriť a odsledovať všetky prekážky, ktoré bránia jeho uplatňovaniu.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2006/1/ES o používaní vozidiel prenajatých bez vodičov na cestnú prepravu tovaru

[COM(2017) 282 final — 2017/0113 (COD)]

(2018/C 129/11)

Spravodajca: **Brian CURTIS**

Konzultácia	Európsky parlament, 15. 6. 2017 Rada Európskej únie, 12. 6. 2017
Právny základ	článok 91 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	22. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	121/0/1

1. Závěry a odporúčania

Závěry

1.1. EHSV víta tento ďalší krok na odstránenie zostávajúcich prekážok účinného a spravodlivého jednotného trhu v odvetví nákladnej cestnej dopravy. V tomto prípade sa smernica, ktorou sa mení a dopĺňa platná smernica, zameriava na uľahčenie čo najlepšieho využívania vozových parkov v celej Európe, predovšetkým počas sezónnych špičiek, a dosahuje minimálnu úroveň liberalizácie. Odstránenie obmedzení používania nákladných vozidiel na vlastný účet je pozitívnym krokom.

1.2. EHSV aj naďalej zastáva názor, že právne predpisy v doprave by bolo vhodnejšie koncipovať ako nariadenia, a nie smernice, pretože smernica poskytuje väčší priestor na rozdielnu interpretáciu a mieru prísnosti jej uplatňovania v členských štátoch. Uznáva však, že táto krátka smernica dosahuje svoje ciele a že v tomto prípade by jej zmena na nariadenie bola neprimeraná.

Odporúčania

1.3. Na zabránenie rastu schránkových firiem EHSV naliehavo žiada, aby sa vo všetkých členských štátoch účinne implementovali opatrenia navrhované na posilnenie nariadenia (ES) č. 1071/2009 a nariadenia (ES) č. 1072/2009 s cieľom odstrániť podvodné schránkové firmy. Výsledky by sa mali dôkladne monitorovať a stať sa súčasťou správy o účinnosti tejto pozmeňujúcej smernice.

1.4. Aby sa prevádzkovatelia odradili od využívania rozdielov medzi členskými štátmi vo výške správneho poplatku za prihlásenie vozidla do evidencie, uplatniť by sa mali ďalšie opatrenia, ak analýza v období preskúmania ukáže, že sú potrebné, napríklad obmedzenie tej časti vozového parku vo vlastníctve prevádzkovateľa, ktorá môže byť dočasne prevedená na pridružený subjekt v inom členskom štáte.

1.5. Výbor poukazuje na to, že nezákonná kabotáž v cestnej nákladnej doprave zostáva závažným problémom napriek využívaniu stále účinnejších spôsobov jej zisťovania. Je riziko, že toto zisťovanie môže byť sťažené po zavedení opatrení uvedených v návrhu tejto smernice. Preto by sa mohli zaviesť ďalšie požiadavky na zabezpečenie výsledovateľného spojenia medzi firmou a príslušným vozidlom.

2. Úvod

2.1. Táto pozmeňujúca smernica sa predkladá ako súčasť balíka s názvom *Európa v pohybe*, rozsiahleho súboru iniciatív na zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky, podporu inteligentného výberu cestných poplatkov, zníženie emisií CO₂, znečistenia ovzdušia, dopravného preťaženia a byrokracie pre podniky, na boj proti nelegálnemu zamestnávaniu a zabezpečenie riadnych podmienok a času odpočinku pre pracovníkov.

2.2. Zaoberá sa niektorými otvorenými otázkami liberalizácie používania prenajatých nákladných vozidiel v rámci jednotného trhu. Medzi členskými štátmi naďalej existujú rozdielne pravidlá a predpisy. Tento problém sa prvýkrát riešil v roku 1984⁽¹⁾. Následná homogenizácia sa uskutočnila v smernici z roku 2006⁽²⁾. Dokonca aj po transpozícii tejto pozmeňujúcej smernice zostane však v mnohých členských štátoch v platnosti rad obmedzení.

2.3. Tento pozmeňujúci a doplňujúci návrh sa zaoberá hlavne želaním prevádzkovateľov presúvať svoj vozový park po celej EÚ tam, kde je po ňom najväčší dopyt. V súčasnosti je táto možnosť limitovaná obmedzeniami v právnych predpisoch členských štátov a uplatňovaním pravidiel a prevádzkových požiadaviek (tzv. *soft law*).

2.4. Na jednej strane prevádzkovatelia tvrdia, že táto situácia bráni efektívnemu využívaniu vozových parkov v Európe. Na druhej strane sú odborové zväzy znepokojené tým, že návrh bude ďalej oslabovať zásadné prepojenie medzi prevádzkovateľom a jeho aktívami a zníži kontrolu a presadzovaciu kapacitu členských štátov, pokiaľ ide o skutočný charakter prevádzkovateľov, ktorí sú evidovaní na ich území. Samotné členské štáty nemajú jednotný prístup k tejto otázke, pričom malá skupina tvrdí, že *status quo* by sa mal zachovať.

2.5. Okrem toho sa vlády niektorých členských štátov obávajú straty príjmov, ak budú vozidlá zapísané do evidencie v jednom členskom štáte, ale prevádzkované v inom. Napríklad výška správneho poplatku za ťažké nákladné vozidlá sa pohybuje v rozmedzí približne od 500 EUR za vozidlo v Lotyšsku po skoro 5 000 EUR v Írsku⁽³⁾.

2.6. V predchádzajúcich stanoviskách o doprave⁽⁴⁾ EHSV uviedol, že v záujme zmenšenia rozdielov v interpretácii a prísnosti uplatňovania smerníc v členských štátoch, by mal EHSV podporiť prechod od smernice k nariadeniu. Výbor sa domnieva, že ide o stále platnú zásadu, ale uznáva, že v tomto prípade by úplné prepracovanie smernice na nariadenia bolo neprimerané. Konštatuje tiež, že aj keď právna forma smernice poskytuje členským štátom väčšiu flexibilitu transpozície a presadzovania, je pravdepodobnejšie, že by mohla viesť k ustavičným nezrovnalostiam a rozdielom v interpretácii medzi členskými štátmi.

3. Zhrnutie oznámenia Komisie

3.1. V nadväznosti na rozsiahle preskúmania, konzultácie a analýzy vykonané Komisiou sa v tomto návrhu predkladajú pozmeňovacie návrhy k smernici z roku 2006. V tejto smernici sa členským štátom povoľuje obmedziť používanie prenajatých vozidiel s najväčšou prípustnou celkovou hmotnosťou vozidla nad šesť ton na prepravu na vlastný účet a zároveň sa v nej povoľuje obmedziť používanie nákladných vozidiel prenajatých v inom členskom štáte než v tom, v ktorom má sídlo podnik, ktorý vozidlo prenája.

3.2. Navrhovanými zmenami, ktoré prehĺbia a posilnia vnútorný trh, sa odstraňuje možnosť obmedziť používanie všetkých prenajatých vozidiel pri preprave na vlastný účet. Navyše sa povolí používanie vozidla prenajatého v inom členskom štáte na minimálne štyri mesiace, aby tak podniky mali možnosť uspokojiť dočasný alebo sezónny zvýšený dopyt a/alebo nahradiť pokazené alebo poškodené vozidlá. Členské štáty s voľnejšími režimami (ako je Belgicko, Česká republika, Estónsko a Švédsko) by mali mať možnosť zachovať tieto režimy.

3.3. Obdobie štyroch mesiacov bolo zvolené s cieľom predísť možnému skresleniu príjmov vzhľadom na značné rozdiely medzi členskými štátmi v zdaňovaní cestných vozidiel.

⁽¹⁾ Smernica 84/647/EHS.

⁽²⁾ Smernica 90/398/EHS; smernica 2006/1/ES.

⁽³⁾ Záverečná správa hodnotenia *ex post* smernice 2006/1/ES, január 2016.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 176.

3.4. Návrh by mal zaistiť rovnaký prístup pre dopravcov v rámci celej EÚ na trh s prenajatými vozidlami a poskytnúť jednotný regulačný rámec, ktorý dopravcom umožní dosiahnuť vyššiu efektívnosť. Ďalšou výhodou by mohlo byť zvýšenie bezpečnosti a menšie znečistenie, pretože prenajímané vozidlá sú zvyčajne novšie.

3.5. Správu o vykonávaní týchto zmien predloží Komisia do piatich rokov. Táto správa by mohla byť základom prijatia ďalších opatrení.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Výbor víta zámery obsiahnuté v tejto smernici, ktoré sú ďalším krokom na odstránenie zostávajúcich prekážok účinného a spravodlivého jednotného trhu v odvetví nákladnej cestnej dopravy. V tomto prípade sa smernica, ktorou sa mení a dopĺňa platná smernica, zameriava na uľahčenie čo najlepšieho využívania vozových parkov v celej Európe, predovšetkým počas sezónnych špičiek, a dosahuje minimálnu úroveň liberalizácie. Odstránenie obmedzení používania nákladných vozidiel na vlastný účet je pozitívnym krokom.

4.2. EHSV aj naďalej zastáva názor, že právne predpisy v doprave by bolo vhodnejšie koncipovať ako nariadenia, a nie smernice, pretože smernica poskytuje väčší priestor na rozdielnu interpretáciu a mieru prísnosti jej uplatňovania v členských štátoch. Uznáva však, že táto krátka smernica dosahuje svoje ciele a že v tomto prípade by jej zmena na nariadenie bola neprimeraná.

4.3. Výbor by však chcel vyjadriť určité výhrady v súvislosti s možnými následkami. Tie možno rozdeliť do dvoch skupín. Jedna sa týka zvýšenia počtu schránkových spoločností, druhá možnosť, že prevádzkovatelia budú vykonávať nezákonnú kabotáž bez toho, aby boli odhalení. Tieto sú bližšie vysvetlené v ďalšom texte.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Všetky druhy úžitkových vozidiel sú drahé aktíva a lízingové spoločnosti ich dopravcom poskytujú v čoraz väčšej miere. Ak sa má maximalizovať efektívnosť dopravných služieb, musí dostupnosť vozidiel zodpovedať dopytu. Tento závisí od sezóny, ale je tiež geograficky variabilný, napríklad dopyt v poľnohospodárskej výrobe a cestovnom ruchu. Na zachovanie prevádzkových noriem, požiadaviek na bezpečnosť a pracovných podmienok pre vodičov je dôležité, aby dopravcovia mali v krajine prevádzky aktíva a infraštruktúru priamej podpory.

5.2. Schránkové firmy sú subjekty so sídlom v niektorom členskom štáte EÚ, v ktorom nevykonávajú žiadne hospodárske činnosti (alebo len málo hospodárskych činností) s cieľom zaplatiť nižšie dane, mzdy atď. Tieto firmy majú len malú, ak vôbec majú nejakú miestnu podpornú infraštruktúru, vytvárajú nespravodlivé konkurenčné situácie a tiež môžu vykorisťovať svojich pracovníkov.

5.3. Problém, ktorý takéto spoločnosti predstavujú, bol uznaný v iných častiach balíka mobility a boli navrhnuté opatrenia⁽⁵⁾ s cieľom riešiť tento problém. EHSV uznáva, že riešenie otázky schránkových firiem nie je priamo v pôsobnosti tejto pozmeňujúcej smernice, ale vyjadruje znepokojenie nad tým, že to môže uľahčiť ich rast a prevádzku. Preto naliehavo žiada, aby opatrenia navrhované na posilnenie nariadenia (ES) č. 1071/2009 a nariadenia (ES) č. 1072/2009 s cieľom odstrániť podvodné schránkové firmy boli účinne implementované vo všetkých členských štátoch. Výsledky by sa mali dôkladne monitorovať a stať sa súčasťou správy o účinnosti tejto pozmeňujúcej smernice.

5.4. Tieto opatrenia by však nevyriešili problém s dopravcami, ktorí profitujú z nižších správnych poplatkov za prihlasovanie vozidiel do evidencie v niektorých členských štátoch. Pri štvormesačnom období prevádzky, ktoré je povolené v inom členskom štáte, nie je vylúčené, že dopravcovia by mohli vozidlá rotovať medzi krajinami s cieľom obísť toto obmedzenie.

5.5. Zdá sa, že takáto obava je z teoretického hľadiska odôvodnená, hoci potrebné prípravy by boli z logistického hľadiska zložité. Obdobie preskúmania ukáže, či sa táto medzera naozaj využíva. V tomto prípade výbor navrhuje, aby štvormesačné obmedzenie doplnili ďalšie opatrenia, napríklad obmedzenie na určitú časť flotily vo vlastníctve dopravcu, ktorá môže byť prevedená na pridružený subjekt v inom členskom štáte.

⁽⁵⁾ COM(2017) 281 final, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1071/2009 a nariadenie (ES) č. 1072/2009 s cieľom prispôsobiť ich vývoju v odvetví.

5.6. Výbor má tiež určité obavy týkajúce sa možnosti uľahčenia nezákonnej kabotáže. Kabotáž je preprava tovaru za poplatok alebo úhradu vykonávaná v jednom členskom štáte vozidlom patriacim dopravcovi, ktorý v ňom nemá sídlo, a je zapísané v evidencii v inom členskom štáte. (Nákladný dopravca so štandardnou medzinárodnou licenciou má povolenie Spoločenstva vykonať len tri kabotáže počas siedmich dní v hostiteľskom členskom štáte. Tieto aktivity musia byť pokračovaním prepravy tovaru prepravovaného z určitého členského štátu do hostiteľského členského štátu.) Na dokonale konkurenčnom vnútornom trhu by obmedzujúce pravidlá samozrejme neboli potrebné, ale tento cieľ zostáva len túžbou. Zrušenie obmedzení používania prenájatých vozidiel by dopravcom podstatne uľahčilo trvalé vykonávanie (nezákonnej) kabotáže tým, že by jednoducho prenájali vozidlá zapísané v evidencii v tom členskom štáte, v ktorom majú záujem o vykonávanie tohto druhu činnosti.

5.7. Ako preventívne opatrenie výbor odporúča zvážiť niekoľko požiadaviek na konsolidáciu a zabezpečenie výsledovateľného prepojenia medzi spoločnosťou a vozidlom. Tieto požiadavky by mali zahŕňať:

- v štátnych elektronických registroch povinné vyhlásenie o evidenčnom čísle vozidla pre všetky vozidlá prevádzkované dopravcom,
- prístup inšpektorátov dopravy k štátnym elektronickým registrom v reálnom čase počas cestných a podnikových kontrol,
- zaradenie porušenia smernice o prenájatých vozidlách do tzv. „zoznamu kategorizácie porušení vedúcich k strate bezúhonnosti“.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o štatistike železničnej dopravy

[COM(2017) 353 final — 2017/0146 (COD)]

(2018/C 129/12)

Samostatný spravodajca: **Raymond HENCKS**

Konzultácia	Európska komisia, 4.8.2017
Právny základ	článok 91 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	22.11.2017
Prijaté v pléne	6.12.2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržali sa)	158/0/1

1. Zhrnutie a závery

1.1. Komisia využíva štatistiku železničnej dopravy na posudzovanie účinkov opatrení, ktoré EÚ zavádza v tejto oblasti, a vychádza z nej aj pri prípadnom navrhovaní nových opatrení.

1.2. Takéto štatistiky sa začali vypracúvať, najprv len čiastočne a málo podrobne, od roku 1980⁽¹⁾. V roku 2003 sa novým právnym aktom, t. j. nariadením (ES) č. 91/2003 (tzv. pôvodný právny akt), zaviedli podstatné zmeny a doplnenia. Odvtedy musia členské štáty na základe stanovených ukazovateľov zbierať a zasielať ročné, štvrťročné alebo päťročné štatistiky o preprave tovaru a osôb.

1.3. Medzičasom bol pôvodný právny akt zmenený a doplnený nariadením (ES) č. 1192/2003 a nariadeniami (EÚ) č. 219/2009 a (EÚ) 2016/2032, takže mnohé ustanovenia sú rozptýlené v pôvodnom právnom akte a v neskorších pozmeňujúcich aktoch.

1.4. Komisia vykonala len „kodifikáciu“ a zlúčila rôzne predchádzajúce nariadenia do harmonického a koherentného celku, pričom ich obsah sa nezmenil, s výnimkou vypustenia článku 4 ods. 5 nariadenia (ES) č. 91/2003, ktorý dával Komisii právo upravovať obsah príloh tohto nariadenia, pokiaľ ide o zmenu nepodstatných prvkov.

1.5. Vzhľadom na cieľ zabezpečiť regulačnú vhodnosť (REFIT) môže EHSV len súhlasiť s touto iniciatívou Komisie, pýta sa však, či by tieto štatistické údaje nemohli byť lepšie spracované a začlenené medzi ostatné údaje v tejto oblasti, ktoré zhromažďuje Eurostat.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Smernica 80/1177/EHS.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Obnovené partnerstvo s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami

[JOIN(2016) 52 final]

(2018/C 129/13)

Spravodajkyňa: **Brenda KING**

Konzultácia	Európska komisia, 27. 1. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre vonkajšie vzťahy (REX)
Prijaté v sekcii	7. 11. 2017
Prijaté v pléne	7. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	165/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Platnosť Dohody o partnerstve z Cotonou medzi Európskou úniou (EÚ) a africkými, karibskými a tichomorskými (AKT) krajinami sa skončí v roku 2020. Dohoda o partnerstve bola základom pre spoluprácu a dialóg v oblasti politiky, ekonomiky, obchodu a rozvojovej pomoci.

1.2. EÚ a AKT odštartovali nezávisle od seba diskusie s cieľom určiť možný rámec a základ pre budúce vzťahy. Priority, ktoré budú pravdepodobne zahrnuté, sú: znižovanie chudoby, obchodné vzťahy, riadenie migračných tokov a boj proti globálnemu otepľovaniu. Rozhovory medzi EÚ a krajinami AKT sa formálne začnú najneskôr v auguste 2018.

1.3. Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) a Európska komisia spustili v roku 2015 proces verejnej konzultácie s cieľom pripraviť rámec pre obdobie po skončení platnosti Dohody z Cotonou a v novembri 2016 zverejnili spoločné oznámenie, v ktorom sa vyjadruje podpora zastrešujúcej dohode vymedzujúcej spoločné hodnoty a záujmy a stanovujú tri rôzne partnerstvá s každým z týchto troch regiónov.

1.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta spoločné oznámenie ako aj Komisiou preferovanú možnosť v podobe zastrešujúcej dohody s osobitnými regionálnymi prioritami, ktoré by mali byť právne záväzné. EHSV sa domnieva, že je potrebná nová aktualizovaná dohoda, ktorá zohľadní nové skutočnosti, ako napríklad obavy európskej verejnosti, pokiaľ ide o zvýšené riziko teroristických útokov, vnímanie migračných tokov ako nekontrolovaných, riziko klimatických utečencov v dôsledku dramatického nárastu afrického obyvateľstva, zvyšujúci sa vplyv iných regionálnych veľmocí a nepredvídateľné kroky súčasného prezidenta USA.

1.5. EHSV tiež žiada, aby bola občianska spoločnosť lepšie zapojená do budúceho rámca a bola jej pridelená významnejšia úloha presahujúca rámec bežných konzultácií. Je to dôležité na zabezpečenie zásad súdržnosti politik v záujme rozvoja.

1.6. EHSV víta plán nadviazať na program OSN pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030 so zahrnutím osobitných charakteristík európskych rozvojových fondov. Tento návrh dopĺňa nový Európsky konsenzus o rozvoji, ktorého hlavným cieľom je odstránenie chudoby a ktorý zároveň zahŕňa hospodárske, sociálne a environmentálne rozmery trvalo udržateľného rozvoja. Výbor však vyjadruje poľutovanie nad tým, že program 2030 nie je podstatou budúcej dohody posilňujúcej kľúčové zásady, ako je univerzálnosť, riadenie, vzájomné prepojenia a nedeliteľnosť cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

1.7. EHSV sa domnieva, že akékoľvek budúce partnerstvo by malo byť založené na politickom dialógu, a nie na vzťahu medzi darcom a príjemcom pomoci. Výbor konštatuje, že oznámenie je správne v súlade s globálnou stratégiou EÚ, odporúča však, aby každá budúca spolupráca medzi krajinami AKT a EÚ bola takisto zosúladená s akýmikoľvek stratégiami a cieľmi partnerských krajín AKT.

1.8. EHSV tiež odporúča posilniť politický rozmer a zriadiť silný monitorovací mechanizmus, ktorého súčasťou bude aj občianska spoločnosť. V EÚ dosiahnuté zapojenie organizácií občianskej spoločnosti vrátane súkromného sektora do všetkých etáp budúceho partnerstva by sa malo zachovať a posilniť tým, že sa organizácie občianskej spoločnosti zahrnú do inštitucionalizovaného rámca v priebehu politického dialógu.

1.9. Z prieskumu EHSV medzi hospodárskymi a sociálnymi aktérmi z krajín AKT vyplýva, že 82 % respondentov podporuje účasť neštátnych subjektov na parlamentných schôdzach a 78 % podporuje účasť na medzivládnych stretnutiach, kde by mali mať tiež možnosť predkladať správy a odporúčania.

1.10. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že spoločné oznámenie neodráža význam organizácií občianskej spoločnosti na zastrešujúcej úrovni, ani v troch regiónoch. Výbor odporúča, aby bol súčasťou budúceho partnerstva formálny mechanizmus za zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do navrhovania, vykonávania, monitorovania a hodnotenia, ako aj do nadchádzajúcich rokovanií. EHSV je pripravený zohrávať v tomto procese ústrednú úlohu.

1.11. EHSV poukazuje na chýbajúcu zmienku o Európskom rozvojovom fonde (ERF) a predpokladá, že to zmení po tom, ako bude známy viacročný finančný rámec (VFR) a rozhodnutie o začlenení ERF do rozpočtu. EHSV pripomína svoje odporúčanie uvedené v stanovisku REX/455, kde sa uvádza, že na všetky formy rozvojovej pomoci, ktorú EÚ poskytuje tretím krajinám, sa má vzťahovať rovnaký právny rámec a majú podliehať demokratickej kontrole Európskeho parlamentu, pričom sa zároveň zachovávajú rovnaké pozitívne aspekty ERF. EHSV sa ďalej domnieva, že mierový nástroj pre Afriku a nové projekty v oblasti migrácie by mali byť financované z ERF.

1.12. Výbor víta dôraz, ktorý sa kladie na ľudský rozvoj ako osobitnú prioritu budúceho partnerstva a domnieva sa, že by mal byť prioritou pre všetky tri regióny a mal by sa prepojiť s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja.

1.13. EHSV víta vyhlásenie Komisie o tom, že treba plne chrániť, presadzovať a uskutočňovať rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien a dievčat, a víta aj skutočnosť, že sa v ňom uznáva kľúčový príspevok žien a dievčat k mieru a budovaniu štátu, hospodárskemu rastu, technologickému rozvoju, znižovaniu chudoby, zdraviu a blahobytu, a kultúrnemu a ľudskému rozvoju. EHSV však vyjadruje poľutovanie nad tým, že oznámenie neobsahuje podrobnejšie informácie o tom, ako tento proces uľahčiť.

1.14. EHSV víta skutočnosť, že dohody o obchode a hospodárskom partnerstve (DHP) budú v plnej miere integrované do nového partnerstva. EHSV sa domnieva, že obchodné dohody vrátane DHP by mali ako svoj rámec využiť program OSN do roku 2030 a Parížsku dohodu o zmene klímy.

1.15. EHSV odporúča, aby rokovania o dohodách o hospodárskom partnerstve medzi AKT – EÚ prebiehali transparentným spôsobom a so zapojením občianskej spoločnosti. Dohody o hospodárskom partnerstve by mali obsahovať vymáhateľnú kapitolu o udržateľnom rozvoji, pričom občianska spoločnosť by mala byť aktívne zapojená do vykonávania, monitorovania a preskúmania.

1.16. EHSV víta skutočnosť, že zmena klímy je jednou z hlavných priorít, ale vyjadruje znepokojenie nad tým, že priority v oblasti klímy a životného prostredia sa v troch regiónoch odlišujú. Rovnako je znepokojený tým, že dôraz sa kladie na činnosti vyžadované v krajinách AKT bez toho, aby sa zmenila zodpovednosť EÚ v súvislosti s jej environmentálnou stopou alebo vplyvom na prírodné zdroje a ekosystémy v týchto rozvojových krajinách.

2. Kontext

2.1. Európska únia (EÚ) a 79 afrických, karibských a tichomorských krajín (AKT) má komplexnú a právne záväznú dohodu o medzinárodnej spolupráci, ktorá spojila viac než polovicu štátov sveta. Táto dohoda s názvom Dohoda o partnerstve z Cotonou bola podpísaná v Benine v roku 2000 s cieľom posilniť dlhodobú spoluprácu v oblasti politiky, obchodu a rozvoja medzi členskými štátmi EÚ a krajinami AKT. Dohoda viedla k vytvoreniu rôznych inštitúcií, ktoré uľahčujú spoluprácu AKT – EÚ medzi vládami, verejnými činiteľmi, poslancami parlamentu, miestnymi orgánmi a občianskou spoločnosťou vrátane súkromného sektora. Je založená na historickom vzťahu medzi EÚ a jej bývalými kolóniami, ktorý sa odvtedy rozvíjal prostredníctvom radu dohôd: od dohôd o pridružení v rámci Dohovoru z Yaoundé

I a II medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a bývalými francúzskymi kolóniami v Afrike (1963 – 1975) cez nasledujúce Dohovy AKT – EÚ z Lomé (1975 – 2000) až po najnovšiu Dohodu o partnerstve podpísanú v Cotonou (2000).

2.2. Dohovorom z Lomé sa krajinám AKT udelil právny štatút, ktorým im umožňuje vytvoriť model rozvoja a nárokovať si na privilegovaný prístup k spoločnému trhu. Tento rámec dal väčšiu váhu karibským a tichomorským krajinám, u ktorých bolo nepravdepodobné, že by im bilaterálne dohody umožnili využívať tento druh modelu rozvoja. Hoci sa znížili chudoba, podiel krajín AKT na vnútornom trhu klesol z 6,7 % v roku 1976 na 3 % v roku 1998.

2.3. Dohoda z Cotonou bola zameraná na posilnenie partnerstva, pričom ju tvoria tri piliere – politický, obchodný a trvalo udržateľný rozvoj. Pôvodným cieľom tejto komplexnej dohody bolo prispieť k rozvoju krajín AKT a zároveň podporovať diverzifikáciu ich hospodárstiev, a to vytvorením prostredia pre podnikanie a investície.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Platnosť Dohody z Cotonou uplynie v roku 2020, v dôsledku čoho Európska komisia a vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku vydali 22. novembra 2016 spoločné oznámenie. V ňom sa predkladajú tri možnosti na základe výsledkov verejnej konzultácie spustenej 6. októbra 2015. Prvá možnosť predpokladá obnovenie Dohody z Cotonou s krajinami AKT. Jej výhoda spočíva v tom, že by sa zachoval formát AKT, nevedla by však k dohode, v ktorej by sa zohľadnili osobitné priority stanovené zúčastnenými stranami. Okrem toho by sa nezohľadnili významné zmeny od roku 2000 ako napríklad rozšírenie EÚ, odlišné priority v krajinách AKT a rastúci význam regionálnych organizácií, ako je Africká únia.

3.2. Druhou možnosťou by bola úplná regionalizácia vzťahov medzi EÚ a krajinami AKT. Táto možnosť by síce zohľadnila rozdiely medzi týmito tromi regiónmi, no ignorovala by želanie krajín AKT zachovať jednotu, ako vzájomné želanie využívať formát EÚ – AKT pri ovplyvňovaní medzinárodných inštitúcií.

3.3. Preferovaná je tretia možnosť, na ktorej sa – ako sa zdá – zhodli všetky strany. Revízia v tomto prípade predpokladá uzavretie spoločnej rámcovej dohody s tromi regionálnymi piliermi. „Tretia alternatíva má formu jednej dohody s partnerskými krajinami, ktorá by pozostávala z troch rozličných regionálnych partnerstiev s Afrikou, Karibikom a Tichomorím a bola by otvorená užšej spolupráci s ostatnými krajinami pod spoločným zastrešením. V rámci tohto zastrešenia by sa stanovili spoločné hodnoty, zásady, základné prvky a záujmy, ktoré sú základom pre spoluprácu medzi jednotlivými stranami, a vychádzali by z významného *acquis* dohody. Takisto by zahŕňalo konkrétne mechanizmy spolupráce na globálnej agende. Tri regionálne partnerstvá by boli založené na existujúcich partnerstvách a zahŕňali by ich (napr. spoločná stratégia EÚ a Afriky) a stanovovali by priority a kroky zamerané na špecifika agendy partnerstva so všetkými tromi regiónmi.“ Táto inštitucionálna úprava navrhnutá Komisiou pozostáva z troch individuálnych regionálnych partnerstiev s Afrikou, Karibikom a Tichomorím pod spoločným zastrešením, zachováva *acquis* a výhody formátu EÚ – AKT, pričom zároveň umožňuje diferencované iniciatívy v oblasti rozvoja podľa jednotlivých regiónov. Okrem toho táto uprednostňovaná alternatíva ponúka do budúcnosti možnosť zapojenia ďalších krajín mimo AKT, ako napríklad iných najmenej rozvinutých krajín (LDC) alebo krajín severnej Afriky.

3.4. EHSV víta zámer Európskej komisie, ktorá chce dosiahnuť, aby partnerstvo bolo právne záväzné a súčasne zostalo flexibilné a schopné prispôbovať sa pravidelne sa meniacemu prostrediu. EHSV odporúča, aby sa pojem „právne záväzné“ jasne vymedzil v dohode nadväzujúcej na Dohodu z Cotonou po skončení jej platnosti a aby zahŕňal konzultácie a sankčné postupy v prípade porušenia ľudských práv, demokratických zásad a najmä právneho štátu. EHSV konštatuje, že krajiny AKT podporujú záväzný charakter budúcej dohody ⁽¹⁾ a domnieva sa, že by sa tak zaručila predvídateľnosť, transparentnosť a vzájomná zodpovednosť.

3.5. Nedávno prijaté medzinárodné rámce – program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, Parížska dohoda o zmene klímy, akčný program z Addis Abeby, Sendaiský rámec a mestská agenda OSN – ponúkajú príležitosť zahrnúť ich

⁽¹⁾ Vyhlásenie zo Sipopa: Budúcnosť skupiny krajín AKT v meniacom sa svete: výzvy a príležitosti, 7. summit hláv štátov a predsedov vlád krajín AKT, 13. a 14. decembra 2012.

do novej dohody, čím by sa partnerské krajiny dohody nasmerovali na cestu k trvalej udržateľnosti v prospech ľudí, prosperity a planéty. Budúce partnerstvo by sa malo opierať o tieto medzinárodné rámce a záväzky a malo by ich vykonávať integrovaným, inkluzívnym a udržateľným spôsobom.

3.6. Prioritou budúcej dohody by mal byť ľudský rozvoj berúc pritom do úvahy dvojitý dopad exponenciálneho rastu obyvateľstva a narušenia klímy, ktorému krajiny AKT čelia. Bude to predstavovať výzvy v oblasti výživy a potravinovej bezpečnosti, ochrany životného prostredia a dosahovania prosperity pre všetkých.

3.7. Súdržnosť politík v záujme rozvoja by mala byť kľúčovým prvkom budúceho partnerstva, ktorý by zaručil, že všetky vnútorné a vonkajšie politiky EÚ posilňujú udržateľný rozvoj v rámci EÚ a na celom svete

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Zapojenie občianskej spoločnosti do budúceho partnerstva AKT – EÚ

4.1.1. EHSV víta skutočnosť, že podľa článku 6 Dohody z Cotonou sa podporuje zapojenie mimovládnych zainteresovaných strán tým, že sa v nej uznávajú za kľúčových aktérov partnerstva. Vyjadruje však sklamanie nad tým, že spolupráca ostala výrazne orientovaná na vlády napriek uznaniu, že politický dialóg je dôležitý na podporu účasti občianskej spoločnosti v procese rozvoja. Existujú určité výnimky: Spoločné parlamentné zhromaždenie AKT – EÚ a Parlamentné zhromaždenie Cariforum – EÚ, Konzultačný výbor Cariforum – EÚ a Výbor pre obchod a rozvoj Cariforum – EÚ. Ďalší pokrok však môže priniesť zlepšenie tohto stavu.

4.1.2. EHSV opätovne poukazuje na kľúčovú úlohu mimovládnych zainteresovaných strán vo vzťahoch medzi AKT – EÚ počas procesu rozvoja a pri monitorovaní dohôd o hospodárskom partnerstve. V programe OSN do roku 2030 sa uznáva úloha občianskej spoločnosti, pričom sa v ňom uvádza, že rozsah a ambície nového programu si vyžadujú oživené globálne partnerstvo na zabezpečenie jeho vykonávania. Uľahčí sa tak intenzívna celosvetová angažovanosť pri podpore plnenia všetkých cieľov a zámerov, spoja sa vlády, súkromný sektor, občianska spoločnosť, systém Organizácie Spojených národov a iné subjekty a zmobilizujú sa všetky dostupné zdroje.

4.1.3. EHSV so sklamaním konštatuje, že niekoľko krajín AKT a najnovšie aj určité štáty EÚ zavádzajú reštriktívne právne predpisy na obmedzenie činnosti neštátnych subjektov, ktoré majú v niektorých prípadoch škodlivé dôsledky na aktívne zapojenie organizácií občianskej spoločnosti. V indexe udržateľnosti občianskej spoločnosti z roku 2016⁽²⁾ sa zdôrazňuje, že v mnohých krajinách v subsaharskej Afrike čelia organizácie občianskej spoločnosti, najmä tie, ktoré sa zameriavajú na obhajobu a ľudské práva, rastúcim obmedzeniam alebo hrozbe obmedzenia svojej činnosti.

4.1.4. EHSV odporúča, aby nový dohodnutý ráme posilnil legitimitu organizácií občianskej spoločnosti osobitne a neštátnych subjektov vo všeobecnosti ako veľmi potrebných zainteresovaných strán v rámci politických procesov tým, že sa organizácie občianskej spoločnosti z krajín AKT a EÚ zahrnú do právne záväzných zásad dohody. To by malo zahŕňať štruktúrovaný ráme medzi organizáciami občianskej spoločnosti a všetkých spoločných inštitúcií AKT – EÚ. Preto vyzýva na pevnejšie technické a finančné záväzky na podporu a posilnenie aktívnej účasti organizácií občianskej spoločnosti.

4.2. Obchod a trvalo udržateľný rozvoj

4.2.1. Na základe dohovoru Lomé IV profitovali krajiny AKT z nerecipročných preferencií, ktoré jednostranne poskytla EÚ, aby mohli vyvážať svoje výrobky na spoločný trh, spolu so systémom na kompenzáciu ich straty príjmov z vývozu v prípade výkyvov výmenných kurzov alebo prírodných katastrof. To však bolo označené za postup, ktorý je v rozpore s tzv. doložkou najvyšších výhod Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Na zosúladenie novej dohody z Cotonou s pravidlami WTO boli preto navrhnuté dohody o hospodárskom partnerstve, ktoré by mali napraviť tento nedostatok a umožniť krajinám AKT, aby sa začlenili do svetového hospodárstva.

4.2.2. Európa preto vyrokovala dohody o hospodárskom partnerstve so šiestimi regiónmi, ktoré zahŕňajú 79 krajín AKT, v snahe vytvoriť spoločné partnerstvo v oblasti obchodu a rozvoja podporované rozvojovou pomocou. Prístup na európsky

⁽²⁾ <https://www.usaid.gov/africa-civil-society>.

trh sa v rokoch 2000 – 2008 zabezpečoval prostredníctvom nerekipročných preferencií jednotlivých štátov, medzi ktoré patrí systém výnimiek z pravidiel WTO. Od roku 2008 boli podpisované dohody o voľnom obchode v rámci dohôd o hospodárskom partnerstve, avšak ich požadované podpísanie a následné vykonávanie sa ukázali ako pretrvávajúca výzva. Hoci sa doteraz uzatvorilo šesť dohôd o hospodárskom partnerstve, ratifikačný proces vo väčšine z nich brzdili prekážky. V roku 2007 podpísala Európa prvú z týchto dohôd s 15 karibskými štátmi, pričom dohoda predbežne nadobudla platnosť v decembri 2008. V Afrike boli výsledky nejednoznačnejšie. Šestnásť krajín zo západnej Afriky, dve regionálne organizácie, Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov (ECOWAS) a Západoafrická hospodárska a menová únia (WAEMU), ako aj Východoafrické spoločenstvo dosiahli v roku 2014 dohodu, avšak proces jej podpísania ešte nie je ukončený. Krajiny Juhoafrického rozvojového spoločenstva podpísali dohodu o hospodárskom partnerstve v roku 2016, a v neposlednom rade podpísali dočasnú dohodu o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a tichomorskými krajinami podpísali v roku 2009 aj Papua-Nová Guinea a Fidži, pretože na tieto dve krajiny pripadá najväčší podiel na obchode medzi EÚ a Tichomorím.

4.2.3. Dohoda z Cotonou má preto významný rozmer z hľadiska obchodu. V roku 2012 bola EÚ druhým najväčším obchodným partnerom krajín AKT po USA: EÚ predbehla Venezuelu, Čínu, Brazíliu, Kanadu aj Indiu. Pripadá na ňu 12,1 % obchodu krajín AKT, čo je menej než v prípade Spojených štátov (35,7 %), ale viac než v prípade Číny (6,9 %) ⁽³⁾.

4.2.4. Podľa Medzinárodného obchodného centra sa trhoví podiel krajín AKT na svetovom hospodárstve zvýšil v rokoch 2003 – 2012 z 1,4 % na 1,7 %, zatiaľ čo podiel EÚ-28 na trhu krajín AKT vzrástol za rovnaké obdobie z 10,9 % na 11,5 %. Od roku 2010 však krajiny AKT zasiahli dôsledky hospodárskej krízy z roku 2008 a došlo k poklesu celkovej hodnoty ich obchodu s tovarom. V roku 2015 dosahoval vývoz 320,7 mld. USD (v porovnaní so 495,1 mld. USD v roku 2011) a dovoz predstavoval 439,6 mld. USD (v porovnaní s 500,2 mld. USD v roku 2014).

4.2.5. EHSV odporúča, aby sa preskúmanie Dohody z Cotonou zameralo na expanziu obchodu v krajinách AKT vzhľadom na to, že 80 % najmenej rozvinutých krajín ešte stále patrí do skupiny AKT. Výbor tiež konštatuje, že poľnohospodárstvo predstavuje 90 % vývozu z krajín AKT a zamestnáva väčšinu obyvateľstva v produktívnom veku. V priemere 20 % národného bohatstva pochádza z poľnohospodárskych príjmov, pričom medzi krajinami AKT existujú veľké rozdiely. Napríklad v Čade pochádza z poľnohospodárskej výroby polovica HDP v porovnaní s 1 %, čo je priemer pre Karibik ⁽⁴⁾.

4.2.6. **Obchod a regionálna integrácia:** Cieľom dohody o hospodárskom partnerstve je podporovať regionálnu integráciu, pričom je založená na logike, že väčšia regionálna integrácia posilní obchodné kapacity a tým podporí rast, zamestnanosť a hospodársky rozvoj. Na uľahčenie obchodu medzi krajinami AKT sú potrebné investície do infraštruktúry – vrátane čistej energie –, aby sa tak mohlo pomôcť krajinám AKT prejsť k výrobe a vývozu medziproduktov a hotových výrobkov, čím sa posunú smerom nahor v globálnom hodnotovom reťazci. To si bude vyžadovať aj efektívne odvetvie lodnej prepravy. EHSV preto odporúča začleniť lodnú dopravu do programu EÚ v oblasti obchodu a rozvoja.

4.2.7. **Obchod a udržateľný rozvoj:** Budúce partnerstvo by malo zasadiť obchod a dohody o hospodárskom partnerstve do rámca programu do roku 2030 a Parížskej dohody. Dohody o hospodárskom partnerstve by mali obsahovať vymáhateľnú kapitolu o trvalo udržateľnom rozvoji s formálnym a štruktúrovaným rámcom pre začlenenie organizácií občianskej spoločnosti. Budúce rokovania AKT – EÚ by mali prebiehať transparentným spôsobom a za účasti organizácií občianskej spoločnosti na monitorovaní rokovaní a vykonávaní a monitorovaní dohody.

4.3. Rozvojová spolupráca

4.3.1. Nástroje a metódy spolupráce majú viesť do praxe zásady Dohody z Cotonou zameraním sa na výsledky, partnerstvo a zodpovednosť. Programovanie a čerpanie Európskeho rozvojového fondu (ERF) sú preto skoncipované ako spoločná zodpovednosť.

4.3.2. **ERF** sa financuje priamo z dobrovoľných príspevkov členských štátov EÚ, ktoré nepatria do rozpočtu EÚ, ale rokuje sa o ňom súbežne s inými nástrojmi na financovanie vonkajšej činnosti EÚ, aby sa zabezpečila konzistentnosť. Spravujú ho Európska komisia a Európska investičná banka. EIB spravuje investičný nástroj a poskytuje úvery, záruky a finančné zdroje z ERF a vlastných zdrojov súkromným spoločnostiam v krajinách AKT na krátkodobé a dlhodobé projekty súkromného a verejného sektora.

⁽³⁾ <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0440-post-cotonou-the-modernisation-of-the-ACP-partnership>.

⁽⁴⁾ Tlačová správa sekretariátu AKT: *The new ACP policy highlights the transformation of the products from the agricultural sector*, 15. júna 2017.

4.3.3. **Celkové pridelené prostriedky z ERF vzrástli** – po brexite však pravdepodobne poklesnú – a zároveň si udržali svoju medzivládnu povahu a štruktúru riadenia, čo umožnilo fondu stať sa najväčším prvkom rozvojovej spolupráce EÚ okrem viacročného finančného rámca (VFR). Vzhľadom na jedinečnú minulosť a právne postavenie ERF, ako aj na jeho medzivládny základ nemá v jeho prípade Európsky parlament žiadnu spolurozhodovaciu právomoc. Výbor Európskeho parlamentu pre rozvoj sa zapája do všeobecných politických diskusií a je významnou zainteresovanou stranou v rámci Dohody z Cotonou. Spoločné parlamentné zhromaždenie má takisto právomoc vykonávať parlamentnú kontrolu pridelených prostriedkov z ERF v národných indikatívnych programoch a regionálnych indikatívnych programoch.

4.3.4. **ERF a zahrnutie do rozpočtu:** EP prostredníctvom osobitného postupu udelenia absolutória udeľuje absolutórium Európskej komisii za spravovanie a vykonávanie ERF. Možnosť zahrnutia do rozpočtu – zahrnutie ERF do rozpočtu EÚ – je stále príčinou sporov medzi EP a Radou, hoci Komisia pri viacerých príležitostiach navrhla, aby bol ERF zahrnutý rozpočtu EÚ.

4.3.5. EHSV sa domnieva, že na všetky formy podpory, ktorú EÚ poskytuje tretím krajinám, by sa mal vzťahovať rovnaký právny rámec a mali by podliehať rovnakým demokratickým kontrolám EP. Preto vyzýva na začlenenie ERF do rozpočtu EÚ a na súčasné zachovanie pozitívnych aspektov ERF (napr. reciprocitu a vzájomnej zodpovednosti). To bude viesť k súdržnejšej rozvojovej politike EÚ.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Iniciatíva pre udržateľný rozvoj modrej ekonomiky v západnom Stredozemí

[COM(2017) 183]

(2018/C 129/14)

Spravodajca: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultácia	Komisia, 31.5.2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	REX
Prijaté v sekcii	7.11.2017
Prijaté v pléne	6.12.2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	159/1/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Sociálne a environmentálne udržateľný rozvoj morských a pobrežných oblastí, ktorý by odstraňoval existujúce rozdiely a zabezpečil ochranu kultúrnej rozmanitosti a biodiverzity, má mimoriadny význam. Okrem toho ide o jednu z najviac privilegovaných oblastí pre vytváranie schém nadnárodnej spolupráce v rámci EÚ a mimo nej. EHSV v tomto zmysle plne podporuje osobitnú iniciatívu pre trvalo udržateľný rozvoj modrej ekonomiky v západnom Stredozemí a vyzýva európske inštitúcie, aby ukončili cyklus konzultácií a vytvorili príslušnú pracovnú skupinu.

1.2. EHSV sa domnieva, že pre úspech tejto iniciatívy je dôležitá dobrá komunikácia a vhodná atmosféra spolupráce medzi zainteresovanými štátmi a takisto medzi európskymi inštitúciami. Dôležitú úlohu pri efektívnom prepojení všetkých zainteresovaných strán by mohla zohrávať Únia pre Stredozemie.

1.3. EHSV uznáva potrebu rozšírenia iniciatívy týmito tromi spôsobmi:

1.3.1. Okrem vybraných oblastí činnosti v osobitnej iniciatíve – (1) bezpečnejší a lepšie chránený námorný priestor, (2) inteligentná a odolná modrá ekonomika a zameranie sa na rozvoj zručností, výskum a inováciu, (3) lepšie riadenie mora – EHSV navrhuje ďalšie tematické rozšírenie iniciatívy v oblasti biodiverzity, ochrany a medzikultúrnej komunikácie, ako aj konkrétnejšiu stratégiu na podporu malých a drobných výrobných činností.

1.3.2. EHSV sa okrem toho domnieva, že bude veľmi dôležité začleniť progresívny vývoj systémov odborného a akademického vzdelávania a nadnárodnú spoluprácu medzi nimi ako horizontálnu oblasť intervencie, čím sa zvýši účinnosť ostatných oblastí modrej ekonomiky. V tomto zmysle by sa mal prijať prístup makroregionálnej stratégie.

1.3.3. Ak budeme prehliadať skutočnosť, že Stredozemie tvorí historický, hospodársky a environmentálny celok, v dlhodobom horizonte nedôjde k účinným riešeniam v oblasti bezpečnosti námornej dopravy, bezpečnostných otázok, udržateľného hospodárskeho rastu a ochrany kultúrnej a environmentálnej rozmanitosti⁽¹⁾. Preto aj napriek tomu, že zvýšené geopolitické napätie a vyostrovanie konfliktov vo východnej časti Stredozemia vysvetľujú, prečo bola iniciatíva

⁽¹⁾ V nedávno zverejnenej správe Svetového fondu na ochranu prírody (WWF) na tému *Oživenie hospodárstva v oblasti Stredozemného mora – Opatrenia v záujme udržateľnej budúcnosti* – autori tvrdia, že je potrebný holistický prístup, a poukazujú aj na skutočnosť, že oblasť Stredozemného mora je hlavným prispievateľom k regionálnemu HDP a jeho prírodné zdroje majú kľúčový význam pre modrú ekonomiku nielen pre región, ale aj v celosvetovom meradle.
(Pozri s. 7 správy, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf.)

spustená v jeho západnej časti, mala by sa chápať ako pilotný program, ktorý môže priniesť užitočné skúsenosti a osvedčené postupy a môže sa rozvinúť do komplexného prístupu v celom Stredozemí (pozri tiež body 3.3, 3.4 a 3.5).

1.4. EHSV predpokladá, že úspech tejto iniciatívy si bude vyžadovať vysoký stupeň nadnárodnej a cezhraničnej koordinácie. Politiky a programy pre Stredozemie vykonávané v priebehu posledných dvadsiatich rokov mali slabé výsledky a obrovské množstvo finančných prostriedkov zostalo nevyužitých z dôvodu rozdielných postojov a nedostatočne účinnej koordinácie medzi inštitúciami Spoločenstva a verejnými správami v krajinách Stredozemia, ktoré nie sú členmi EÚ, ako aj preto, že v niektorých prípadoch boli v dôsledku byrokracie ukrytej pod zámienkou transparentnosti vytvorené nadmerné prekážky pre využívanie existujúcich finančných prostriedkov. To znamená, že je potrebný podprojekt technickej pomoci zahŕňajúci tieto problémy:

1.4.1. dôkladnú komparatívnu analýzu, ktorá presne určí prekrývajúce sa oblasti v existujúcom množstve iniciatív podobného (ak nie totožného) zamerania (pozri body 3.9 a 3.10) s cieľom ušetriť zdroje a zlepšiť konečné výsledky. EHSV zdôrazňuje riziko oneskorenia alebo dokonca zrušenia vykonávania iniciatívy, ak nebudú jasne definované strednodobé a dlhodobé ciele a/alebo konkrétne definované právomoci zúčastnených orgánov a inštitúcií;

1.4.2. hlavný operačný plán, v ktorom sa definujú kompetencie pracovnej skupiny pre modrú ekonomiku, osobitné organizačné/administratívne nástroje, odlišné úlohy pre zainteresované regionálne, vnútroštátne a medzinárodné inštitúcie, ako aj presne stanovený časový plán (pozri tiež body 4.5 a 4.6). Vzhľadom na to, že výskumné inštitúcie budú zohrávať významnú úlohu, mali by autori tohto hlavného plánu zohľadniť aj regionálnu heterogenitu, pokiaľ ide o existenciu dobre rozvinutého príslušného sektora výskumu a vývoja, ako aj všetky existujúce príklady úspešnej spolupráce v oblasti výskumu a vývoja na oboch brehoch Stredozemia;

1.4.3. plánovanie a vykonávanie dostatočne rozsiahlej komunikačnej stratégie, ktorá bude propagovať obsah iniciatívy pre modrú ekonomiku a z toho vyplývajúce príležitosti a perspektívy s cieľom i) vytvoriť prehľad všetkých inštitúcií a zainteresovaných strán, ktoré môžu byť zahrnuté a/alebo ovplyvnené, najmä na regionálnej a miestnej úrovni, a ii) rozoslať im príslušné informácie.

1.5. Z uvedených všeobecných odporúčaní vyplývajú tieto podrobné závery a príslušné návrhy:

1.5.1. EHSV súhlasí s tým, že na dosiahnutie úspechu v boji proti trestnej činnosti a terorizmu je potrebné účinnejšie prepojenie pozemných a námorných pohraničných orgánov na oboch brehoch, ako aj systematická výmena a analýza údajov v úzkej spolupráci s agentúrou Frontex a ostatnými globálnymi, nadnárodnými inštitúciami, ako je Medzinárodná námorná organizácia (IMO).

1.5.2. Vzhľadom na vytváraní sietí medzi orgánmi zodpovednými za ochranu pozemných a námorných hraníc si EHSV želá, aby sa venovala osobitná pozornosť pravidlám „dobrého riadenie“ a potrebe dôsledne zohľadňovať ľudské práva, a to individuálne, ako aj kolektívne (pozri tiež bod 4.1).

1.5.3. V záujme efektívnosti priestorového plánovania a správy pobrežia by sa mal na nadnárodnej a najmä na regionálnej/miestnej úrovni prijať model štvoritej špirály. Treba posilniť zapojenie miestnych orgánov (obcí a regiónov), ako aj sociálnych partnerov a organizácií občianskej spoločnosti v rámci ich príslušných oblastí činnosti. Komisia by na tento účel mala vyzvať miestne zainteresované strany z verejného a súkromného sektora na konzultáciu o oznámení a o osobitných oblastiach činnosti – bezpečnosť a spoľahlivosť dopravy, rybné hospodárstvo, cestovný ruch a energetika, sociálna súdržnosť a udržateľnosť životného prostredia (pozri tiež body 4.2.1 a 4.3).

1.5.4. „Modrý rast“⁽²⁾ je jednou z hlavných dlhodobých stratégií na dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020 pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast: rybolov a akvakultúra, (ekologický) pobrežný cestovný ruch, námorná logistika (so zvýšeným významom pre Stredozemie v dôsledku súčasného geopolitického a hospodárskeho rozvoja), morská biotechnológia, energia z oceánov a ťažba z morského dna poskytujú nové mnohostranné podnikateľské príležitosti.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth_sk.

1.5.5. Malé podniky a mikropodniky, domáce podniky a rodinné podniky s tradičnými organizačnými štruktúrami, prevádzkovými schémami a činnosťami sú základom miestnych ekonomík na oboch brehoch Stredozemného mora. V tomto zmysle môžu systémy vytvárania sietí a spolupráce pre malých výrobcov a mikrovýrobcov zlepšiť aj odolnosť a nákladovú konkurencieschopnosť a súčasne zachovať odlišovanie poskytovaných tovarov a služieb, ktoré je veľmi potrebné. EHSV sa preto domnieva, že okrem inovatívneho a technologicky vyspelého podnikania je prinajmenšom rovnako dôležité podporovať osobitné a prispôsobené programy aj pre tradičné hospodárske činnosti so zreteľom na miestne špecifiká (pozri body 3.6, 3.7, 4.2.2, 4.2.3 a 4.2.4).

1.5.6. Keďže sa v nadchádzajúcich rokoch môže zhoršiť chudoba a nezamestnanosť mladých ľudí, a to najmä v krajinách južného Stredozemia, môže mať význam zabezpečenie lepšieho zosúladenia na trhu práce, avšak určite to nebude postačovať na riešenie problému nezamestnanosti, sociálnej súdržnosti a udržateľnosti. V tomto zmysle sú činnosti v oblasti rozvoja, ktoré sú zhrnuté v bode 1.5.5, nevyhnutné na zlepšenie životnej úrovne v konkrétnych oblastiach a musia byť starostlivo naplánované v spolupráci s miestnymi inštitúciami a orgánmi. Tieto lokalizované politiky sú okrem toho najefektívnejším spôsobom, ako zvrátiť faktory stimulujúce migráciu, a preto by sa mali vnímať ako hlavný nástroj na riešenie narastajúcich migračných tokov a z toho vyplývajúcich sociálno-ekonomických problémov na oboch brehoch, ako aj súvisiacich aspektov týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany a boja proti trestnej činnosti a terorizmu (bod 1.5.1).

1.5.7. Pokiaľ ide o rybolov, EHSV sa domnieva, že by sa mala posilniť: i) pružnosť Európskeho námorného a rybárskeho fondu (ENRF) s cieľom odstrániť prekážky medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy a ii) úloha Všeobecnej rybárskej komisie pre Stredozemné more (GFCM), aby sa zvrátil naďalej nepriaznivý stav populácie rýb mnohých druhov, a to v úzkej spolupráci a koordinácii so stredomorskými krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ (pozri tiež body 4.3.4 a 4.3.5).

2. Kontext oznámenia

2.1. V novembri 2015 bolo na ministerskej konferencii o modrej ekonomike ⁽³⁾ Únie pre Stredozemie prijaté vyhlásenie o ďalšom rozvoji modrej ekonomiky ⁽⁴⁾ prostredníctvom posilnenia investícií do príslušných technológií, inovácie, znalostí a zručností, ako aj riadenia námorných záležitostí.

2.2. V októbri 2016 ministri zahraničných vecí Alžírsku, Líbye, Malty, Mauritánie, Maroka a Tuniska plus Francúzska, Talianska, Malty, Portugalska a Španielska podporili v rámci dialógu 5+5 ďalšiu prácu na iniciatíve zameranej na udržateľný rozvoj modrej ekonomiky v rámci Únie pre Stredozemie ⁽⁵⁾.

2.3. Toto oznámenie ⁽⁶⁾ a súvisiaci akčný rámec [SWD(2017) 130] ⁽⁷⁾ vychádzajú z tejto žiadosti. Snažia sa využívať príležitosti a čeliť výzvam v regióne vyžadujúcim si mnohostrannú koordináciu a medzinárodnú spoluprácu, ktorá musí presahovať hranice Európskej únie (EÚ).

2.4. Iniciatíva Európskej komisie, z ktorej vychádza toto oznámenie, sa okrem toho zakladá na dlhodobých skúsenostiach s morskou oblasťou a makroregionálnymi stratégiami – pozri napríklad stratégiu pre morskú oblasť Atlantického oceánu, stratégiu EÚ pre región Baltského mora či stratégiu EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora ⁽⁸⁾. Takisto čerpá z regionálneho dialógu o modrej ekonomike v rámci Únie pre Stredozemie (spomenutého vyššie), Všeobecnej

⁽³⁾ Program ministerskej konferencie o modrej ekonomike Únie pre Stredozemie, ktorá sa konala 17. novembra 2015, sa nachádza na http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/10/Agenda_UfM_Ministerial-on-Blue-Economy_MARE-D1.pdf.

⁽⁴⁾ Pozri http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2015/11/2015-11-17-declaration-on-blue-economy_en.pdf.

⁽⁵⁾ Stručný prehľad rozhodnutí, ktoré boli prijaté na schôdzi ministrov zahraničných vecí 28. októbra 2016, sa nachádza na <http://ufmsecretariat.org/foreign-affairs-ministers-of-the-55-dialogue-discuss-pressing-regional-challenges-and-highlight-the-positive-contribution-of-ufm-activities-to-the-enhancement-of-regional-cooperation/>. História dialógu 5+5 od roku 2003 sa nachádza na http://westmediterraneanforum.org/wp-content/uploads/2013/09/131017_chronology5+51.pdf.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/com-2017-183_en.pdf.

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-130_en.pdf.

⁽⁸⁾ Pokiaľ ide o tri regionálne stratégie EÚ, pozri tieto webové stránky: <http://www.atlanticstrategy.eu/> pre stratégiu pre atlantickú oblasť, <https://www.balticsea-region-strategy.eu/> pre stratégiu EÚ pre región Baltského mora (EUSBSR) a <http://www.adriatic-ionician.eu/> pre stratégiu pre región Jadranského a Iónskeho mora (EUSAIR).

rybárskej komisie pre Stredozemné more⁽⁹⁾, Barcelonského dohovoru o ochrane morského prostredia a pobrežných oblastí Stredozemného mora⁽¹⁰⁾, ako aj programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 z dielne OSN⁽¹¹⁾ a úsilia vynaloženého pri vykonávaní stredozemskej stratégie pre udržateľný rozvoj⁽¹²⁾.

2.5. Oznámenie je okrem toho v súlade s rozvíjajúcou sa vedeckou a sociálno-politickou diskusiou, ktorá prebieha na celom svete. Modrá ekonomika je už teraz jednou z najdôležitejších súčasných tém, a to po prvé z dôvodu významu morských a oceánskych zdrojov a ich potenciálu, pokiaľ ide o hospodársky rast spojený s morom a oceánom, a po druhé v dôsledku skutočnosti, že udržateľnosť morí a oceánov je hlavným parametrom pre celosvetovú ochranu životného prostredia⁽¹³⁾.

2.6. V oznámení sa uznáva potreba zvýšiť bezpečnosť, udržateľný hospodársky rast a zamestnanosť, ako aj zachovať ekosystémy a biodiverzitu v západnom Stredozemí. Inými slovami, oznámením sa chce prispieť k podpore sociálne a environmentálne udržateľného hospodárskeho rozvoja morských oblastí, severných a južných pobrežných oblastiach, prístavov a miest, ktoré predstavujú integrovaný systém mobility ľudí a tovaru, ktorý ďaleko presahuje existujúci administratívny a politický nesúlad. Na tento účel navrhuje tri oblasti výziev:

2.6.1. *Bezpečnosť a ochrana námorných činností*: podľa oznámenia má západné Stredozemie oblasti preťažené dopravou, ktoré budú čeliť zvýšenému riziku (z hľadiska dopravných nehôd) z dôvodu budúceho geopolitického a hospodárskeho rozvoja, akým je zdvojnásobenie šírky Suezského prieplavu. Na druhej strane už nadobúdajú význam aj bezpečnostné otázky, čoho dôkazom je nelegálna migrácia, pričom sa očakáva, že súčasné sociálno-ekonomické a demografické trendy spolu s účinkami zmeny klímy posilnia hospodársku súťaž v oblasti zdrojov a geopolitickú nestabilitu.

2.6.2. *Vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí a starnúce námorné pracovné sily*: v oznámení sa uznáva dobre známy pracovný paradox, a síce nevyužitá pracovná sila na jednej strane a neobsadené pracovné miesta, ktoré sa sústreďujú najmä v sektoroch a priemyselných odvetviach modrej ekonomiky, na strane druhej. Komisia sa domnieva, že súčasná situácia je prevažne (ak nie výlučne) výsledkom nesúladu. Preto sa zameriava na nedostatočný dialóg a spoluprácu medzi priemyslom a vzdelávacím systémom.

2.6.3. *Rozdielne a konkurenčné záujmy na mori*: podľa údajov uvedených v oznámení má západné Stredozemie najväčšiu biodiverzitu v celej oblasti. Zároveň sústreďuje približne polovicu HDP Stredozemia prevažne z námorných činností – cestovného ruchu, akvakultúry, rybolovu a dopravy – čo vedie k rastúcej pobrežnej urbanizácii, nadmernému rybolovu populácií rýb, znečisťovaniu morí a širším otázkam ochrany. Vzhľadom na nadnárodný charakter príslušných záujmov a vážne sociálno-ekonomické rozdiely tieto faktory plne odôvodňujú názor uvedený v oznámení, že táto oblasť je „epicentrum obrovského množstva hospodárskych, demografických a environmentálnych tlakov“.

2.7. Komisia vo všeobecnosti uznáva, že existujúci rámec systémov spolupráce na oboch brehoch morskej oblasti sa neukázal ako dostatočne efektívny. V tomto zmysle sa iniciatíva zaoberá existujúcou potrebou. Úspech pri riešení tohto problému však závisí od početných všeobecných a konkrétnych zmien a úprav, pričom mnohé z nich sa budeme snažiť predstaviť v nasledujúcich bodoch.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV podporuje úsilie Komisie o konsolidáciu a rozvoj environmentálne udržateľného reťazca výroby a spotreby, napr. prostredníctvom využívania čistých foriem energie na odsolovanie, ako aj podpory energetickej účinnosti a čistej energie vo všeobecnosti a podpory a posilnenia ekologickej nákladnej a lodnej dopravy. Je to obzvlášť dôležité vzhľadom na obrovský potenciál podnikateľských činností v tejto oblasti záujmu.

⁽⁹⁾ <http://www.fao.org/gfcm/en/>.

⁽¹⁰⁾ Dohovor o ochrane Stredozemného mora pred znečistením (Barcelonský dohovor) bol prijatý 16. februára 1976 Konferenciou splnomocnených zástupcov pobrežných štátov stredozemného regiónu na ochranu Stredozemného mora, ktorá sa konala v Barcelone. Pôvodný dohovor bol upravený pozmeňujúcimi návrhmi prijatými 10. júna 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7). Platnosť nadobudol 9. júla 2004.

⁽¹¹⁾ https://www.un.org/pga/wp-content/uploads/sites/3/2015/08/120815_outcome-document-of-Summit-for-adoption-of-the-post-2015-development-agenda.pdf.

⁽¹²⁾ https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/smdd_uk.pdf.

⁽¹³⁾ Pozri *Reviving the Economy of the Mediterranean Sea – Actions for a sustainable future* (Oživenie hospodárstva v oblasti Stredozemného mora – Opatrenia v záujme udržateľnej budúcnosti), správa WWF s podporou poradenskej skupiny Boston Consulting Group, 2017, http://www.wwf.gr/images/pdfs/Reviving_Mediterranean_Sea_Economy_Full%20rep_Lowres.pdf.

3.2. Pojem „modrá ekonomika“ sa vzťahuje na sociálne a environmentálne udržateľný rozvoj morských a pobrežných oblastí, ktorý by odstraňoval existujúce rozdiely a zabezpečil ochranu kultúrnej rozmanitosti a biodiverzity, čo je mimoriadne dôležité z hľadiska histórie a so zreteľom na budúcnosť Stredozemia. V tomto zmysle sú vybrané oblasti činnosti v oznámení – (1) námorná bezpečnosť a ochrana, (2) inteligentné a odolné hospodárstvo, (3) lepšie riadenie mora – síce dôležité, no môžu byť zbytočne reštriktívne, pokiaľ ide o potreby tejto oblasti. EHSV navrhuje ďalšie tematické rozšírenie iniciatívy o oblasti biodiverzity, jej zachovania a medzikultúrnej komunikácie, ako aj konkrétnejšiu stratégiu na podporu malých a drobných výrobných činností, napríklad v oblasti rybolovu atď.

3.3. Bezpečnosť námornej dopravy, ale najmä otázky bezpečnosti vo všeobecnosti sú síce veľmi dôležité, no nemožno ich obmedziť na západné Stredozemie. Geopolitická história a súčasné zhoršovanie situácie spolu s prepuknutím utečeneckej krízy vo východnej časti morskej oblasti naopak poukazujú na potrebu riešiť tieto problémy prostredníctvom komplexného prístupu k Stredozemiu ako celku.

3.4. Platí to aj pre ostatné vymedzené oblasti záujmu – udržateľný hospodársky rast, zachovanie kultúrnej rozmanitosti a ochrany životného prostredia atď. Stredozemie by sa nemalo deliť na západné a východné. Aj keď si to administratívne dôvody a krátkodobé taktiky vyžadujú, z dlhodobého hľadiska musí strategické plánovanie pristupovať k tejto oblasti ako k celku.

3.5. EHSV plne chápe, že vzhľadom na zvýšené geopolitické napätie a vyostrovanie konfliktov vo východnom Stredozemí môže byť začatie iniciatívy pre západné Stredozemie jednoduchšie, reálnejšie a rýchlejšie uskutočneným prístupom. Ak však po ňom nebude nasledovať analogická iniciatíva pre východné Stredozemie, hrozí veľké riziko, že stanovené ciele nemusia byť splnené. Východné Stredozemie čelí rovnakým problémom, no v atmosfére s oveľa väčším napätím v dôsledku geopolitickej situácie, a preto by sa preň mali napláňovať a uplatňovať podobné pravidlá a politiky.

3.6. Hoci nedostatočný dialóg medzi priemyslom na jednej strane a akademickou obcou a sektorom výskumu a vývoja na strane druhej môže byť dôležitým faktorom pri riešení nezamestnanosti (najmä z dlhodobého hľadiska a v čase hospodárskeho rastu), je neefektívne a jednostranné zamerať sa iba na túto záležitosť. Naopak, existujúca hospodárska nerovnováha (prejavujúca sa najmä nedostatkom nových voľných pracovných miest a vysokou mierou nezamestnanosti) a prehlbujúce sa sociálno-ekonomické rozdiely v západnej časti Stredozemia by sa mali riešiť v kontexte pretrvávajúcej systémovej krízy v severnej časti regiónu a všeobecne nedostatočnej ochoty realizovať produktívne investície.

3.7. V prípade, ak hospodárska činnosť zasahuje závažným spôsobom do problematiky ochrany – ak existujú (makro) ekonomické externality (buď na základe dopytu alebo ponuky) a ak súbor slobodných rozhodnutí jednotlivcov vedie k sociálno-ekonomickým a environmentálnym problémom v oblasti udržateľnosti –, je potrebná účinná politická intervencia, ktorá sa v čase zosilnenej internacionalizácie musí upraviť na cezhraničnej úrovni. V prípadoch nadmerného rybolovu populácie rýb, morského znečisťovania, nadmernej urbanizácie a neefektívne rastúcich aglomerácií, pretrvávajúcich hospodárskych/finančných kríz a rastúcich transregionálnych a sociálnych rozdielov v rámci EÚ a mimo nej nie je doktrína „síl voľného trhu“ dostatočná.

3.8. Známe nedostatky v existujúcom rámci tvorby politik v tejto oblasti, ktoré sú spôsobené najmä nedostatkom spolupráce medzi jednotlivými krajinami – v oznámení sa na ne odkazuje pri diskusii o tretej skupine výziev a nedostatkoch pre rozdielne a konkurenčné záujmy –, sú v tomto zmysle mimoriadne dôležitým faktorom pri riešení environmentálnych a sociálno-ekonomických sporov v tomto regióne. Existujúce a budúce bilaterálne dohody medzi susednými krajinami EÚ a krajinami južného Stredozemia by sa mali účinne dodržiavať. Chýbajúci jednotný a teda silný hlas EÚ v otázkach zahraničnej politiky môže byť v tejto súvislosti na škodu, ale na druhej strane by krajiny ležiace na južnom pobreží tejto morskej oblasti mali očakávať, že EÚ bude ich hlavným (ak nie jediným) partnerom so silným a úprimným záujmom o podporu spoločných vyhládok na trvalo udržateľný rozvoj a prosperitu v tejto oblasti.

3.9. Okrem súčasnej nedostatočnej nadnárodnej spolupráce vyplýva z májúceho množstva iniciatív a platforiem podobného (ak nie totožného) zamerania ďalšia potreba politickej koordinácie. Oznámenie, ku ktorému predkladáme

pripomienky, sa týka napríklad stratégie EÚ pre modrý rast a námornú politiku⁽¹⁴⁾, stratégie EÚ na posilnenie rastu a zamestnanosti v odvetví pobrežného a námorného cestovného ruchu⁽¹⁵⁾, iniciatívy BLUEMED⁽¹⁶⁾ a modrého rastu FAO⁽¹⁷⁾. Okrem toho existujú aj iné činnosti, ktoré zahŕňajú obe pobrežia regiónu, ako napríklad akčný plán pre trvalo udržateľnú spotrebu a výrobu a akčný plán regionálnej dopravy v Stredozemí⁽¹⁸⁾.

3.10. Výbor EHSV vzhľadom na širokú škálu existujúcich iniciatív podobného zamerania vyzýva na dôkladnú komparatívnu analýzu, ktorá presne určí prekryvajúce sa oblasti, čím umožní využívať iniciatívy spôsobom, ktorý povedie k úspore zdrojov a posilneniu konečných výsledkov. Mali by sa podrobnejšie preskúmať a zväziť osvedčené postupy uplatňované v makroregionálnych stratégiách (aj v Baltskom mori) a iniciatívach (ako je iniciatíva pre inteligentné ostrovy)⁽¹⁹⁾.

3.11. Nereálne požiadavky, ktoré obmedzujú efektívnosť európskych programov v Stredozemí na jednej strane, a byrokracia vyplývajúca z obáv z premrhaní finančných prostriedkov EÚ, ako aj korupcia a v niektorých prípadoch neefektívnosť verejnej správy na oboch brehoch morskej oblasti na strane druhej viedli k vážnym nedostatkom pri čerpaní existujúcich európskych fondov pre Stredozemie.

3.12. Na druhej strane sa Únii pre Stredozemie nepodarilo plniť úlohu, ktorá jej patrí, a to aj napriek rôznym projektom, ktoré boli oznámené. Jej intervencia v tomto regióne sa preto musí ešte viac posilniť. Iniciatívy týkajúce sa modrej ekonomiky by mohli mať veľký význam pre všeobecnú prosperitu, ale musia byť účinne prepojené s existujúcimi štruktúrami a rámcami.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Bezpečnejší námorný priestor

4.1.1. Oznámenie sa zameriava na dve osobitné oblasti intervencie: 1. spolupráca medzi pobrežnými strážami a 2. výmena údajov a administratívna spolupráca na posilnenie kapacít s cieľom reagovať na znečistenie morí v dôsledku nehôd a bojovať proti nim.

4.1.2. Výbor EHSV považuje za nevyhnutné posilniť vytváranie sietí a tým aj spoluprácu medzi pozemnými a námornými pohraničnými a kontrolnými orgánmi na oboch brehoch s pomocou agentúry Frontex. Systematická výmena a analýza informácií nadnárodným centrom pre analýzu údajov je takisto potrebná s cieľom uspieť v boji proti trestnej činnosti a terorizmu. Musia sa však dôsledne zohľadňovať pravidlá „dobrého riadenia“, ako aj ľudské práva, individuálne aj kolektívne, a to najmä vzhľadom na negatívne skúsenosti osobitných režimov.

4.1.3. EHSV sa domnieva, že tieto dva dobre definované prístupy sú účinným spôsobom na riešenie otázky bezpečnejšieho námorného priestoru. Je však potrebné zlepšiť analýzu základných kvantitatívnych cieľov pre trvalý dohľad a hodnotenie tejto priority, pričom by sa malo vynaložiť úsilie na koordináciu a spoluprácu s globálnymi, nadnárodnými inštitúciami, ako je Medzinárodná námorná organizácia (IMO)⁽²⁰⁾.

4.2. Inteligentná a odolná modrá ekonomika

4.2.1. EHSV je sklamaný, že sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti sú v oznámení nedostatočne zastúpení (alebo úplne chýbajú), hoci tieto inštitúcie by mohli byť mimoriadne užitočné pri plánovaní, ako aj pri vykonávaní konkrétnych politík a programov vďaka svojim skúsenostiam s riešením kritických situácií a svojej preukázateľnej schopnosti priamo zasiahnuť a riešiť sociálno-ekonomické problémy.

⁽¹⁴⁾ Pozri napríklad najnovšiu správu o stratégii modrého rastu – SWD(2017) 128 final – na https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2017-128_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ COM/2014/086 final.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/content/bluemed-initiative-blue-growth-and-jobs-mediterranean_en.

⁽¹⁷⁾ Viac informácií o iniciatíve Organizácie OSN pre výživu a poľnohospodárstvo s názvom Modrý rast nájdete na <http://www.fao.org/3/a-mk541e/mk541e02.pdf>.

⁽¹⁸⁾ Pozri <http://www.unep.org/ourplanet/june-2017/unep-publications/regional-action-plan-sustainable-consumption-and-production> a taktiež https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/international/european_neighbourhood_policy/mediterranean_partnership/docs/rtap2014_2020_en.pdf.

⁽¹⁹⁾ <http://www.smartislandsinitiative.eu/en/index.php>.

⁽²⁰⁾ <http://www.imo.org/en/Pages/Default.aspx>.

4.2.2. V nadchádzajúcich rokoch sa v dôsledku zmeny klímy môžu zhoršiť chudoba a nezamestnanosť mladých ľudí, čo bude mať vplyv najmä na situáciu v krajinách južného Stredozemia. Komisia by v spolupráci s miestnymi orgánmi a sociálnymi partnermi mala prijať rozvojové opatrenia na miestnej úrovni – napr. podpora MSP, živnostníkov, osobitné opatrenia na podporu primárneho sektora a podporu miestnych poľnohospodárskych a rybárskych výrobkov na európskych trhoch atď. – spolu s primeranými zlepšeniami v oblasti miestneho vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom zlepšiť životnú úroveň obyvateľov a zabrániť migrácii. Modrá ekonomika môže zaistiť dôstojný príjem tisícom rodín prostredníctvom moderných a vysoko kvalitných prístupov k rybolovu, ochrane a dodávke produktov z rybolovu v malom rozsahu.

4.2.3. Rodinné podniky, malé podniky a mikropodniky s tradičnými organizačnými štruktúrami, prevádzkovými schémami a činnosťami sú základom miestnych ekonomík na oboch brehoch Stredozemného mora, najmä v odvetviach a priemysloch, ktoré tvoria modrú ekonomiku. Z tohto dôvodu sa EHSV domnieva, že okrem iniciatív na podporu inovatívneho a technologicky vyspelého podnikania je prinajmenšom rovnako dôležité podporovať aj programy pre tradičné hospodárske činnosti.

4.2.4. EHSV v tejto súvislosti tvrdí, že sa musí posilniť druhá skupina činností v rámci tejto priority, ktorá sa týka vytvárania námorných klastrov. Systémy vytvárania sietí a spolupráce pre malých výrobcov a mikrovýrobcov môžu zlepšiť aj odolnosť a nákladovú konkurencieschopnosť a súčasne zachovať diferenciaciu poskytovaných tovarov a služieb, ktorá je veľmi potrebná. Vytváranie klastrov môže byť na druhej strane účinné v konkrétnych odvetviach, v ktorých je nevyhnutná koncentrácia kapitálu, ako sú obnoviteľná energia a nákladná doprava. EHSV napriek tomu považuje myšlienku vytvárania klastrov, zriaďovania podnikateľských inkubátorov a presadzovania podnikateľských zámerov prostredníctvom služieb podnikateľských anjelov za dosť predčasnú, dokonca aj pre rozvinutejšie ekonomiky v EÚ, čo poukazuje na potrebu plánovania presne stanovených podporných služieb, najmä pre malých výrobcov, remeselníkov a obchodníkov na južnom pobreží predmetnej morskej oblasti.

4.2.5. V súlade so štvrtou strategickou prioritou vyššie uvedenej nedávno zverejnenej správy WWF o oživení hospodárstva v oblasti Stredozemného mora je okrem toho nielen možné, ale aj nutné presmerovať verejné a súkromné finančné prostriedky do uvoľnenia potenciálu prírodných zdrojov v tejto oblasti. Tým sa umožní vytvárať príjmy a zároveň zohľadňovať sociálnu a environmentálnu udržateľnosť prostredníctvom mechanizmov obchodovania s uhlíkom, ako sú napr. platby za ekosystémové služby⁽²¹⁾. V Stredozemnom mori patria napríklad k najúčinnjším systémom sekvestrácie uhlíka dná zarastené morskou trávou, čo znamená, že verejné a súkromné investície do tejto oblasti môžu v sebe spájať posilnenie miestneho hospodárskeho rastu s prispievaním ku globálnej stratégii v oblasti klímy.

4.3. Lepšia správa morí

4.3.1. Aby sa uspelo v prvej skupine opatrení – priestorové plánovanie a správa pobrežia –, mal by sa prijať prístup štvoritej špirály⁽²²⁾. Je potrebné posilniť zapojenie miestnych orgánov (obcí a regiónov), akademickej obce a výskumu a vývoja, sociálnych partnerov, ako aj organizácií občianskej spoločnosti v rámci ich príslušných oblastí činnosti, a to z dôvodu lepšej znalosti miestnych sociálno-ekonomických a environmentálnych podmienok, ako aj pre ich administratívnu flexibilitu.

4.3.2. Organizované hospodárske a sociálne záujmy môžu a aj by mali v tejto súvislosti zohrávať rozhodujúcu úlohu pri sociálno-ekonomickom rozvoji Stredozemia. Komisia by v spolupráci s Úniou pre Stredozemie mala vyzvať zainteresované strany zo súkromného sektora na konzultáciu o oznámení a zabezpečiť ich významný príspevok k plánovaniu, a tým aj k účinnejšiemu zapojeniu do vykonávania príslušných programov a činností. Pokiaľ ide o rybolov, mali by sa prijať opatrenia na posilnenie systémov spoločného riadenia tým, že sa zainteresované strany budú efektívne zapájať do rozhodovacieho procesu.

4.3.3. Pozornosť by sa mala venovať nedostatočnej spolupráci medzi európskymi a neeurópskymi krajinami v západnom Stredozemí, najmä pokiaľ ide o otázky bezpečnosti a prisťahovalectva, ktoré ovplyvňujú hospodársky rozvoj.

⁽²¹⁾ K platbám za ekosystémové služby dochádza vtedy, ak príjemca alebo užívateľ ekosystémovej služby platí, priamo či nepriamo, poskytovateľovi tejto služby. Pokiaľ ide o pobrežie Stredozemného mora, platby za ekosystémové služby možno taktiež vnímať ako environmentálne odôvodnenie prevodu finančných prostriedkov zo severného na južné pobrežie.

⁽²²⁾ Pozri na <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/quadruple-helix.pdf>.

4.3.4. Rybolov je kľúčovým faktorom v hospodárskej činnosti Stredozemia a po cestovnom ruchu druhým najdôležitejším zdrojom bohatstva. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné naplánovať osobitné opatrenia v tomto odvetví, ktoré sú uvedené vo štvrtjej skupine opatrení v rámci tejto priority. Cieľom programov by malo byť zníženie nadmerného rybolovu a rozvoj podporných služieb a financovania na zabezpečenie zachovania drobného rybolovu a súbežného rozvoja pobrežných spoločenských. Treba posilniť flexibilitu fondu ENRF⁽²³⁾, aby sa pri definovaní účinných iniciatív odstránili prekážky medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy.

4.3.5. EHSV sa domnieva, že by sa mala posilniť úloha Všeobecnej rybárskej komisie pre Stredozemné more (GFCM) s cieľom zabezpečiť prijatie potrebných, konzistentných a zlučiteľných administratívnych opatrení zameraných na zvrátenie nepriaznivého stavu populácie rýb, a to v úzkej spolupráci a koordinácii so stredomorskými krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ.

4.4. EHSV opakovane poukazoval na to, že politiky a programy pre Stredozemie vykonávané v priebehu posledných dvadsiatich rokov dosahovali slabé výsledky a z dôvodu rozdielnych postojov a nedostatočne účinnej koordinácie medzi inštitúciami Spoločenstva a vnútroštátnymi správami v stredomorských krajinách, ktoré nie sú členmi EÚ, zostalo obrovské množstvo finančných prostriedkov nevyužitých. V tejto súvislosti je naliehavo potrebná silná podpora a technická pomoc na zlepšenie úrovne reakcie inštitúcií mimo EÚ na požiadavky na európske finančné prostriedky, ako je väčšia adaptabilita zo strany Komisie.

4.5. Účinné vykonávanie opatrení stanovených v oznámení je obzvlášť ohrozené ťažkopádnu byrokraciou, ako to jasne vyplýva z kapitoly s názvom „Riadenie a vykonávanie“, ale aj zapojením úplne odlišných inštitúcií s rôznymi štruktúrami a postojmi, ako sú napríklad ministerské schôdze, Komisia, Únia pre Stredozemie atď. Je potrebný operačný plán s osobitnými organizačnými/administratívnymi nástrojmi a presnými úlohami.

4.6. EHSV sa domnieva, že by sa mala okamžite zriadiť pracovná skupina pre modrú ekonomiku spolu s jasne vymedzeným akčným a kompetenčným plánom, ktorá by sa mala prepojiť s pracovnými skupinami Únie pre Stredozemie. Pracovná skupina by mala mať potrebnú flexibilitu, aby mohla rýchlo reagovať na mimoriadne udalosti, napríklad prírodné a ekologické katastrofy atď., ale tiež plniť zvláštne úlohy a povinnosti. EHSV je opatrný pri hodnotení účinnosti pracovnej skupiny, ktorá bude závisieť od jej zloženia a od priameho zapojenia európskych inštitúcií a národných vlád nečlenských krajín EÚ. EHSV sa preto domnieva, že pracovná skupina by mala byť od začiatku navrhnutá opatrne a s riadne definovanou organizačnou štruktúrou a efektívnym systémom procesov a postupov, ako aj s kompetentne zostaveným osobitným plánom činnosti.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²³⁾ Viac informácií sa nachádza na https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_sk.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo

[COM(2017) 198 final]

(2018/C 129/15)

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Konzultácia	Európska komisia, 31/05/2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	25. 4. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	21. 11. 2017
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/5/6

1. Zhrnutie záverov a odporúčaní výboru

1.1. EHSV vo všeobecnosti víta zistenia kontroly vhodnosti smerníc o prírode. Vyplýva z nich, že tieto smernice sú vhodné ako základné piliere širšej politiky v oblasti biodiverzity, ich vykonávanie sa však musí podstatne zlepšiť.

1.2. Hoci je každé z 15 opatrení navrhnutých v rámci nového akčného plánu odôvodnené, spôsob, akým sa tento plán predkladá, vyvoláva zmätok. Nie je totiž jasné, ako tento plán súvisí so súčasnou stratégiou v oblasti biodiverzity, a to predovšetkým preto, že sa obsahovo v mnohom prekrýva a prináša len minimálne zmeny. Výbor by bol považoval za zmyslupľnejšie prehodnotiť existujúcu stratégiu v oblasti biodiverzity a prípadne navrhnuť jej doplnenie.

1.3. Problém, ktorý sa zdá byť pre úspech politiky biodiverzity kľúčový, spočíva v tom, že pre vlastníkov a užívateľov pôdy opatrenia na podporu alebo zachovanie biodiverzity nepredstavujú v dnešnej dobe z veľkej časti zdroj príjmov, ale sú nákladovým faktorom. Opatrenia na ochranu biodiverzity či už na územiach v sústave Natura 2000 alebo mimo nich musia byť z hospodárskeho hľadiska výnosné pre osoby, ktoré ich majú vykonávať. Nesmú a nemôžu byť vykonávané na ich úkor. Žiadny doterajší program zavedený EÚ alebo členskými štátmi nedokázal tento zásadný problém skutočne vyriešiť, a ani tento akčný plán, v ktorom sa často hovorí o situáciách výhodných pre všetky strany, žiaľ neprináša žiadne aspekty, ktoré by viedli k tomuto cieľu.

1.4. Nedostatok finančných prostriedkov je zásadným problémom nielen pokiaľ ide o dosiahnutie dohodnutých cieľov v oblasti biodiverzity, ale je symptomatický aj pre zlyhanie európskej politiky. Prijímajú sa právne predpisy, ktoré spôsobujú náklady, nestanovuje sa však, kto ich bude znášať resp. ako budú tieto náklady kryté.

1.5. EHSV opätovne vyzýva Komisiu, aby predložila aktuálne odhadované náklady na sústavu Natura 2000. Opakovane uvádzané náklady v sume 6,1 miliardy EUR podľa názoru EHSV primerane neodrážajú prostriedky, ktoré si sústava Natura 2000 vyžaduje. Domnievame sa, že aktuálna potreba pravdepodobne zodpovedá dvoj- až trojnásobku uvedenej sumy.

1.6. EHSV preto považuje za nevyhnutné, aby sa predložila dlhodobá stratégia na pokrytie finančných potrieb v oblasti politiky biodiverzity⁽¹⁾. Diskusia o finančnom výhlade po roku 2021 by na to bola vhodným rámcom, avšak ani akčný plán, ani doterajšie prístupy, ktoré sa uvádzajú v *Diskusnom dokumente o budúcnosti financií EÚ*⁽²⁾, nenaznačujú, že by sa situácia mohla výrazne zmeniť k lepšiemu.

1.7. EHSV výslovne víta skutočnosť, že Európska komisia chce v rámci akčného plánu ďalej rozvíjať stratégiu pre zelenú infraštruktúru. Aj v súvislosti s touto prielomovou koncepciou výbor poukazuje na to, že koncepcia bez financovania žiadne zmeny neprinesie.

2. Súvislosti

2.1. EÚ už v roku 1998 prijala prvú stratégiu pre biodiverzitu⁽³⁾ s cieľom zastaviť úbytok voľne žijúcich živočíšnych a rastlinných druhov a ich biotopov. V stratégii pre udržateľný rozvoj (Göteborgskej stratégii), ktorá bola prijatá v roku 2001, boli stanovené jasné ciele v oblasti biodiverzity, konkrétne zastaviť do roku 2010 stratu biodiverzity v EÚ a obnoviť biotopy a prírodné ekosystémy.

2.2. Nasledovali ďalšie opatrenia, o. i. akčný plán pre biodiverzitu⁽⁴⁾ v roku 2001 a v máji 2006 ďalší akčný plán pre biodiverzitu⁽⁵⁾, ktorý sa obsahovo od prvého takmer nelíšil.

2.3. Keď sa ukázalo, že dohodnutý a sledovaný cieľ nebolo možné dosiahnuť, sa prijala ďalšia nová stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020⁽⁶⁾ na základe oznámenia Komisie *Alternatívy vízie EÚ a cieľ týkajúci sa biodiverzity po roku 2010*⁽⁷⁾. Stratégia v zásade predložila rovnaké odporúčania a nástroje ako predchádzajúce akčné plány a posunula pôvodný termín z roku 2010 na 2020.

2.4. Preskúmanie v polovici obdobia uplatňovania tejto stratégie v oblasti biodiverzity, ktorá obsahuje šesť jasne stanovených jednotlivých cieľov a celkovo 20 opatrení, prinieslo veľmi neuspokojivé výsledky a dospelo sa v ňom k názoru, že je potrebné výrazne posilniť úsilie o ochranu prírodného prostredia, ak sa má dosiahnuť novostanovený cieľ definitívne zastaviť do roku 2020 úbytok biodiverzity a dokázať obnoviť stratené biotopy.

2.5. EHSV zaujal ku všetkým uvedeným dokumentom v podstate rovnaký postoj a kriticky podotkol, že

- pokiaľ ide o zachovanie biodiverzity, v EÚ „máme dostatok zákonov, smerníc, programov, modelových projektov, politických vyhlásení alebo usmernení, chýba však realizácia a spoločné postupy na všetkých politických úrovniach činnosti“;
- politici „doteraz nenašli silu resp. vôľu na uskutočnenie opatrení, ktoré sú už roky uznávané ako nevyhnutné, hoci oznámenie opäť jasne poukazuje na to, že z prísnej politiky v oblasti biodiverzity má úžitok tak spoločnosť, ako aj hospodárstvo“⁽⁸⁾;
- politika EÚ v oblasti biodiverzity je teda klasickým príkladom politiky nedodržaných sľubov na európskej a národnej úrovni, a to aj napriek tomu, že sa v nej úplne presne identifikovali príslušné problémy a stanovili potrebné nástroje. EHSV usúdil, že nie je potrebné meniť existujúci právny základ.

2.6. Junckerova Komisia sa však napriek tomu rozhodla v rámci svojho programu REFIT preskúmať smernice o prírode. Výsledkom bolo potvrdenie názoru EHSV, pričom aj Rada pre životné prostredie uviedla, že „smernice o ochrane prírody sú ako základné prvky širšej politiky EÚ v oblasti biodiverzity vhodné na daný účel, avšak plnenie ich cieľov a plné realizovanie ich potenciálu možno dosiahnuť iba výrazným zlepšením ich vykonávania“⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Politika EÚ v oblasti biodiverzity*, (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 14) a na tému *Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania* (Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 7).

⁽²⁾ COM(2017) 358 z 28. júna 2017.

⁽³⁾ COM(1998) 42 v konečnom znení.

⁽⁴⁾ COM(2001) 162 v konečnom znení.

⁽⁵⁾ COM(2006) 216 v konečnom znení.

⁽⁶⁾ COM(2011) 244 final.

⁽⁷⁾ COM(2010) 4 final.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Naše životné poistenie, náš prírodný kapitál: Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020*, Ú. v. EÚ C 24, 28.1.2012, s. 111.

⁽⁹⁾ Pozri závery Rady pre životné prostredie z 19. júna 2017.

2.7. V nadväznosti na výsledky procesu REFIT predložila Komisia Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo⁽¹⁰⁾, ktorý je predmetom tohto stanoviska.

3. Všeobecné pripomienky k akčnému plánu

3.1. V úvode akčného plánu sa opisuje veľmi zlý aktuálny stav zachovania druhov a biotopov, ktoré mali byť už dávno chránené smernicami o ochrane prírody prijatými v roku 1979 a 1992. Ako kľúčové faktory, ktoré spôsobujú tieto nedostatky vo vykonávaní sa uvádzajú „obmedzené zdroje, nedostatočné presadzovanie zákonov, slabá integrácia cieľov ochrany prírody do ostatných oblastí politiky, nedostatočná informovanosť a prístup k údajom a zlá komunikácia a zapojenie zainteresovaných strán. Navyše ani tí, ktorí uvedené smernice vykonávajú, najmä na regionálnej a miestnej úrovni, nie sú vždy dostatočne oboznámení s ich požiadavkami alebo flexibilitou a príležitosťami, ktoré ponúkajú. To môže viesť ku konfliktu medzi ochranou prírody a hospodárskou činnosťou.

3.2. Akčný plán má zlepšiť vykonávanie smerníc, ich súlad so sociálno-ekonomickými cieľmi a zapojenie orgánov, zainteresovaných strán a občanov na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.“

3.3. Vzhľadom na značný územný rozmer smerníc a na kľúčovú úlohu, ktorú miestne a regionálne orgány zohrávajú pri ich vykonávaní, bol do prípravy tohto akčného plánu úzko zapojený Európsky výbor regiónov (VR), ktorý zohrá v budúcnosti kľúčovú úlohu pri zapájaní a kontaktovaní regionálnych a miestnych orgánov.

3.4. Akčný plán obsahuje prísny časový harmonogram; Komisia chce totiž ešte pred koncom svojho aktuálneho funkčného obdobia v roku 2019 predložiť správu o výsledkoch. Výbor považuje tento harmonogram za veľmi ambiciózne, a to už z tohto dôvodu, že Komisia na vykonávanie akčného plánu nevyčlenila žiadne dodatočné ľudské zdroje.

3.5. Akčný plán je rozdelený do štyroch prioritných oblastí s celkovo 15 konkrétnymi opatreniami:

— Priorita A: Zlepšiť usmerňovanie, prehĺbiť poznatky a zabezpečiť lepší súlad so širšími sociálno-ekonomickými cieľmi.

— Priorita B: Vytvoriť politickú zodpovednosť a posilniť súlad.

— Priorita C: Posilniť investície do sústavy Natura 2000 a zlepšiť synergie s finančnými nástrojmi EÚ.

— Priorita D: Zlepšiť komunikáciu a osvetu, ktoré zapoja občanov, zainteresované strany a komunity

4. Konkrétne pripomienky EHSV k akčnému plánu

4.1. EHSV v prvom rade víta výsledok kontroly vhodnosti a domnieva sa, že potvrdil jeho doterajší postoj. Do tejto kontroly vhodnosti sa zapojil pozoruhodný počet zainteresovaných strán. To ukazuje, že politika biodiverzity EÚ je témou, ktorá zaujíma veľkú časť obyvateľstva, sčasti sa jej priamo týka a intenzívne sa o nej diskutuje.

4.2. Hoci každé z 15 navrhnutých opatrení akčného plánu už samé o sebe môže byť prínosom k lepšiemu vykonávaniu existujúcich predpisov v oblasti ochrany prírody, EHSV trochu znepokojilo, že Komisia opäť predkladá nový plán. Z hľadiska EHSV by bolo oveľa užitočnejšie, keby sa vyhodnotila existujúca stratégia biodiverzity a jej šesť cieľov a 20 konkrétnych opatrení, presne sa zanalyzovali a zverejnili jej slabé stránky a na základe toho sa do existujúcej stratégie prípadne začlenili dodatočné opatrenia. Predloženie nového akčného plánu je zmätočné, pretože vôbec nie je jasné, akým spôsobom tento plán súvisí s existujúcou stratégiou biodiverzity, najmä so zreteľom na to, že niektoré z opatrení akčného plánu (napr. v prioritných oblastiach B a C) sa už roky vyskytujú v programoch EÚ v oblasti biodiverzity a uvádzajú sa medzi jej strategickými prioritami, pričom čakajú na svoju realizáciu v praxi.

⁽¹⁰⁾ COM(2017) 198 final, 27. apríla 2017.

4.3. EHSV už v minulosti upozornil na to, že také veľké množstvo programov a stratégií je iba zmätočné a že môže vzniknúť dojem, že predkladaním stále nových programov, plánov alebo stratégií sa predstiera určitá akčnosť, ktorá však v praxi takmer neprináša zlepšenie.

4.4. Už v nadpise tlačovej správy k akčnému plánu Európska komisia uviedla, že akčný plán je zameraný „na pomoc regiónom pri ochrane biodiverzity a využitie ekonomických výhod z ochrany prírody“. Výbor víta skutočnosť, že v akčnom pláne sa nespomína „len“ príroda a biodiverzita, ale aj vzájomné pôsobenie medzi človekom, prírodou a hospodárskymi aktivitami. Z toho jasne vyplýva, že politika v oblasti biodiverzity presahuje eticko-morálne záväzky chrániť druhy a biotopy. Aj to je v súlade s tým, čo EHSV v uplynulých rokoch opakoval.

4.5. V mnohých regiónoch Európy už dávno vznikli koncepcie, ktoré ukazujú, ako môžu ľudia profitovať z prírodného kapitálu. Okrem iných je zjavný vzťah medzi cestovným ruchom a rôznorodými a mnohotvárnymi krajinnými oblasťami s vysokou biodiverzitou. Čoraz viac sa presadzuje poznatok, že ekosystémové služby, ktoré nie sú poskytované len na územiach v sústave Natura 2000, prinášajú všeobecný ošoh.

4.6. Kľúčový problém spočíva však v tom, že pre vlastníkov a užívateľov pôdy opatrenia na podporu alebo zachovanie biodiverzity nepredstavujú v dnešnej dobe z veľkej časti zdroj príjmov, ale sú nákladovým faktorom. Kým predtým bola prírodná rozmanitosť prakticky vedľajším produktom extenzívneho hospodárenia, vznikol teraz – aj v dôsledku zložitých hospodárskych rámcových podmienok, ktorým sú vystavení napríklad poľnohospodári či lesní hospodári – klasický konflikt viacerých spôsobov využitia pôdy.

4.7. Opatrenia na ochranu biodiverzity či už na územiach v sústave Natura 2000 alebo mimo nich musia byť z hospodárskeho hľadiska výnosné pre osoby, ktoré ich majú vykonávať. Nesmú a nemôžu byť vykonávané na ich úkor. Doterajšie programy zavedené EÚ alebo členskými štátmi nedokázali tento zásadný problém zmierniť, a ani tento akčný plán, v ktorom sa často hovorí o situáciách výhodných pre všetky strany, žiaľ neprináša takmer žiadne aspekty, ktoré by viedli k tomuto cieľu.

4.8. Na tom nič nezmenia ani opatrenia, ktoré doteraz v stratégiách v oblasti biodiverzity chýbali a boli novo začlenené do akčného plánu: ani najlepšie osvetové kampane, či najpremyslenejšie zapojenie občanov, ani zlepšené usmernenia, či vyhlásenie z 21. mája za „Európsky deň sústavy Natura 2000“ (čo sú všetko opatrenia, ktoré sú novo súčasťou akčného plánu) nebudú úspešné, ak nebudú existovať vhodné hospodárske a finančné rámcové podmienky. Tu sú podľa názoru EHSV potrebné podstatné zlepšenia a v rámci nového strednodobého finančného výhľadu od roku 2021 sa musí vybudovať dostatočné, účelovo viazané financovanie sústavy Natura 2000. Je potrebné zabezpečiť aj dostatočné ľudské zdroje v orgánoch, ktoré sú poverené realizáciou, a to na úrovni EÚ aj na úrovni členských štátov.

5. Dilema nedostatku finančných zdrojov

5.1. Už na začiatku zriaďovania sústavy Natura 2000 bolo majiteľom či užívateľom pozemkov prisľúbená aspoň primeraná finančná kompenzácia, ak budú mať opatrenia alebo povinnosti týkajúce sa území v sústave Natura 2000 negatívny hospodársky vplyv. Komisia vo svojom *Hodnotení vykonávania akčného plánu EÚ pre biodiverzitu (2010)*⁽¹¹⁾ dospela k záveru, že zabezpečenie dostatočných finančných prostriedkov je jedným z najdôležitejších opatrení na podporu. Sama však zároveň konštatuje, že „Potreba finančných prostriedkov na správu chránených území vrátane sústavy Natura 2000 sa v Európe uspokojuje len na 20 %. V odhadoch z roku 2004 sa uvádza, že správa sústavy Natura 2000 by si v prípade krajín EÚ-25 vyžadovalo investíciu v objeme 6,1 miliardy EUR ročne.“ Z toho vyplýva, že vo financovaní je medzera v sume najmenej 5 miliárd EUR ročne.

5.2. Aktuálne odhady nákladov na riadenie území v sústave Natura 2000 naznačujú, že finančné potreby sú oveľa vyššie. Nemecké spolkové krajiny vyčíslili ročné potreby finančných prostriedkov na pozemnú sústavu Natura 2000 v Nemecku na 1,417 miliárd EUR, čo je v priemere 175 EUR na hektár. Ak tieto náklady na hektár prepočítame na celoeurópsku plochu pozemnej sústavy Natura 2000, dosahuje ročná potreba finančných prostriedkov pre EÚ-28 takmer 21 miliárd EUR. K tomu treba pripočítať náklady na morské lokality Natura 2000. EHSV nalieha vo výzve Komisiu, aby aktuálne a spoľahlivo vypočítala náklady na celú sústavu Natura 2000.

⁽¹¹⁾ COM(2010) 548, s. 13.

5.3. Nedostatok finančných prostriedkov na riadenie sústavy Natura 2000 je zásadným problémom nielen pokiaľ ide o dosiahnutie dohodnutých cieľov v oblasti biodiverzity, ale je aj symptomatickým javom pre zlyhanie európskej politiky. Prijímajú sa právne predpisy, ktoré spôsobujú náklady, nestanovuje sa však, kto ich bude znášať resp. ako budú tieto náklady kryté. Nedostatočný súlad medzi právnymi predpismi EÚ a rozpočtom EÚ je hlavnou príčinou problémov v oblasti ochrany biodiverzity v Európe.

5.4. Aj v súčasnom akčnom pláne sa súčasný rozpočet EÚ považuje za nemennú veličinu. Je to do určitej miery pochopiteľné, keďže sa nachádzame uprostred programovacieho obdobia 2014 až 2020, avšak problémy v oblasti ochrany biodiverzity sa takýmto spôsobom prostredníctvom akčného plánu riešiť nedajú.

5.5. Jediné finančné opatrenie, ktoré je v novom akčnom pláne ohlásené, je 10 % zvýšenie prostriedkov vyčlenených v rámci rozpočtu programu LIFE na projekty na podporu ochrany prírody a biodiverzity. Toto opatrenie má byť rozpočtovo neutrálne, teda rozpočet na program LIFE zostane nezmenený, takže zvýšenie bude na úkor iných opatrení v rámci programu LIFE. V rozpočte na program LIFE na roky 2014 – 2017 bolo na prioritnú oblasť „Príroda a biodiverzita“ k dispozícii približne 610 miliónov EUR. Zvýšenie o 10 % teda znamená 15 miliónov EUR ročne.

5.6. Je teda dobre, že Komisia v rámci priority C akčného plánu („Posilniť investície do sústavy Natura 2000 a zlepšiť synergie s finančnými nástrojmi EÚ“) hovorí aj o synergiách s možnosťami financovania v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky, poukazuje na osvetu, pokiaľ ide o možnosti financovania v rámci politiky súdržnosti a spoločnej politiky v oblasti rybného hospodárstva, a oznamuje vypracovanie usmernení na podporu zelenej infraštruktúry. Avšak nejde o žiadne nové opatrenia či návrhy, ale veci, ktoré sú už dlho súčasťou strategických priorít a ktoré sa už dlho požadujú. Uvádzajú sa v skorších programoch a plánoch v oblasti biodiverzity, hoci za posledných pár rokov nie je zjavný žiadny pozitívny efekt.

5.7. Komisia by preto mala predložiť dlhodobú stratégiu na pokrytie finančných potrieb⁽¹²⁾. Teraz začínajúca diskusia o finančnom výhlade je podľa EHSV vhodným rámcom, do ktorého sa musia začleniť príslušné úvahy. Skúsenosti ukazujú, že projekty spolupráce medzi regiónmi, organizáciami na ochranu prírody a poľnohospodármi a lesnými hospodármi pri vykonávaní opatrení v rámci Natura 2000 môžu prebiehať veľmi úspešne, ak budú stanovené ako hospodársky dostatočne atraktívne. Avšak ani akčný plán, ani doterajšie prístupy, ktoré sa uvádzajú v *Diskusnom dokumente o budúcnosti financií EÚ*⁽¹³⁾, nenaznačujú, že by sa situácia mohla výrazne zmeniť k lepšiemu.

5.8. EHSV výslovne víta skutočnosť, že Európska komisia chce v rámci akčného plánu ďalej rozvíjať stratégiu pre zelenú infraštruktúru. Aj v súvislosti s touto prielomovou koncepciou výbor poukazuje na to, že koncepcia bez financovania žiadne zmeny neprinesie. V tejto súvislosti EHSV poukazuje na závery Rady (životné prostredie), ktorá na svojom zasadnutí 19. júna 2017 vyzvala Európsku komisiu, aby ďalej rozpracovala návrh na transeurópsku sieť zelenej infraštruktúry (TEN-G).

5.9. Výbor preto pripomína svoje nedávno prijaté stanovisko na tému Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania⁽¹⁴⁾, v ktorom navrhol, že „program LIFE by sa mal stať hlavným nástrojom financovania sústavy Natura 2000. Niekdajší prístup založený na financovaní sústavy Natura 2000 predovšetkým prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja a 2. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky sa zjavne neosvedčil. Výbor v tejto súvislosti poukazuje na svoje stanovisko⁽¹⁵⁾ a vyjadruje sa za príslušné navýšenie účelovo viazaných prostriedkov v programe LIFE. Pozornosť by sa pri tom mala venovať súladu všetkých podporných opatrení. Je teda nutné zamedziť protichodnej alebo dvojitej podpore vo vzťahu k ostatnými fondom EÚ.“

5.10. V akčnom pláne sa ďalej navrhuje zlepšenie komunikácie, opatrenia na osvetu a lepšie zapojenie občanov, zainteresovaných strán a komunít, ako aj miestnych a regionálnych orgánov. Na dosiahnutie tohto cieľa sa má vytvoriť „platforma“ s Výborom regiónov. EHSV víta túto skutočnosť a je pevne presvedčený, že lepšie zapojenie občianskej spoločnosti do uplatňovania môže priniesť len zlepšenia.

⁽¹²⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Politika EÚ v oblasti biodiverzity* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 14) a na tému *Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania* (Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 7).

⁽¹³⁾ COM(2017) 358 z 28. júna 2017.

⁽¹⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Hodnotenie programu LIFE v polovici jeho trvania*, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 7.

⁽¹⁵⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému *Politika EÚ v oblasti biodiverzity*, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 14.

5.11. EHSV berie s potešením na vedomie, že Komisia akčný plán vypracovala v úzkej spolupráci s VR a chce ho takto aj realizovať. Ponúka svoju podporu, pretože sa domnieva, že miestne a regionálne samosprávy môžu bez angažovanosti a akceptovania občianskej spoločnosti dosiahnuť len čiastkový úspech.

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií

[COM(2017) 481 final — 2017/0219 (COD)]

(2018/C 129/16)

Spravodajca: **Sir Graham WATSON**

Pomocní spravodajcovia: **Anne DEMELENNE**

Stéphane BUFFETAUT

Konzultácia	Rada ministrov, 11. 10. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	redakčná skupina, 17. 10. 2017
Prijaté v pléne	7. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	141/0/5

1. EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že demokracia je jednou zo základných hodnôt EÚ a že politické strany a politické nadácie plnia základnú úlohu v zastupiteľskej demokracii, ako sa uznáva v článku 10 ZEÚ a v článku 12 ods. 2 Charty základných práv EÚ.
2. Výbor uznáva, že nariadenie (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií pomohlo v procese zvyšovania viditeľnosti, uznania, účinnosti, transparentnosti a zodpovednosti európskych politických strán a pridružených politických nadácií; zároveň však súhlasí s názorom Komisie, že ešte treba vykonať veľa práce na zabezpečenie vyššej účasti občanov a posilnenie inkluzívnosti volieb a európskeho rozmeru politickej diskusie, zvýraznenie prepojenia medzi vnútroštátnymi a európskymi stranami a podporu politickej zodpovednosti.
3. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že napriek pokroku, ktorý sa dosiahol pomocou nariadenia (EÚ, Euratom) č. 1141/2014, majú súčasné pravidlá nedostatky, ktoré treba riešiť, a berie na vedomie výzvu Európskeho parlamentu [2017/2733 (RSP)] na zlepšenie a úpravu pravidiel.
4. Výbor súhlasí s návrhmi Komisie na zmenu nariadenia pokiaľ ide o to, kto môže podporiť registráciu európskych politických strán, o proporionalitu prostriedkov EÚ, hornú hranicu pre prístup k takémuto financovaniu, dodržiavanie kritérií registrácie a vymáhanie neoprávnene použitých finančných prostriedkov.
5. Výbor víta zámer Komisie umožniť občanom ľahší prístup k volebným programom politických strán na európskej úrovni. Má však pochybnosti o navrhovanom novom odseku 3a v článku 18 nariadenia. V tomto článku sa požaduje, aby európska politická strana vo svojej žiadosti o financovanie uviedla dôkazy o tom, že jej členské strany počas 12 mesiacov, ktoré predchádzali termínu podania žiadosti, nepretržite zverejňovali na svojich webových sídlach politický program a logo európskej politickej strany, ako aj informácie o každej členskej strane, pokiaľ ide o rodové zastúpenie medzi kandidátmi v posledných voľbách do Európskeho parlamentu a medzi poslancami EP.
6. Výbor zaujíma najmä to, ako sa bude plnenie tejto požiadavky kontrolovať, ako sa môže uplatňovať na nové politické strany vznikajúce v členských štátoch a ako sa bude uplatňovať, ak európske politické strany prijímú svoj program neskoro; ďalej sa pýta, prečo sa táto požiadavka zameriava len na rodové hľadisko a nie napríklad na rasové alebo etnické, prípadne jazykové kritériá.

7. Výbor preto odporúča Komisii, aby sa obdobie, počas ktorého musí byť program dostupný na webových sídlach skrátilo z dvanástich mesiacov na tri mesiace, a aby sa požadovali informácie týkajúce sa rozmanitosti kandidátov na volebných zoznamoch preukazujúce nielen relatívny počet žien a mužov, ale aj etnický pôvod a jazykovú rozmanitosť.
8. EHSV zároveň opätovne upriamuje pozornosť na zhoršovanie nerovnosti v zaobchádzaní s európskymi politickými stranami a nadáciami na jednej strane a európskymi združeniami a nadáciami so všeobecnejšími cieľmi (napr. hospodárskymi, sociálnymi, humanitárnymi, kultúrnymi, environmentálnymi, športovými atď.) na strane druhej.
9. Výbor znovu vyjadruje poľutovanie nad rozhodnutím Komisie pred niekoľkými rokmi, ktorého cieľom bolo stiahnutie návrhu štatútu európskeho združenia (prekážky, ktoré bránia presadeniu spoločnosti s európskym štatútom), a znovu nalieha na Komisiu, aby v blízkej budúcnosti predložila podobné európske nariadenie o štatúte a financovaní európskych združení bez stranícko-politickej príslušnosti.

V Bruseli 7. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie EÚ č. 1303/2013, pokiaľ ide o zmeny zdrojov na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a zdrojov na cieľ Investovanie do rastu a zamestnanosti a na cieľ Európska územná spolupráca

[COM(2017) 565 final — 2017/0247 (COD)]

(2018/C 129/17)

Konzultácia	Rada Európskej únie, 19. 10. 2017 Európsky parlament, 23. 10. 2017
Právny základ	články 177 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v pléne	6. 12. 2017
Plenárne zasadnutie č.	530
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	160/0/2

Keďže výbor usúdil, že návrh je uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, jednomyseľne rozhodol, že sa všeobecná rozprava neuskutoční a pristúpi sa priamo k hlasovaniu (článok 50 ods. 4 a článok 56 ods. 3 rokovacieho poriadku).

V Bruseli 6. decembra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK